

وتەكانى ژيان

گۆرپن و ئامادەکردنى

مەھمەد عبدولرەحمان زەنگىنە

مىندى اقرا الشىقافى

www.iqra.ahlamontada.com

چاپى چوارەم

بۆدابه زاندى جۆرلەرى كىتەپ: سەردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەراي دانلود كىتاپلارنى مۆختەلف مەراجە: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربى ، فارسى)

نووسەر — محمد عبدالرحمن زهنگنه

وتەكانى ژيان

گۆرپىن و ئامادەکردنى
محمد عبدولرەحمان زەنگنە

نارىت

ماڤى لى چاپدانى پارىژراوه بۇ نووسەر

ناوى كتيپ:	وتەكانى ژيان
نووسينى:	محمد عبدالرحمن زەنگنە
نەخشە سازى ناوہوہ:	محمد على احمد
سالى چاپ:	۲۰۱۰ ز
ژمارەى سپاردن:	(۱۲۹۱) ى سالى (۲۰۱۰) ى پيدراوه

كتابخانەى نارين بەرپرسيار نيە لى ناومرۇكى هيچ كتيپك

بهشی یه کهم

پیشه کی

خوینره به پیزه کان - ئەم پەرتووکە ی که له بەردەمی ئێوە ی خوشە و یستدایه
بەرەمی گەورە پیاوانی ئەم جیهانە فراوانە یه، دەربارە ی ژيانی کۆمەلایەتی و ئابوری
و پامیاری و هەموو لایەنەکانی ژيانە .

ووتە یه کی ئیتالی هە یه دەلی ((وەرگێڕ ناپاکه)) ئەم ووتە یه راستی یه کی
تێدایه، چونکه وەرگێڕ زۆر جار مەبەستە راستی که ناداته دەستەوه، بەلام ئەوهی که
گرنگه له لای ئێمه بتوانین له مەبەستەکانیان نزیک ببینەوه و گەنجینه یه کتان پیشکەش
بکهین و سوودی ئی وەرگیرین.

مامۆستا محەمەد بەدري بەرنامە یه کی له ئیستگە ی کوردی بە غاوه هەبوو منیش
بەشداریم دەکرد بە قسە ی نەستەق و قسە ی گەورە پیاوان، ئەمە وای ئی کردم که
زۆربە ی قسە بە نرخەکانی کتێبه کی سمیر شیخانی که بە ناوی ((من حصاد الفکر
العالمی)) یه وه یه وەرگێرم و له گەل کۆکردنەوه ی چەندەها ووتە ی که . ئەگەر چی له
گەل هەندی رادا نین .

لەم کاتەدا عبدالله - ی برام دەفترێکی هەبوو زۆر ووتە ی گەورە - پیاوانی
تێدا کۆ کردبووه، بەلام به داخوه ناوی سەرچاوهکانی تێدا تۆمار نەکردبوو.

بپيارمان دا به دوو قۆلى ئەم بەرھەمە بچوكتان بخەينە بەر دەستى ئۆوھى
 بەپۆز. ۰ ھىوا دارىن جى ى پەزامەندىتان بىت و لىمانىش بېورن ئەگەر ناتەواوى يەكى
 تىدا ھەبوو. ئەگەر توانىمان و بۆمان لووا لە داھاتودا بتوانىن ئەوھى ماوھ بکەوئتە ژىر
 چاپەوھو پووناكى ببىنى و لە گەل کورتە ژيانىكى پياوھ گەورەکاندا.

محمدەد عبدالرەحمان زەنگنە

كەركوك

۱۹۸۲/۸/۱

- ئا -

- ❖ ئافرەت گىرو گىرەتتەكە لە و گىرو گىرەتتەكە لە پىياو ئەبىت زۆرانيان لە گەلدا بگىرەت.
- ❖ ئافرەت لە ھىچ مشتو مېڭا بوار نادات، واتى ئەگات كە نەيتوانيۋە ئەوھى ئەيە وىت بۆ بەرامبەرەكەى پوونى بكاتەوھ.
- ❖ ئازادى بۆ مۇڧ نايەتە خواریوھ پىۋىستە مۇڧ بۆى سەر كەوئ. ((ھۆگۆ))
- ❖ ئادەمىزاد تاكە گياندارىكە كە شەرم دەكا چونكە ھەر ئەوھ كارى وا ئەكا، جى ى شەرمە زارى بىت.
- ❖ ئافرەتى ژىر ئەزانى چۆن ئەھىللى ماچ كرى، بى ئەوھى بەھىللى چىژى ئەو ماچە بە فېرۆ بېوا.
- ❖ ئازا ئەو كەسەيە كە لە تەنگ و چەلەمەدا خۆى بگىرە. ((ئەفلاتون))
- ❖ ئادەمىزاد ھەر دەمرى تەنیا كىردارى چاكەيە كەوا نامرى.
- ❖ ئارام گولتەكە لە باخى ھەموو كەسىك دا ناپوئ. ((ئىنگلىن))
- ❖ ئافرەت دوو جار لای مېردەكەى خۆشەويستە، كاتىك كە دەيخوازى و كاتىك ○ كە دەيىنئىژى.
- ❖ ئافرەت تەنگو چەلەمەى نى يە ۰۰۰ چونكى ئافرەتە.
- ❖ ئىش كىردنە بونى خۆش بە ژيان دەدا. ۰۰ ((ئامبىل))
- ❖ ئەگەر پەخنە و لۆمەى دوژمنانم نەبايە، لە گەلئ كار سەر نەدە - كەوتم و ئەگەر پىق و كىنەى ئەوان نەبايە نەم دەبىردەوھ. ((رىشلىو))
- ❖ ئەوكەسانەى ناتوانن ھوشيارى بگۆپن لە پىشكەوتن دوور دەبن ((بىرناردشو))

- ❖ نه وهی باوهړی به خوی هه بی، پټویستی به وه نیه نیمه به شان و بالیا هه لېده یڼ. نه ویش بی یه وی به شان بالیا هه لېده یڼ، دیاره گومانی له ده سلا ت و توانای خوی هه یه. ((گوستاو لوبون))
- ❖ نه گهر میلله ت به شتی بدا زیاتر له نازادی، نازادی له کیس ده چی. خو نه گهر نه و شته سامان و گوزهران بی نه وه پاش له کیس چوونی نازادی هیچی که ی بۆ نامینیتته وه. ((سۆمه ر ست مۆم))
- ❖ ناشتی راسته قینه له سهر به خویی و نازادی نیشتمان جیا ناکریتته وه ((هوشی منه))
- ❖ نافرته تان هه میشه نووسه رن، به لام کاتیك وهك نووسینه که یان نین. هه موو نامه یه کی دلداری که نه ینووسن، ناگاته نه وهی له کاتی دلداري و خیانه ت و خۆ فروشتنا و کامه رانیدا، بیزاریان ده ری نه بڼ. ((مۆریس دونای))
- ❖ نافرته ژور جار جووتی پیللو به باشت نه زانی له جووتی پیاو.
- ❖ نافرته دوو جوړه پیاوی ده ویت، جوړیکی نه توانی بگاته نه و پیاوهی خو شی نه ویت، جوړه که ی تری نه توانی نه و پیاوهی خو شی بویت ده سستی بکه ویت.
- ❖ نافرته وه کو پاره وایه، پټویسته هه رگیز نه یه لی بوه سستی، نه گهر وه سستا سوودی نامینی. ...
- ❖ نافرته له ژبانی هونه رمه ندا وه کو مۆمیکه نه سوتی و پړگای بۆ پووناك نه کاته وه. ((جورج ساندەر))
- ❖ نافرته به توپه بوون چوار یه کی جوانی نامینی و نیوهی ژنیتی و هه موو خو شه ویسته که یشی نه دپړینی.
- ❖ ناوانه ی له سهر شتی هیچ و پوچ نافرته ته لاق نه دن، ژن هینانیشپان هیچ و پوچ بووه.
- ❖ نافرته به بی پیاو وه کو کیلگه ی بی تووه.

❖ ئەي ئافرەتى گران بەھا، وا ناپە زايى دەر ئەبىرى بەرامبەر تارىكى ھەول بەدە
مۆمىك داگىرسىنى.

❖ ئافرەت چەند كامەرانە، چونكە شوو بە ئافرەتتىكى تر ناكات.

❖ ئافرەت جەنگ (شەپ) بە دوژمنىكى خۆى ئەزانى.

❖ ئافرەت لە سەر خۆ قسە بۆ دەستە خوشكەكەى ئەكات، كە ھىچ مۆفېك ناتوانى

بەو جۆرە لە گەلپا بدوئى، ئافرەت ھەموو كاتى ووتەى ئافرەتى تر وەرئەگرئ و

ئەيەوئەت لە خەلكى بشارىتەو، بەلام ئەگەر دىتان ئافرەتتىك ئاويئەيەكى

شكاند، ئەو بەزانن تەمەنى لاويئى بە سەر چوو.

❖ ئافرەتى جوان گەوھەرىكى بە نرخە... بەلام ھى چاك سامانىكى گەورەيە..

❖ ئافرەتى پەوشت چاك ئەلئەت نە... ئافرەتى سۆزدار ئەلئەت بەلئى... ئافرەتى

يارىزان ((اللعبوبة)) بەلئى و نە عە ھەمان كاتدا ئەلئەت.

❖ ئافرەت ئەلئى خوا ئىلھامى داوھ بە ئىمە لە گەل زۆر پەرسىار كردن.

❖ ئافرەت پياوئى بىدەنگى خۆش ئەوئەت چونكى شتى شاراوھى تىدا ئەبىنى...

وا ئەزانى كە خۆى قسەى كرد پياوھەكەى گوئى ى لئ ئەگرئ.

❖ ئافرەتى چاك قەلەيكى گەنگە. ((ناپليۇن))

❖ ئەو پياوھى ئەلئى من ئارەزووم لە ئافرەت نىە..

○ تەنھا ئارەزووى لە يەك ئافرەت نىە..

○ ئاواز ھى ھەموو مۆفە، ئاوازيش ئەو زمانەيە، كە تەنھا مۆسىقا ژەن

دەتوانى قسە لە گەل ھەموو دليكا بكا.

○ ئارام گەرتن كىلى بەھەشتە. ((توركى))

○ ئەوھى وولاتەكەى خۆش نەوئى، ھىچ شتتىكى خۆش ناوئى. ((ئەللۆرد

بايەرۇن))

○ ئەوھە كەسەى وولاتەكەى خۆش دەوئى، خويئەكەى توى ئازادى يە.

■ ((تۆماس كامبل))

❖ ئەگەر ھەموو پىڭايەك تاقى كەيتەو ھەم ھەموو چاكترو باشتەر و سەلامەت تر پىڭەي مالا ھەيە.

❖ ئەندىشە بە بى زانىارى، بالە بە بى پى.

((فەرەنسى))

❖ ئەگەر تەمەنت بە سال بىزىمىت زۆر كورتە، بە لام ئەگەر بە چركە بىزىمىت زۆر درىژە.

❖ ئەگەر نووسەرەكان نەخوئىنەو ھەم خوئىنەرەكان نەنووسن، ئىش و كارى

پۆشنىبرى باشتەرەو پىشەو ھەم دەپوا.

((جىوفانى بايىنى))

❖ ئەگەر خوشى، خوشى و ژيان و پاپواردنت دەيەو، ئاگادارى ئاينت بە.

❖ ئافرەت بە تالايى بەر، بەرەكانى ژيان پى ئەكەنەو ھەم ھەكوو پووشى نەرم كە

سەنوقى پى پى ئەكەنەو ھەم بەلكو ئەو شوشانەي تىدا ئەگويزىتەو ھە

نەشكى، پووش زۆر بى نرخە ھەموو شتىكىش بە بى ئەو ئەشكى.

❖ ئافرەت ناتوانى پياوى گەوچ بكا تە زانا، بە لام ھەموو ئافرەتەك ئەتوانى پياو گەوچ بكات.

❖ ئافرەت ئەو پياو ھەم خوش ئەوئەك ئەيەئى و لى ي تى ناگا، ئەك ئەو پياو ھە

كە لى ي تى ئەگا و نايەئى.

❖ ئافرەت تەوانى پياو ھە.

((بىلىتان))

❖ ئافرەت دوژمنى دوژمنترىن ئافرەتە.

((ھۆلمن))

❖ ئافرەت پىئەكەنى ئەگەر بتوانى بە لام ھەر كاتى ويستى ئەگرى.

❖ ئافرەت پىچى درىژە بە لام بىرى زۆر كورتە.

((پۆسۆ))

❖ ئافرەت ھەكو منال وايە ئەگەر بەكەيە شوئى پائەكا، ئەگەر خوتى لى دور

خەيتەو ئەكەوئە شوئىت.

((فۆلتىر))

❖ نازايه تی راسته قینه نه وهیه چاویان لی نه بی و بیکه ی، نه کوو بیکه ی بو نه وهی چاویان لی بی. ((لارشیفو کۆلډ))

❖ ئاگات له و پیاوه بی که پیاوه و چاو تیڤره نه گهر ((نیهانه)) ت کرد، ئاگات له ناکهس به چه بی نه گهر پڤزت لی گرت، ئاگات له پیاوی ژیر بیت نه گهر بی به شت کرد، ئاگاشت له پیاوی کهر بی نه گهر گالتهت له گه لیا کرد.

❖ ئافرهت وه کو سیو وایه نه گهر ئاگاداری خوی نه بی بوگهن نه کا.

❖ ئای نه گهر گه نه که کان بزنان و ئای نه گهر پیره کان بیانتوانایه

▪ ((هه نری نه شبین))

❖ نازادی داریکه نه ینیزین زۆر جار خۆمان له به ره که ی ناخۆین.

▪ ((جورج ساندەر))

❖ ئافرهت هه له یه کی جوانی سروشته

❖ ئافرهت دروست کرا بو توانای داحوازی یه کانی پیاو

❖ ئافرهت هه ر کاتی ویستی چاکه نه کاو هه ر کاتی کیش ویستی خرایه نه کا.

❖ ئافرهتی په وشت به رز هه رگیز نامریت، نه گهر مردیش کرده وه کانی له پاش خوی نه دوین ((فۆلتیر))

❖ ئافرهت له پڤوی فیلبازتره.. ((به لزاك))

❖ ئافرهت وه کو کولپه ری هه ویر وایه نه بی له پيشا بیشیلی چونکی ناخوری تا نه خرپته نپو ئاگره وه.

❖ ئافرهتی جوان و ناشیرین نی یه، به لام نه وه هه یه ئافرهتی نه توانی به باشی ئارایش بکات نه وی تریان ناتوانی.

- ❖ ئافرهت بۆ ئوه دروست کراوه که هست به واتای ژيان بکات.. چونکی ئوه نمونهی تهواوی ناسکی یه
- ❖ ئافرهت زنجیریکې ګرنگه له بازنهی ژيان دا.
- ❖ ئافرهت ئاویښه ۰۰ هه موو پیاوړک وینهی دلې خوی تیدا نه بیني.
- ❖ ئافرهت ناتوانی به جوانی پیاو بخاته ژیر پکښی خویه وه هر چنده جوانیش بی. به لام نه توانی به په وشتی باش و هیمن و پرز ګرتنی، هه موو پوو داوړک، داګیری بکا.
- ❖ ئافرهت دلداری ((۴۰)) سال نه شاریته وه به لام کینهی یه کات ژمیر ناتوانی بشاریته وه.
- ❖ ئافرهت وکو شوشه ی ته نک وایه ئاګدار به له ده ست نه که وی.
- ❖ ئافرهتی به پرز زیاتر نه چیته دلې پیاو وه له هی جوان.
- ❖ ئافرهت وه کو میوه وایه که ((کهوت)) واتا کهس له کاتی خویدا نه هاتوه بۆ لیکردنه وهی.
- ❖ ئافرهتی پیشکه وتوو نایه وی کهس شتی پی بلی که چی هه مووشیان نه به
- ❖ ((سکرتیره)).
- ❖ ئافرهت نه ګر په رتوکښی خوینده وه وا بزانه میړده کهی و کوړه کهی خویندوته وه.
- ❖ ئافرهت نه پنی یه کانی ئافرهت نه شاریته وه ۰۰ چونکه ئو له هه موو کهس باشر نه پنی یه کانی نه زانی.
- ❖ ئافرهت پرده هه موو کهس به سه ریا تی نه په پری.

- ئە -

- ❖ ئەو ەى وولات ئەفرۆشپىت و خىانەت لە نىشتمانى ئەكات. ۰. لە و كەسە ئەچىت لە مالى باوكى و براى ئەدزى و دەرخواردى دزى ئەدا. ۰۰. نە باوكى لى خۆش ئەبىت و نە دزىش پاداشتى ئەداتەو ە.
- ❖ ئەگەر جارێك لە كارێك سەر نەكەوتى مەيەلە ئەم سەر نەكەوتنە ئامانجەكەت لە بىر بباتەو ە كە ەەولى بۆ ئەدەى.
- ❖ ئەمۆستىلەى ژن ەينان گرانترىن ئەمۆستىلەيە لە جىهاننا، چونكى خاوەنەكەى قەرزار ئەكات ەتا ماو ە ەموو مانگى ((قسط)) ەدا.
- ❖ ئەگەر ويستت دلدارى يەكەت لە ياد بپروا تيمارى مەكە بە ((دلدارى)) يەكى تازە، تيماركە بە شارێكى تازە.
- ❖ ئەگەر نەزان ەوى نەزانينى خۆى بزانيايە ئەبوو بە زانا. ((كۆنفۆشيۆس)).
- ❖ ئەو پياوانەم خۆش ئەوى كە داها توويان ەيە، ئەو ژنانەيشم خۆش ئەوى كە پابوردوويان ەيە. ((ئۆسكار وايلد))
- ❖ ئىش كردن گەورەترىن شتە لە جىهاندا، لە بەر ئەو ە پىويستە ەندىك لە پارەى ئەو ئىشەمان كۆبكەينەو ە بۆ پاشە پۆژ.
- ❖ ئەو ەى پىشتى ناھەق ئەگرى ئۆكەرى زالمە.
- ❖ ئەو مرقۆھى باش گوئى نەگرى. ۰. ەميشە بىر لە شتى تر ئەكاتەو ە.
- ❖ ئەو ەويەى كەوا لە ميژوو ئەكا خۆيى بگىرپتەو ە بۆ زۆربەى خەلكى چونكى يەكەم جار گوپيان لى نەگرتبوو.
- ❖ ئەى ئافرەت لە گەلما وەرە بۆ مالمەن و ببە بە ميوانم خۆشحاليم پى ئەبەخشى و ئەو ەى لە تواناما ەبى ئەيكەم بۆ پىز گرتنت. ((شىللى))

- ❖ نه وهی ئاموژگاری وهرنه گری ناتوانری یارمه تی بدری ((بنیامین فرانکلین))
- ❖ نه و که سه به ختیاره که خاوه ن سامان و بیره ((منیاندر))
- ❖ نه و که سه ی چرا له پشستی یه وه داگیرستی، سیبه ره که ی له پیشه وه نه بی. ((تاغور))
- ❖ نه گهر ژيانم وه کو به ردیکی به نرخ بووایه نه مکرد به سهر د پارچه وه مرواری یه کم لی د دروست نه کرد و نه مکرده ملت و نه گهر ژيانم گولیکی جوانی بچکولانه بووایه نه مچپاندو قژتم پی ی نه پازانده وه. ((تاغور))
- ❖ نه گهر بمانه وی نامه یه کی دلدار ی بنووسین، نه بی له وی وه دهستی پیبکه ی که نازانین چی نه لئین و کوتایه که شی نه وه بی نه زانین چیمان نووسیوه. ((روس))
- ❖ نه و پیاوه ی شاره زایی نه بی له زمانی بیگانه دا هیچ له زمانه که ی خوی نازانی.
- ❖ نه و که سه ی خوی نه کا به پیشپه وی خه لک نه بی له پیشا خوی فیرکات نه ویش به چاککردنی په وشتی پیش زمانی و ببیته ماموستای خوی بو چاک کردنی.
- ❖ نه و پاره یه ی که نیسته له ده ستایه پیگایه بو سه ربه ستی، به لام نه و پاره یه ی که هه ولی بو نه ده ی پیگایه بو دیلیتی.
- ❖ نه گهر ده وله مند بووی هه موو که س که سته، نه گهر که وتی که س ناتناسی. ((ئیمام عه لی)) ■
- ❖ نه گهر هه ژار بووی بیر بکه ره وه کی له خوت هه ژار تره، نه گهر ده وله مه ندیش بووی بیر بکه ره وه کی له تو شایان تره. ((چینی))
- ❖ نه گهر که وجی پیشکه وت، ژیری نه که پیته وه ((یابانی))
- ❖ نه توانی به به ختیار ی له گه ل هه موو ئافره تی کدا بژیت مادام خوشیت ناوی.
- ❖ نه ی ئافره ت یا به یانی وهره یا ئیواره، نه و کاته وهره که چاوه پوانتم، یا نه و کاته وهره که چاوه پوانت نیم، نه بیینی پیشوازی ماچ له به ر ده متایه، به و جوړه ی که دیت خوشه ویستیم بو ت زیاد نه کا. ((توماس دافید))

❖ نهو هی له له شمایه دروستی دهستی دایکمه و نهو هیش نه یزانم هونه ره که ی
نه که پیتته وه بۆ دایکم. ((چۆن کونیسې ئادمز))

❖ نهو هی شاعر نه نووسی پاستی هه لده مژی له دوو لیوی ژه هراوی یه وه
▪ ((وليام رۆزبنیت))

❖ نهو ئافره ته ی دلی به پاره ی میرده که ی نه سوتی، دلیشی به دل داری یه که ی
ناسوتی.

❖ نه که ر بپوای ئافره ت به پیاو که ل بوو، هه موو دل داری یه که ی ش ی که ل نه پیت.
❖ نهو که سه ی که به په له هه والی ناخوشی نه که یه نی شتی وای پی نه لین
خوشیان نایزانین.

❖ نهو که سه ی نه زانه و نازانی، نه زانه ژیر نی یه لی دوور که وه به لام نهو که سه ی
نه زانه و نه زانی، نه زانه، نه فامه فیتریکه ن، به لام نهو که سه ی که زانایه و نازانی
زانایه، نووستوه هه لی سینن. ۰۰ به لام نهو که سه ی ده زانیت که زانایه، ژیره
دووی که ون.

❖ نه که ر ویستت خه لکی هه له کانت ببینن، وا ده ست بکه به ته می کردنیان.
❖ نه که ر خوا ته نها شتی کم پی بدا. ۰۰ نهوا من سه ر له نوی به هاریکی تازه
ده خوازم.

❖ نازا خۆشه ویسته ته نانه ت لای نهو که سه ی ش که شه پی له که لدا ده کا،
ترسۆك بیزاره و ته نانه ت لای نهو که سه ش که دوستایه تی له که لدا ده کا.
❖ ناگاداری فلسی بکه، دینار ناگاداری خوی ده کا.

❖ نه که ر ویستت له پاش مردنت ناوت بمینی، نهوا له م دووانه یه کیکیان بکه،
کاریکی وا بکه شایانی نووسین بی، یان بنووسه بۆ نهو هی شایانی مانه وه بی.
▪ ((فرانکلی))

❖ ئەگەر ناچار بوى گوى بە جل و بەرگ مەدە، بەلام با دەرونت پاك بى.

■ ((مارك توين))

❖ ئەگەر ھەموو كەس دەوروپەرى مالەكەى خۆى پاك كاتەو، وا ھەموو شارەكە

پاك دەبىتەو. ((يۇنانى))

❖ ئەو ھى لە دايك دەبى بۆ ئەو ھى بە سكه خشى بپوا، ناتوانى بفرىت. ((پوسى))

❖ ئەو دلە خەمگىنە چەند بە نرخە كە خەم پىي ئەو ھى لى ناگرى گۆرانى لە گەل

دلخوشانا بلى. ((گۆتە))

❖ ئەبى دايكە ھەوا چەند گەلا تووى لى كرىبىتەو لە پىش ئەو دا بلى ئەم

گەلایەم دەوى.

❖ ئەگەر نىشتەمانم بوايە، ئەمۆت نىشتەمان بى ئازادى و سەربەستى دانامەزى

ئەگىنا ئەو نىشتەمان نى يە بەندىخانەيە. ((مەحمود دەرويش))

❖ ئەگەر ئەتەوى ھەرگىز ژن نەھىنى قەرزار بە.

❖ ئەو دلدارى ئەگەر پۆزى لە پۆزان كۆتايى ھات ئەو لە ھىچ كاتىكا

خۆشەويستى نەبوو. ((ئەرستۆ))

❖ ئەى بى ھىز، ناوت ئافرەتە. ((شكسپىر))

❖ ئەو ئافرەتەى پابوردوى ھەبى، پاشە پۆزى نى يە. ((وايلد))

❖ ئەو ئافرەتەى بە مالەكەى و پارەى مېردەكەى پازى يە زۆر كامەرانە.

❖ ئەگەر پاويك ئافرەتەىكى خۆشويست ئەلەين دلدارە... بەلام ئەگەر ئارتىستىكى

خۆشويست ئەلەين كەرە.

❖ ئەو ئافرەتەى مېردەكەى خۆش ئەو پىت بەشدارى ھەموو ئىشو كارتىكى ئەكا.

❖ ئەو ژنە نى يە تا ئىستا كە پازى بى بە مافى خۆى.

❖ ئەو پىاو ھى ستايشى ئافرەت ئەكات زۆر كەمى لى ئەبىنى : ئەو پىش كە ئافرەت

بە جى ئەھىلى ھىچى لى نازانى.

❖ نه و هنده گه وچ نيم باوه پ بکه م که ئافره ت لیوی هر پیشکەش تاقه یه ک پیاو ده کا. ((شکسپیر))

❖ نه و که سه ی که ووتی ناتوانم پی ی بلی هه ولده، نه و که سه یش ووتی نازانم بلی فیڕ به، نه و که سه یش ووتی نه مه سته مه پی ی بلی تاقی که ره وه.

❖ نه گه ر جاریک تووانیت له کاتی پق هه لساندا هیمن بیت. نه و پزگار نه بی له سه د پوژ په شیمانی.

❖ نه و پوژده ی که ئیش ناکه ین ماندوومان نه کا وه کو نه و شه وه ی که تیډا ناخه وین.

❖ نه و هونه ره ی که چه نده ها ساله ئافره ت تیډا پیشکە ووتوه، ناخوشی نه و پیاوه یه که ژنه که ی پشتی پی به ستووه.

❖ نه پۆی بو لای ئافره ت که واته قه مچیه که ت له یاد نه چی. ((نیتشه))

❖ نه لێن ئافره ت وه کو (قماش) وایه له بهر پوناکی مۆم باشتر نه بینری.

■ ((جوناثان سوینت))

❖ نه گه ر ژن نه یتوانی تۆله بسینی وه ک منال نه گری.

❖ نه گه ر پاره زۆر بوو چاکه که م نه بی. ((هه نری سوړۆ))

❖ نه و که سانه ی مردوون جیگای درکاوی وه کو فهرشه بۆیان. ((تیۆجنیس))

❖ نامۆزگاری کردن وه کو یارمه تی دان وایه. ((بلوتۆس))

❖ نه و کاته ی که به ختیارین هه میشه باشین، به لام که باش به موو کاتیک به ختیار نین. ((تۆسکار وایلد))

❖ نه وه ی شانازی به زانینی خۆیه وه بکا نه زانی خۆی دهر ده خا. ((ئینگلین))

❖ نه و که سه ی چاکه له گه ل پیاو خراپدا ده کا، دوو جار تووشی ئازار ده بی،

یه که م جار که پاره که ی خه رج ده کا. دووه مین جار که هیه سوپاس ناکری

دهرباره ی پیاوه تیکه ی. ((تیۆجنیس))

❖ ئەگەر نەتوانى دۆست بۇ خۆت پەيدا بىكەى دوژمن بۇخۆت زىاد مەكە ((يۇنانى))
 ❖ ئەو شەنەيەى مۇمىك دەكوژىنىتەو، ھەر ئەو شەنەيەى، كە ئاگرى خۆش دەكا،
 ھەروا دوورى خۆشەويستى درۆ دەمرىنى و بەلام خۆشەويستى راست دەژىنى.
 ((راشفۇ كۆلد))

❖ ئەگەر پزىشك باشى دەرمان بۇ تىمار كەران باس نەكات، كەس نايكرىت.
 ■ ((جاحظ))

❖ ئەرز بە ترسنۆكەكان خواردن دەدات، مەسلەھەت، سەرۆكايەتى ھەموويانە،
 مروڤ ھاو بەشى ناكات، تەنھا لە كاتى ترسا يا تەماعا نەبى.
 ❖ ئىمە برادەرو دوژمن دروست دەكەين، بەلام خوا ھاوسى دروست دەكا.
 ■ ((ج. ك. تىشترتۇن))

❖ ئەو ھى مروڤ كۆى كاتەو، سىروشت ناتوانى بلاوى كاتەو. ((ئەلدۇس ھەكسلى))
 ❖ ئەگەر ئازارى سك نەبوايە، ھىچ مەلىك نەدەكەوتە دواى پراوكەرەو، بەلكو خۆى
 داوى ندەنايەو.

❖ ئەى سەربەستى ھەزاران خراپە بە ناوتقوۋە دەكرى. ((مەدام رۆلاند))
 ❖ ئەو ھى بە پەلە ژن بەيىنى بە شىنەيى پەشىمان دەبىتەو. ((گوتگرىف))
 ❖ ئەگەر خۆت بوخرىنى، دەبى نىنۆكت ھەبى. ((تورك))
 ❖ ئەو ھى زياترتى دەكۆشى بۇ ئەو ھى وولاتەكەى باشتىر بىت، زياتر وولاتەكەى لە
 يەككى كە خۆشتىر دەو. ((پۆبەرت ج. ئەنفەرسۇل))

❖ ئىمە لە سەدەى ئامىرداين. بەم زوانەش ھىچ نامىتى بە دەس بىكەين تەنھا
 خورائنى پىشتىمان نەبى، بەلام كى ئەمەمان بۇ موسۆگەر دەكات، ھا
 ئەو ندەمان زانى ئامىردىك لە بەردەممانە دەبى بۇ خورائنى ((مەرسىل نىمىھ))
 ❖ ئەگەر من ھەلەم كرد، من ھەم.

❖ ئافرەت وەك پەنجەى دەست وانە ھەر بە ناو لە يەك ئەكەن.

❖ ئافرهت خوشكى شهيتانه .

❖ ئافرهت ئەو پياوھى خۆش ئەوئى كە ئەپپەرستى و ئەو پياوھش ئەپەرستى كە خۆشى ئەوئىت .

❖ ئافرهتى جوان كامەرانى يە بۆ چاۋ، دۆزەخە بۆ گيان، پاك كەرەوھىيە بۆ گىرفان .

❖ ئافرهت ھېچ چەككى نىيە تەنھا زمانىو گريان نەبى . ((تۆلستۆي))

❖ ئافرهت لە كاتىكا حەفتاۋ حەوت راى ھەيە . ((برنارد شو))

❖ ئافرهت شەمەندەفرە، بە ھىزى سۆز ئەپراۋ ناوھستى تەنھا لە ئىستگەى دل نەبى .

❖ ئافرهت خەفەت ناخوا كە نى يەتى، بە لām خەفەت لە بونى كەسانى تر ئەخوا .

❖ ئافرهت بەر لە شوو كردن بەرخىكى ھەژارە ۰۰۰ لە پاش شوو كردن گورگەو ئەو بەرخە ئەخوا .

❖ ئافرهت ئافرهتە لە ھەموو كات و شوئىنىكا .

❖ ئەو كەسەى دوور دەخرىتەۋە ھاوپى ئى نى يە ۰ ((تيۆگنيس))

❖ ئەو كەسەى ھەژار بىت زمان بەستراۋە ۰ ((تيۆگنيس))

❖ ئاۋو ئاگر يەك ناگرن . ((تيۆگنيس))

❖ ئەى ئاسمان ئى كەپى ئەوھى چى ئىشى دەزانى با ئەو ئىشە بكا .

■ ((ئەرستۆ فاپس))

❖ ئەۋشتەى كە لە برادەر كانمانا خۆش دەۋى ئەوھى كە رىزمان ئى دەگرن .

■ ((تريستان برنار))

❖ ئىتالىا، ئاھ ئىتالىا، تۆ جوانى شووميان داۋىتى .

■ ((لۆرد بايەرۆن))

❖ ئه گەر چا که لیت تیپه پ بوو شوینی که وه، ئه گەر خرایه به ره و رووت هات پیچی که وه.

❖ ئه گەر له یاداشت کردنا ده ستت کورت بوو با له سوپاس کردنا زمانت دریژ بیت.

❖ ئه وانه ی که پازین به وه ی له قوتابخانه فیژی ئه بن وه کوو ئه و منالانه ن له گه ل له له کانیانا ئه توانن ته نها قسه بکه ن.

❖ ئه وه ی هه ست به سه رما بکا خۆی به خه فته دانایۆ شی به لکو به و که لو په له ی که له به ری ئه کات، ئه و که سه ی که باران ته پی ئه کات خۆی به ئه ندیشه ووشک ناکاته وه به لکو به ئاگر. ٠٠ تۆیش ئه گەر توشی ده ردیک یاخه فه تیک هاتی نابی بگری و فرمیسک بر یژی، به لکو ئه بی به ژیری بی، چونکی ژیری تیماری هه موو برینیکه .

❖ ئه و کات ژمیرانه ی که چاوه پوانی به ختیارین، گه لیک له وه خۆشته ره که ده بینین. ((ئۆلیفه ر گلۆلد سمیث))

❖ ئه وه ی شیر بکوژی ده یخوا، ئه وه یش نه یکوژیته ده خوریت.

❖ ئه وه ی دوو به ره کی له گه ل که ره که یدا بکات، ده بیته که ر.

❖ ئه و بشیله یه ی ده میاوینی، ژۆر پاو ناکا. ((ئه سپانی))

❖ ئه و داره ی میوه ی گرتبی، به ردی تی ناگیری. ((تورکی))

❖ ئه وه ی ژۆر پیکه نی، ژۆریش ده گری.

❖ ئه و شته ی بیکریت و پیوستیت پی ی نه بی وه کو دزی له خۆت بکه ی وایه .

❖ ئه که ر پیکه و تن نه بی با جیا بوو نه وه هه بی.

❖ ئه و ماله ی دل په قی تیدا هه بی، ئایا هه موو کات بای سارد له وی ذیه ؟

○ ((ئۆسکار وایلد))

❖ ئه وه ی چا که ی کات، سوپاس ده دوریتته وه .

❖ ئەم جیهانه هیچ تهواو نی یه، پاره ده داته نه زان، زنیاری ده داته ژیر، له کاتیکانه نه نه زان به و پاره یه ی سوو دبه مؤډ ده گه یه نی و نه ژیریش، مرؤډ به شوین زانیاری یه که یا ده که وی.

❖ نيمه ته وایمان لا گرنگ نی یه، نه وه ی لمان گرنگه، پښگه ی که یشتن به ته وای یه.

❖ نه و خه لکه دایکیان به نازادی هیئاو نیه ته دنیا، نیتړ نیوه چونتان به کویله ی خوتان کردن. ((عومهری کوپی خه تاب))

❖ نه گهر سر پشک بم بۆ هه لېژاردنی جوانی و پاستی، سی و دووی لی ناکه م و جوانی هه لده بژیرم، باوه پېشم وایه که جوانی خوی زیاتر ده پۆم و ده لیم له م جیهانه دا شتیکی راست نیه ته نها جوانی نه بی.

❖ نه و کاته ی کتیب کۆده که یه وه، واته به ختیاری کۆده که یه وه.

■ ((فنسننت ستاریت))

❖ نه وه ی هه ر پۆژه ی پۆژنامه یه ک نه خوینتیته وه، به نه زانی دانه نیم. ((غاندی))

❖ نه و ئافره ته ی دوینی له بهر ده متا نه گریا، سبه ی نی وات لی نه کات له بهر ده میا بگری.

❖ نه ی دلداره کان مه دووین با ماچه کانتان دووان بیت.

❖ نه گهر خۆشه ویسته که ت له کاتی خۆیدا هات بۆ لات نه و پاست گزیه ۰۰۰ به لام

نه گهر له پېشدا هات نه و شیت بووه ۰۰ نه گهر دووا که وت نه وه زۆر زانه.

❖ نه و گه نجانیه که په له ی ژن هیئانیانه وه ک نه و ماسیانه ن که به بهر توپری

ماسی گردا هاتو چۆ نه که ن ۰۰ نه میان هه ر خه ریکی هاتو چۆیه، به لام نه و ماسی

یه ی که به توپره که وه یه په له قازتی پزگار بوون نه کات

■ ((سوقرات))

❖ نهو پياوہی که له ناکاوا ئافرهت ماچ نهکات و داوای لې بوردنې لې نهکات، وهکو نهوہیه سرکهی باتې له جې ى شه مپانیا.

❖ نهوہی که نهيزانم و وهرم گرت، بهلېنی خوښه ويسته، که به ((وه فايه)) بڼ خوښه ويسته که ى، ته نکتره له تهنی جالجالوکه.

❖ نهو پياوانه م خوښ نهوې که پاشه پوژيان هيه، نهو ئافره تانهش که پابوردويان هيه.

❖ نهگه وتمان ئافرهت هيژه. هيژى سروشتى که واته باوه پ بهوه نهکين له پياو بهررتره.

❖ نهگه ويستت گرې دلدارى له دلې مروفيکا بکوژينيته وه، پالې پيوهنې بڼ قوماړ کردن.

❖ نهو ميلله ته نازې که ناوې گه ورهکانى نهژينې.

❖ نهگه فيلباز په وشتى باش کات نهبيت، گه وره ترين پاميارى جيهان.

■ ((نه رستاليس))

❖ ئافرهتى جوان نه نديشه يه و ئافرهتى نابوت پاستى يه. ((شوبنهاور))

❖ ئافرهتى پاسته قينه نه توانې جوانى دروست کات له دلې پياوډا نهگه ر جوانيش نه بې.

❖ نهگه پياو دهستى خسته ئيشى ئافره ته وه، تاوانبارى نهکات به دکتاتوريه ت و سه لماندنې ئاره زووى، نهگه ر دهستيشى نه خسته ئيشى يه وه و پرسىارى لې نه کرد، تاوانبارى نهکا به وهى فه راموشى نهکاو به شدارى خوښى و ناخوښى ناکات.

❖ نهگه نه تهوې خير له گيان ت بيبى له پيناوې خه لکدا بيبه خشه، دهنکه گه نميک نهگه ر له زهويدا نه هاويزې هر دهنکه گه نميکه و هرگيز ناپوې تا سود به کومه ل بگه يه نې.

((ميگل))

❖ ئەو كەسەى لى بووردنى نيه له گەل خەلكدا، به دەستى خۆى ئەو پرده
 ئەپوخينى كە ئەبى پۆزى له پۆزان به سەرى دا بپه پيته وه . ((گۆته))
 ❖ ئەو پياوه زۆر نه فامه كه هه موو شتيكى خۆى لای ژنه كەى ئەدرکينى .

- پ -

- ❖ بای ئەجل هات و له ناکاو دەفتەری ژینی دریم تاکو دوینی خونچه بووم ئەمڕۆ بە ناحق هەڵ وەریم وەك بروسكە نەونەمامی دارنی وەختی چرۆ هات و گوللە ی وێڵ له ناکاو بی گوناھ جەرگی بریم ((هەردی))
- ❖ بە پارە دەتوانین هەموو شتی کمان دەس کەوی، تەنها ئەخلاق و جەماوەر نەبی
- ((جان جاک رۆسو))
- ❖ بۆ یەکەم جار کە کتیبیک دەخوینمەو واته هاوپی یەکی تازەم گرتوو، ئەگەر پێکەوت بۆ جاریکی تر کتیبیکم خویندبێتەو، واته بۆ جاری دووهم چاوم بە هاوپی کەم کەوتوو. ((ئۆلیفەر گۆلد سمیس))
- ❖ بە درۆی پیاوی گەرە دەلێن سیاسەت.
- ❖ بروام کرد هیچ شتیک نیه بە قەد یاد کردنەو ئازار کێش بی. ((ئارا گۆن))
- ❖ بیر لە پاشە پۆژ کردنەو ئافرەت بێزار دەکات تا شوو دەکات، پیاویش لە پاش ئەو هی ژن ئەهینی.
- ❖ بە هیزترین خۆشەویستی، خۆشەویستی نیشتمانە. ((ئەبراھام لینکۆلن))
- ❖ بێگانە بکە بە دۆست چاکترە لە وە ی دۆست بکە ی بە بێگانە. ((ئینگلین))
- ❖ بایی بوو، وەك ئەو کە لە شیرە وایە، وا دەزانی رۆژ هەلنایە تا گوێ ی لە دەنگی خویندنی ئەو نەبی (بایکۆن).
- ❖ باوەر کردن بەو هی کە شتیکی تر هەبی جگە لە چاکە کردن کە مەوێ لە خواوە نزیک بخاتەو شتیکی درۆیە. ((کانت - ی ئەلمان))
- ❖ بایی بوون ئەو دەرمانیە کە ئازاری گەوج کەم دەکاتەو.
- ❖ بایی بوون و تێزی هۆی سووک بوونە. ((جۆنسۆن))

- ❖ بى دهنكى جوړيكه له هونهرى گفتو گو.
- ❖ برسيتى له پياوې نازادى دا گه لى چاكتره له تيرى بهرسيبهرى بهنديتيدا.
- ❖ بېروانه، گوى بگره، بى دهنك به، له ناشتى و نارام دا دهژيت ((ئينگلين))
- ❖ به دريژايى ژيانم له ته له فزيوندا پروگرامى خراپم نه بينيوه، چونكى حوا
- باليكى پى داوم، ده توانم بيكوژنمه وه. ((جاك بار))
- ❖ باشى و چاكه له پاره وه نايهت، به لكو چاكه و باشه پاره پهيدا دهكا.
- ((سو قرات))
- ❖ باوه پ هينان به په وای چك خو بردنه بهر وه ويران. ((كروئن))
- ❖ به قهده وهى زانايهتى مړوځ گه ورهيه و به هيژه، زياتر به هيژتر ده بى بو
- مه لځه له تاندنى خه لكى.
- ❖ به هاوړپتتى پياو خراپان، توش ده بى به پياو خراپ.
- ❖ به نه رستويان ووت : جوانيمان بو ليكده روه
- ووتى :- له م مه سه له يه گه پرين بو كويړه كان.
- ❖ به تهنه رى بكهى چاتره له وهى هاوړپتتى هاوړپتى بهد
- بكه. ((نه فريقى))
- ❖ بويه، په ند، ناوى تراوه په ند، له بهر راستى يه تى. ((ئينگلين))
- ❖ بويه دوو گوى و يه ك زمانمن دراوه تى، تاكو دوو ببيستين و يه ك بلتين.
- ((ديوگينيس))
- ❖ بوون دوست پهيدا دهكا، نه بوون تاقبيان دهكاته وه. ((بيليس))
- ❖ بهر وهشتى دايك كچت بو درده كه وى.
- ((نهره نسى))
- ❖ بمره و ماچيك به نا به دلى مه ده.
- ((جرتيشفكى))
- ❖ بهد ناو كودن و سووك كردنى خه لكى چه كى نامه ردانه. ((فهره نسى))
- ❖ با پاشاش بم، هر نيشمان په روه رم.
- ((ناپليون))

بړون بهره و مردن، پهنګه چاونه ترسيک رزګاری بېت له مردن و رهنګه ترستوګيک له مالي خویدا بمری، پيشمه رګه کان گیانی خوځيان فروشت بڼ کړینی به هشت.

((نیمای عی))

❖ بیر کهره وه نه وه، که له جیهانی بی دواییدا مه له وانی دهکات.

❖ بیده نګی له چنه بازه وه فیږ بووم و هه و لدان له ته مه له وه، هیمنی له

لووت به رزه وه، زور سهیره من ریزي ته ماموستایانه ناګرم.

❖ بیر کړنده وه له یه زدان، ئیشه. ((جوژیف جوږیر))

❖ باوکه ئاده م و دایکه حه و، سیویان خوارد که چی ئیمه داوای لیسته ی

پاره که ی دهکین ((نه له مان)).

❖ بلیمه ت، نه و پیاوړه هه موو شتيک ده توانی بکات، ته نها په یدا - کړدن ی

مووچه که ی نه بیټ.

❖ به عاره بانه ناتوانین سر که وینه ئاسمان. ((نه سپان))

❖ بیرو باوهر، هر بیرو باوهره، ګر چی خوځینش وه کو جوګه له ری بکا

((ردیارد ګبانګک))

❖ بڼ شیت هه موو روژيک جه ژنه. ((تورک))

❖ بیر له هه موو قسه یه قوول تره، هه ست کړدنیش له هه موو بیږی قوول تره.

((نیتشه))

❖ با ئامانجی هه موومان وولاته که مان بیټ و هیچی که نه بیټ له

ولات به ولاوه. ((دانییل وبسته))

❖ به رخ زور له پباو به وه فاتره چونکی زور که م به شو کوژه که ی

به جی نه هیلی. ((ژنیتک))

❖ به لامه وه گرنك نى به كه بىرو باوه زى تۆم به دل بى بۆ ئه وهى له سهرت هه لده مى، به لام تا مردن پاريز گارى ئه و مافه ت ده كه م كه بتوانى بىرو باوه پى خۆت به سهرستى ده ربپى. ((فۆلتير))

❖ برين له پرىكا پوو ده دا. ۰۰ ساريژ بوو نه وهى له چه ند مانگىكا.

❖ بىر كرده وه له ژيانا گرانتري نيشه، له بهر ئه وه يه كه كه م كه س به كارى ده هينى. ((هه نرى فۆرد))

❖ بزنيش سي به رى هه يه. ((بوبيلۆس

سيروۆس))

❖ به سهرهات كاتى تا قى كرده وهى ده روونى پياوه.

❖ بپوا شاخه كان دى نيته له رزه. ((ئينگلين))

❖ بۆ پياوى گه و ره ته نيا دژم نيك زۆره و سه دان دۆست كه مه. ((ئيتالى))

❖ پياوى چاك وه كو دارى گه لا زۆر وايه، ئه گه ره تا و لى دا هه ست به فينكى له ژيريا ده كه يت.

❖ پارچه نانك شتيكى گرنك نيه، له گه ل ئه وه شدا، هه موو شتيكه بۆ سوالگه ريك كه زۆر برسى يه تى. ((جوړج

ميريدىت))

❖ پيسكه ده لى ئازا لاي من عه نته رو خاليدى كوپى وه ليد نيه، ئازا ئه و كه سه يه له پيش چاوى خواردنى بخوريت و دان به خويدا بگريت.

❖ پتكه نين ناتوانى ئه وهى توپه بوون برديوپه تى بيگه پى نيته وه. ((يابانى))

❖ پتويسته ته ماشاى ژير هه موو به ردك بكه ين.

❖ پياو ده بى هه موو كات خه مى قوم و وولاتى خوى هه بى.

❖ پياوى دپ بى دراوسى يه. ((ئينگلين))

❖ پزىشكى نەزان نەخۇش دەكوژى و داواى نرخی ئەو كوشتنە دەكا.

((ئىنگلىز))

❖ پەندى پىشىنان درۆ ناكە. ((ئىنگلىز))

❖ پىشپەوى چاك چاكتىن ئامۇزگارى يە ((سالىس))

❖ پىاو بە چاوى خۇشەويستى دەكاو، ئافرەت بە گوى ى.

- پ -

- ❖ پىكەنە ھەموو جىھان بۆت پىدەكەنى. بگرى. تەنھا خۆت دەگرى.
- ❖ پياو كە درۆى كرد باش بزانە كە خۆى بە ھىچ دەزانى. ((جاھظ))
- ❖ پياو و ژن دوو گولۈ دەم پشكوتون، ئگەر يەككىيان سىس بىتەو ۋە ئەوى كەشيان پەنگى ناشرىن دەبى.
- ❖ پىۋىستە ھەموو ئافرەتۈك مېردىكى ھەبى، بەشدارى خۆشى و ناخۆشى نەپنى ھاۋپىكانى بكات.
- ❖ خەلكى دەژىن بۆ ئەۋەى بخۆن، مەن دەخۆم بۆ ئەۋەى بژىم. ((سوكرات))
- ❖ پياو كوشتن پىگاي مېژۋى جىھان ناگۋې. ((ئىنگلىز))
- ❖ پياو فېۋكەيە و ئافرەت پەروانەكەيەتى.
- ❖ پىۋىستە لە ھەلەى كەسانى ترفىر بىن، تا كات بە فېرۋ نەدەين بۆ دوو بارە كەردنەۋەى.
- ❖ پياۋى بى شەرم ھەموو شتى دەكات.
- ❖ پارە جۆرىكە لە بىر كەردنەۋە. ((ئۆزۋالد شېنگلر))
- ❖ پارە جۆرىكى تازەيە لە كۆيلايەتى. ((تۆلسۆن))
- ❖ پارە ھەموو دەم ھەيە بەلام گىرفان ئەگۋې. ((جىرۋ تروڧ شتاين))
- ❖ پىۋىستە لە سەر وولاتە گەۋرەكان خزمەت بكنە نەك جىھان داگىر بكنە. ((ترومان))
- ❖ پياو لىت خۆش بوو لە يادى ئەچى. بەلام ئافرەت ئەگەر لىت خۆش بوو لە يادى ناچى.
- ❖ پياۋى ئازا ئەۋەيە كە ئەتوانى لە پووخاندن سەر كەۋتن بېچىپنى.

❖ پټلوی پاڙنه بهر ز ئافره تی دروستی کرد، نه یو بیست له ناو چاوانه وه ماچ کری ((نه فریقی))

❖ پیاوی ئه یه وی یه که م که س بی له ژيانی ئافره تا... به لام ئافره ت به پیچه وانه وه ئه یه وی دوواترین ئافره ت بی له ژيانی پیاو دا.

❖ پیاو سی شتی له ئافره ت ئه وی چاکی له دلداو پاکی له پووداو زه رده خه نه له سهر لیوان.

❖ پرسیار کرا له ((ملتن)) بۆچی زمانیکی تر فیڤری که که ت ناکه یت ؟ ووتی: ئافره ت زمانیکی به سه .

❖ پیاو ناتوانی باوه پ به که س بکا ته نها به خوی نه بی... به لام به داخه وه .
❖ ((تریستان برنا))

❖ پیم ده لیت که دیلیکی نووستوت بینی له خوی مه که، له وانه یه خه ون به سه به سستی یه وه ده بینی، منیش پیان ده لیم، نه خیر که دیلیکم دیی نووستوه راستی ده که مه وه و باسی سه به سستی بۆ ده که م ((ئه پراهم لنگولن))

❖ پینوس چاکترین چه که . ((بیته وفن))

❖ پرسیار ئه که ن شارستانی هت چی یه ؟ وه لام هیزی ئافره تی په وشت به رزه .

❖ پیوسته پیاو ژنه که ی ئاگادار کا له و شتانه ی که وا ئه زانی و هه سستی پی کردوه بهر له وه ی یه کیکی که تی ی بکه یه نی.

❖ پیاو هه موو شتی که ئه کات بۆ پاکیشانی ئافره تی جوان... ئافره تیش هه موو شتی که ئه کات بۆ پاکیشانی پیاوی بی ژن.

❖ پیاوی زانا نه و که سه یه له که ل پۆڭگار خوی بگونجینی، به لام پیاوی نه زان نه و که سه یه که ده یه وی پۆڭگار له که ل خوی بگونجینی. ((به رنارد شو))

❖ پرسیار هرگیز ناقولا نيه، به لام وه لام هه ندی جار ناقولایه. ((ئوسکار وایلد))

❖ پیاوی ژیر نه و که سه یه که که لک له به سه هاتی خه لکی وه رگری نه که ته نیا به سه هاتی خوی.

❖ پیاو بۆ نه وهی بیی به شاعیر، یا ده بیی دلی له ئافره تیکی جوان بچی، یا زۆر کلۆل و سیا چاره بی. ((لۆرد بایروئن))

❖ پیاو ته نه یه که جار ده گری، نه و جار ههش خوین فرمی سکی یه تی. ((بیکسفیلد))

❖ پیداو یستی گه ل بۆ زانیاری، له پیداو یستی بۆ نان که متر نیه. ((دانتی))

❖ پیویسته ته ماشای ژیر هه موو به ردیک بکهین نه وه که دوو پشک پیمانه وه بدا ((هیرودۆتس))

❖ په ند دهنگی خواجه. ((ئینگلیز))

❖ پیاوی قه رزار تیژ به بازاردا تی ده په پی.

❖ پیاو وه کو هه نگ وایه له گولیکه وه ده چی بۆ گولیکی تر.

❖ په ندی هه ر نه ته وه یه که په رتووکیکی گه وره یه، که به ئاسانی په وشتیانی تیدا ده خوینیته وه. ((ئینگلیز))

❖ پیاوی هه ژار به زۆری زیره کن به لام به ده گمه ن پیاوی ده وله مه ند ژیر بیت. ((نه رستق))

❖ پیم چاکتر بوو گه وجیکی به ختیار بومایه نه که زانیایه کی خه فه تبار ((شکسپیر))

❖ پیاوی به فیز وه که کونده ی فریدراو وایه، هه ر کاتی کونی لی بوو فش ده بیته وه

((زه رده شت))

- ج -

❖ جوانترین ئارايشت زەردە خەنەيە.

❖ جامى دەستم كە بەتال بو قايلىم، بەلام كە نيوە بوو، بۆ پېر نەيىت !

((جوبران خەلىل جوبران))

❖ جەژنى قوربانە بە قوربان، تۆبەتى قوربانىيە

بۆ تۆ قوربانى، بە قوربان، گيانى من قوربانته ((عارف قوربانى))

❖ جېهان وەكو شاتۆيە، ھەريەكە دەۋرى خۆى لە سەردەبىنى و پارەى

((يۆست فاندن)) خۆيشى ۋەردەگىرى.

((فۆندىل))

❖ جىاۋازى لە بىر و پادا نابى بېيتە ھۆى ناكۆكى، چونكە ئەگەر ۋا بى، من

ۋژنەكەم خوينە خۆرى يەكتىرىن. ((غاندى))

❖ جوانى ئەو گۆرەپانە تاكە شەرىى يە، بۆ شىعر.

❖ جېهان پېرە لە گەۋج، خۆ ئەگەر ھەز دەكەى يەككىيان بېينى دەبى ئەك

دەرگای مالاۋە لە سەرخۆت دابخەى، بەلكودەبى ئاۋىنەكەشت بشكىتى ((پوالۆرى

فەرەنسى))

❖ جالە و بۆ تورە بونت بەر مەدە، چونكە تورەيى پېۋىستى سەرشانى

ئادەمىزاد لە بىر دەباتەۋە. ((زەردەشت))

❖ جارىك پۆژنامە نوسىك بە - ئەدىسۆن - گەيشت و خىرا چەند پىرسىارىكى

لى كرد، بەلام ھىچ ۋەلامى چىگ نەكەوت، بۆ بەيانى بە خەتلىكى گەۋرە (مانشېت)

لە پۆژنامەكەدا نووسى - ئەدىسۆن گەۋرە تىرىن پايىنەرە لە جېهان دا. كە

ئەدىسۆن چاۋى بە پۆژنامەكە كەوت بەم جۆرەى خوارەۋە بروسكەيەكى بۆ

پۇرۇننامەكە ئى دادوتى :- تىكايە ھەلەكەت پاست بىكەۋە، بەپاستى گەۋرە ترين داھىنەر لە جىھانا تۆيت.

❖ جوانى ژن ۋەكو مالى پىاۋە، بە ھىزو دەسلەلات دارە. ((ئەكسىل مۇنتە))

❖ چاك وايە مۇۋ پوو خۇش ۋ ژىر بى. ((جۇرچ سىنتايانا))

❖ چاك وايە پاك ۋ پاست گۆ بى. ((رۆبەرت بىرن))

❖ چاكتر وايە قەرز بدەى نەك قەرز بىكەى، چونكە ئاكاميان ھەريەكە.
❖ چواريەكى ناودارىتى پىاۋى گەۋرە، بۇ ئازايەتى يان دەگەپىتەۋە، دوو بەشى ترى بۇ پىكەۋت، بەشەكەى ترىش بۇ تاۋانەكانيان. ((ئوگۇ فۇسكولۇ))

❖ چۇن دار دەتوانى مىۋەى شرىن ۋ ترشى بدات، دايكىش دەتوانى مىنالىكى چاك يا خراب بدات.

❖ چاكترين بۇن، بۇنى نانە، چاكترين چىژ، چىژى خوى يە، چاكترين خۇشەۋىستى خۇشەۋىستى مىنالە. ((گراھام گرین))

❖ چاكە لە گەل دۇست بىكە چاكتر خۇشەۋىست دەبى ۋ لە گەل ناخەز بىكە دەبى بە دۇست.

❖ چاك وايە بىدەنگ بىت لە ۋەى بە بى سود قسە بىكەيت
❖ چ باكمە نەگەر تاجىكم لە سەر نەبى. ۰ خۇ پىنوسىكى پاك ۋ پىرۇزم بە دەستەۋەيەكە لە ھىچ دەسلەتدارىك ناترسىت. ((فۇلتىر))

- ❖ چاکه‌ی هه‌ندی ده‌وله‌مه‌ند هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یه که فێرمان ئه‌کا بیر له سامان بکه‌ینه‌وه. ((گوبران))
- ❖ چهند ناشرینه دیاری، ئه‌گه‌ر داخوازی له شوین بێ. ❖
- ❖ چوار شت ناگه‌رپێته‌وه. ووشه له زار ده‌رچوو. تیر له که‌وان. پۆژگار که پۆیشت. هه‌ل ئه‌گه‌ر خستته پشت گوی. ❖
- ❖ چهند زیڤ له سه‌ر ئه‌رزه‌یه و چهندی له ناو ئه‌رزدا، ئه‌وه ناهێنی بیخه‌يته -تای ترازووه‌وه له گه‌ل پاکیییدا. ((ئه‌فلاتون))
- ❖ چاکه له گه‌ل خراپاندا، وه‌کو چاندنی تۆ وایه له ده‌ریادا. ((تیوگینیس))
- ❖ چاکترین پێگا بۆ کۆکردنه‌وه‌ی پاره ئه‌وه‌یه، ئه‌و پارانه‌ی که کاغه‌زن دوو قه‌دی که‌و بیخه‌ره گیرفانته‌وه. ((ف. ماکنلی هابارد))
- ❖ چاو برسیتی ئافره‌ت له هه‌یج پاده‌یه‌کدا ناوه‌ستی ئه‌گه‌ر زیڤی جیهانی بده‌یتی، چاو ده‌برپێته گه‌نجینه‌ی ئاسمان. ((شکسپیر))
- ❖ چۆله‌که‌یه‌ک له چنگ دا بێ چاکتره له ده چۆله‌که به‌سه‌ر داره‌وه. ((سه‌رفه‌نتس))
- ❖ چاکه‌ی گشتی بدا به سه‌ر چاکه‌ی تایبه‌تی دا. ((سوکرات))
- ❖ چاو تیری گه‌نجینه‌یه‌ک له ناو ناچی. ((عه‌ره‌ب))
- ❖ چاو دیری دوژمنت بکه ئه‌گه‌ر چی مشکیش بێ. ((ئینگلیز))
- ❖ چهند ملیۆن که‌س به کوشت پۆیشت بۆ ئه‌وه‌ی قه‌یسه‌ر گه‌وره ببێ. ((کامبل))
- ❖ چه‌ک ئه‌و خراپی یه که هه‌موو خراپی یه‌کی گرتووه‌ته باوه‌شی. ((شکسپیر))
- ❖ چاک وایه کتێبخانه‌که‌ت پڕ کتێب بێت، نه‌ک جزدانه‌که‌ت له پاره. ((دیگن لایلی))

❖ چاکترین که‌س نه‌وه‌یه نه‌گه‌ر ستایش‌ت کرد له پوو، ته‌ریق ده‌بیته‌وه و به
خرابه لی ی دوا‌ی مات ده‌بی. ((جوبران
خه‌لیل))

- ۵ -

❖ دوو سال يه کيټيم بدهنئ به دوو مانگ سر به خويټان دهست دهخه م ((غاندي))

❖ داد پروهري نه وراستيه به که ئيشي خوي به جي دهيني. ((دزائيلي))

❖ درو پهنهگ ئيستا پرگارت کا. به لام پاشه پوژي نيه.

❖ دلداري دهيني نه گهر پوژگاريش به سر دلداره که دا سر که وي، چونکه دلداري پاسته قينه گيان و باوه په.

❖ دلداري نه گهر گري نه بي خوش نيه، نه گهر زوريش خوش نه وي، دلداري مه رامت نيه. ((باسکال))

❖ دلداري ته نيا پارهيه، که هه ژارو دهوله مند، وهکو يه که دهتوان به کاري بهين.

❖ دلداري نه و زور داره به که هيچ به زهيه به که سا نايه ت.

❖ دلداري نازاني، چونکي به شوينيدا پاده که ي.

❖ دلداري و وتار خويندنه وه له يه که دهچن، هه موو که وجيک دهتواني دهستي پي بکات، به لام کوتايي يه که ي به جواني، پيويستي به زانايه که به رزه.

❖ داپزي نه و پياوه ي که له پيناو وولاته کهيدا له مردن پا دهکا، نه وه له ناسوده ي هه تايي بو نه مان پا دهکا.

❖ دهتواني چاوت به چاويلکه ي پهرش بشاريته وه، به لام نايه دهتواني دهنگت بشاريته وه که ناشکرات دهکات.

❖ دلداري وهکو مانگ وايه نه گهر زياد نه کات، وا که م دهکات.

❖ دەتوانى مړوځ بڼاسيت بهو پرسيارانهى كه دهيكات نهك بهو وه لآمانهى
دهيداتوه.

❖ درۆنن دهبى بىرى تيز بى.

❖ دەتوانين هەموو شتېك فير بين، تەنانەت چاكە و پاكي. ((جوزيف
جوبير))

❖ دلدارى شتيكى سەيرە، نازانين لە كوئى وه ديت و كهى و له كوئى وه
تەواو دەبیت.

❖ دلى دايك قوتابخانهى منداله. ((نينگلين))

❖ دراوسى ي به هيز هەميشه ترسناكه. ((ميتەرنیخ))

❖ داگیر كەر نامرى، هەتاكوو دەست به سەر گرتن سى گەليك به سەر
گەليكى تر بمىنى.

((سوكارنو))

❖ داخم دەخوارد كه پىلاوم نيه، به لام كه ديم پياويك بى پى يه په شيمان
بوومه وه له خەفەت خواردن.

((جوبران))

❖ دوو جوړ مړوځ هەرگیز سەر ناکهون، ئه وهى بهو کاره هەلناسى كه پى
دەسپيرن و ئه وهى هېچ شتېك ناکات له وه زياتر كه پى ي دەسپيرن. ((سیرۆس

کروتیست))

❖ دېك تيژه زمانى ئافرەت تيز تره. ((ئەلمانى))

❖ دەروونی خۆت به خەفەت ئازار مەدە، چونكه خەفەتبار هەست به خۆشى

((زەردەشت))

❖ دوكەل له پىرى ئاگره وه ديت. ((ئەرتۆرۆ كاديڤيادى

ئەرجەنتين))

❖ ده توانی مړوف له ولاته که ی بېچړینی، به لام ناتوانی ولات له دلۍ دا ده ریښی.

❖ دروژمنی جه هالت بن به هه موو تواناتان. شه پری جه هالت بکه ن و دوای جه هالت مه که ون.

❖ دلۍ گه وچ له زاریا، تا، زمانی ژیریش له دلۍ یه تی.

❖ دایکم دروستی کردم. ((نه دیسؤن))

❖ دره ختی په گ پته و، له بای دژوار ناترسی. ((چینی))

❖ ده رگای چاک له چه کوش ناترسی.

❖ دلډاری و بونی خوځ، ناتوانن خویان بشارنه وه.

❖ دلډاری وه ک قوماره. یا خاوه نه که ی به ته وای ده وله مه ند نه کا. یانیش

به ته وای دای نه پړینی.

❖ داد په روه ری چاک له یاسا چاکتره.

❖ ده وله مه ندی پیسکه، وه کو که ریځ وایه زیږ هه لېگری و جو بخوا.

❖ دلډاری گه نجان وه ک پریشکی ناگری ئاسنه زوو ده کوژیته وه، به لام

دلډاری پیران وه کو نه ستیره ی گه شه و کوژانه وه ی نییه.

❖ ده زانین نیمه مړوفی سه ده ی بیست و یه که مین دروست ده که ی.

((گیفاره))

❖ دلډاری، پره له هه نگوین و ناخوشی. ((بلوتؤس))

❖ دلډار نه گهر برسیشی بی ی دلۍ نابا. ((بلوتؤس))

❖ دهم و قالۍ خوځه ویستی، تازه کردنه وه ی خوځه ویستی یه. ((تیرنس))

❖ دلډاری وه کو جیوه ((زئبق)) وایه له سه رله پی ده ست، ده ست پان

که یته وه پا ده وه ستی، بینووقیتی دهر ده په پری. ((دروسی

پارکه))

- ❖ دارى پاست، پەگى چەوتى ھەيە. ((ئىنگلىز))
- ❖ درۆزى، دزە، چونكە دز شت و مەك دەدزى، درۆزنىش ھۆش.
- ❖ دە تاوانكار لە سزا پزگار بکەيت، چاکترە لە ھەي بى تاوانىك تووشى ئازار بکەيت.

((کاترىن))

- ❖ دلدارى ۋەكو جەنگە. زۆر ئاسانە دەستى پى بکەيت. زۆرىش گرانە بتوانى كۆتايى پى بىنى.
- ❖ دوو پلە لە زيانى پياو دا ھەيە ھىچ لە ئافرەت تى ناگا، پلەي پيش ژن ھىنانى و پلەي پاش ژن ھىنانى.
- ❖ دلدارى ۋەكو شەپۆلە.
- ❖ دلدارى، مېژووى زيانى ئافرەتە.
- ❖ دلدارى، شارى ئافرەتە.
- ❖ دلدارى، فرمىسكى درېژەو. زەردەخەنەي كورتە.
- ❖ دلدارى، دەرمانى ھەموو خراپەيەكە.
- ❖ دوو جۆر ئافرەت ھەيە، يەككىيان ئەو ھەيە ئەيەوى ھەلەي پياو چاك كاتەو، ئەوى تريان ئەيەوى يەككەي بىت لە ھەلەي پياو.
- ❖ دلدارى ئەو ھەيە، كە سەرپەستى يەككىي پى بەند ئەكەي. ((سارتر))
- ❖ دلدارى دان بە خۆدا گرتو، دلدارى راستە قىنەيە.

- ❖ هه موو كه سيك پاستى هه يه. ((ئيتالى))
- ❖ هه ولّ بده هه له ي كۆنت له ياد بچيت و ته ماشاي پوژانى داهاتوو بكه.
- ❖ هه موو خواردنيكي زور مافيكي خوارو له ته نشتيوه يه تي. ((ئيمامي عه لي))
- ❖ هاوپيتى خراپ چاوگه ي نازاره. ((تيوجنيس))
- ❖ هه ژاري بي هيئت ده كا. ((تيوجنيس))
- ❖ هه رچى شتيك بخه ينه سه ر زانياري، سه ر خستنيكه بو هيئى مرؤفايه تي. ((هوراس مان))
- ❖ هه موو به ياني يه ك له ژنه كه ت بده، نه گه ر خوت هويه كه ت نه زاني، نه و ده يزاني.
- ❖ هه ژاريكي بي نارام، وه كو چرايه كي بي نه وته.
- ❖ هيواكاهم هه موو كاتي نايه ته دي، به لام هه موو كات به هيوام به هيوام. ((ئوفند))
- ❖ هه موو جوړه هيوايه ك وته ماعى ريذراوه ته نها نه وه نه بي كه ده تگه يه نيته نامانچ له پيگاي ناخوشي و ناپه زايى مرؤفايه تيبه وه نه زانيتيبه وه.
- ❖ هه ر جيگايه كي كۆن كه بتوانم شه بقه كه مي پيدا هه لواسم، نه و جيگايه مائيكي جوانه بو من. ((ديكون راي))
- ❖ هه له وه كو پووش وايه ده كه ويته سه ر ناو، نه و كه سه ي ده يه وي بو مرواري بگه ريت ده بيت يچيته قولايى بني ناوه وه. ((درايدن))
- ❖ هاوپي له بو رسه ي ژيان دا پاره ي ئالتونن، هه ژاريش نه و كه سه يه كه هيچ هاوپي ني يه. ((سلمون))
- ❖ هيمنيكي دروست كراو، شتيكي پوو كه شه. ((فه رهنسي))

- ❖ ھېچ شتېك لە ئامۇڭگارى چاك باشتىرى يە. ((ئىرازمۇس))
- ❖ ھەر كاتىك ھەزكەين سوپايەك سەر كەوئى، پىئويستە باوھەپى گەورەى خۇمانيان پىئ بېخىشىن و وایش باوھەپیان پىيېكەين كە ھېچ شتېك نى يە نەيەلئ سەر كەون.
- ❖ ھەتاوى زىندوو مردوو گەرم ناكات. ((لامارتىن))
- ❖ ھاوپئ ئەو كەسەيى كە ئەتوانم لە بەر دەميا بە دەنگى بەرز بىر كەمەو. ((ئىمەر سۆن))
- ❖ ھەل دەرگانى يە لە بەردەمتا بۆت بىرئەو، بەلكو بە ھەنگاويكى ئازانە بۆى ھەلسە.
- ❖ ھاوپئەتى لای ئافرەت، دەرھاوسى ى دلدارى يە. ((مۆر))
- ❖ ھۆش وەكو چەترە ((پەرەشوت)) ى فېرۇكە وانانن، تا نەكرىتەو سوودى نابى.
- ❖ ھېچ مېشكى پىئ ناوئ بۆ ئەوھى بىيىت بە پارە دار تەنھا تەماشای ئەوانەكە كە ھەيانە. ((كلىدەس درۆ))
- ❖ ھەموو ئافرەتېك خۆى بە ژىرو كوپرەكەى بە جوان دەزانئ. ((سەعدى))
- ❖ ھونەر لەوہ زياترى نى يە، كە سىبەرى موقايەتى يە. ((هانرى جېمس))
- ❖ ھەموو جولانەوہيەك ھەر چۆنى بىئ، شتېكى دەس پېشكەرى يە ((ئەكار ئالەن بۆ))
- ❖ ھەق بە ھىزەو دەر دەكوئ و سەر دەكەوئ.
- ❖ ھەر وتەيەك سەرۆك كۆمار بىكا قورسايى تەنئكە. ((ئەمەرىكى))
- ❖ ھەندى كەس كاتيان دەكوژن لە پىناوى كۆكردنەوہى سامان داو سامانيان خەرج دەكەن لە پىناوى كوشتنى كاتيانا. ((ستارىلاد))

❖ ھەرچەند ئافرەت بەھەشتى لە دەست داوين بەلام ھەر لە باوەشى ئەودا پى دەگەينەوہ.

❖ ھەموو خۆشەويستەكان لە ژىر تريفەي مانگەشەوا دائەنیشن. بەلام ئايا يەكجار تاقى يان کردۆتەوہ لە ژىر گرمەي ھەورە تريفەدا لە شەويكى پەھىلە دا ؟ تاقى بگەنەوہ و يادەم کەن.

❖ ھېچ شتێك نى يە لە جىھاندا دلى ئافرەت پى ي بگەشیتەوہ وەكو بىستنى ستايشى کردنى.

❖ ھېچ ديمەنێك لە جىھاندا فرميسك پاناكيشى، وەكو ديمەنى دلداریكى دل شكاو.

❖ ھەموو مشت و مپێك دوو لای ھەيە، بەلام ھەندىكى كۆتايى نى يە.

❖ ھېچ شتێك لەوہ خۆشتر نى يە كە لە ئاسوودەيى دا، بەرى كارو کردەوہي خۆمان بخۆين. ((ئینگليز باست))

❖ ھەر كەس راستى ببيني و لايەنگيرى نەكا ترستۆكە. ((كۆنفۇشيۆس))

❖ ھەرچەند ئافرەت نەزان و نەخويندەوار بى، بەلام لە فەلسەفەي خۆشەويستى دا زانايە.

❖ ھەر كەسى پەرتووكىكى بە كەلك لە ناو بەرى پياوى دەمرىنى. ((ملتون))

❖ ھەندىك ھىز، پىويستە بۆ دلدارىش.

❖ ھېچ ئافرەتێك نى يە ئامۆزگارى ئافرەتێكى كە وەرگرى دەربارەي بەرگى، چونكى گومان لەوہ دا نى يە پرسىار لە دوژمنەكەت ناكەيت كە چۆن شەپ ئەبەيتەوہ.

❖ ھۆى توپە بوونى ئافرەت لەو پياوہي كە سەرى پووى ئەكات، ئەوہيە نايەوى لۆچى دەم و چاوى بە ئاشكرا ببينيئت.

❖ ھەر چەندە ھەولم دا لە پېناۋى دلداریا دەسكەوتم ھەر ئەشكەنجە بو.
(گۆتە))

❖ ھەموو نھینى يەك لە دووان تېپەپى بلاو ئەبېتەو، ھەموو دلداری يەكیش
لە دوو گیان تېپەپى ون ئەبېت.

❖ ھەرچى ژیری جیھان ھەيە ھەموو لە سەر يەك ئاینن. ((ئینگلین))

❖ ھەستى نیشتمان پەرەرى و ئازادى لە دللى ھەموو كوردیكا جیگیر بوو و
دەست لى ھەلگرتنى نى يە.
(پېشەوا قازى
مەدەد))

❖ ھېرش بەرە سەر بیرى مرۆف چۆن ئارەزوو دەكەیت. بەلام پىگا بە خۆت
مەدە كە ھېرش بەریتە سەر مرۆفە كە خۆی.

❖ ھەموو پیاویك دەبى بە شاعیر ئەگەر توشى دلداری بى. ((ئەفلاتون))

❖ ھېچ شتێك ناتوانى ژيان پەر كاتەو، وەكو خۆشەويستىكى گەرە، كە
خۆشەويستەكەت لە سۆزى خۆشەويستيا لیت بە گومانە.

❖ ھېچ ھىوايەك لەو ئافرەتە دا نى يە كە دلداری بۆ ھىوا بكات، نەك بۆ
خۆشەويستى.

❖ ھەموو يەكێك حەز بە ناشتى دەكا، بەلام كەم كەس ئەو كارە دەكا كە
ناشتى لى پێك دى.
(تۆماس كېمبەس))

❖ ھەموو دروست بوویەكى ئەم جیھانە نھینیە، بە تايبەتى دروست بوونى
مرۆف.

((ئەلسیڤر تۆماس برۋان))

❖ ھەر كەسى بىھوى بژى با بمرى لە پى ی گەلەكەیدا. ((ئەفغانى))

- ❖ هه ندى مروؤ وهك په يژه وان، هه ندى به سهر يانا سهر ده كه ون و هه ندى پيايانا دینه خوار، به لام خويان نه سهر ده كه ون و نه دینه خوار.
- ❖ هه چونی بیت ژن بینه، نه گهر ژنیکى باشت به تووشه وه بوو کامه رانی و نه گهر ژنیکى خراپيشت به تووشه وه بوو نه وا فهيله سوفى. ((سوقرات))
- ❖ هيچ شتيك نى يه به قه د پاكي پړيزى ئافرهت به رز بکاته وه. ((نه ديسون))
- ❖ هه ر چه ند ژماره ی هاوسه ريه تى زياتر بيت، تاوان که متر ده بيت.
- ((وولته رسکو تله ندى))
- ❖ هيچ کاره ساتيک نى يه ئاده ميزادى ژير سوودى لى وه رنه گرى و ئاده ميزادى گه وجيش تيا تووشى زيان نه بى.
- ❖ هه رگيز خو شه ويستى له به ينى نه و کوپ و کچه دا نى يه، که له ژووریکى داخراو دا دا دهنیشن، به لگو ئاره زوو کويان ده کاته وه.
- ❖ هيچ گران نى يه ئاده ميزاد به هيمن سى و خو شه ويستى بڑى له م جيهانه دا پيکه وه له ژير ئاسمانیکى جوانى پازاوه به نه ستيره ی گه ش.
- ((تولستون))
- ❖ هيچ نه وتن له ووته ی بى جى ووتن چاکتره. ((نينگلين))
- ❖ هه ژار له شوپشى ناترسى.
- ❖ هيو ژووریکى داخراوه، کليله که ی چاوه پوانى يه.
- ❖ هه موو تاريکى جيهان ناتوانى پوناكى مؤميک بشاريته وه.
- ❖ هه موو مروؤيک هه له ده کا. ۰ به لام نه زانترين که س نه وه يه که هه له ده کات و پى لى نانى.
- ❖ هه ندى جارو بار راستى ده لئين هه ندى جاريش هه ر نايلين. ((شيشرون))

- و -

- ❖ وتيان، فېرى لە بىر چۈنەنە بە، منىش دەلېم لە بىر چۈنەنە فېلېكى
دروپە بەرامبەر دلدارى يەكى پتە و كە پېشەكەى چەسپاۋە.
- ❖ ووتەى خۆش و ناسك دەرگای پۇلایىن دەكاتەۋە. ((تورك))
- ❖ وىژە ئىنجىلېكى جوانى و زانستە، پىۋىستە ھەموو كەس لى ى بەشدار
بېت، جا لە بەر ئەۋە نەك كەلكى كەم. بەلكو بۇ سوۋدى گىشتى و پەرۋەردە
كردنى گىشتى دەنۋوسرى. ((تۆلستون))
- ❖ ۋاز ھېنان لە ئارەزوۋى بى كەلك مایەى ئاسۋودەى و پېشكەۋتە.
((شكسپېر))
- ❖ ۋوشەى ناسك. ۰۰ ھەرگىز دەنگى ناسك ترى ھەيە.
- ❖ ۋېنەى تازە ((ريالىست)) ۋەكو ئافرەت ۋايە. ۰۰ پىۋىستە خۆشمان بوۋى
بى ئەۋەى لى ى تى بگەين.
- ❖ ۋا لە نىۋان دوو دۈژمن بدۋى، ئەگەر ئاشت بوۋنەۋە نەكەۋىتە شەرمەزارى
يەۋە.
- ❖ ۋا تى نەگەى كە پېشكەۋتنت ۋەدەس ھېناۋە، ئەگەر ۋا ھەست نەگەى لە
ھەموو كەس نزم ترى. ((جېرار دوگروت))
- ❖ ۋەرگېر خاننە. ((ئىتالى))
- ❖ دەريا ماسى ناگرى. ((توركى))
- ❖ دايكى كوزراۋ دەنوۋىت، بەلام دايكى كوزەر نانوۋىت.

- ز -

- ❖ زهرده خه نهی ئافرهت تیشکیکه له تیشکهکانی پوژ. ((قۆلتیڤ))
- ❖ زۆر دار سه‌ریش بکه‌وی ته‌مه‌ن کورته. ((لینکۆلن))
- ❖ زانا ئه‌و که‌سه‌یه که له نه‌زانه‌وه فیڤی شت ده‌بی. ((نینگلین))
- ❖ زۆر که‌م توشی هه‌له ئه‌بی نه‌گه‌ر وریا بی. ((کۆمفۆشیوس))
- ❖ زهرده خه نه زمانیکه هه‌ر ئافرهت لی ی تی نه‌گا.
- ❖ زانستیکه‌ت وه‌کو کات ژمی‌ر له گیرفانیکی تایبه‌تیدا هه‌لگه‌رو لی ی
- ده‌رمه‌که له به‌ر ئه‌وه‌ی که وای پیشان ده‌ی که تۆ خاوه‌ن زانستیت.
- ((ئه‌للۆر تشسترفلید))
- ❖ زۆر که‌س که توشی ته‌نگو چه‌له‌مه‌ دیت سه‌رزه‌نشتی زووفیان ده‌که‌ن.
- به‌لام من باوه‌پم به‌ زووف نیه، هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی که سه‌رکه‌وتوو بوون له‌م
- جیهانه‌دا به‌ دوای زووفی چاکدا گه‌پاون، به‌لام زووفیان ده‌ست نه‌که‌وتبی خۆیان
- دروستیان کردوه.
- ❖ زهرده خه نه‌ی ژن، پرشنگیکه له پرشنگه‌کانی هه‌تاو. ((قۆلتیڤ))
- ❖ زۆربه‌ی براده‌ریی، براده‌ری درۆیه، زۆربه‌ی دل‌داریش ته‌نها بی نه‌قلی یه.
- ((شکسپیر))
- ❖ زمانی نه‌زان کلیل گۆڤیتی.
- ((ئیتالی))
- ❖ زۆر که‌س ده‌گه‌یه‌ته ته‌مه‌نیکی دیاری کراو، ده‌بینی ده‌ترسی و پقی
- هه‌له‌ده‌سی له پی‌ری، جا له به‌ر ئه‌وه‌ی زۆریان پیر ده‌بن، پی‌ریکی ناشیرین و ده‌مرن
- له پیش کاتی مردنیانا.
- ((ئیتالی))
- ❖ زانیاری چرایه‌کی پێگه‌ی کۆمه‌لی تاریک پووناک ده‌کاته‌وه.
- ❖ زۆر جار گۆرانی ده‌لێن بۆ نواندنی منداڵه‌کانمان، که چی خۆمان خه‌ومان
- لی ده‌که‌وێت.
- ((جوهران خه‌لیل جوهران))

❖ زور زان که م و نه زان زور ده دوی. ((جان جاک رۆسۆ))

❖ زهیتوونه سه وزه که گوئ له سئ بالنده بوو گۆرانیان دهوت : پۆزی نه مړۆ زور دريژه، پۆزه که ی زور گه وره یه، شه ویس دووره دوور، نه و به یانیه ی که کۆمان ده کاته وه، خۆی مات داوه له شوینیکی نامووه، سهیره نه ی چون پیت بگه م خۆشه ویسته که م، منیش به بی بینینت ئارام نی یه ته نها ده بیت به خۆشه ویستی توه بژیم.

❖ زیپی بیگه رد له ئاگر ناترسی.

❖ زانا سوود له دوژمنهکانی زیاتر وهر ده گری، له وهی که نه زان له دۆستهکانیه وه فیڕ ده بی.

❖ زمان شیرینی و ووتی خۆش رابه رت بی له ژیان دا چونکه بی نه و سه رکه وتن نابی.

❖ زور جار پیاوی خاوه ن مه ی و سامان، دهست له دۆستی هه لده گری.

❖ زور جار یه کی له ئیمه نه گه پی. بۆ دوژمنه که ی له هه موو شوینیک... ته نها یه ک شوین نه بیت که تییدا یه . نه ویش ئافره ته .

❖ زور ئاسانه که به چه رمه سه ری خه لک پیکه نی به لام ئازایه تی له وه دایه که تووشی خۆت بو پیکه نی.

❖ زور له و که سانه ی سه رم سوپ ده میتی که پۆزی چه ند جار ده م و چاویان ده شۆن، که چی سالی جاری دلایان ناشۆن.

❖ زور جار پی له هه له ی بچوو کمان ده نیین که له خه لکی بگه یه نین، هه له ی گه وره مان نی یه .

❖ زانستی له تافی لاویدا ده میتیت ه وه، ته نانه ت بۆ پیره کانیش. ((نه خلیس))

- ژ -

❖ ژن هينان وهكو بير وايه، نه وهی له سهره وهی وه ستاوه نه يه ويټ بېوا ته ناو هوه، نه وهی له ناو هوه يه نه يه ويټ بېته دهره وه.

❖ ژن وهكو ميوه وايه نه گهر له دار كه و ته خواره وه، واته كه س نه هاتو وه بېچرېټ له كاتې خوږدا.

❖ ژيانمان به هيو او تاو ته خوازی ده به ينه سهر، به تاوات و هيو اشه وه سهر ده نيټه وه. ((فولټير))

❖ ژيان وهكو پياز وايه يه كه له يه كي ده كه يته وه، هه ندي جار يش ده تگرېټي.

((كارل ساندبرگ))

❖ ژيان به بي نازار هيچ خوشی يه كي ني يه، نازار يش ناگرېكه گياني پي ي ده سوتېنري.

❖ ژيان شاياني نه وه ني يه كه مروځ لي ي بترسي به لكو شاياني نه وه يه كه لي ي تي بگي.

❖ ژيان بي نافرته چرايه كي بي پووناكي يه.

❖ ژياني بي نازادي له شيكي بي گيانه. ((جوبران خه ليل

جوبران))

❖ ژيان هيچ ني يه، ته نها گهر ده لولېكي خراپه. ((رديادو كوبانگ))

❖ ژيان هر چونيك بي، ژيانه. ((فيدور دوستويفسكي))

❖ ژماره ي مروځ چنده نه وه نده يش بيرو را هه يه. ((تيرنس))

❖ ژيان واي فير كردم كه شتيكي ليوه فير بم.

❖ ژن ھېنان ھاوبەشى يە لە نىۋان دووانا، يەككىيان پارە كۆكردنەوہ دەكەوېتە ئەستۆي، ئەوہى تريان خەرجى دەكا.

❖ ژيان خۆشە، بەلام داخەكەم ھەموو ھىوايەكى تيا نايەتە دى. ((يۇنانى))

❖ ژيانى پىر وەكوو گېرى مۆم-ى دەم با وايە. ((چىنى))

❖ ژنى چاك و تەندرووستى، چاكتىن سامانە بۆ پياو. ((ئىنگلىز))

❖ ژن ھەرە جوانترىن مەلە لە جىھان دا. ((ئەلفەرد مۇسىيە))

❖ ژىرو ھوشيار پىۋىستىيان بە پابەرنى يە. ((تورك))

❖ ژىر تىرىن باوك ئەو باوكەيە كە پاش ژن ھېنانى كۆپەكەي لە گەلىادا

دانەنىشى، لە جياتى نىزىك بوونەوہ دور دەكەوېتەوہ. ((جەمالەددىن

ئەفغانى))

❖ ژن جوانترىن ديارى يە خوا پىشكەش بە پياوى كردوۋە. ((سوكرات))

❖ ژن بەيىنم يا نەى ھېنم ھەر پەشىمانم. ((سوكرات))

❖ ژن چوار چەكى ھەيە -زمان و فرمىسك و چىنووك و بوورانەوہ.

❖ ژيانى بى دلدارى دارىكى بى بەرەو بى گولە. ((جوبران خەلىل

جوبران))

- ۵ -

❖ يادى دلداری ناکریتەوہ بە بى يادی نہ نووستن، ناخۆش، لیدانی دل، شیتى، خۆکۆشتن، کوپرى، هۆش، لە سەر ئەوہ شەوہ هەموو کەسيك دەپواتە نيۆ ئەو دۆزەخەوہ.

❖ يەكەم پياوى ژندار کە لە ژيان دا بەختيار بوو بى تەنها باوکە ئادم بوو چونکە خەسووى نەبوو. ((لوى رۆنسۆن))

❖ ياسا تۆپیکە، تاوانکاری بچوک دەگرى. ((جوبران خەلیل جوبران))

❖ يەكەمین دووژمنى سەرکەوتن و گەرەترین سوپەرى كۆنەپەرستى عەيبە عەيبەيە.

((فايق بيكەس))

❖ ياسا وەكو تۆپى جالجالۆكەيە، بالئەدى بچوك دەگرى و بالئەدى گەرە تىكى دەدا. ((ئەمەريكى))

❖ يەكجار ئاگادارى دوژمنەكەت بە، بەلام دۆستەكەت هەزار جار.

- ك -

- ❖ كيسه ی به تال پاست ناوه ستی. ((نه لمان))
- ❖ کویر که متر پی ی هه لده کوئی له چاو ساغ. ((نه لمان))
- ❖ کاتیك ((نازادی)) مان ده سته کوت ده بی بزانی به کاری بهینین.
- ❖ کاتیك هه ژاری له ده رگاوه دیته ژووره وه، دلداریش به جاری له په نجه ره وه دیته ژووره وه. ((ئوسکار وایلد))
- ❖ کاتی مال ده سووتی هه موو که س ناو هه لده گری.
- ❖ که ری دی باشتره له دوکتوری مردوو. ((نه سپانی))
- ❖ کامه رانی توپی که که لی ی نزیك نه بیته وه تی ی هه لته دهین که دوریش که وته وه به دووایا را نه کهین.
- ❖ که خوشه ویسته که ت پیته نه لی له شوین ئافره تیکی که بگه پی. ۰۰ بلی کوتوته داوی خوشه ویستی پیاویکی که وه.
- ❖ که پیاو نه مری دووا نه ندام که له جولانه وه نه که وی له له شیا دلپه تی، به لام ئافرهت زمانی تی.
- ❖ که پیاویك ده بینم ده پرسم، ئایا پیشه یه کی هه یه، که وتیان پیشه ی نی یه. له بهر چاوم ده که وی. ((عومەر کوپی خه تاب))
- ❖ که یه کیك قسه ده کات تو پای مه کی شه و داش مه نیشه، که یه کیك به پیوه بوو له و شوینه ش قسه مه که، که پیویستی به بیدنگی بوو.
- ❖ کی سزای زمانی بدا، هاوپی ی زور ده بی.
- ❖ که ده چمه ناو ساله وه هه موو پوژیک شتیکی تازه فیژ ده بم. ((سولون))
- ❖ گورگیکی خوین خور به مه پیکی هه ژاری وت بۆ نایه ته ماله وه سه ری کمان لی بده ی؟ مه ره که وتی : چن پیخوشحال ده بووم نه گه ر مالت له وی نه بوایه.

- ❖ گېرى ئاگر دوو كەلى لە دوواو وەيە. ((بلۆتۆس))
- ❖ گەش بىنى باو وەرى ھەموو شوپشېكە. ((جاك بانفيل))
- ❖ گەلىك لام خۆشترە لە وولاتىكا بژىم پۆژنامەى ھەبىت و ياساى نەبىت، نەك لە وولاتىكا ياساى ھەبى و پۆژنامەى نەبى. ((جيفرسن))
- ❖ گوناھبار لە ترسا دەژى. ((ئىتالى))
- ❖ گرنگ نى يە زۆران بگريت، بەلام پيۆستە دوژمنەكەت بەدەيتە ئەرزا. ((۴ج۰وين))
- ❖ گريان نەبوايە رېزى پىكەنين نە ئەگىرا.
- ❖ گەورەترين ھەلە ئەو وەيە كە خۆت لە ھەلە بە پاك بزانى. ((كاربل))
- ❖ گەورەترين دوژمن باوكىك قەرزارى كۆبىتەو وە لە سەرى. دايكىك پىگەى چەوتى بگىرى. ژنى جوان شانازى بە جوانى كەيەو وە بكات، منالى ھىچ تى نەگا.
- ❖ گەورەترين سەر لە شكر ناتوانى پىگا بۆ شەپىك دانى وەك ئافرەتپىكى دلداز كە پىگە دا ئەنى بۆ ئەو وەيە بە نەيتنى بپوا بۆ لای خۆشەويستەكەى !
- ❖ گەر دلدازى پەرتوكىك ببوايە بۆ خويىندەو وە. ئاواتم ئەخواست فەرھەنگى دلدازى بوومايە.
- ❖ گرانتىن شت لای ئافرەت نەيتنى شارەندەو وەيە.
- ❖ گۆپىنى دەرمانى لىو و سوور كردنى، بەلگەيەكى چەسپا وە، كە ئافرەت وەكو مارمىلكە ھەزى لە گۆپىنە.
- ❖ گرنگترين چەلەمە لە ژيانى كچدا ئەو وەيە. ئەيەوى بزانى بۆ پيا و تووپە ئەبى ئەگەر بە دەستپەو وە نەدا، ئەشتىسى گەر خۆى دا بە دەستى يەو وە.
- ❖ گورە ترين تەگەرە بۆ دايك ئەو وەيە بىست سال چا وەپى ئەكا بۆ ئەو وەيە كۆپەكەى بىتپتە سەر پى. كەچى كچىكى جوان دىت لە چركەيە كدا ئەيەتپتە سەر پى
- ((تۆكس))

- ❖ گولتيك بكة به يەخەي ھارپيكة تا چاكتره له ھەي له سەر گۆرپەكەي
گومەزيك دروست بكەي. ((پوسى))
- ❖ گول نى يە پەپوولەي له دەورا نەخوليتە ھە.
گالتە بە دايك و باوكت مەكە تۆش دەبي بە خواھنى منال. ((ئەمەرسۆن))
- ❖ گەرانتيكە ھەژار ميلی بە ھەنگاويك دەست پى دەكا.
گولتيك زۆر كەس بۆنى بكا بۆنى ناميني.
- ❖ گرنگى لە ھە دا نى يە كە دەولەمەند بيت، بەلكو لە ھە دايە كە سوود
بەخش و خۆشەويست بيت. ((روكفلر))

- ل -

- ❖ له جيگای خوت دانیشه، کهس ناتوانی ه لټ سینئ.
- ❖ له غاوی ماین بۆ کهر نابیت.
- ❖ له بهر نه وهی ژيان ههیه، هیوايش ده بی.
- ❖ لاویتی شیتی یه، پیاوه تی هه ولدانه، پیری جی ی داخه.
- ❖ له ویدا تاریکی نی یه، به لکو زانین ههیه.
- ❖ له ئافره تی چه نباز ناشرین تر، پیاوی چه نه بازه.
- ❖ له دوو کهس نزیک مه ره وه ئافره تیگ هه موو سامانه که ی جوانی بی و پیاو پیکیش هه موو جوانی یه که ی سامانه که ی بی. ((هیندی))
- ❖ له سه ر سووپرمانه کانی سه ده ی بیستم نه وه یه که ئافره تیگ پی به هه له ی خویدا بنیت.
- ❖ له فه یله سوفیکیان پرسى ؟ کام درنده به هیزه وتی ئافره ت.
- ❖ له ئازادی واز هینان وه که له ژيان واز هینانه. ((رؤسو))
- ❖ له به لئندا سست به وه به جی هینان دا چوست به. ((نینکلین))
- ❖ له چۆلئیدا گرفتاری چه رده بی چاکتره، نه وه که له کۆشکێک دا هاو رازی نه زانیک بی. ((چینی))
- ❖ له وه ناترسم ده رگای دۆزه خم بۆ بکړیته وه، به لام له جیره ی خامه ی پوژنامه چی ده ترسم. ((کاسترو))
- ❖ له ده رگای خه لگی مه ده، تا له ده رگای تۆ نه ده ن. ((ویژه ی کوردی))
- ❖ له سه ر گوپی نه خو شیکى ده روونی ئه مه نووسرا بوو :

((پيتانم نه گوت که من نه خوش بووم))

❖ له تينوسيکي بچوکا، له گه ل توودا پيکه نين-ي شيرنيم دؤپاند که هرگيز جيهانمی پازاند بووه وه، به لام ته مه نيکی ته واوم برده وه، ئايا له تووه فيري نهيني نه شکه نجه ي ژيان نه بووم ؟

❖ لاويک بؤ خوشه ويسته که ي نووسی، من به خوينی دلم بؤت ده نووسم، خوشه ويسته که ي بؤی نووسی يه وه، منيش به خوينی دلم بؤت ده نووسم، پينووسه که گوئی لييان بوو، دهستی کرد به پيکه نين و وتی، هر دووکتان درؤ ده که ن. به خوينی دل-ي من ده نووسن.

❖ له کاتي کؤرپيکدا منداليک گرياو دايکی بردی يه دهره وه، نه وه ي کؤره که ي ده گيړا ژنه که ي وه ستاند وتی : گريانی منداله که بيزارم ناکات، ژنه که ش وتی : ده زانم. به لام هاوار هاواری تو منداله که ي هيناوه ته گريان.

❖ لاواز ترين مړؤ نه وانه ن که ناتوانن نرخي خويان پاگرن. ((دانيال))

❖ له لاويता کؤی کره وه له پيري دا خه رجي که. ((نينگلين))

❖ له پؤژيکدا سه د هه لت بؤ هه لده که وي بؤ خراپی، که چی له ساليکدا هه ليک هه لئا که وي بؤ چاکی. ((زه رده شت))

❖ له ژياندا نه وه به ختیاره که بتوانی که متر خه رج بکا. له وه ي که دهستی ده که وي.

((فرانکلين))

❖ له ديارى مردندا گه وره و بچوکى نى يه. ((مارکوس تورييلوس))

❖ له کتويان پرسى نه و به رزی يه ت له کويوه هيناوه ووتی له دؤله که ي به رده ممه وه. ((توسکار

وايلد))

❖ له ته مەنې لاويماندا هەول د دەدەين بۆ گۆپيني خۆمان، که گەرە دەبين هەول دەدەين لاوهکان بگۆپين.

❖ له خەلکدا بۆ چاکه بگه پێ، له خۆت دا بۆ خراپه. ((فرانکلين))

❖ له -گا - بترسه که له بهردهمی دا بووی، له -که ر- بترسه که له دواوهی بووی، له -فیلّ باز- بترسه له هەر لایهکی یهوه بێ. ((ئیرلهندی))

❖ له کاتی تهنگانه دا مردن ترسی نامینێ.

❖ له دواي فهرنسا کوپه کهم خوشه ویستری شته لام. ((ناپلیۆن))

❖ لووت به رزمه به، به پاره و سامان چونکه پۆزگار یاری ی دهکا به سامان و جیهان، وه کوو چۆن منال یاری ی به تۆپ دهکا. ((هیندی))

— م —

❖ من لە گەل شیتانا خۆم وەكو شیت دەنوینم.
(تیۆگنیس))

❖ میڤشوو له ناروا ته دەمی داخراوه وه. ((ئیتالی))

❖ مړوڤ به ختیار نابو، به ختیاریکه ی به قەد ئەو هیه که دەیدا. ((لويس
برومفیلد))

❖ میڤشوو له دەم و چاوی شیر فروش دەناسی.

❖ مریشك و ژن ئەگەر له مال دور كهوتنه وه، ون دەبن.
(ئەسپانی))

❖ من له سەر هیوا دەژیم و برۆایشم وایه، ئەوهی بۆ ئەم گیتی یه دیت،
دروست کراوی ئەوه.

❖ مۆسیقا. له پێش هه موو شتیكه وه.

❖ میری دەسی درێژو دەسی کورتی هیه، دەسه درێژه که ی به کار دینی بۆ
وهرگرتن و گەشتن به و جیگایه ی دهیه وئ و دەسه کورته کهش بۆ دان به کار
دینی، به لām دهگاته ئەو که سانه ی که زۆر له خۆیه وه نزیکه.
(سیلونی
—ئیتالی))

❖ مړوڤ ئاوینه ی مړوڤه ته ماشای دهکات و پتووستی خوی به جی دههینی.
(ئیمام علی))

❖ مردن ناخۆشترین شت نی یه، ناخۆشترین شت ئەوهیه داوای مردن بکهیت
دهستت نه که وئ.

❖ مړوڤ وهکو گورگه بۆ مړوڤ. ((بلوتۆس))

❖ مال ئەو جیگایه یه که خۆشمان دهویت، ئەو ماله که قاجمان به جی ی
دههیلئ. دلمان به جی ی ناهیلئ.

❖ مالىكى بچكولانى پېر، پارچە نەرزىكى كىلاو و ژنىكى بچكولانى ناره نو
 جاك، نەمانە مەمووى سامانكى گە ورەن.
 ((رگون راي))

❖ مانگی هه نگوین ((شهر العسل)) کوتای دیت، که پیاو ته له فون نه کات بۆ ژنه که ی نه لیت هم ئیواره یه له نان خواردن دوو نه که وم ٠٠ ئه ویش نامه یه کی بۆ جی ههشتوو ه تیدا نه لئ خواردنه که ت له نئو ((ثلاجه)) که یه .

❖ مروّفى ژير ئو كه سه يه ئه گەر ژنه كه ي توپه ي كرد له پيشا جنیو به خوی
بدا بهر له وه ي ژنه كه ي جنیوی پیّ بدا.

❖ مروڤ که باوه پى به خوى هه بى، باوه پى به هه موو شتيکى که يش ده بى.
((فيکتور هۆگز))

❖ میوان و ماسی پاش سی پڑ یونیاں لی پھیدا دہی۔
(ٹینگلن)

❖ مردن له پېنځوۍ پراستی دا چاکتره له ژيانیک له گټل درېدا.
(نوره ستو))

❖ مه لی نامۆ خوا هیلانه ی بۆ دروست ده کا. ((تورك))

❖ مریشکی رهش هتله کی سبی ده کا. ((ئینگلیز))

❖ مړوف به هيو او ه نه ژيټ و پي يوه نه مريټ.

❖ منال سابوون به جوړي به کار نه هټني. وه کو بللي له روزانه ي خوي

❖ میوانداری ناگزینک، داگرساوهو خوراکیکي که مهو خاموشی به کی نه یکرې.

گه وڙهيه. ((نه مه رسون))

❖ ميوانداری راسته له دله وه باوه شين نه کاو ناتوانين وه سفي بکين، به لام

پیاوی نامۆ له هه مان کاتدا ههستی پێ نه کاو یه کسه ر پێ ی نه هه سیته وه .
 ((واشنتقون نغزمنك))

❖ من قهرزاري دايكم بۆ ئو هه‌موو سه‌ربه‌رزيتي يه‌و ئو ده‌سكه‌وتوه‌وه
 گه‌وره‌يي يه‌، چونكه‌ سه‌ر كه‌وتنم به‌ره‌مه‌ي ميوه‌ي ئو بو، له‌ بيه‌رو باوه‌ر په‌ پاس‌تي
 يه‌ كانيدا و نه‌ ده‌ به‌ به‌رزه‌ كه‌يدا. ((ناپليوڤن))

❖ من قهرزاري ئو هه‌موو شته‌م كه‌ پي‌ي گه‌يشتووم و نه‌وه‌ي ئاواتي
 نه‌ خوازم كه‌ پي‌ي بگه‌م له‌ به‌رزيتيدا نه‌ گه‌رپته‌وه‌ بۆ دايكي په‌ريم.
 ((لنكۆلن))

❖ مه‌زن ترين خۆشه‌ويستي، خۆشه‌ويستي دايكه‌. ((لنكۆلن))

❖ مار پيش نه‌وه‌ي كلكي بقرتيني سه‌ري پان كه‌ره‌وه‌. ((روسي))

❖ مه‌ي چراي شادمانی يه‌ به‌لام كليلي ويرانی يه‌.

❖ مرۆف -ي لات و بي‌ پاره‌ له‌ كارواندا له‌ هيچ ناترسى.

❖ من ئازادى نه‌خه‌مه‌ سه‌رووى هه‌موو شتيكه‌وه‌، ته‌نانه‌ت ئازاديم له‌ ولايش
 زياتر خۆش ده‌ويت، چونكي ولايتك بي‌ ئازادى هيچه‌. ((ئين و لمقه‌ فه‌ع))

❖ مرۆف ي بي‌زار نه‌وه‌يه‌ كه‌ قسه‌ ده‌كات له‌ كاتيكا من ئاره‌زووى قسه‌ كردن
 هه‌يه‌.

❖ ميشكى مرۆف نه‌گه‌ر پويشت به‌لاى دۆزينه‌وه‌يه‌كي تازه‌ دا. له‌ پاش نه‌وه‌
 هيچ ناگه‌رپته‌وه‌ بۆ جيگا راستيه‌كه‌ي خۆي.

❖ مانگي نو‌ئ داي‌م خه‌ريكه‌ زياد نه‌كاو نه‌شنيتته‌وه‌
 تا ج‌ه‌مالى هه‌ر وه‌كو پووى تو‌ پرازينيتته‌وه‌
 هه‌ر گه‌يشته‌ چوارده‌ نه‌و ساتي نه‌گا نابي به‌ ((تو))
 جا له‌ داخا ورده‌ ورده‌ كه‌م نه‌كاو نه‌تويته‌وه‌. ((عه‌لى باپير))

❖ مه‌پرسه‌ له‌ مرۆف كه‌ چي ده‌زاني لى ي بپرسه‌ كه‌ چي ده‌تواني، په‌نگه‌
 زۆر شت بزانى.

❖ من هیچ له نهیّنی خوا نازانم، به لام زۆر شت ده‌بارە‌ی چه‌رمه‌ سه‌ری
 مروفه‌وه ده‌زانم. ((بوذا))

❖ می‌شکی ئافره‌ت له ته‌سك تره‌ له کونی ده‌رزى، ته‌نها پێگه‌ی بیرو باوه‌پى
 خۆى تیدا ئه‌بینیته‌وه.

❖ ماچ کۆتایی دل‌داری یه‌.

❖ مروف — ی ژیر ناتوانی ئاره‌زووی سه‌ربه‌ستی نه‌بی، چونکه‌ هۆش، زمانى
 سه‌ربه‌ستی یه‌.

❖ مروف — بۆ ئیش کردن دروست کراوه‌، هه‌ر وه‌کو بالدار بۆ فرین.
 ((مه‌سیح))

❖ مروف — زیڤه‌، ئه‌نجا ده‌بی به‌ زیو، له‌ پاشان ده‌بی به‌ ئاسن.
 ((حه‌به‌ش))

من ناتوانم په‌وا بده‌م به‌و که‌سانه‌ی که‌ درۆزن و بلێم کرده‌وه‌ی چاکیان هه‌یه‌.
 ((مارشال هال))

- ن -

❖ نهينی شاردنه وه گرانه، له ویش گرانتر ناشکرا کردنیتي.

❖ نووسینیک ناژی که نووسره که ی بۆ نه وه نووسیویه تی که پی ی بژی.

❖ ناو ده رکردن، تینۆتی لاوی یه. ((لۆرد

(باهه رۆن))

❖ نووچ له خۆت بگره ده زانی نووچ لێ گیراو بۆ هاوار ده کات.

((فه ره نسی))

❖ نیشتمانی مړۆف نه و جیگایه یه، که هه سانه وه ی لێ یه تی.

❖ نیشان مانگی دل داری و درۆیه. ((ساگان))

❖ ناتوانی مافی که لان بخوری و ده ست درێژی بکړیته سه ریان، ته نها نه و

کاته نه بی که پاستی یان له نیوان وون بوو بی. ((مسته فا

کامیل))

❖ نازانم که سانی تر چیان ده وی، به لام نه وه ی من ده مه وی یا سه ره سستی یا

مردن.

((باتریک

هه نری))

❖ نهينی لای ئافره ت دوو جوړه، یه کیکیان بی بایه خو پێویست به

شاردنه وه ناکا، دووه میان گرنگه و توانای شاردنه وه ی نی یه

❖ ناو بانگی چاک له پوخساری جوان چاکتره. ((ئینگلین))

❖ نیشتمانیه ره ری نه وه نی یه ته نیا به وته ی روت بلای نی نیشتمان ه که م

خۆش ده وی، به لکو ده بی خۆ به خت کردن و قوریانی ی پیشکش بکه ی.

((سنیکا))

- ❖ نه که وتن، شانازی ناوې، هه ستانه وه شانازی دهوې. ((گولډ سمیس))
- ❖ ناشیرنتر هه له نه وه یه که خوت وا دابنې ی هه له ت نی یه. ((کارلیل))
- ❖ ناکوکی کرمی ژاروی یه له پیخو له ی گل دا. ((ناپلیون))
- ❖ ناو بانگ به ری تیڅو شانه. ((پلندن))
- ❖ نهینې به ندی تو یه، که به ره لات کرد تو ده بیته به ندی نه و. ((تیمام عه لی))
- ❖ ناو بانگمان له و ووتانه دهر ده که وې که خه لک له پاشه مله ده یگپته وه. ((نه لفهرد په مبرسون))
- ❖ ناوی باش کراسیکه له هیچ کاتیک کون نابې. ((نه دیسون))
- ❖ نازانم بوچی ناشیرین و به د زوو ده گه یه نرپته خاوه نی، له کاتیکا نه و ووشانه ی که به باشی باسی ده کات لی ی ده شارپته وه. ((سو مرست مؤم))
- ❖ نه ء۰ نابی له دلې ثافره ت دا فریشته و شهیتان ه بی چونکی شهیتانه کان ته نها له دلې پیاواندا پشو و ده دن.
- ❖ نیوانی وولاته کان به جوړیک ئالوزراوه، که بالیوزه کانی نه مریکا له چه ند وولاتیک دهر ده کری تا کو ئیستا که ناومان نه بیستوه. ((ئیوا گورنال))
- ❖ نووزه ی دلدار جوانترین هه لبه سته، دلدار ی ثافره ت ئاوازی بو داناه.
- ❖ ناتوره ی باش شتیکه مروف پیزی ناگری، تا ونی نه کا.
- ❖ نهینیه ک زور گرانه مروف بتوانی ئاگاداری بکات :نه ویش هه سستی به رامبر خوی.
- ❖ نه فام نه و که سه یه که نهینې خوی لات باس ده کات دواپی تکات لی ده کات بیشارپته وه.

❖ نه‌زان منداله گهرچی پیریش بی.

❖ ناوداریتی وه‌کو بازاپه، نه‌گهر ماوه‌یه‌ک تیدا مایه‌وه بازاپی کز ده‌بی.

((فه‌ره‌نسیس بیکۆن))

❖ نه‌ته‌وه‌یه‌ک ئالای ئازادی و یه‌کییتی بشه‌کیته‌وه هیچ کاتی‌ک نانه‌وی.

((ناپلیۆن))

❖ ناشی بۆ مروفیک که خۆی ده‌ستی پیس بی و په‌نجه درێژ بکا بۆ عه‌یبی

خه‌لکی تر.

((ئیتالی))

❖ نیشتمانپه‌روه‌ر هه‌ستی‌که بلیسه‌ی به‌رز ده‌بی، مه‌ر کاتی‌ک خه‌م و دژواری

نیشتمان زۆر تروژل تر بی.

((مسته‌فا کامل))

❖ ناتوانی مه‌لی خه‌فه‌ت و ناسۆر قه‌ده‌غه‌ بکه‌ی به‌ سه‌رتا بفری به‌لام

ده‌توانی نه‌یهی‌لی له‌ می‌شک‌تا هی‌لانه‌ بکا.

((چینی))

- س -

❖ سەيرى سەپىتى مېزەر مەكە، دورى يە سابوونەكەى بە قەرز
كراپى. ((تورك))

❖ سى كەس مەيان دەخواردەو، شىتېك بە لايانەو تېپەپ بوو داوايان لى
كرد لە گەلئانا بخواتەو، وتى ئىو دەخونەو وەكو منتان لى بېت ئەى من كە
خوارد مەو وەكو كېم لى بېت.

❖ سەرخۆشى زياد دەبى. بە جۆرەى تالى مەيەكە. ((ئىتالى))

❖ سەرەپاى ئەوەى خۆراك بەدەين بە گورگ، چاوى ھەمىشە لە ئىسقانە.

((ئىفان تۆرغنىف))

❖ ستايش ئەوەى، لە پاش مردنت وەرى دەگرى.

❖ سكى بتال ئازاترە لە سەرى پى. ((ئەلەمان))

❖ سنگى مۆف گرنگترىن سەندووقە بۆ شاردنەوەى نەپنى يەكانى.

((يابانى))

❖ سكى برسى و بەتال ووشەو ئامۆزگارى پى ھەزم ناكرى. ((ئەنشتاين))

سەرەكى كۆمەلى شەيتانەكان لە بەر ديمەنى نووسەرېكى سياسى دەلەرزى.

((ولىم ستيد))

❖ سامان كە ھاتە زمان، ماف بى دەنگ دەبى. ((روسى))

❖ سەرەستى نادرى دەسپىرى، كە سەندىشت بزانە چى لى دەكەى ((دىمون

دىسپىن))

❖ سەرەستىت كە لە دەست دەرچوو ئىتر چى تر دەمىنى كە لە دەست

((سويدى))

نەچى؟

❖ سەربەستىم بدەنى بە جۆرىڭ كە خۆم دەمەۋى بىر بىكەمەۋە. باۋەپم بىيى
و ئەۋەى لە دىلمايە، ئەم چەشەنە سەربەستى يە لە ھەموو سەربەستىيەكى تر
باشترە.

((مىلتون))

❖ سەربەستى لە ھەر جىڭايەك بوو، نىشتىمانىش لە ۋى دايە. ((رۇسۇ))

❖ سوپاسى سەرەتا مەكە تا كۆتايى نەبىنى. ((ئىنگلىن))

سى شىم لە ژيان دا خۆشويستووۋە لىيان تىنەگىشتووم، (سان) و (ئافرەت) و (ۋىنە)

((بلزاك))

❖ سەرى مار بە دەستى دوژمىنت پان كەرەۋە، چونكى ھەريەكى لە مانە تيا
بچى كەلكى لى ۋەر دەگرى، ئەگەر دوژمەكەت سەرکەوت ئەۋا مارت كوشت، ئەگەر
مارىش سەرکەوت ئەۋا دوژمەكەت كوشت.

❖ سەرکەوتن شىۋەيەكە، ئۆقرە نازانى.

❖ سى پىڭا ھەيە بۆ ھەۋتان و ۋىران كىردن كە پياۋە پاميارەكان دەيگىرن
ئافرەت و قومار و. ۋە. بانگ كىردى شارەزاكان. ((جۆرج

پۆمپىدۇ))

❖ سى شىم لە ژيانما زۆر ماندىيان كىردم. ۰۰ پىزىمان، ھەژارى، ئافرەت.
پىزىمان، بە زۆر خويىندەۋە، زال بووم بە سەريا. ھەژارىش، پەلەم نەكرد تاكو بە
سەريا زال بووم. بەلام ئافرەت، تا ئەمۇ ھىچ چارەيىم بۆ نەكراۋە.
((سوكرات))

❖ سى شىم تىك ئەچى ئەگەر يەكى لە مانەى تىدا نەبى. ئن ھىنان بى
خۆشەويستى، گەپانىكى بى پارە، سامانىكى بى منال.

❖ سەرم سووپ ئەمىنى لەۋ پياۋەى ئن دىنى و دوايى خۆى ئەكوزى. چۆن
توانى دوو جار خۆى بىكوزى.

- ❖ سەر كەوتن بە سەر نەزانينا لە ھەموو سەر كەوتنىڭ گەرەترە و
خۆشترە و پەشيمانى لە دووانى يە. ((ناپليۆن))
- ❖ سەربەستى زۆر بە ئازارو دىتە دەست، بەلام زۆر، بە ئاسانى لە دەست
دەدرى، ۋەكو تۆپىكە لە لوتكەى چيا يەكە ۋە گلۆرى بگەيتە ۋە. ((ئەنتۆنى
كروپ))
- ❖ سەر خۆشى بە بى مەى پيس ترين سەر خۆشى يە.
- ❖ سامان ۋەك شوشە وايە چەند پاك و بى گەردە بەلام زوو دەشكى.

- ش -

- ❖ شه وانی ژيان، چرا له گه ل خويدا ه لده گري. ((جو زيف جو يير))
- ❖ شاعير داهينه ريكي گه وره يه له نيشه كهيدا، ماسولكه يه كي ناسينيني دروست كړدوه و سه ريكي ناودارو مليكي به هيژو دس و مه چه كيكي هه ميشه يي و چاو يكي كه يف خو ش. ((ني تالي))
- ❖ شه ر ه ف چي يه، ته نها ووشه يه كه. ((شكسپير))
- ❖ شيريش هه موو كاتي گزشت ناخوات.
- ❖ شه يتان نافر هتي قووت دا. ۰۰ به لام پي ي هه زم نه كرا.
- ❖ شاعير نه و كه سه يه، چنگي ووشه يه ؟
- ❖ شاعير راستگوترين ميژوو نووسه. ((جيمس نه ننتوني فرود))
- ❖ شاعيري مه زن به نرخ ترين مرواري يه له ميله تا. ۰۰۰ ((بتهوفن))
- ❖ شوپش وه كو له شه نازايه تي گيانيتي، پيلان دليه تي، سل كردن چاو يتي، فيل زمانيتي، دل سو زي پيشه وايه تي، مل كه چي ده ستيتي و سه ركه وتن به شيه تي.
- ❖ شه يتان ماموستاي پياوه و قوتابي نافر هته.
- ❖ شريني نافر هت، وه كو گوله زوو سيس ده بيت ه وه.
- ❖ شوپشي راسته قينه نه و شوپشه يه كه توه كه ي له دلي مرو فدا پوژگار چانديتي.
- ❖ شاتو كه ربي سه ركه وتو پيوسته وه كو كلنسه وابي، نه زانري كي دروستي كړدوه.
- ((جان گيرود))

- ف -

❖ فرمىسك ھېزىكى ئاوى يە لە ژنانا.

❖ فرمىسكى ئافرىتى جوان، خۆشترە لە زەردەخەنەى.

❖ فرمىسك - نىشتىمان دەمرىنى و خويىن زىندووى دەكاتەو و قورىانى ھېزى

پى دەدا.

❖ فېزو بايى بوون نىشانەى گەوجىتى يە.

❖ فرە بەخت ئەو كەسە يە كە لە قەوماوى پۇزگارى خۆى بزانى و تى بگا.

((چىنى))

❖ فەرمانىكى بچوكى جى بە جى كراو لە مىليۇنىك نيازى جى بە جى نەكراو

چاكتەرە.

❖ فېر بە چۆن خۆت دەخەيتە - قالبى - ئەو كۆمەلەى لە گەلپا نايە.

((لۆردفيلد))

❖ فرمىسك پىشتىن نىشانەى خۆشەويستى يە، بەلام دەرمان نى يە.

((شكسپېر))

- ق -

❖ قزى سېى ئەرشیفی پابوردووه. ((ئەدکار ئەلەن))

❖ قسەى چاك و بىرى چاك بە كەلك نایەن، ئەگەر فەرمانى چاكیشیان لە گەلدا نەبى.

((لاشۆسیه))

❖ قینم لە وخواوەن مالانەیه كە خۆراكى چەند پۆژێك لە یەك پۆژ دا خەرچ دەكەن.

((ئەبو بەكرى سدیق))

❖ قوتابخانەى سەختى و تەنگانە چاكترین قوتابخانەیه كە مەروڤى تیدا دەپالێورێ و پەوشتى چاكى تیدا فێر دەبێ.

❖ قورستى تەنگانە ئەو كاتەیه كە مەروڤ لە كاتى خۆشى دا، یادى خۆشى پێشوو بكاتەوه. ((دانتي))

❖ قومار چى و دز لە یەك دەستەن. ((روسى))

❖ قوور، یاقوت دەشارێتەوه، بەلام پىسى ناكات.

❖ قەلەپەشى پىر، بە هەلە ناقيپێنى. ((روسى))

- ۲ -

- ❖ راستى يەك پىڭگاي ھەيە و چەۋتى ھەزار.
- ❖ پۇژنامە بە ھىزىرتىن پاىيە يە كە شارستانىتى وئاۋەدانى لە سەر دادەمەزى.
- ((ناپلىقۇن))
- ❖ راستى پتەۋە ۋەك ئەلئاس و ناسكە ۋەك گول.
- ((غاندى))
- ❖ پىڭرەكان داۋاي پارەت لى دەكەن يا ژيان، بەلام ئافرەت داۋاي ھەر دوو كيان دەكات.
- ((سمۇئىل بتلر))
- ❖ پاژەي گەل بە پىنچ جۆر دەكرى بە - ژيان و خويىن و ئىش كردن و پىنئوس و بە بىدەنگى.
- ((جۇنسۇن))
- ❖ رشت بە لە سەر خۇناسىن، چونكە خۇناسىن گرانترىن ئىشىكە لە ژيانى ئادەمىزاد دا.
- ((سرفانتس))
- ❖ رەنگە بۇقى ۋا ھەبى كە قىرەي لە بۆرەي - گا - گەرە تر بى، بەلام - بۇق - ناتوانى - گاسن - پاكىشى و پىستشى بە پىلاۋ ناكرى ((جوبران خەلىل جوبران))
- ❖ پۇژنامە و چاپەمەنى چەكىكى ھىمكارن بۇ پوخاندنى زۆردارى و بىدادى.
- ❖ پاميارى، ھونەرى ھەلفرىۋاندنە و مەيدانىكى فراۋانى لە ھۈشە لاۋازەكان بۇ دە دۆزىتەۋە.
- ❖ رەزىل چاۋ تىرە لە شەرەفيا بە گوپرەي رەزىلى پارەكەي، چاۋ تىرىش رەزىلە لە شەرەفيا بە گوپرەي چاۋ تىرى لە پارەكەي دا.
- ❖ رىزگرتنى ياسا، ياساى خوۋ رەۋشت لە مالەۋە، داۋىي لە قوتابخانەۋە، دەس پى دەكات ئەگىنا بە ھىچ جۆرىك دەس پى ناكات.

- ❖ راستى باش نى يە ھەمووى بووترىت. ((ئىنگلىز))
- ❖ رابوردوى پياو لە بىر دەچىتەو، بەلام ھى ئافرەت لە بىر چوونەو ھى نى يە.
- ((نيومان))
- ❖ پووبار ھەمىشە سەرچاۋەكەى پاكترە. ((باسكال))
- ❖ پىزى ھەزارو لى قەوماۋان بگرە، بە تايبەتى خوشەويستى لى قەوماوت.
- ❖ پىگەى سەر بە خۆيى دەبى خوين پاكى بكاتەو. ((غاندى))
- ❖ پىزى ۋەتەكانت پتر بگرە لە پىزى سوپىندكانت. ((ديۋجنيس))
- ❖ راستى دەبى بە پىنرىت بە بى توندوتىزى. ((تۆلستوى))
- ❖ راستى ئامادەيە ھەمووكات. ((ئەمرسون))
- ❖ پىۋى پىستى دەگۆپى، نەك پەوشتى. ((سويتون))
- ❖ راستى ۋەكوو پۆژ وايە ھىچ ھىزىك نى يە، ھەلاتنى دووا بخا. ((ۋىندل))

- ت -

❖ تواناي گەنجان و ھۆشى پيران كۆبينەو ھەژارى دەبيتە شتيكى ئەفسانە.

❖ تف لە وژن و ميژدەي كە بە سەر زارى خۆشەويستی يەكترين و لە دلە يەك بيژارن.

❖ تائە و پادەيە كە بەختيارين، پيويستە بە قەد ئەو بەختيارە ئازارمان چيشتبى.

((ئەدگار ئالەن پو))

❖ ترس و لەرزت بۆ خۆت بى و ئازايەتى و توانات پيشان خەلك بەدە ((فەرەنساوى))

❖ تاو و لەزەتى بير كەردنەو، دەرمانە بۆ برينەكانى دل. ((مەدام دۇستال))

❖ تۆلە سەندن دەبى لە ياد نەكەي، بەلام نابى باسى كەي. ((كامبەتا))

❖ تۆ باش بە، جيهان ھەمووى باش دەبى.

❖ تاريكى نەزان چاكتەرە لە پووناكى درۆزن. ((جان جاك رۇسۇ))

❖ تەماشاي ئافرەت لە ياسا بە ھيژترە، فرميسكىشى لە بەلگە بە ھيژترە.

❖ توپە بوون ھۆش لە سەر دەر دەكاو دەرگاي گەپانەو ھى لى دادەخا.

❖ توپە بوون شييتى يە، دووايەكەي پەشيمانى يە.

❖ تا بەرز بيتەو، كەوتنت بە ئازارتەر دەبيت.

❖ توپەيى ئەو پەشەبايە كە چراي بير كەردنەو دەكوژينيئەو. ((پۇلۇنى))

❖ تەمەل بېرۆ سەيرى ميروولە بکە. ((حەزەتى

سليمان))

- ❖ تۆ چۆنى بۆ من منيش وام بۆ تۆ. ((ئینگلین))
- ❖ تېڭۆشەر له سهرته به کردار قهرزى ژيان بدیته وه. ته مه ل سامانى ئه و
که له ده دزى که له گه لیان دا ده ژى. ((فۆلتیر))
- ❖ ته نها پیاوی بچووک لای وایه، شتى بچووک بايه خى نى یه.
- ❖ تا ئافرهت بمىنى چوونه به هه شت شتىكى زۆر دووره. ((کلودین))
- ❖ ته نگانه کاتى تاقى کردنه وهى ده روونى ئاده ميزاده.
- ❖ تۆله ی تاوان ده بى به چاکه و لیبوردين و به خشین بسه نریت. ((تۆلستۆی))
- ❖ تاقه ووشه یه کى ناسک و خوش و به سوود، به زیندویى ببيستم لام گه لیک
چاکتره له لاپه پره یه ک پیا هه لدان و ستایش دوای مردن. ((فۆلتیر))
- ❖ تۆ نه گهر له سهر حق بى، ده توانى ده مارى خۆت بگرى و تووپه نه بى. . .
- به لام نه گهر بزانی له سهر هه ق بیت و به هه له دا چووی، له قسه ی تال و سویر به و
لاوه هیچت ده سگير نابى پای خۆتى پى بسه پىنى. ((غاندى))
- ❖ ته نها کرده وهى چاک له خاکدا بنج دا ده کوتى.

- ح -

❖ ھەزرەتى سەلىمان لە مېرولەيەكى پرسى : سالى چەندى دەخۆى ؟
مېرولەكە ۋەلامى دايەۋە سى گەنم دەخۆم. ھەزرەتى سەلىمان مېرولەكەى بردى
خستى يە ناو قوتويەكەۋە لە گەل سى دەنگە گەنم دا، كە سال تەۋاۋ
بوو، ھەزرەتى

سەلىمان تەماشاي كرد مېرولەكە گەنم و نيوپكى خواردوۋە. ھەزرەتى سەلىمان
پرسى : بۆچى گەنم و نيوپكت ماۋە. مېرولەكە وتى : كاتى من بەرەللا بووم و
بەند

نەبووم دەمزانى خوا من لە ياد ناكە. بەلام پاشان تۆ منت خستە ناو
قوتويەكەۋە

لەۋە ترسام لە يادت بچم لە بەرئەۋە لە خواردنەكەم ھېشتەۋە بۆ سالى
داھاتوو.

❖ ھەوت سال لى بگۆلەرەۋە، بەر لە ۋەى ھەۋالىك بسەلمىنى. ((يابانى))

❖ ھكۈمەتە زۆردارەكان لە دېرەندەى كىيى خراپترن. ((چىنى))

❖ ۋەپىنى سەگ زيان بە ھەور ناگەيەنى. ((عەرەب))

- ع -

❖ عهیب وه کو ئاژه له، قه له و ده بی، تا کو کاتی سه برینی دی. ((بن دگونسۆن))

- خ -

❖ خراپه کردن له پاشت به جی ده مینی، چاکه زۆر جار له پاش خۆت گۆپ ده کری

((شکسپیر))

❖ خوا ده رگای زۆری داوه به - پاستی - هه ر که سیك به دهستی باوه پ لئ ی بدا ده ی کاته وه.

((میخائیل نه عیمه))

❖ خۆ له میشی مردووه کان وولاتی دروست کردووه.

((لامارتین))

❖ خۆ په رست هه میشه له به رده ممتا باسی خۆیت بۆ ده کا، هه روا ده سووتی بۆ نه وه ی باسی بکه یت له به رده ممیا.

((مه رسیل ئیمیه))

❖ خوا یارمه تی نه وانه ده دا، که یه ک یارمه تی یه ک ده که ن.

❖ خۆشه ویستی له ژيان به نرخ تره، شه ره فیش له مال به نرخ تره، له هه ر

دووکیش به نرخ تر و گرانتتر، به لئین دانه.

((ئه دمۆن سپنسه ر))

❖ خوا وولاتی دروست کردووه و مروفیش شار.

((کۆبه ر))

❖ خراپه هیچ کاتێ تووش پیاوی چاک نایه ت، نه له ژيانیاو نه له مردنیا.

❖ خه فته مه خۆ، خه فته هه نگیکه بۆنی جوانیت ده مژی.

❖ خۆشه ویستی دایکایه تی نه وه سه ته یه که هه موو ئافره تی هه ستی پی

ئه کا، له پاش نه وه ی که مناله کانی نه خه ون.

❖ خانم گیان نه لئین له دوای هه موو پیاویکی گه وره ئافره تیکه، به لام بپروام

پی بکه له دوای هه موو ئافره تیکه گه وره وه کۆمه لئ پیاو هه یه.

❖ خوشه‌ويستی وهك نه‌خۆشی ئاوله وايه نه‌گه‌ر وه‌ختی به سهر تپه‌پری
كوشه‌نده‌يه .

((ئینگلیز))

❖ خه‌لكی به هیچ پازی نابن : نه‌گه‌ر كوپك حه‌زی له كچك كرد پی ی نه‌لین
خرابه، نه‌گه‌ر خوازبینی كرد پی ی نه‌لین كوپی چاكه، نه‌گه‌ر خواستی نه‌لین نه‌فام
وكه‌ره .

❖ خوا له وانه خوش نابیت كه شیرنی دل‌داری نه‌گه‌رپه‌وه به تالی .

❖ خوشه‌ويسته‌كه‌م ده سال له گه‌ل تۆدا بم لام ده ده‌قیقه‌یه، به‌لام ده
ده‌قیقه له تۆ دوور بم لام ده ساله .
((لۆرد
بایه‌رۆن))

❖ خوا له گه‌ل هیزدان یه، له گه‌ل په‌وادایه .
((روسی))

❖ خه‌لكی دوو ده‌سته‌ن، ده‌سته‌یه‌کیان راسته‌و خۆ به‌ره‌و ئامانج ده‌پواو
شتك ده‌كه‌ن. ده‌سته‌كه‌ی تریان هیچ خه‌میکیان نی یه نه‌وه نه‌بی دا ده‌نیشن و
ده‌پرسن بۆ چی نه‌م کاره‌یان به پښتایه‌کی تر نه‌کرد .
((ئۆلیفر ویندل))

❖ خراپترین چه‌كك كه‌نامه‌ردان به ده‌ستی وه ده‌گرن بوختانه .
((ملیتۆن))

❖ خواو دایك و باوك و مامۆستا ناتوانرئ پاداشتیان بدریته‌وه .
((ئینگلیز))

❖ خوشه‌ويستی میژوویی هه‌موو ژيانێ ئافره‌ته به‌لام سه‌رده‌میکی تایبه‌تی
یه له ژيانێ پیاودا .
((دی
ستایل))

❖ خوشه‌ويستی پیاو به گفتو گۆدا ده‌ر ده‌كه‌وئ به‌لام هی ئافره‌ت به ماچ و
زه‌رده‌خه‌نه‌دا .
((فۆلتیر))

❖ خۆت چاك به، خه‌لك بۆت چاك ده‌بن .
((نه‌بو به‌كر
ئه‌لسدیق))

❖ خوشه ویستی و ئیش و خیزان و ئایین و هونه رووشه یه کی به تاله له
هه موو مانایه ک بۆ ئه و که سه ی برسی یه .

❖ خۆزگه ده متوانی ته ماشای هه موو گیان له به ریکم بکردایه به چاوی هاوپی
یه تیه وه .

❖ خوا نانی هه موو بالداریک ده دا، به لام بۆی ناخاته هیلانه که یه وه .
((هۆلاند))

❖ خۆر به و مه زنی یه که هه یه و ئه و هه موو ئه ستیرانه به ده وریا
ده سوپینه وه، ئه وه ی له یاد نه چی که میوه یه ک به سه ر دره ختی که وه ماوه پی
بگا . وه ک بلی ی له م که ردوونه پان و به رینه دا کاریکی تری نه بی بیکا .
((گالیۆ))

❖ خوشه ویستی، هه ستیکی خاوین و پیروژه، کامه رانمان ده کات و ده روونی
خاوینمان ده که یه نیت ته جیهانی فریشته و ئه و پیاو چاکانه ی که شاعیران له
شیعره کانیاان دا باسیان کردووه .
((راسل))

❖ خیرا بمرین چاکتره له وه ی چاوه پوانی مردن بکهین .
((یابانی))

❖ خوشترین کاتی ژیانم ئه وه بوو که له ناو خیزانه که م دا ده بووم و له گه ل
ناخۆشی و گیرو گرفته کانیاان دا ده ژيام .
((جیفر سۆن))

به شی دووهم

پیشه کی

خوینره به ریزه کان — به شی یه که می ((وته کانی ژيان)) له ماوه ی مانگی کدا له کنیځخانه کاندانه ماوه ندی له خوینره رانیس به رد دستیان نه که وت، تا کو ئیستا که ش خاوه نی کتیځخانه کان داوام لی ده که ن له راستی دا من و هه موو نووسه ریک هه ست ده که ی ن، جه ماوه ری خوینره انمان زیادی کردووه و نه مه ش مایه ی شانازی و دل خویشمانه. به شی دووهمی ووته کانی ژيان دیسانه وه بریتیه له به ره می گه وره پیاوani نه م جبهانه، دهر باره یی ژيانی کومه لایه تی و نابوری و پامیاری و هه موو لایه نه کانی نه م ژيانه یه، بو نه م مه به سته په نامان برده وه سه ر کنیځبه که ی سمیر شیخانی ((من حصاد الفكر العالمی)) که زور به ی ووته کانی ژيان له وه وه ور گیراوه له گه ل چه ند گۆفاریک و روژنامه یه ک دا. له یه که م به شی ووته کانی ژيان ووتم — ووته یه کی ئیتالی هه یه ده لی ((وه رگیر ناپاکه))، نه م ووته یه پستی یه کی تیدایه، چونکه وه ر گیر زور جار مه به سته راستی یه که ناداته ده سته وه، به لام نه وه ی گرنگه له لای ئیمه بتوانین له مه به سته کانیان نزیک ببینه وه و گه نجینه یه کتان پیشکه ش بکه ی ن و سوودی لی وه ر گرین. دیسانه وه

دەلّيم، ئەگەر چى لە گەلّ ھەندى پادا نين، پتويستە خوینەر خۆى سوود لەوانە
 ۋەر گرى كەچاك ۋ بە پتزو پر مانايە. ئەۋەى گزنگە ئەۋەيە، ئيمە بتوانين
 كنىبىكى كە بخەينە ناو كىبخانەى كوردى يەۋە بۆ خزمەتى گەلى كوردمان ۋ كورد
 ناسەكان. خوینەرە بەرپزەكان – داۋاى لى بوردن دەكەم ئەگەر كەم ۋ كورى يەك
 ھەبو، چونكە شاكارى ۋا گەۋرە بىگومان لە ھەلّە بە دەر نابى.

محمد عبدالحمّن زنگنه

كەركوك

۱۹۸۴/۵/۲۰

- ئا -

❖ ئافرەت لە پلەى ژيانيدا :-

لە ۱۴ سالىدا، گولتيكه، هيشتا بۆنى دەر نه چووه.

لە ۱۶ سالىدا وهكو دار سەرو وايە، لە گەل شەنى شەمالدا دەلەریتەوه بۆ ئەوهى دلى لاوان پاكيتسى.

لە ۱۸ سالىدا كانى يەكە، گيا دای پۆشيوه.

لە ۲۰ سالىدا، خۆره ((هەتاوه)) گەرمایى دەدا تاويك، جار جاريش دەتسووتيني.

لە ۲۲ سالىدا، مانگە، تا بى گەش دەبيتەوهو چاويش رووناك دەكاتەوه.

لە ۲۴ سالىدا، گولتيكى كراوهيه، تەماشاکەر بە ئاواتەوهيه بۆنى كا.

لە ۲۶ سالىدا، سيويكى گەيشتووه، ئەگەر نه بېچرى بۆگەن دەكا.

لە ۲۸ سالىدا، ئاسكەيهكە، پراوچى لە پاريزيا، كەچى ئەو هيچ گوى بى نادا.

لە ۳۰ سالىدا، شەنى دەرياه، مرؤف ئاگادار دەكاتەوه گيانيش دەگەشينيتهوه.

لە ۳۵ سالىدا، مۆميكە، تا بى پووناكيه كەى كز دەبيتەوه.

لە ۴۰ سالىدا، باخچەكە، پايز بە سەريا دىي و يارى بە جوانيه كەى دەكا.

لە ۴۵ سالىد، بەرداخىكى، ئاوى گەرمەو مرؤف لە هاوينا تينووهو بە ناچارى

دەيخواتهوه.

لە ۵۰ سالىدا، دارىكه، مرؤف لە ژيىر سيپەرەكەيدا دەحەسيتهوه.

لە ۶۰ سالىدا، پەرتووكىكى گەورەيه، پەتەكەى بچراوهو خەريكه بلاودەبيتەوه.

❖ ئازار، ئەو تالە دەزووهيه، كە قوماشى هەلى ئى چنراوه مرؤفى هيو دار

هيچ كاتى تامى خوشى نازانى.

❖ ئەوهى لە كەس نەترسى، كەسيش ئى ناترسى.

- ❖ ئەۋەدى بە دوۋاي ھەلەدا بگەپىت، لە ھەلە بەۋ لاۋە ھىچى تر نادۆزىتەۋە.
- ❖ ئەۋەدى دېك بچىنى، نابى بە پى ى خاۋسى بگەپى.
- ❖ ئەۋەدى سەبرى ھەبى، دەتۈانى ھەموو شتىك جى بە جى بكا. ((پابلىه))
- ❖ ئازار، دوۋكاتى خۆشى، كارمان تى دەكا.
- ❖ ئەۋكەسەى بىەۋى مەشخەلىكى بەھىز داگىرسىنى لە ناكادۋا، دەبى بە كەمى پۈۈش دەس پى بكا.

((شكسپىر))

- ❖ ئافرەتى عاشق، دەتۈانى لە خىيانەتى ۋاز بىنى، بەلام پىاۋ ئەۋە ناتۈانى.
- ❖ ئەۋزەنى پىۋىستە خۆش بوىستى، دەتۈانى بەختى خۆى بخوینىتەۋە لە دارى (لاۋلاۋ)دا، كە دەمرى ئەگەر خۆى ھەلنەۋاسى.
- ❖ ئافرەت تىپەلچون، لە ئەقل بە باشتر دەزانى.
- ❖ ئىۋە پىۋىستان بە پىشەۋايەكى ئىش كەر ھەيە، نەك پىشەۋايەك ھەر قسە بكات.

- ❖ ئەگەر ۋەكۈ خەلكى خۇمان بىبىايە، خۇمان دەشاردەۋە.
- ❖ ئىش كىردن ۋ پىشە سازى جوانى پىاۋە، ۋەكۈ خۆشەۋىستى ۋ دايكايەتى جوانى ژيانى ژنە. ((ھەنرى بۆردۆ)) ۱۸۷۰ - ۱۹۶۳ لە كىتبى (بەردى مال)
- ❖ ئەۋكەسەى بىيەۋى كچىك خۆشى بوى، پىۋىستە يەكەم جار بتۈانى دايكى پازى بكا. ((جۇن پاى))
- ❖ ئەۋپىاۋە بەختىارە كە ھەموو شتىك، بە ژنەكەى دەلى. ((ستىندال))

- ❖ ئەۋكەسەى لە حالەتى دالدارى دا بىت ۋەكۈ ئەۋكەسەى لە حالەتى ۋورىنەدا بىت.

((تېرنس))

- ❖ ئەو ماچانەى بە دزىەو دەكرى، زياتر شرىنە. ((لاى ھەنت))
- ❖ ئەى خۆشەويستى، ھىچ كەسىك ناتوانى بەرانگىرت بى، تۆ بە سەر زىرپىشدار سەر دەكەوى. ((سوفۆكلىس))
- ❖ ئەگەر جوانى شاردرابىتەو ە دوۋاى بىست قفلەو ە خۆشەويستى دەيشكىننىتو ە موويان داگىر دەكا. ((شكسپىر))
- ❖ ئەو ەى گومان لىيەتى دەيىنن، ئەى چۆن باو ەپ بەو ە بكەين لە پاش ملە باس دەكرىت ؟.
- ❖ ئەو دارەى سەرى لە ئاسمان دەدا، لە تۆۋىكى بچوك بوو.
- ❖ ئەو خانوۋە دىمەن جوانە، كە ەوت نەۋمە، لە كۆمەلى خۆلەو ە درووست بوو.
- ❖ ئەو پىاۋەى پىشۋازى لە ميوان لە ماللەو ە نەكا، لە سەفەردا خانە خۆى كەم دەبى.
- ❖ ئەو كەسەى ئازار زۆر بچىزى، زياتر فىر دەبى. ((ئىزۆب))
- ❖ ئەگەر ئىمە لە گەل چەكدارا بچەنگىن، واتە ئىمە دوو جار چەك دارىن. ((ئەفيلۆس))
- ❖ ئەو ەى دانسقى بى، بە نرخە. ((ئەفيلۆس))
- ❖ ئەو كاتەى شاخى مانگا دەگرىن، واتە مانگا كە دەگرىن. ((ستراپۆ))
- ❖ ئەو ەى بترسى كۆيلەيە. ((سىنىكا))
- ❖ ئىۋە لە بىرتان چوۋە كە ميوە ەى ە مووتانە، كەچى ئەرز ەى كەس نىيە.
- ❖ ((جان جاك رۆسۆ))
- ❖ ئىش كردن مەرجىكى داپراۋەيە بۆ ژيانى مۇقايەتى و ئەو چاۋگە پاستىيەيە بۆ خۆشگوزەرانى مۇقايەتى.
- ❖ ((تۆلستۆى))

❖ ئىش كىردىن ھەموو شىتتىكى، بەرزەۋە بوون ھېچ نى يە. ((گۈتە))

❖ ئاگات لە دوكانەكەت بى، دوكانەكەت ئاگای لە تۆ دەبى. ((جۆرج

تשאيمان))

❖ ئەگەر بىتەۋى لە لای خەللى خۆشەۋىست بىت پىۋىستەخۆت لە بىر بچى

((ئۇفید))

❖ ئەۋەى بۆ تۆيە بۆ منىشە، ئەۋەى بۆ منىشە بۆ تۆيشە. ((بلۆتس))

❖ ئەگەر ۋىستت چاكەيە، بکەى، بە پەلە بىكە، ئەۋەى بە پەلە بکرىت زوو

قبول دەكرىت، ئەۋەى لە سەرخۆ پىشكەش دەكرىت زۆر باش پىشۋازى ناكرى.

((ئۆزۈنيوس))

❖ ئەۋەى ئامۆزگارى يەك پىشكەش بكا، يارمەتيەكى پىشكەش كىردۈۋە

((بلۆتس))

❖ ئافرەت يا خۆشەۋىستى دەۋى يا پقى لى يەتى، پىگەى سىيەمىش نى يە.

((بۈبلىليوس))

❖ ئەگەر پىستى شىز و پلنگ نەبوو، با پىستى پىۋى بى. ((يۈنانى))

❖ ئەۋ پۆزەى ئىش نەكەين ماندوومان دەكا، ۋەكو ئەۋ شەۋەى تىدا نانوين.

❖ ئەۋ بەردانەى تىان دەگرين، زاناكان پىگايەكى تازەمان بۆ درۋوست

دەكەن.

❖ ئەۋەى بىر لە بەختيارى خەللى بكا تەۋە، بۆى ھەيە داۋاي بەختيارى بۆ

خۆى بكا

((مۆرۋى))

❖ ئەگەر ئەۋ شتە وانەبو پىى ھەلمەسە، ئەگەر پاستىش نەبوو قسە مەكە.

((ماركۇس ئۆربىلوس))

❖ نه و ئيش و کاره ی له به رده متايه، به چاکترين شيوه پي هلسه.
((بيتاکوس))

❖ نيمه نه وانه به کامهران ده زانين که له تاقی کردنه وهی پوژانه ی خویان
فیروون به رگری ناره زوه کانیان بگرن نه که له ژیریدا بنالینن.
((جوفینال))

❖ نه و که سه ی بیهوی بگاته مه به ستيکی تايبه تی پتويسته يه ک پيگا بگری،
نه که چن پيگايه ک.
((سينيکا))

❖ نه گهر سهر نه که وينه سهر شاخه کان، نازانين ناسمان چنده به رزه.
❖ نه وه ی له گهل سه گدا بخواي، له گهل کچيدا هله ده ستي.
❖ نه فريقي يه کان ده لئين ((نه و زمانه ی که ئيسکی تيدا نی يه. نه م بچکوله
لاوازه بوی هه يه بپليشينتيته وه و بکوزي)).

❖ نه و کاته ی مروف براده ری پيک و پيک ده دوژيته وه. نه و کاته کو مه ل
درووست ده بی.

❖ نه و که سه ی له گهل براده ره که يدا چاکه ده کا، چاکه له گهل خویدا ده کا.
((ئيرازموس))

❖ نه وانه ده وله مه ندين، که براده ری موخليسيان هه يه. ((توماس قولر))

❖ نه گهر مروفه کان قسه يان بکردايه، ميژوو ده بووه کو مه لئیک دروي هيچ و
پوچ.

❖ نه گهر سگ برسی بوو، چاو کویر ده بی.

❖ نه و که سه به هيژه، نه گهر توانای به سهر خویا هه بی. ((سينيکا))

❖ نه و کاته ی مالی يه کيک پر ده بی له سه گی کيوی، نه و کاته پتويسته بو
ناشتی بگه رين له جيگايه کی تر.
((بيرل باک))

❖ ئەو ژنانەى كە ناسراون، ژنانى خۆشەويستى يە، باوكى ھەلە يەو دايكى
پيويستى يە.

❖ ئەو ەى مەپ بېت، گورگ دەيخوا. ((فەرەنسى))

❖ ئەو كەسەى ئىشى نى يە، ھەموو پۆژىكى جەژنە. ((تيوقرتيس))

❖ ئەگەر گەجى پېشكەوت، ژىرى دەگە پېتەو. ((يابانى))

❖ ئەم ژىنە گالتە جاپى يە، بۆ ئەو ەى بىر دەكاتەو، ئەشكەنجە يە بۆ
ئەو ەى دەيزانى.

❖ ئېمە گويمان لە دەنگى چەپلەى ھەر دوو دەستە، ئايا دەبى چەپلەى يەك
دەس چۆن بى ؟!

❖ ئەگەر ھەموو زانا بويناىە، كى گوپى ليمان بگرتايە.

❖ ئازار، مرقى بە شەرەف ناگرتى، بەلكو وای لى دەكات پېكەنى.

❖ ئەو گولەى زۆر كەس بۆنى كا، بۆنى نامىنى. ((ئەسپانى))

❖ ئەگەر خوا لە ناختا بى، دوو دلېت نى يە. ((شى گنك))

❖ ئەو ەى دەزانى، لە گەل ئەو ەشدا بپوای وایە نازانى، ئەمە لایەنىكى زۆر

ژىرى يە، ئەو ەى نازانى و بپوای وایە كە دەزانى ئەو ەنەخۆشە. ((لاوتز))

❖ ئازارى ئاگر، يا ئاو، يا دز، تەنھا بۆ لەشە، بەلام ئازارى بىرو باو ەپ بۆگەن،

بەمېشك دەگا.

❖ ئەو كەسەى خزمەتى دايك و باوكى نەكا، بۆ پەزا بوونيان ھېچ كاتى

جېگەى باو ەپى دراوسېكەى نابېت. ((منسىؤس))

❖ ئەگەر قسەى شرىن بوو، دەنگ دانەو ەكەى شرىن دەبى، ئەگەر پەق بوو،

دەنگدانەو ەكەشى پەق دەبى، ئەگەر لەشېش درېژ بوو، سېبەرىش كورت دەبى،

ناودانەو ەش وەكو دەنگدانەو ەو ەپەشتى دەرەو ەش ھېچ نى يە تەنھا سېبەر

نەبى.

❖ ئەو پىياۋ ژنەي كە بە ئاسانى يەكتىرى دەناسن ئەوانە خۆشەويستى ھەرزان بەھان، ئەو كەسانەي بە زوويى دەبنە برادەر، ئەوانە برادەرى ھەمىشەيى نين.

((توت توت))

❖ ئەكتەر پەيكەر تاشيگە، لە بەفر دەتاشى. ((لۆرنس بارىت))

❖ ئەو كەسەي نەپوا بۆ شانتۆگەريى، وەكو ئەو كەسەيە بى ئاۋىنە خۆي برازىنىتەو.

❖ ئەو خاۋايەي كە ژيانى داوۋە بە ئىمە، لە ھەمان كات دا سەربەستىشى داوۋە پىمان.

❖ ئەو پىاۋەي لە گەل ژنەكەيدا بەختيار بىت، ھەموو شتىك دەتوانى بكات.

❖ ئەوۋەي مروفىك بكوژى پىي دەلەين خويىن پىژ، ئەوۋەي ملېونەھا كەس بكوژى پىي دەلەين داگىر كەر، ئەوۋەي ھەموو مروف بكوژىت پىي دەلەين خوا. ((جان رۆستان))

❖ ئىمە پىاۋى ژىر نادۆزىنەو، تەنھا ئەوانە نەبى كە ھاۋكارىمان لە گەلدا دەكەن.

((لارو شنوكو))

❖ ئەي خۆشەويستى تۆ خاۋى شەپى، لە پاش ئەو ھەموو شتە ناتوانىن بلىن شەيتانى.

❖ ئەو دروۋىيەي كە نىۋەي پاستە، لە ھەموو درۆكان پەشتەر. ((تنيسۆن))

❖ ئەگەر لە بگرەو بەردەيەكدا پەوابويىت، وەكو پىياۋ بگرەو بەردە بکە، ئەگەر لە سەر ھەلەش بويىت، ئەوا وەكو ژن بگرەو بەردە بکە.

❖ ئەگەر ويستت خەلكى بە درۆزنت دانىن، ئەوا ھەردەم پاستى بلى.

❖ ئەو كەسەي باۋەپى واىە، كە دەتوانىت وەلامى ھەموو پرسىيارىك بداتەو ھىچ پرسىيارىكى لە خۆي نەكردوۋە.

- ❖ نه و لاوهی هیچ نه گړیاوه کڼوی یه و نه و پیره میړدهی که هیچ پټنه که نی وه شپته.
- نه گهر هیچ پټگایه که نه بوو بۆ دن، دزی بکا، نه و خوی به پاکترین مړوف ده زانی.
- ((شاتو بریان))
- ❖ نه گهر ویستت نرخي پاره بزانی، هه ولده هه ندیکي لی قه رز که.
- ((فرانکلین))
- ❖ نه و که سانهی تاوان له ناخیانا هیلانهی کردووه، وا ده زانن هه موو چاویک ژووره وه یان ده بیني.
- ((شکسپیر))
- ❖ نا له ویدا په نجا پیاو بریاری له ناو بردنی ده دري، بۆ یه که ئافره ت.
- ((فولتیر))
- ❖ نازاردان، هونه ری تاقی کردنه وه یه، له نیوان بیره کاند.
- ((مه دام دؤستال))
- ❖ نه و کاته ی به موی له گه ل پیاو یکدا بگرو به رده بکه م، یه که له سه ر سی به شی کاتم به خومه وه پادبویرم که چی بلیم. دوو به شه که ی تری، به وه، بیر ده که مه وه که چی ده لی.
- ((نه براهام لنکولن))
- ❖ نه وانه ی په یکه ری یادگاریان بۆ ده کری پتویستیان پی نی یه. ((کین فاولر))
- ❖ نه و نیشه بچوکه ی که لی ده زانی، به سته. ((مارکوس ثوربلیوس))
- ❖ نه و موسیقایه ی که من و تو گویمان لی بو، له موسیقا زیاتر بو. ((کونراد نایکن))
- ❖ نؤرفیوس، به تاره که ی وای له دارو به فری سه رچیاکان کرد له کاتی گۆرانیدا سه ری بۆ دانه وینن، له سه ر لیدانی موسیقای نه و، سه وزی و گول، مژده ی به هاری دا وه کو هه تاو چۆن مژده ی ناوه نگ ده دا.
- ((شکسپیر))

❖ نه گهر هر دوو چاو، بۆ ته ماشا درووست کرابی، جوانی به لگه یه تی.

((نه مرسون))

❖ نه وهی که زیاتر ژن توپه ده کا، پی ی بلین پیریژنی.

((نه ریوستو))

❖ نه گهر هونه رمه ند ویستی له هونه ره که یدا به رز بیته وه پیویسته کچ له دلایا دور

خاته وه. ((کبلنگ))

❖ نه و که سانه ی هه مان کتیب ده خویننه وه له نیوانیانه په یوه ندی یه ک

هه یه.

((لامارتین))

❖ نه وهی دیزانم نه وه یه که له پوژنامه ده یخوینمه وه. ((وول رۆدجهرن))

❖ نه و مروفه شارستانی یه ت نی یه نه گهر هه موو کات به په له بیته. ((ویل

دورانته))

❖ نه و پیاوه ی عه یبه کانم دهر ده خا له به رده می خه لکدا گهره مه، نه گهر

خزمه کارشم بی. ((کوته))

❖ نه وه م خوش ده وی، خه ون به شتی که وه ببینی که نابی.

❖ نه ی چۆله که، نه ی برا که م پیویسته مه له بکه ی و نه و که سته خوش بوی

که دروستی کردووه، چونکه په پی داوه پیته بۆ نه وه ی بفری، تۆی له هه موو گیان

له به ره کان زیاتر نرخه داویتی. ((نیتالی))

❖ نه و قوتابییه ی ماموستا که ی تیپه ر نه کا بی نرخه. ((لیونارد))

❖ نه ندامانی له ش یه که له گه ل یه ک هاوکاری ده که ن، له کاتی نه خوشیدا.

ته نها مروفی له خو بایی بوو نه بی که دهستی یارمه تی بۆ برای مروفی دریژ ناکا.

❖ نه گهر نانت په ش بوو، پوژه کانتیش په ش ده بی. ((نه نتون تشیخوف))

❖ نه گهر له ته نهایی ده ترسی ژن مه یینه. ((نه نتون تشیخوف))

❖ نیشی چاکه هه رگیز وون نابی.

❖ ئەفلاتون خۆشەويستە لە دڵما، بەلام پاستى زياتر خۆشەويستەرە لە دڵما.

((ئەرستو))

❖ ئەم جيهانە جيگاي ناخوشي يە، مروفيش دروست بوو بۆ ئازار چيژتن

و هكو پرشكى ئاگر لە ئاسمانا، پرش و بلاودەبێتەو. ((جیرۆم.ك.جیرۆم))

❖ ئەو ئافرەتەى لە تاريكيدا لە پشت پەنجەرە کراوەکەو دەگرى، و هكو

ئەو وایە لە یەكێك داواى كەمى خۆشەويستى بکا.

ئەگەر سەر بەستى توانى ئیشو كارى خۆ بەریتە پێو، ئەو كاتە ديموكراتى يە.

((ريمۆن دۆس باسۆس))

❖ ئەوەى ميژوو دەيگيرپیتەو پاستى يەكە، و هكو خەونێكى دريژ، خەونى

مروفى قورس و لیل.

❖ ئیش كردن برادەر دروست دەکا.

((گۆتە))

❖ ئا لیژەدا نهینى و بهختیارى و پاکیتى هەیه، ئەویش ئەو یە مروف حەز لە

چى بکا بیکا.

((ئەلدۆس

هكسلى))

❖ ئەو شتە تاقانەى كە دەبیت لى بترسین، ترس خۆیەتى. ((فرانكلین دیلاتۆ

رۇزفەلت))

❖ ئیمە هەموومان لەسەر پابوردوو دەژین، بۆ پابوردووش خۆمان دا

دەپزینین))

❖ ئەو ی گۆیرەكە یەك بـ دزى مانگایە کیش دەدزى.

((بترونیوس))

❖ ئەى ئەستیرە پرشنگدارەكە، بۆچى ئارام و وەستانت نى يە. ((کینس))

❖ ئایا بیرەوهرى كۆن، خۆشى ئیستای دروست نەکردوو؟ ((ئەدگار

ئەلەن بۆ))

- ❖ نه وهی نایبیین، دتوانین بلّین نازانین. ((گراهام گرین))
- ❖ ئافره تان خواوهنی زیره کی ترسناکن، له پووخاندنی پروژه سر نه که وتووه کان، په که سهر پروژه یه کی تازه درووست ده کن. ((گراهام گرین))
- ❖ نازاردان گوناوه. ((گراهام گرین))
- ❖ ئیمه زنجیر هه لده گرین که چی چاومان نابینئ، ئیمه کویله یین وکه چی ده لّین ئیمه سهر به ستین. ((توسکار وایلد))
- ❖ نه وهی مرقف کوی کردوته وه، سروشت بیده سته لاته بۆ بلاوکردنه وهی. ((نه لدوس هکسلی))
- ❖ نه که ر خزمه تی میلله ت نه که م، نه ی خزمه تی کئ بکه م. ((م. ع))
- ❖ نه وهی به ته نها سه فهر بکا، به په له سه فهر ده کا. ((ردیارد کبلنگ))
- ❖ ناموزگار ټکه ت هه رچی بی کورتی که ره وه. ((هوړاس))
- ❖ ئیمه ته نها جار ټکه ده مرین، نه ویش بۆ ماوه یه کی دوورو دريژ. ((مولییر))
- ❖ نه که رمن پویشتم بۆ ئاسمان، حه ز ده که م بیره که م له گه ل خوما هه لگرم. ((نه نفر سؤل))
- ❖ نازایه تی هه میشه کویره. ((بیکزن))
- ❖ نه وانه ی لیږه نین هه میشه له سهر هه لهن. ((فهره نسی))
- ❖ نه وهی زوری خوش ویست، رقی له زوریش ده بیته وه. ((فهره نسی))
- ❖ نه وهی بریسکه ی بی، زیږ نی یه. ((فهره نسی))
- ❖ نه وانه ی دهره نگ دین بۆ سهر میږ، له ئیسک زیاتر هیچ نادوژنه وه. ((لاتینی))
- ❖ نه که ر ناشتیت ده وی خوت ناماده که بۆ شه ر. ((لاتینی))
- ❖ نه وهی نازاری خه لکی بدا، نازاری خوی ده دا.

❖ ئه و پياوهی که له مهیدانی پیشبرکی دا پاره ی دهس ده که وئ، ئه و که سه یه که جووته و گسک هه لده گری. ((ئیلبرت هابارد))

❖ ئه موسیله ی ژن هیتانی راستی له ئه لماس ده بی، بی گومان به ردی ژن هیتان، به ردی ده ستاره.

❖ ئه و مرقه ی ژيانی و وینه ی خوی به هیه دانی نه ک هیه و پوچه، به لکو مرقه یکه تووشی جوړه بی ده سه لاتی یه ک بووه له ژياندا. ((ئه لبرت نه نیشتاین))

❖ ئه وه ی میژوو ده یگی پته وه، خه ونی دريژو قورس و شیواوی مرقه. ((شونبه اوهر))

❖ ئای چند سه رکه وتوو ده بن ئه وانه ی شه پ ده کهن، به بی ئه وه ی شه پریان خوش بوئ. ((ئه ندرای مالرو))

❖ ئه گه ر ده ته وئ له په خنه دوور بیت، هیه مه لئ، هیه مه که، هیه مه به. ❖ ئه و پياوهم خوش ده وئ بزه بیگری، که تی ده کوشی. ((ونستون چیرچل))

❖ ئه و پیاوانه ی که له لام گرنگن، ئه وانه ن که سوودم پی ده که یه نن. ((نابولیون))

❖ ئه و وولاته ئازاده، که پیزی مافی مرقه ده گری و یاسای تیدایه و له دوایشدا عاديله. ((رؤبیسیر))

❖ ناشتی، به هیز ناپاریزی به له یه ک گه یشتن ده پاریزی. ((ئه لبرت نه نیشتاین))

❖ ئه وه ی له دوواکندا پیکه نی، چاک پی ده که نی. ((ویژه یه کی کونه))

❖ ئەو پۇژەي كەۋون بوو، ئەو پۇژەيە كە مۇڭ تېدا پى ناكەنى.
(شامفور)

❖ ئەۋەي لەم كاتەدا لە پاباردن دوور كەۋىتەۋە، لە پاشە پۇژدا پاباردنىكى
زۆرى بە توۋشەۋە دەبى.
(دىجۇن ھايوود)

❖ ئەمۇ بۇ، پاراپى كۆن لە بىركە.
(ئەبىقور)

❖ ئىمە ھەموو مۇڭ تاۋانبار دەكەين ۋدەلەين، خالى لاۋازى خۇيان
نازانن، بەلام كەمىيان خالى بەھىزى خۇيان دەزانن مۇڭ ۋەكو ئەرزۋايە كە زۆر
جار دەمارەزىپكى تېدايە ۋ خاۋەنەكەي نايزانى. (جۇناسان سويفت)

❖ ئەگەر ھىزم بوۋايە شتم لە ياد بچىت، ئەۋا ھەموو يادىكى مۇڭم دەسپى
يەۋە كە پىۋولە ناخۇش ۋ ئازار.
(دىگنن)

- ب -

- ❖ بهشی یه که م گومانی لی ده کری، به لام ده لئین دووا شاتوگه ری یه که په نجه
 بۆ پۆمانه که پاده کیچی. ((رۆبه رت هیږیک))
- ❖ به کار هیڼانی میښک له وړیگانه دا به یه که ده گه نه وه. کار و باری
 نه خوځخانه کان که م ده کاته وه.
- ❖ به سه دو په نجا جوړ ده تکوژم. ((شکسپیر))
- ❖ بیزارۍ له م جبهانه دا نه وه یه که بی نه قله کان له خوځیان پازین و ئاقله کان
 له خوځیان به گومانن. ((برتراندرسل))
- ❖ به نرخترین کراسی ژن نه و کراسه یه که زیاتر به رووتی ببینری.
- ❖ بی نه قلیکی هه ژار بی نه قله و، بی نه قلیکی ده وله مه ند، ده وله مه ند. ((پول
 لافیت))
- ❖ بی ده نگۍ نه و ته نها شته یه که له ژیره وه، ژن قینی لی یه تی ((ماری
 ولسون لیتل))
- ❖ باشتترین پړگا بۆ نه وه ی خه لکی باباشی باسما بکه ن، پیویسته چاکه یان
 له گه لدا بکه ین. ((فولتیر))
- ❖ براده ری ته نگانه، به پاستی براده ره. ((رتشارد
 گرین))
- ❖ باوه پ به و که سه مه که که له به رده متا وه که قه شه وایه. ((توماس فوله ر))
- ❖ باش تیگه یشتن، کوتالیکۍ دانسقه یه. ((بوفی))
- ❖ بزماریک، بزماریکۍ تر ده رده کا. ((فه رهنسی))
- ❖ ببه ره هه نگوین، میښ ده تخوا. ((ئیتالی))
- ❖ بۆ هه موو شتیکی باش، له یه که که سا مه گه پری.

❖ به بې ټاوتنه ټافره ت چوټيتي دهم و چاوي نازاني، پياوېش به بې
براده ريكي چاك هه له کاني نازاني.

❖ به پېش به فهيله سوف نابيت.

((لوقيان))

❖ برپاره کاني دلداري ناگه يه نريته گوي خوا، دز، دز دهناسي و گورگ گورگ

دهناسي.

❖ با له ووره به ردانمان هيژنك په يداكه ين.

((سينيكا))

❖ بيري گه وره گه وره چاوگه ي دل.

((سينيكا))

❖ بسته بالا نه گه له سر شاخيش وه ستابي گه وره نابي.

((سينيكا))

❖ به هيژ نه وه ني يه كه هه ميشه له جهنگدا سر كه وي، لاوازيش نه وه ني يه

ناشتي بدوړيني.

((ه ج ويك))

❖ به بيرتا بيت كه كات، له سامانه وه يه.

❖ بو مروف هه يه توله بسيني، نه گه ر توله كه بچووكيش بيت، توله سندن

چاكه بو پرهوشتي ئاده ميزاد و له ويوه لي بوردن، له داك ده بي.

❖ برپاري چاك، چك (صك) ي پاكيشراوه له بانق، كه هيچ حيسابمان تيډا

نييه.

((ټوسكار وايلد))

❖ باشتروايه هه لسوكه وت باشتري له گه ل براده ره كانتا، نه ك توژي

دوژمنه كه ت خوش بوي.

((ج.ك. تشرتون))

❖ بيو باوه پي گه وره نه ك ته نها پيوستي هه يه به بال، به لكو پيوستي به

پيپلکان هه يه بو نشتنه وه.

((ج.ك. تشرتون))

❖ باش له وته كانت وردبه ره وه، هه رچهنده مه به ست ني يه هه له

بكهيت، زوريش گرانه به ته واوي پاستي بلي ي.

❖ براده ره كانمان نه وه ي له نيমে دا ده يدوزنه وه، په راويزي خويانه.

❖ بۆچى شاعىرەكان بە گۈلەۋە گۆرانى دەلىن؟ لى كوپىن بېشكويى لە قاسىدەكانتانا.

❖ بۆخۆت لە زىپوزىو خوات درووست كىدوۋە، ئىتر لە نىۋان تۆۋ بىت پەرستىا
فەرق چى يە ؟ ئەۋ بىتەك تۆ سەت بىت پەرستىا. ((دانقى))

❖ بۆ ئەۋەى نەگەى بە ھىچ جىگايەك، دوۋاى جەماۋەر بىكەۋە.

❖ بۆچى سىروشت بە بىركەرەۋەى بچوك، دەنگى گەرە دەدات ؟.

❖ باشتىن پىگە بۆ ئەۋەى بىگەى بە شەمەندەفەر، ئەۋەى بە شەمەندەفەرى
پاۋوردوۋ تىپەر بو بى. ((ج.ك. تىشتىن))

❖ بە يادتان بىتەۋە، ئەى سەرىستەكان، ئەۋۋەتە بە دەلى : (دەتۋانىن
سەرىستى ۋە دەس بىتىن - بەلام زۆر گرانە جارىكى تىر بىگىپىنەۋە ئەگەر لە
دەستمان دەرچوۋ). ((رۆسۇ))

❖ بەشى زۆرى كاتى نوۋسەر لە خويىندەۋە تەۋاۋ دەبى تاكو بنوسى،
مىۋىش پەرەى نىۋەى كىتەبخانە يەك ھەلدەداتەۋە بۆ ئەۋەى كىتەبى بنوسى.

((سمۇئىل دىجونىسۇن))

❖ بە ۋوشە، ۋوشە، كىتاب درووست دەبى. ((ۋىژەى فەرەنسى))

❖ بە بى زانىنى ھىزى ۋوشە، زۆر گرانە مىۋىش. ((كۆنقۇشىۋس))

❖ باشى جۇرەكى تايىبەتى يەلەپاستى و جوانى، بەلام پاستى لە پەۋشتى
مىۋىشەتەى يە

((ۋ.ا - ئۆفەرىستىت))

❖ بەختىارى لە خۇشىدا تەۋاۋ نابى، ئەگەر ھەموۋ بە پاست و پەۋان نەبى.

❖ بەختەۋەر، قورقۇشىمى لە بەر دەست بە زىپەر دەبى. ((بىرونىس))

❖ بە بى پارە، ئەگەر مىۋىش لە ۋولاتى خويىدا نەبى، ئەۋەى پىزى بۆ
پادەكىشى، نازناۋى يە، بەلكو پارەكەيتەى.

❖ بەشىك لە بەختياريمان، دەكەوئە سەر زيرەكيان، لە ھەلبژاردنى ھاوپى
كانمان. ((كارلۇ گۆلدۆنى))

❖ بەختيارى تەواو لە دلدارى دا، ئەوھىيە، دەس درىژو پارە دەربىت، بەبى
ئەوھى ياد لەو بەكەيتەو بەرامبەرەكەت ھىچت بداتەو.

❖ بىرکردنەو، وەكو خۆشەويستى و مردن وايە، ھەر يەكە لە ئيمە پئويستە
خۆى پى ھەلسى. ((جۆزايا رۆيس))

❖ برادەرى دلسۆز، دەرمانى ژيانە.

❖ بىرەوھرى، دەبى بۆنىكى ووشكى ھەبى. ((جىرار بوئر))

❖ برادەرى، ووشەيەكە، تەنھا بە چاپ كراوى بيبينين گەرمایى بەدل دەدا.

((ئۆگستين بىريل))

❖ بى ناوى، چاترە لە بەد ناوى.

❖ بناغەى كۆمەل، لە سەر پاست پەرسى دانراو.

❖ بىر لە كامەرانى بەرەوھەو درووستى بەكە، دەبينى لە نئو دەستايە.

❖ بۆ خەونەكانى لاوھەكان، دلسۆز بن. ((شيلەر))

❖ بۆ ئارەزووى بەشى دووھى ژيان، بەشى يەكەم بە سەر دەچى دووھميش

بەسەر دەچى بە داخ خواردن بۆ بەشى يەكەمى ژيان. ((شامنور))

❖ باشترين ووتاربيژ، مئولەيە. چونكە ھىچ ووشەيەك ناليت ((بنيامين

فرانكلين))

❖ بەختەوھرتەنھا ئەوھىيە، ئەو كات ژميرەى تئيدايى پىرى كەيتەو.

((ئەمرسۆن))

❖ بەردەوام بوون و ئارام گرتن، دايك و باوكى، سەرکەوتنە.

❖ بترسە لەو كەسانەى كە ژيەر دەكەون، پەنگە بيانەوى چمكى قالىكە

پاكيشن.

- پ -

❖ پياوې (په ش بين) پېش ته مه نې جل وهه شت سال ژور شت له وه ده زانې،
ته وه ش (گه ش بينه) له دووای ته و ته مه نه. نه وهنده ی پېويسته، لی ی نازانې ((مارك
توین))

❖ پېكه نینى چاك، هه تاوېكى هه لھاتووه. ((ساكری))
❖ پېكه نه و قه له وبه گه وره م. ((بن دجونسون))
❖ پېويسته پياوېكى ژير بيت تاكو شوناسی له گه ل پياوېكى ژيردا
په یداکه ی. ((زنیوفانیس))

❖ پېويسته له سهر هونه رمند له دوو گوې زیاتری هه بی. ((لامه ریتن))
❖ په رتووك کليلی گه نجینه ی ژیری یه. ((یه کیك))
❖ پېويسته میژوو نووس وردو ته مین و بی لایه ن بی نابې خو په رستی و
ترس و کینه و عاتیفه، له ریگه ی پاست لایان بدا. ((ماکوې))
❖ پېويسته له سهر لاهه کان، سه فهر بکه ن، نه گه ر ته نها بو خویانیش بی.
((باهه روڼ))

❖ پاش ته و هه موو ووته و کاره، دهرده که وی ته وه ی ووتراوه زیاتره له وه ی
ده کری.

❖ پياوې ژیر، ژور شت له هه له دروست ده کا، له وه ی که ده یدوژیتته وه.
❖ پرسیاریان له نابلیوڼ کرد، چی پالی نایی که لیژنه یه ک دروست که ی
بوډابه ش کردنی ((شهره ف))، زهرده خه نه یه کی بو کردو و تی :چونکه خه لکی به
شتی هیچ وپوچ ده خه له تین.

❖ پياوې نازا، سه ربه سته.
❖ پياو، نه وه ی پېويسته بېته یادی، له یادی ده چی. ئافره ت نه وه ی
پېويسته له یادی بچی هه میشه له یادی تی.

❖ په روه رده، نه و توانا يه په كه باسى كچيكي جوان بكه يت بي نه وهى ده ست به كار بيښي.

❖ پيوسته نه ته وه، به هيژ بيت، نه ته وه يه ك ناماده ي نه وه نه بيت بمرئ له پيناوى سهر به ستى خوږدا، له ژيان دا خوى ده د پړنيټ. ((مؤرا))

❖ پياوى ماندوو بڼ گيرو گرفت ده گه پړ ((سينيكا))

❖ په روه رده، ده سترگدى قوتا بخانه نى يه، به لام جوړيکه له چا که مړؤف له ناخى دا ه لى گرتووه. ((لويس برومفيلد))

پيوسته بژين، سهره پای نه وهى زور کهس له ناسمانه وه که وتوونه ته خواره وه.

((د هـ لورنس))

❖ پياو ه لى خوى له ياد ده چي نه گه ر پويشت بڼ يه كيكي که به لام نه وي تر، له يادى ناچيټ. ((نيتشه))

❖ پيش شوپش هـ موو شتيك هـ ولدان بو، پاشان هـ موو وه رگه پرا بڼ داواكارى ((گوته))

❖ پيوسته مړؤف بيرى بي خه وش بي و د هـ روون پاك و له ش ساغ بي.

((نه نټون چيخوف))

❖ پياويك، به بي سميټ، وه كو ژنيك وايه سميټلى هـ بي. ((نه نټون چيخوف))

❖ پشيله، له پاونانى مشك، واز ناهيښي. ((نه لمانى))

❖ پياوى سهر كه وتو، حـ ز ده كا له قسه كردنا له سهر خو بيت و له هـ لسو كه وتيا زور (جدي) بيت ((كونفوشيوس))

❖ پياوى سهر كه وتو به هيژه، به لام شه پ كه ر نى يه، به زوريش تيکه لاوى خه لکى ده بى، به لام کو هـ لى پيکه وه نـ انى. ((كونفوشيوس))

❖ پاداشت نی یه، بۆ نه و که سه ی هه له ده دۆزیتته وه.

❖ پیاوان ئیش دروست ده کەن و ژنان پیاوان.

❖ پرسکردن، داواکردنه له وی تر که پای له گه ل پامان دا بێت ((ته دریان

دۆکورسیل))

❖ پالەوان له پالەوانیکی که ئازاتر نی یه، به لکو پالەوانه بۆ ماوه ی پینچ

ده قیقه له یه کیکی تر.

❖ پاره خزمه کاریکی چاکه و گه وره یه کی خراپه. ((فه ره نسی))

❖ پیاوی زیره ک، ده کاته، دوو پیاو. ((فه ره نسی))

❖ پیاو ده توانی واز له باوکی بێنی ته گه ر دادوه ریش بی، به لام ناتوانی واز له

دایکی بێنی، ته گه ر سوالکه ریش بێت.

❖ پێویسته یه ک هیلانه، له سه ره یه ک دار دروست بکړیت. ((تیو قرتیس))

❖ پیاو له به ختیاوی و خو شه یستی دا پێویستی به ته نهایی

هه یه، پێویستشی به کۆمه ل هه یه بۆ ناوداریتی. ((ستندال))

❖ پیم بلی کی یه که م جار ماچی دۆزی یه وه ؟ نه و ده مه پشکو یه پیروژه.

❖ ته نها له ماچ نه بی، له هیچی تر یادی نه کردۆته وه. ((هاینریش هاینی))

پێویست ناکات شه وان نه خه وی بۆ سه رکه وتن، ته نها نه وه هه یه پۆژ به خه به ر بیت.

((ته لمان))

❖ پیم بلی له گه ل کیدا هه لده ستی، پیت ده لیم تو کی ی.

((سرفانتس))

❖ پیاوی چاک ژنی چاک دروست ده کا. ((رۆبه رت برتون))

❖ پیاوی به شه ره ف، هه موو که س پیزی لی ده گری. ((ولیا م هازلیت))

❖ پزیشک ده توانی خوی بنیژی، به لام نه دازیار ناتوانی، ته نها نه وه نه بی که

به و که سه بلی هه ندی دره خت بۆ شار دهنه وه بروینه.

- ج -

❖ جوانه پياو چاكه بكه - به لام له گه ل كى دا، نه وه يه مه سه له كه.

((لافونتین))

❖ جۆگه له به ئاره زوى خۆى ده پوا. ((وردنورس))

❖ جوانى، جوانى پاده كيشيت. ((هنت))

❖ جوانى راستى يه، راستيش جوانى يه. ((كىتس))

❖ جوانى، هه رگيز نامۆيه. ((بۆدليڤر))

❖ جوانى، به خشنده يه كى خوايه، ئاي چهنده ژماره ي ئه وانه كه من كه خويان

هه لده كيشن به جوانى يه وه. ((ئوفيد))

((سرفانتس))

- ❖ چۆلەكەكە مردنی نزيك دەبیتهوه، جیگە جیگە ی خەماوی یه، مړوف كە نزيك مردن دەبیتهوه، ووشهگانی خوش دەبی. ((كونفوشیوس))
- ❖ چاك وایه ژيانی مړوفی رزگارکەیت، نهك په رستگایه کی هەوت نهومی دروست بکەیت. ((صینی))
- ❖ چاك وایه له نزيك مالەكەتهوه خیر بکەیت، نهك هەزار میل بېری و برۆی بۆ زیارهتی هەجیکی ئایینی. ((صینی))
- ❖ چاکە بکەو به تەنها بیکە. چاك وایه خواردن به خەلك بدەي، نهك به ووشه خواردن، بخەیتە دەمیانەوه. ((شوشویهمو))
- ❖ چۆن گویمان له دەنگی هەلۆ دەبی كە به سەرمانا تی دەپەڕی، هەروا ناوی مړوف دەمیانی له پاش مردنی. ((هۆمیرۆس))
- ❖ چاکە یه کی که م، خوشی یه کی زۆره. چاك وایه شتی جوان دووپات و سی پات بیتهوه. ((ئەخیلۆس))
- ❖ چاك وایه مړوف چەكە شكاوەكە ی به کار بیانی، نهك بلی خوین، خوینی دەوی. ((شکسپیئر))
- ❖ چاك وایه مړوف هەندی جار جم وجوئی زۆر بی، نهك بیرکردنەوه به سەریا زāl بیت. ((لويس برؤمفیلد))
- ❖ چاکە، چاکە یه و خراپە، خراپە یه، جا بۆ چاکە نهکەین. (م. ع)
- ❖ چەندە پێگە ی ژيان دپکاوی یه، چەندە گران و قورسە پێگە ی سەرکەوتن بۆ ئەوه ی بی بری، تاکو بگاتە تروپکە ی راستی.

❖ چەندە خوشەويستى جوان بە باوہ لە لای لاوہکان ئەوہندە پێک و پێک نى
 یە بۆ ئەو کەسەى کە تەمەنیاں بەسەر چووہ.

- د -

❖ دل‌داری وه‌کو دار گول وایه، که گولیک سیس ده‌بیته‌وه، خونچه‌یه که ده‌کریتته‌وه.

❖ دل، خوان نی یه، بۆ هه‌موو که‌س پابخری.

❖ درۆ دوو پی‌ی هه‌یه، به‌لام نابرو چون بآلی زۆره.

❖ دۆزه‌خ ئە‌ی ژن، ئە‌وه‌یه مرقف له دل‌داری بوه‌ستی. ((جیراریوی))

❖ دوژمنه‌کان، دوژمنایه‌تیان له گه‌لما کرد، که‌چی خۆم باشترین دوژمنی خۆم

بوم.

❖ دل‌داری، ته‌نها باشه له ژیا‌نی پیاو‌دا، به‌لام می‌ژووی ژنه، به‌دری‌زایی ته‌مه‌نی.

((مه‌دام دۆستال))

❖ دان نان به‌چاکه‌دا، براده‌ری کۆن ده‌پاریزی و براده‌ری تازه‌ دروست ده‌کا.

((ووته‌یه‌کی ئە‌سکه‌تله‌ندی))

❖ دل‌چه‌ند هۆیه‌کی هه‌یه، که ئە‌قل‌ نایزانی.

((باس‌کال))

❖ دیوارو ته‌لبه‌نی چاک، هاوسی‌ی چاک دروست ده‌کا. ((رۆبه‌رت فرووست))

❖ دان نان به‌چاکه‌دا، یادگاری دله. ((جان بان‌یست ماسیۆ))

❖ ده‌توانی له‌خۆت گه‌وره‌تر هه‌ل‌خه‌له‌تی‌نی، به‌لام له‌خۆت خوارتر ناتوانی.

❖ دل‌داری لاوان باره‌گای پاستی دل‌نی یه، به‌لکو له‌چاویایه‌تی.

((شکسپیر))

❖ دل‌داری هه‌موو ئە‌شکه‌نجه و ئازاره، بی‌زارترین خۆشه‌ویست ئە‌وانه‌ن که

به‌بی‌هیواو ئامانج ده‌ژین.

دل‌داری نه‌خۆشی یه، ته‌ندروستی ژن هینانه، ته‌ندروستی و نه‌خۆشی یه‌ک ناگرن.

((توفیق‌الحکیم))

❖ دەردى كاتژمىرىكى ئىش، خوشى پۆژىكە .

❖ دادپەرەرى، ئەو پاستى يەيە، دەبى جى بە جى بىرى .

❖ دورىكە وتەنەو لە مۇڧ، ئايا پىويستە پىيان لى ھەلگى . ((شېرىدان))

❖ درۇ پى ئى نى يە لە بەر ئەو نەتوانى بوەستى . ((ووربىتون))

دەربارەى يەكك دەموت ((ئەو چاكە دەكا) بەلام بە پىگەيەكى جوان نايكا .

((مۆتسكىو))

❖ درۇ، درۇيە، ئەگەر درۇ چاۋو گۈيى بىت . ((دەكسونسون))

❖ دووشت لەم جىھانەدا گرانە، يەكەمىيان ئەو يە بۆ خۆت ناۋى پەيدا

بەكى، دوو ميان بتوانى ئاگادارى ئەو ناۋە بىت . ((رۇبەرت شۆمان))

دلى ژىر ۋەكو ئاۋىنە وايە، دەبى ھەموو شتىك ەكس كاتەو، بەبى ئەو ەى تىكى دا .

((كونفوشىۋس))

❖ دل ھۈى ھەيە، مېشك نايزانى . ((باسكال))

❖ دەريا ھىچ پادشاھىكى نى يە، تەنھا خوا نەبى . ((دانتى كېرىلى))

❖ دەريا زۆر شت درووست دەكا . ((مېشلىھ))

❖ دۈستى، دۈستمان، دۈستمانە . ((فەرەنسى))

❖ دەنگى گەل، دەنگى خوايە . ((لاتىنى))

❖ دوۋازدە پىشەو سىازدە نەگبەتى . ((ئەلمانى))

❖ دوۋجار بىر كەرەو ۰۰۰ ئەمجارىش ھىچ مەلى .

❖ دەرمانى نەزان خويىندەۋارى يە، ۋەكو گۆشت دەرمانى برىستى يە .

❖ دەريا كويلەى بايە . ((ئۇستات))

❖ دايك، لە ھەموو زىندەۋرىك، پىرۆز ترە . ((كولېرىدج))

❖ دەرمانى پاستى بۆ ئەقل، فەلسەفەيە . ((شېشېرۋن))

- ❖ ده‌رگای به‌ختیاری داخه له سه‌ر ئه‌و مالّه، ئه‌گه‌ر ده‌نگی ژن به‌رز بووه‌وه
به سه‌ر پیاو‌دا. ((سه‌عدی شیرازی))
- ❖ ده‌نگی گه‌ل زۆر به‌هێژه. ((ئه‌خیلۆس))
- ❖ دووا کۆتایی شارستانی یه‌ت ئه‌وه‌یه، م‌رۆڤه‌ـ بتوانی ده‌س به‌تالی،
به‌زیره‌کی پرکاته‌وه. ((برتراند راسل))
- ❖ ناتوانین زۆر شتی ناشرین له‌ کتێب‌دا، بدۆزینه‌وه، ته‌نها له‌
((ده‌لیلی)) ته‌له‌فون‌دا نه‌بی. ((به‌رناردشو))

- د -

- ❖ پاستى و شەكر، ھاپپىن.
- ❖ پاستى، چراى پى پۆشكەر ھەي پىگەي گەلانە.
- ❖ پىگەي، چاۋ پىسى لە ژيانا، ھاپپى ي دلدارى يە لە مردنا.
- ❖ پەۋشتى چاك، مۇڤ دروست دەكا. ((دانيال دىڤو))
- ❖ پابوردن لە گەل زەمانا كەم دەبى و ئازارى زياد دەكا. ((ستندال))

- ھ -

- ❖ ھاپپىتى لە گەل ئافرەت دا، دەرۋسى ي دلدارى يە. ((مۆر))
- ❖ ھىچ پۈۋى نەداۋە كە پىاۋىك بە ئافرەتتىك بلى، كە تۆ زۆر بلى ي، لە و كاتەدا كە ئافرەت باسى گىنگىتى پىاۋ دەكات.
- ❖ ھەموو دۆزىنە ھەيەكى تايىبەتى، پوۋخىنەرە، بە ھىزەكەي، لە بەر ئەۋە، زۆر جار پىۋىستە بەر بەرەكانى بىرپىت ۋەكو دوزمىنىكى چاۋەپوان كراۋ.
- ❖ ھەموو گولۋى جىھان، ناتوانى بۆنى ناپاكى لە لەشى ئافرەتى ناپاك بىرپىتە ۋە...
❖ ھەر كەسى ئاشتى لە گەل دوزمىنانى دۆستى خۆى دەكات، بىرى ئازاردانى دۆستانى خۆى ھەيە.
- ❖ ھاۋسى ي خراپ، ۋەكو تاعوون وايە، ھاۋسى ي چاكىش بە پىت و بەرەكەتە، ئەۋەي ھاۋسى يەكى چاكى ھەبى، ۋەكو ئەۋەكەسە وايە ئەرزىك و سامانىكى زۆرى ھەبى.
- ❖ ھىچ برادەرىك نى يە، بەبى بىۋا. ((ئەبىقۇر))
- ❖ ھەرچەندە بەشت بىت لە ژيانا، شتىكى كە لە سەرىەۋە دروست كە.

- ❖ هه لکه ندى ((بیر)) تهنه ئیشه که مړوږ له خواره وه ده ستی پى ناکا.
- ❖ هه موان له بهرده م پارهدا، يه ک ئاینن. ((فولتیر))
- ❖ هه موومان نه زانین، به جوړه ی هه موو شتيك. ((وول رودجرن))
- ❖ هېچ کهس، نابيتته سه ربه ست، نه گره موو سه ربه ست نه بن هېچ که سيکيش، به ختیار نابى تاكو هه موو به ختیار نه بن. ((هريبرت سبنسر))
- ❖ هه رکه ترس نه ما، قه شه له ياد ده چيته وه.
- ❖ هه نديك زورجار پاستی ده لئین، هه نديكيش هه رگيز پاستی نالئین. ((شيشرون))
- ❖ هاوکاری کردن له گه ل پياوی به هيذا، هه موو کاتى کارىکى سه لامه ت نى يه. ((فیدر))
- ❖ هېچ گه ورييه ک نى يه نه گره پاستی له گه لدا نه بى. ((ليسنگ))
- ❖ هه ر براده رین، مادام يه کترى ده بينن. ((هريستبنيتس))
- ❖ هېچ کاتيک له ویدا شه رپکى باش نه بووه، يا ناشتی يه کى خراپ.
- ❖ هه ل، دز، دروست ده کا. ((فه رنسى))
- ❖ هه موو تازه يه ک جوانه. ((فه رنسى))
- ❖ هه لو، ميش پاو نانۍ. ((لاتینی))
- ❖ هه تاو له بهر هه مووان ده رده چى. ((لاتینی))
- ❖ هه ر مړوږيک، ده توانى هه له بکا. ((شيشرون))
- ❖ هه موو خراپه يه ک بناغه يه کى ماقوولى نى يه. ((ليفى))
- ❖ هيشتاکه مړوږ له دروست کردنى شاره کانی نه بووه وه، هه ولۍ نه وه ی دهدا لى دور که ويته وه. ((دکترف وودکراش))
- ❖ هه موو مړوږيک تووش هه له ده بى، له بهر نه وه يه له سه رقه له م لاستيکى سپينه وه داده نين.

❖ ھۆيە بچوۋىكە كان زۆر ئاكامى گەۋدەيە، وون بوۋنى بزمار بۆتە ھۆي وون بوۋنى نالى ئەسپەكە، وون بوۋنى نالەكە بۆتە ھۆي وون بوۋنى ئەسپەكە، وون بوۋنى ئەسپەكە بۆتە ھۆي وون بوۋنى سوارەكە.

❖ ھاتتە ژوورەۋە لەۋكاتەدا كە ئەكتەر دەۋرەكە دەيىنى، ۋەكو ئەۋە وايە دەست بخەيتە سەرشانى ويىنە درووست كەرى كە خەرىكە ويىنەيەكى ھونەرى درووست دەكا. ((ساشاگىتري))

❖ ھېچ كىۋى يەك نى يە، نەبىتتە شارستانى يەت، ئەگەر بۆ پۆشنېرى يەت گوى پايەل كات. ((ھۆراس))

❖ ھەموو شتىك تەۋاۋ دەبى، تەنھا ھونەرمان بۆ دەمىنى، پەيكەرى بىۋەيى لە عەرشى پادشاھان زياتر دەۋام دەكا، پارەيە لە كاغەز نەبى لە ئەمەبراتورىيەتى ((تايپىرېۋس)) زياتر دەۋى.

❖ ھەموو ھونەرمەندىك فلچكەي دەخاتە ناۋ روحيۋە ئەۋ سىروشتە تايبەتى يەى درووست دەكا. ((ھەنرى ۋورد بېتسەر))

❖ ھەتاكو ژن لە سەر ئەرز ھەبى، شتى تازە دەۋىرى. ((دۆبۇفلىر))

❖ ھەق بەھىزەۋە دەردەكەۋىت.

❖ ھەر مۇۋفىك، سى جۆر لاۋىتى ھەيە، لاۋىتى لەش، لاۋىتى دل، لاۋىتى ئەقل، بەلام زۆر بە داخەۋە، كەم جار ئەم سى شتە يەك دەگرن. ((جۇل رۇمان))

❖ ھىۋاي بى بەخت، بۆ بەختى كامەرانى، ۋەكو ھىۋاي تاۋانكارە بە فرىشتەى ئاسمان.

❖ ھەموو پىۋايكى ژىر، ئەۋژنەي ھەلى بژاردوۋە خۆشى دەۋى. ((ھۆمىرېۋس))

❖ ھېچ شتىك لە كچ پىرۋىترنى يە، لە دلى باۋكىكى پىردا. ((بوريپىرس))

- ❖ هه ركه پياو تووشى دلدارى بو، پاستى هيچ نابينى، نه گه ر له هه موو ژيره كان ژير تر بىټ. ((سته ندال))
- ❖ هه مروفټيك به پځگاي خوځى دلدارى ده كا. ((مه دام دؤسينينيه))
- ❖ هه ست كردن به براده رى، وه كو نه وه يه هه ست بكه يت وورگت هاوساوه له گوشتى گوځيره كه دا. ۰۰ به لام هه ست كردن به دلدارى وه كو نه وه يه هه ست به خوځى ((شه مپانيا)) بكه يت. ((سموئيل دجونسون))
- ❖ هه ر كه سى پاستى ببينى لايه نى نه گريټ ترسنو كه.
- ❖ هه رگيز نه ته وه كان نامرن.
- ❖ هاوپټى مروفى باش، له گيره شيوځى ده تپاريځى.
- ❖ هه موو شتيك پټويستى به هوښه، هوښيش پټويستى به تاقيردنه وه يه.
- ❖ هيو، وهك به خت وايه، به خه ون نايه ته دى، به لكو به قيرتاو كردنى شه قامه كان نه بى.
- ❖ هه ندى كه سان نه گه ر مافى خوځيان وه رگرن، داوا ده كه ن بو له هه له بى به شن.
- ❖ هه موو كه سى ده توانى به سه ر خه ما زال بى، ته نها نه و كه سه نه بى كه تووشى بووه.
- ❖ هه ست به نه زانين، پال به خاوه نه كه يه وه ده نى به ره و زانين.
- ❖ هه ولدانى شاردنه وه ي هه ر شتيك له ژنه كه ت، وه كو هه ولدانى شاردنه وه ي پوځه له كه له شير.
- ❖ هه والټيك كه دلټيك دهره نجيتى، تو لى بېدهنگك به مه يدركيټنه.
- ❖ هيچ مروفټيكى كه وره، ناځى به بى سوود. ((كارلايل))
- ❖ هاوريى خراپه كه ران، جگه له خراپه هيچى تر فير نابى.

- ❖ ھەموو مۇۋەپپەقىيەتلىك گىرەكلىرى ھەيە، ئەۋەيە بىرلەشكەن ئاساسىيەت، لە نىۋان ھەموو بىرلەشكەن دىموكراتىيەت. ((تەشۋىش))
- ❖ ھېچ شەيئە ئەۋەندەي زانستىيەت، بە مەۋجۇت كەلگەن ھەيەت (ھەيەت) لە گەلگەللىك ۋە لەۋەش جۈملىسى ئەۋەيە كە زانستىيەت، ھەيەت لە گەلگەللىك. ((ھەيەت))
- ❖ ھەموو شەيئە پىۋىستىيەت بە ھەيەت، ھەيەت پىۋىستىيەت بە ھەيەت كەلگەن ھەيەت. ((ھەيەت))
- ❖ ھەموو دەست پىۋىستىيەت سەختە. ((ئىنگىلىز))
- ❖ ھەندى لە ژان شەيئە، بە لام خۈي گەۋرە مەۋجۇت خەلقئارەۋىيەت بۇ ھەيەت پىۋىستىيەت.
- ❖ ھېچ شەيئە ھەيەت كەلگەن ھەيەت، لە سەر پىۋىستىيەت پاناۋەستىيەت.
- ❖ ھېچ شەيئە نىيەت لە خەۋەر پىۋىستىيەت بەۋەت، كە ئەۋەت سەي خەلقئارە دەۋى ژياننامى پىۋىستىيەت كەلگەن. ((تەۋەستىيەت))
- ❖ ھەيەت مۇۋەپپەقىيەت، ۋە بىزنى بۇ يەككە تەشۋىش دەكەت.
- ❖ ھەيەت، دەۋر گەيەت نىيەت لە بەۋەت مەۋجۇت كەلگەن ھەيەت، بەلگە دەۋى ھەيەت گەۋرە دىۋەنە.
- ❖ ھەيەت كەلگەن ھەيەت دىۋەنە لاي خەلق، ھەيەت ھەيەت ھەيەت ئەۋەت بەۋەت دەۋەت.
- ❖ ھېچ مەۋجۇت ئەۋەت خەلق باسنى خەلق تەۋەت، لەۋەت بىرەت كە خەلق باسنى خەلق بەۋەت.
- ❖ ھەيەت خەلق، ھەيەت، ھەيەت، گەۋرە. ((ھەيەت))
- ❖ ھەيەت ھەيەت تەۋەت.
- ❖ ھەيەت لە ئەۋەت ھەيەت، ھەيەت پىۋىستىيەت. ((ئەۋەت))

❖ هونه ری ژيان، له ټيکڅشان دهکا، نهک له سهما، چونکه هميشه به پيوه
ناماده بين، بوگه پانه وهی ليدانه کان که له ناکاودا دهيبينين.

((ټه ريسټبنيتس))

❖ هيچ کهس، تف له ريش خوی ناکا. ((ټه لمانی))

❖ هيچ مالک بى مشک نی به. ((ټه لمانی))

❖ هه ژار زوری پيوسته و په زيل هه موو شتيک. ((ټه لمانی))

❖ هه موو که ريک وا هه ست دهکا، ټه سه په گانی پاشايه.

((ټينگلين))

❖ هيالنه له نزيک کڅشکه وه، دروست مه که. ((ټه سپانی))

❖ هيچ به ندينخانه يک جوان نی به و هيچ ټه ونټيکيش ناشرين نی به.

((ټيتالی))

❖ هه رکه سيک به ری مالى خوی پاک کاته وه، هه موو شاره کان پاک دهنه وه.

((پولونی))

❖ هه نى ووشه، له شیر زياتر ده برى. ((ووته ی عره ب))

❖ هه ل مه سه به و نيشه ی، که نايزانى. ((صين))

❖ هه ست کردن به شه رمه زاری به جوړه ی مروځ، کارىکى زور گرنگه.

((منسيوس))

❖ هه لسان و دانيشتن له گه ل پياو خراپاندا، وه کو نووستن وايه له نيوان

چه قوو شیردا، هه رچه نده تووش برينداريش نه بيت، به لام هه موو کات ده ترسى.

- ۹ -

❖ ۋولاتەكەم ھەموو جىھانە بە تەۋاۋى، دانىشتۇەكانىشى ھەموو ئادەمىزادە.

((ولىام لويىد گارىسۇن))

❖ ۋوتەكەم ھەموو جىھانە، دىنىشم ئەۋەيە چى چاكە ئەۋە بىكەم. ((تۆماس

باين))

❖ ۋەرە دلدەرم بەۋ لەگەلما بژى، با بۆ خۆمان ئەۋ ھەموو خۆشەۋىستى يە،

بەكاربىنن. ((كرىستۇفەر مارلۆ))

❖ ۋوشە، ۋەكو گۆلى جوانە، ھەروا رەنگىشى ھەيە. ((ئەرنەنست رىس))

❖ ۋەكو دەلئىن، پارە پارە درووست دەكا. ((ئادەم سىمىس))

❖ ۋەرزەكان دەگەشىنەۋەۋ سىس دەبنەۋە. ((تفىسۇن))

❖ ۋوشە، ۋەكو تىشكى ((ئىكس)) ۋايە، ئەگەر توانىمان بە چاكى بەكارى

بەينن، ئەۋا بە ناۋ ھەموو شتىكا دەپۋا.

— ز —

- ❖ زمان، ده توانی وشه يه ك بهرۀ لّلا بكا، له نه سب تيز تر بي.
(صيني))
- ❖ زير به ناگر تاقی ده گريته وه، له كاتی ته نگانۀ دا دلّی گـوره تاقی
ده گريته وه. ((سينيكا))
- ❖ زوربه مان نه وه ده كه ين، كه زوربه ي خه لكی چاوه ره وانيتی كه بيكه ين، به م
جوره يا ده بين به پياو چاك، يا تاوانبار، يا هردوكيان.
- ❖ زانست خه ته ريكي گشتی يه، نه وخه تهره به و جوره يه كه چاكه.
- ❖ زور ئاسانه مړوځ — ساتيك له سامانه كۀ ي گري، به لام كوكردنه وه ي،
هول و ته قه لايه كي زوری ده وي. ((ليف))
- ❖ زور گرانه بلّی وا ده بي، به تايبه تيش دووا پوژ. ((ستورم بيترسن))
- ❖ زور برادر ايه تيت ئازاری داوم، ببه به دوزمن به ناوی براده ری يه وه.
- ❖ زانست به هيژه.
- ❖ زانستی يه، كانی ي، خوشه ويستی بيرو باوه ری سهره ستي و مړوفايه تی.
(دانيال و يستر))
- ❖ زور پياو ويستی خوی بكوژي، به لام ته نها وينه گانی دپی.
(جول روناړ))
- ❖ زور گرانه بلّين كي زياتر خراپه ت له گه ل ده كا دوزمنه كانتان كه به
خراپه ترين شت هه لده ستن، يا نه و براده رانه ي كه چاكترين شت له گه لدا ده كن.
- ((بلوار - لتيؤن))
- ❖ زور گرانه هه موو شتيك چنگك كه وي به بي هيچ، به ختيازی پيوسته
نرخه كۀ ي بده ي.

- ❖ زۆر جار دل‌داری له‌به‌ر رووناکی کزدا درووست ده‌بی، رووناکی له‌ دوو یا سێ رۆژدا نامیڤی، به‌لام دل‌داری، له‌ دایک ده‌بی. ((ستندال))
- ❖ زنجیره‌ی دوژمن به‌یه‌کیڤی، ده‌بچری.
- ❖ زۆربه‌ی پیاوه‌کان، دوو روویان هه‌یه‌، روویه‌ك که ژنه‌کانیان ده‌یانناسن روویه‌که‌ی تریان، وا ده‌زانن ژنه‌کانیان نایانناسن.

- ۱ -

- ❖ ژيان دريژە ئەگەر پې بېت. ((سينيكا))
- ❖ ژيان خۆشە، بۆ ئەو ەى خۆشى بوى و ناخىكى پاكى ەبى. ((ليون تۆلستوى))
- ❖ ژن درۆ ناکا، تەنھا تەمەنى و نرخى کراسەکەبى و پارەى مېردەکەى نەبى. ((مارى لۆردۆ نوای))
- ❖ ژن ەينان ژەمىكى نان خواردنە، شۆربا لە ەلوا باشتەرە کە لە کۆتاييدا پېشکەش دەکرى. ((ئۆمالى))
- ❖ ژن و مېردى سەرکەوت و، پېکھاتووە لە پياوئى، گويى لە ەيچ نەبى و ژنيک نەبينى
- ❖ ژنى ژير ئە و ژنەيە کە شوو بە پياوئىکى ناشرين دەکاو، دل و دەرون خراب، بۆ ئەو ەى ئەگەر تەلاقى دا، خەفەتى جيابوونەو نەخوا.
- ❖ ژن ەرچەندە شىتیش بېت دەتوانى پياوئىکى زيرەک پابکيشى، بەلام پيوستە بۆ ژن زۆر ئاگای لە خو بېت، ئەگەر پياوئىکى بى ئەقل پابکيشى. ((کبلنگک))
- ❖ ژن بيست سال بەسەر دەبا تاكو کورەکەى بە پياو دەبى، ژنيكى تر بە بيست دەقيقە شىتى دەکا. ((ەيلين پۆلاند))
- ❖ ژيرى راستى، ئەو ەى يە تەنھا بەچاو دەبيينى، بەلام دەبى بزانى چى روو دەدا. ((يەتەرنيس))
- ❖ ژيان لەگەل فەلسەفەدا يەک ناکەون، ەيچ بەختيارى يەک نى يە، بەبى دەس بەتالى. تەنھا ئەو ەى بى سوودە، ەەر ئەويشە خۆشيمان پى دەدات. ((چيخوف))

- ❖ ژنی چاک و تهنروستی چاک، گه نجینه ی پیاوه. ((جوان))
- ❖ ژن، کلیلی ماله. ((توماس فوله))
- ❖ ژن عاشق، له پاش گه زبوونه وه ی پیاو ده بوو، به لام پیاو نه وه ناتوانی، چونکه نه وه یه جوودایی له نیوان خیانه تی ژن و خیانه تی پیاودا. ((ستندال))
- ❖ ژنان زانان له دلدارۍ دا، به لام پیاوان دتوانن فیږی نه وه بن گوۍ نه دهن. ((دومیر))
- ❖ ژیر لای نیمه نه وه یه، که ریمان پی ی دهادات گیل بین.
- ❖ ژیان هیچ شتیك ناکا، به لام هیچ شتیك وه کو ژیان نی یه. ((نه ندری مالرو))
- ❖ ژیر نه گهر بیر نه کاته وه ده بی به شیت، شیتیش نه گهر بیر نه کاته وه به ژیر ده بی. ((شرشنگک))
- ❖ ژنان دین بو سهیرکردن، هه روا دین بو نه وه ی سهیری یان بکریټ. ((توفید))
- ❖ ژیری، نی یه به پیاو بلۍ ی ((ده ژیم)) چونکه کات به سهر چوو، ژیان به یانی هه یه، نه مرو بژی. ((مارسیال))
- ❖ ژیانیک که سوودی نه بوو، له پیشه وه مردنه. ((گوته))
- ❖ ژن به بی پیاو سیس ده بیته وه، پیاویش به بی ژن، ووړ ده بی. ((نه نتوان چیخوف))
- ❖ ژن شتیکه به سرووشت ده جولیتته وه، بویه من زور باش ده زانم که له سهر یه ک حاله دلدارۍ یه تاسه نامینن. ((بترارک))
- ❖ ژیان، هه له بهر چاوی نه وانه تاریك دیاره، که به چاوکی په شه وه سهیری ده کهن.
- ❖ ژیان ته ونه، مرویش تالیکه له و ته ونه.

❖ ژيان پېۋەرى بە درېژى ناكړئ، به لكو به ئيشكردن و چاكه كردن له گەل
كه سانا، كه دهيكەى.

❖ ژيان هەبى، هيو هەيه. ((ئینگليز))

❖ ژن هينان، وهكو سوپا وايه، هەموو كه سى بېزارى دەر دەرې، به لام
سەرت سوور دەمىنى، كه ژمارەى ئەوانه دەبينن كه دین دووباره ناويان تۆمار
دەكەن.

❖ ژن، بۆ ئامۆز گارى جوان، خەسوو بۆ به خيهراتن كردن، به لام هيجيان
به قەد خوشه ويستى داىك نى يە. ((ليۆ تۆلستوى ۱۸۲۸ — ۱۹۱۰ له رۆمانى ئانا
كارنيا))

❖ ژن، هەرگيز له و پياوه توپه نابى، ئەگەر پياوى خوشه ويستى پيشكهش
بكا. ((سیرفانتس))

❖ ژن ئەو پياوه هەلدە بژيږى، كه هەلى بژاردووه. ((پۆل جیرالدى))

- ی -

- ❖ يه که ئاژەل که پوومه تی له شه رما سوور هه لده که پئی ی مرۆفه .
- ❖ ياسا توونده ، به لام ياسايه . ((لاتینی))
- ❖ يه ک وشه ی چاک، سی ی مانگی زستان گهرم ده کاته وه . ((يابانی))
- ❖ ياسا، چی ده سه لاتە، ئە گەر پاره پاشا بێت . ((بترنیۆس))
- ❖ يه که م میر، خوین ریژ بوو کراسیکی سووری له بهر کرد، بۆ ئە وه ی له ژیر ئە و په نگه دا، گونا هه کانی بشاریته وه .
- ❖ يه که م مهرجی دلدار ی کامه ران، ئە وه یه که مرۆف — پێوه بتلیته وه .
- ❖ يه ک باوک، به قه د سه ت مامۆستا زیاتره . ((جۆرج هه ره برت))
- ❖ يه که م خۆشه ویستیمان، هیچ خۆشه ویستی گه وره مان نی یه . ((ستندال))
- ❖ يه ک سه نتمه تری خۆشی، سه رکه وتوو تره له بستی خه فته ، چونکه پیکه نین له شته تایبه تییه کانی مرۆفه . ((رابلیه ر))

- ك -

- ❖ کامه رانترين مروّف — کامه يه ؟ ئه و که سه يه پړيزی ليّها توانی ده گری و به شداری خوځشی يان ده کا، وه کو خوځشی خوځی بیټ. ((گوته))
- ❖ کامه رانی بیریکی وون بووه له نه وروپا. ((سان جوست))
- ❖ کامه رانی مروّف، له ژياندايه، ژيانیش نیش کردنه. ((ليون تولستون))
- ❖ کار کردن، گرنګترين شته له جيهانه ۰۰۰ له بهر نه وه پيوسته هه نديک هه لګرين بۆ سبه ی.
- ❖ کامه رانی، له نزيك ئاگردانه که مانه وه ده پوځی، له باخچه ی نامويان دا ده بچپردی. ((دوگلاس جيروډ))
- ❖ کاتي ووشه مان ويست، دلداري فيرمان ده کا چوّن ده يخينه قالبي نووسينه وه، کاتي له شه رما سوور هه لده گه پړين، دلداري نه مری پيدەکا که بينووسين. ((وليام مازهر))
- ❖ کهس له ئتوه نالّی ((نه ې)) له پاش ووتنی ((به لّی)).
- ❖ که ئيمه له ژيان نه گه يين، چوّن له مردن ده گه يين.
- ❖ کات بده براده ره کانت خوځشی بۆ ژنه کات، وا بکه ميشتکت به سيته وه، به جورک بتوانی ئيشی پوژانه ت به جوانترين شيوه به پيوه به ری. ((فيدرؤس))
- ❖ کاتي نه وه م نی په پاره کوکه مه وه ((ئاغاسين)) نه و کاته ی که پاره يه زوډيان داپي ی بۆ نه وه ی زنجيره ووتاريک ده گرن.
- ❖ که م جار بيروپای خه لکی يه ک ده گرن، ته نها له کرپنی ديارى ژن هيّنان نه بی.
- ❖ کوّنترين وکورت ترين ووشه، له هه موو شتی زیاتر بيرکردنه وه ی ده وی. ((فيتاگورس))

- ❖ كات ژمير، سەر زەنیشتم دەكات. ((شكسپير))
- ❖ كراس قەشە درووست ناكا.
- ❖ كويلەى ناسك، دەبىتە جەوركەر ئەگەر بۆى لوا. ((ھاربىت پىتشىستۆ))
- ❖ كامەرانى، ئەو ئاوازە ناسك و ئەفسوناوى يەيە كە تەلى ژيان دەينىرى.
- ❖ كىنە خەنجەرىكە مەرۆف لە دلى خۆى دەدا.
- ❖ كەسى بزانى قسە بكا، دەبى بشزانى كەى قسە دەكا. ((يۆنانى))
- ❖ كاتى خۆشى تەواو دەبى، دەگەپىتەوۋە بۆ نازار. ((تشوانگ تىزو))
- ❖ كاتى مەرۆف خرايە بەھەشتى (عدن) ھوۋە بۆ ئەوۋە خراوۋە ئىش بكات، ئەمەش بەلگەيە كە مەرۆف بۆ پشودان لە دايك نەبوۋە. ((فۆلتىر))
- ❖ كاركردن، ياساى ژيانەو چاكتىن بەريەتى. ((لويس مۆرىس))
- ❖ كراسى دىزاۋ، ناپىكە بۆ دزەكە. ((فەرەنسى))
- ❖ كەر، لە ناو دىپكا نانوى.
- ❖ كاتى چىشت كەرەكان، شەپ دەكەن، مەرىشكەكان دەسووتى. ((ئىتالى))
- ❖ كۆبۈنەۋەيەك بوۋ، لەو كۆبۈنەۋانە، دوو جار بىكۆكە پىش ئەۋەى قسە بىكەى، پاشان بى دەنگ بە.
- ❖ كات، بەرگدورىكى خاۋەن بەھرىە، بۆ چاك كىرنەۋە. ((فيس بۆلدۆين))
- ❖ كورتىن خۆشى، لە ھەموو خۆشى يە، خۆشترە. ((فاركىۋھار))

- گ -

- ❖ گيروگرفتۍ دارايی، تاکه شته، كه مړوځ — و ئاژهل له يه ك ده كاته وه. ((مارسټل ټيميه))
- ❖ گوشه، خوی شتيكه. ((شكسپير))
- ❖ گالته، پيچكه ی عه ره بانه ی ژيان چه ور ده كات و ياره مه تي دهاد كه به نه رمی بسووپی.
- ❖ گه وره یی له پاستيدا نه وه يه، پياو گه وره ی خوی بی. ((دانيال ديځو))
- ❖ گولله، شپته و سونگی پال وانه. ((سوفاروف))
- ❖ گومان ئی كردن، يه كه م پله ی باوه پكردنه. ((سموئيل كونسون))
- ❖ گرنګ نه وه يه گورانی يه كونه كان و نه فره ت ئی كراوه كان گوپكه ين و تابوتيكي گه وره م بۆ بينن، ئايا ده زانن بۆچی نه و تابوته به و زله و گه وره یی يه بيت ؟ له هه مان كاتدا خو شه ويستی و خه فه تي تيدا دانيم. ((هايني))
- ❖ گالته به جيگه ی بريندار ده كا، نه و كه سه ی كه هيچ كاتى بريندار نه بووبی. ((شكسپير))
- ❖ گيتی، كتيبيكي جوانه، به لام سوودی نی يه بۆ نه و كه سه ی كه نه توانی بيخوينيته وه. ((گولډوني))
- ❖ گيروگرفتۍ مړوځ — ی ده وله مه ند نه وه يه، ده بی له گه ل مړوځ — ی ده وله مه ندا بڙيت. ((لوگان سيس))
- ❖ گه وره ترين داوی مړوځ له ژياندا سی شته، خواردن، جوانی، براده ری، مړوفايه تي بۆ نه و كومه له ده گه پښته وه كه نه و سی شته ی تيدا بی، نه گه ر له ژيانيدا نيشی چا كه بكا.

- ❖ گه‌وج نه‌وه‌يه، تووږه ده‌بي و زوري ليك ده‌داته‌وه، به‌لام ژيري خاوه‌ن هوش نه‌وه‌يه كه پيشوازي تووږه‌يي و ليك دانه‌وه ناكات.
- ❖ گرنگ‌ترين شت له جوانيدا نه‌و پارچه‌يه‌يه، ويينه‌كيش ناتواني هه‌ستي خوي پيشان دا هه‌رچه‌نده هه‌وليش بدا ناگاداري بكا.
- ❖ گه‌ش بين، په‌نگ ده‌بينی، گه‌رچي نه‌و په‌نگه‌ني يه. په‌ش بين په‌نگيش ده‌بينی و بږوای پي ناكات. ((بابه‌رونه))
- ❖ گرنگ‌ترين شت لای ئيمه‌ نه‌وه‌يه، ئيمه‌ش باوه‌رمان وه‌كو نه‌واني تر بي.
- ❖ گه‌وره‌ترين به‌ختياري كه دلداري پيماني به‌خشي، هاوپيتي نه‌و ئافره‌ته‌يه كه يه‌كه‌م جار خوشمان ويستوه.

- ل -

- ❖ له بهخته وهري ژن نه وهيه پزگاري بووه، له شووکردنی به ژن.
- ❖ له بې نه قلی پياو، نه وهيه، دووای ژنی میړدار ده که وی، هیچیش گوی نادن ته نها به و ژنه ی شوی کردووه و دووای ده که وی.
- ❖ له ویدا ژن هیه له بهر خوښه ویستی خوی ده کوژی، به لام هه میسه هر ژن.
- ❖ له شاری کویران، پووتان پاشان.
- ❖ له کلپسه دا، له گه ل قشه کان و له مه یخانه دا له گه ل مه ی خوړه کاند.
- ❖ له وه خوشر نی یه تو به دزی یه وه کاریک بکهیت، پاشان هه واله که ی به ریکه وت بلاو بیته وه.
- ❖ له مروث پیویسته تیگوشان، ئاسمانیش پیویسته، سه رکه وتن بدا.
- ❖ له مالا هیواو ئاواتم نه مه یه. ژنیک، به هه موو نه قلیوه. پشيله یه ک، له نیوان کتیدا به پړوه بروت. برادر، له هه موو وه رزیکدا. بی نه مانه ناتوانم بژیم.
- ❖ له هه موو هه ورک زریان نابی.
- ❖ له هه موو هه ورک باران نابی.
- ❖ له ش سوودی نی یه، نه گه ر نه قل نه بی.
- ❖ له بازاردا قسه باوی نی یه، ته نها سامان نه بی.
- ❖ له هه موو ده میکاو له هه موو ولاتیگدا، ژن بریاری نه وه دده له سر هه له یه ک لی بوردن هه بی یا نه بی.

((دانتی))

((تشارلزلام))

((هؤمیرؤش))

((نه بولینیر))

((شکسیر))

((کوردد))

((هیروتداس))

((سموئیل تیلر))

❖ لە كاتى باوكە (ئادەم) ھو، ھىچ خراپەيەك نەبوو، ئەگەر ئافرەت دەستى تىدا نەبوو، یت.

❖ لە بەردەم كاریكى ھونەرىدا، پێیستە بوەستىن ۋەكو لە بەردەم میرىكا دەوەستىن، ئەگەر پەپرەوى ئەو ھەمان نەكرد، ئەوا تەنھا گويمان لە دەنگى خۇمان دەبى.

❖ لە شەردا بىر كەرەو، چۆن دەتوانى ھەموو مەوۆف پزگار بکەیت. ((تەشىن تەشىكۆ))

❖ لە سەر دارى پزىو، نىگار دروست ناکرى.

❖ لە وژنانە بترسە رەوشتيان خراپە، بەلام باوەرەت بە ھىچ ژنىك نەبى.

((ئىتالى))

❖ لە بەر چاوى خوا ھىچ مەوۆفك بىزراو نى يە.

((لاوتسى))

❖ لە وولاتە بە پىتەكاندا زۆر جار، پىگاۋ بانەكانيان، قووراويە.

((فەرەنسى))

❖ لە نىۋان ھەموو پىشەيەكدا، لە سوالى ناشرىنتر نى يە.

((ئەلمانى))

❖ لە ناخى ھەموو كەسىكدا، ترسنۆكى و ئازايەتى ھەيە.

((كارلايل))

❖ لە ھەلبژاردنى برادەرا لە سەرخۆ بە بۆ گۆرىنەو ھشى لە سەرخۆ بە.

((بنيامىن فرانكلين))

❖ لە ویدا دوو گىتى ھەيە، ئەو گىتى يەى كەبە شرىتى يا بە راستى

دەپپۆين، ئەو گىتى يەكەش بە دل و مېشك، ھەستى پى دەكەين. ((لى ھەنت))

❖ لە ویدا ھىچ شتىك نى يە، لى پرسراو بى، دەربارەى خۆشى كۆن، لە بىرىكى

لاواز بەولاولە.

❖ لە دەم چاوى پىاو وژندا، خوا دەبينم.

((ۋالت ۋىتمان))

- ❖ له نيوان نه و ده سکه و توهانې ئاده ميزاددا، چنده جوانه منال له چاوی ئاده ميزاددا. ((شيشرون))
- ❖ له براده ريټيدا نه وه لانه که نازاره بۆ براده ره کانمان ده بينين، له خوشه ويستيدا ته نها نه وه لانه ده بينين که توشی خومان ده بی. ((لابروير))
- ❖ له دلداري دا پيوسته له سر پياو پاست بکا، له براده ريډا پيوسته تی بکا. ((نه بيل بونار))
- ❖ له نيوان هه موو ريگه کاند، که ده بيته خوشه ويستی ژن دل سووتانه. ((بؤمونت ويغليتشه ر))
- ❖ له هه موو نازاري گه وره تر، نه و نازاره يه، له کاتي ناخوشي ولي قه ومانه، هه ندي کاتي خوشيت بير که ويته وه. ((دانتي))
- ❖ له هه موو به ختيازي يه کی گه وره تر، له م ژيانه دا، دوستايه تيه له به ختيازي يه تی، دوستايه تی نه وه يه پياو يه کيکی هه بی که به دزی يه وه به پتی بخا. ((نه ليساندو ماترونی))
- ❖ لاهه کان باوه رپان وايه له نووسيني شاتوگه ريی ناسانتر نی يه، نه مه ش راسته، به لام له سه رکه وتن گرانتر نی يه. ((کابوس))
- ❖ له هه موو شتی جوانتر له سروشتدا، ماوهم بدهن بلييم ژنيکی جوانه. ((ماکولی))
- ❖ له هه موو جيگايه ک دادپه وهری هه بوو، سه ربه ستي له ويدياهه که ئيمه پازين. ((دزرائيلي))
- ❖ له تاريخايدا چنه د جوانه مروف باوه ر به پوناکی بکا. ((نه دمؤن رؤستان))
- ❖ له بيا بانا گرفتاری دزان بی، چاکتره له وهی له ناو کوشک و ته لارا هاوپتی نه زان بی. ((چینی))

❖ لیټوردن و له بیرچونت هه‌بی، لیټوردن بۆ میښك و له بیرچوونه‌وه بۆ جه‌رگت باشه.

❖ له پیش ژن هیټانما شه‌ش تیورم هه‌بوو ده‌رباره‌ی مندال، ئیستاش شه‌ش مندالم هه‌یه و هیچ تیوره‌یک ((نظرية)) م نی یه. ((دکون رۆشسترون))

❖ له ویډا زنجیره پۆمانیکی پۆلیسی هه‌یه تاوانبار له یه‌که‌م به‌شی دا ده‌گیرئ، مه‌به‌ستم پۆمانی ژن هیټانه.

❖ له قسه‌کانی فه‌یله‌سوفی به‌ریتانی ((فرنسیس بیکن)) ده‌رباره‌ی کتیب :له ویډا کتیب هه‌یه پنیویسته تامی بکه‌ین هه‌ندیکیان قووت بده‌ین، چهن کتیبیکی که‌م هه‌یه پنیویسته بیجارین و هه‌زمی بکه‌ین.

❖ له م بوواره‌دا دانیال ئۆکۆنیل ده‌لئ ((لیم گه‌رین با سروودی میلله‌تئ بنوسم لاشم گرنگ نی یه یه‌کئ یاسای بۆ داده‌ئ.

❖ له ویډا هونه‌ر هه‌یه بۆ خویندنه‌وه، وه‌کو له ویډا هونه‌ر هه‌یه بۆ بیرکردنه‌وه، هونه‌ریش هه‌یه بۆ نووسین. ((دزایلی))

❖ له هه‌ر جیگایه‌ك ناشتی هه‌بوو، خوا له‌وئ یه. ((جۆرج هربرت))

❖ له کوئ ده‌ژین، یا چۆن، نه‌وه گرنگی یه‌کی گه‌وره‌ی نی یه، نه‌وه گرنگه مرؤف بژی

((نه‌رنست دیمنت))

❖ لیډانی خه‌لکی پیشه‌یه‌کی ناشرینه، چی چه‌ناباز بیټ یا شو‌فی‌ری ئۆتۆمبیل بی.

❖ له ویډا جلیك هه‌یه بۆ پۆمان، وه‌کو جلیك هه‌یه بۆ له به‌ر کردن. ((دیجۆن دراین))

❖ له دل‌دریه‌کیان، پرسى، چی خۆشه ؟ ووتی ((ماچیک له ناکاوا)) له بی روویه‌کیان، پرسى چی لای تو خۆشه ؟ ووتی ((خوانیکی پازاوه‌ی بی پاره‌ ۰۰ له

تاجرىڭيان، پرسى لاي تۆ چى خۆشه ؟ ووتى ((كارىك سوود بكا)) له شوانىك
يان، پرسى، چى لاي تۆ خۆشه ؟ ووتى ((دۆلىك گيادار بيت له گەل شىرو ماستا))
له پۆژنامە نووسىڭيان، پرسى، چى لاي تۆ خۆشه ؟ ووتى ((شتىك يا نهينى يەك
ئاشكە راي كەم و ووتە يەك پىكخەم)). بەمە ژارىڭيان ووت، چى لاي خۆشه ؟ ووتى
((پارچە قوماشىك ئىسكىمى پى داپۆشم و خواردنى سكىمى پى پر بكم.
❖ له سەر پىگا، لابدەى دىك بە پىتا دەچى.

- م -

❖ مۇڧ، سالىك كۆ دەكاته وە، بەلام نازانى دوورنى يە پيش ئەوہى شەو
دابى بمرى.

((ليۇ تۆليوى))

❖ مۇڧ -ى چاك، زۆر جار شەرم دەكا، تەنانت لە بەردەم سەگەكەيدا.
((ئەنتۆن چىخۇف))

❖ مۇڧى سەربەست، زۆرى لى ناكرى، زۆر كەريش ئەوہىيە زۆر لە سەربەست
دەكات.

❖ مۇڧ لە ئاساسدا ئازەلىكى كىوى و ترسناكە، چونكە بە مالىتى
دەيناسين بە ھوى بوونى پيشكە وتنەو، بەلام ئەو كاتە پېژىمى ياسا رووخا، ئەو
كاتە بەرەللاي دەس پى دەكا ئەو كاتە راستىكەي دەردەكەوى، مۇڧ لە پلنگ و
كەمتيار، كەمترنى يە لە دېندەبيدا، كە ھىچ (پەحمى) نى يە.

❖ مېژووى زانىارى، زنجيرە مۇسقىايەكى گەورەيە، دەنگى جۆراو جورى
مىللەتان يەك لە دوواي يەك دەردەكەوى.

❖ مۇڧ، ناژى بە بى بېواكردن.

((ئەنتۆنى چىخۇف))

مۇڧ، چۆن دەتوانى خوى بناسى؟ ئەو بە بېر كەردنەو نى يە، بە ئيش كەردنە، ھەول
بدە ئەوہى لە سەر شانتە جى بە جى ى كە ئەو كاتە پېژى خۆت دەزانى. ((گۆتە))

❖ مۇڧ نابى كۆل بدا لە پىگەي بېرو باوہ پدا.

((م. ع))

❖ مندالان، دەيانەوى وەكو باوكيان بن، ئەوہش بكن كە باوكيان دەيكەن.

((وليام كوت))

❖ مامۇستا ((بۇ)) وتى : دەتەوى فېرت كەم زانست چى يە ؟ ئەو كاتەي
شتىك دەزانى، بلىت دەيزانم، ئەو كاتەش كە نايزانى، بلىت نايزانم، ئەوہ زانستى يە.

((كونفۇشيۇس))

❖ مرؤف به دريژايي ته مەني، له ئەرزدەخوا، بەلام ئەرزدە يەك تیکە دەيخوا.

❖ مرؤف — ی سەرکەوتوولتوی دەجولتینی و مرؤفی دووا کەوتوو هەر دوو ناو لە پێ دەجولتینی.

❖ مردن هەقە، ئیمەش ناتوانین ئەوەی پەوايە چاکي کەین. ((گراهام گرین))

❖ میژوو درووست کراوی سەرکەوتن یا کەوتنی کاتی نی یە، بەلام جولانەوەی گەورە یە و گەلان بەرەو سەرکەوتن یا له ناو بردن دەبا. ((لویس برۆمفیلد))

❖ مندال، له کویدا به ئاسوودەیی بنوی، ئەگەر له کۆشی دایکی دا نەبی.

❖ مۆسیقا ئەو کاتە دەس پێ دەکا، کە زمان نامیێ. ((هۆفمان))

❖ من هەمیشە نیوہ دیڤی یە کەمی شیعەرە کەم جوان پێک دەخەم بەلام زۆر بە گران ئەوەکانی تریان پێک دەخەم. ((مۆلییر))

❖ مرؤف دەتوانی هەموو جیهان بناسی بەبی ئەوەی له مالی خۆی بیتەدەر. ((لاوتسی))

❖ مەبەستی زانست، تەنھا گەرانه به دووای بیریکي وون بوودا.

((مەنسیۆس))

❖ مشت و مپ، له گەل خیزانه کە تا مەکە ماندووبیت وله سەرخۆ بیت.

❖ مندالی شەپانی، هەمیشە مندالی دراوسی یە.

❖ مەرۆ بە شوین ئەوەی بە چاو دەیبینی، بڕۆ بە شوین ئەوەی کە بە هۆش دەیبینی.

- ❖ مۇسقىا، چاك لە دل دەدا، وەكو لە گەل دەلدارەكە تا بيت. ((ستندال))
- ❖ من پەشيمان نيم، كە يەك ژيانم ھەيە، ئەويش لە پىي وولاتەكەمدا
پىشكەشى دەكەم. ((ناسان ھایل))
- ❖ مەرفى بىرەو ھەموو شتىكە. ((فيتاگورس))
- ❖ ماو ھى ژيان ئەو ھەيە بەرپەو پىشەو ھە پروات. ((سەمەوئىل دىكونسون))
- ❖ من بۇ گالتە لە گەل ژندا درۆ دەكەم، ئاى كە شتىكى جوانە.
- ❖ من ھەزم بە ھاورپىتى ھەيە. ((مونتسكيو))
- ❖ من دىرى پوون كەردنەو ھى دريژم، چونكە ئەو ھى پوونى دەكاتەو ھە ئەو ھى
گوئى لى دەگرى ھەلخەلە تاو ھە. ((گوتە))
- ❖ من لەو باو ھە پروە دام ھەمووان بزانن، يەك بەيەكدى چى دەلئىن، لە جىھاندا
چوار برادەر نە دەما. ((باسكال))
- ❖ مەرفى - ئازاد بەختى خوى درووست دەكا، ھەموو مەرفىكىش كوپى
ئىش و كارەكەيەتى. ((سرفانتس))
- ❖ مال وەكو دست و پىي واىە، يا بەكارى بىنە يا لە ناوى بەرە.
((ھەنرى فۆرد))
- ❖ مالى چاك، كىيارى ھازرى ھەيە. ((بلوتس))
- ❖ مەرفى، بۇ كۆمەل درووست كراو ھە. ((وليام بادكستون))
- ❖ من لە دلىكى پاست گودا ھىژىك دەدۆزمەو ھە، لە ھىژىكى ناو شارىكى
شوو ھە كراو ھە ھىژرە. ((دىكون لىلى))
- ❖ مەرفى چى يە بىي پەرەردە ؟ كويلەيەكى ناسكى جوانە و دەرەندەيەكى
بىر كەرەو ھەيە. ((جوزيف ئەدىسون))
- ❖ من ژيانى پاستى، وىنە دەگرم، وەكو ئەو مەرفى ھەكە تىدا دەژىن. پىيويستە
شاتۆگەرى بنوسرى، مەرفى تىدا پروات و بىت، بىن و بېون، نانى ئىوارە بخون قسە

بەكەن دەربارەى گەرماو سەرما يارى كاغەز بەكەن. ژيان پېيويستە وەكوئەوئەى
 ھەيەو مۆف چۆنن ئەوھا بن، نەك لەو پەپى ئالۆزىيدا بىت، لە ھەمان كاتىشدا زۆر
 ئاسايى و ئاسان بىت، وەكوئەوئەى. ((جىخۆف))

❖ مېژوو كە ھەوالى مۆف كۆن دەگىرپتەو، وادەكات حوكم بە سەر
 داھاتوودا بەدەن. ((بىجىفرسۆن))

❖ مەبەستمان لە درووست كردنى دەولەت ئەوپەپى بەختيارى يە، بۆ
 ھەمووان نەك بۆ چىنىكى تايىبەتى. ((ئەفلاتون))

❖ مېژوو وەكو شىتە، خۆى دووبارە دەكاتەو. ((بۆل مۆران))

❖ نابى لە كاتى دلدارىدا زۆر جار چاوتان بەكەنەو بۆ ئەوئەوئەى زۆر
 خۆشەويستەكەتان نەبىنن ھەروا پېيويستە گوئىش نەگرن، بۆ ئەوئەوئەى زۆر
 نەبىستن، ئەگەر پاستىتان دەوئە، دەبى چاويك و گوئى يەكتان داخەن.

❖ نووكتە بازى ئامىزىكى كۆمەلەتە جووانە. ((ئەندرىئ سىفغريد))

❖ ناودارىتى، كە پەرەو جوانى بى، لاوازە، نامىتى، بەلام سەرەكتە بىر،
 سامانىكى جوان و ھەمىشەيە. ((سالوست))

❖ نووستن، دەولەمەندى، تەندروستى، بۆ ئەوئەوئەى پېوھ پابوئىرەن بە
 پاستى، دەبى نەوستان ھەبى. ((جان بۆل فرىدرىك))

❖ نابى پشيلەى نووستوو ھەلبسىنى. ((فەرەنسى))

❖ نابى پىلاوھ كۆنەكان بخەيتە لاو، تاكو پىلاوھ تازەكان دەكات.
 ((ئەلمانى))

❖ ناخۆشى خەلكى تر، ناخۆشى خۆمان لە بىر دەباتەو. ((لوقيان))

❖ ناودارىتى، ئامىزىكە، لە ئامىرەكانى مۇسىقا، دوو دلى و پاراپى ھەزلى
 نەكردنە.

❖ ناخۆشى، وون بوونى ھىوايە.

❖ نابى هېچ كەس له ئيمه له يهك جوړ زياتر خهفت بخوا.

❖ ناوهوت چى بى، له دهرهوت دهرهكهوئ. ((صينى))

❖ نو به شى ژيريتى، پيوسته پياو ژير بيت له كاتى پيوستدا. ((تيو دور

پوزفلت))

❖ نابى هېچ شتيكى تايبه تى، له ريگه شتيكى گشتى دا بوه ستى.

❖ نه بوونى نه دهب، هوئ هه موو خراپه يه كه.

❖ نزيك ترين شت بو چاوى پياو، پرووى نه و ئافره ته يه كه خو شى ده وئت.

❖ نيشتمان په روهرى، به ته نها به س نى يه، پيوسته پق و كينه به رامبه ر

كه س هه لته گرم. ((نه ديس كافيل))

❖ نهينى خوشه ويستى له له شدا زياد دهكا، له گه ل نه وه دا له ش

كتيبه كه يه تى. ((ديگون دن))

- س -

- ❖ سرکه وتن و ناوداريتي به تاييه تي له دهره وه جوانن، کاتي خه و ده بينين، به لام کاتي ده ستمان ده که وي ته نها هه ست به درک ده که ين. ((ته له که سندهر کورين))
- ❖ سهر به ستي دهنگي مړوځه. ((ته ندری بریتون))
- ❖ سهر به ستي ده ريايتيکي هيـرش و نالوزه، ترسنوکه کان هيمنی جه ورکه ره گانی ده وي. ((توماس جيفرسون))
- ❖ سه فه رو کوچ کردن و گورپنی جيگا هيژ ده دا به مړوځ. ((سينيکا))
- ❖ سه فه ر که ري چاک و ژير، هه ميشه وولاته که ي بي نرخ ناکا. ((کارل گولډوني))
- ❖ سامان تا سهر هاوپي ني به، به لام هاوپي باش تا سهر سامانه. ((پوس))
- ❖ سه ري بي نه قل وه کو ميوه ي سهر ما بردوو وايه. ((فه ره نسي))
- ❖ سروشت هونه ري خوايه. ((دانتی))
- ❖ سه رياز له کاتي ناشتي دا، وه کو کوانووي ناگر وايه له هاوينا. ((ته لمانی))
- ❖ سه گي توپيو گاز ناگرې. ((ئينگلين))
- ❖ سه نو قوقي پر، زوو قفله که ي ده پسيښي. ((ئيتالي))
- ❖ سه فه ري هه زار ميل له يه که هه نگاوه وه ده ستي پي کردوه. ((ته خيلوس))
- ❖ سهر به ستي و زانست و بيرکردنه وه و قسه و باوه پم بده ري. هيچ سهر به ستي به کی ترم ناوي. ((ملتون))

- ❖ سهر به ستي، کاتي بته وي، پيشه ي هه لکيشي، دره ختيکه زوو سهوز ده بي.
- ((جوړج واشنتون))
- ❖ سهر ي چاک، به هه له ناخويني.
- ((شيشرون))
- ❖ سه گه که ت برسي که، دووات ده که ويټ.
- ❖ سهر پيچي کردن له سته مکار، خوا په رستي يه.
- ((ئينگلين))
- ❖ سوودي دلداري چي يه، نه گه روا له پياو بکا، باويژيک بدا ؟
- ❖ سه بر تاله، به لام به ره که ي شرينه.
- ((روسو))
- ❖ سه بر کردن، چاکترين ده رمانه، بو هه موو پاراپيه ک.
- ((بلوتس))
- ❖ سي له سهر ده ي جواني نافرته، بو سروشت ده گه پيټه وه، حهوت له سهر ده ي به جل و به رگ قه رزاره.
- ❖ سه باز، خويني پيشکهش ده کا، بو ناوداريتي سه رکړده ي که ي.
- ((ئيټالي))

- ش -

- ❖ شه رهي هاوسى كه مان، ده بى ته ماشاي به پيروزي يه وه بکړى، وه کو شه رهي خومان. ((ووته ي کونه))
- ❖ شه وان، ناموژگاري له گه ل خويدا ه لده گرى. ((ميناندر))
- ❖ شه پ له (کوژکان) دايه و ناشتي له ((کوڅ)) دايه. ((شامفور))
- ❖ شه قامى ناسان، پويشتن به سه ريا گرانه.

- ع -

- ❖ عه يي خه لکى له به رده ممانايه، عه يي خومان له پشتمانه وه يه. ((سينکا))
- ❖ عاشقى گه وره، نافرته ي خوش ده وي، به لام نه وه ي که نافرته ي خوش ده وي، عاشقى گه وره نى يه، ژنى جوانيش ژيانى ناخوشى يه، به لام هه موو نه و نافرته تانه ي ژيانيان ناخوشه جوان.
- ((تشانگ تشاو))

- ق -

- ❖ قسه، ده فري و نووسين ده مي نيته وه. ((لاتيني))
- ❖ قسه کردنت له گه ل خاوون نيشه کاندا، کورت و تيگه يشتو بى. ((جوړج واشنتون))
- ❖ قورسترين شت له ژيانا، بيزار بوون نى يه، به لکو نه وه يه نه گه ر ناچار کرايت بو که يف خوشى. ((بيير دانيئوس))
- ❖ پارايى و خونه گرتن، گه وره ترين لاوازي يه له مروقيدا. ((نه ديسون))

- ❖ رېڭەي سەرکەۋەتنى دابەزىن يەكە. ((ھەرقلىس))
- ❖ پىزگارىبونمان و مردنمان، لە ناخى خۆماندايە. ((ئەبكتىتس))
- ❖ رقت و قىنت لە تەمەلى بىت، چونكە پىرشنگدارترىن شتە بۇ كۆكردنەۋەي ژەنگ.
- ❖ پوون بوونەۋە لە ھەموو شتەك گىرنگىرە، بۇ بەكارھىنانى ووشە. ((كوپىنتىليان))
- ❖ رشتەي دل، كە پرسىياري لى كردم دەربارەي پوژئاۋابوون، ۋە لامم دايەۋە، بەبى تۆ بەيانى بوونى نەبوو، ئايا تۆ نىرخى خۆت دەزانى ؟ من دەتناسم و دەيانناسم، لە گەل سىروەدا سىزاي سەرسوپمان لە چاۋياندا ديارە تاۋەكو بەيانىش دەتلىتەۋە.

- ت -

- ❖ تاوان بۆ ماوه يه کي که م به سهر ده چي، به لام داد په روه ري له سه رخو نه وه نده ي پي ناچي هه ست به تاوانه که ده کات. ((در ايدن))
- ❖ ته نها جواني قه سیده کان به س ني يه، پيويسته نه فسوناوي بي و پووحی گوښگر به ري بۆ نه و جيگايه ي که ده يه وي. ((هوراس))
- ❖ ته ماشاي نه ستيره ده که م و ته ماشاي تو ده که م و لاپه په ي دووا پوژت ده خوښمه وه. ((جاک ليندن))
- ❖ توله سندن چاکه بۆ په وشتي ئاده ميزاد و له ويوه لي بوردن له دايک ده بي. ((گراهام گرین))
- ❖ تورپه، مبه له خوښه ويسته که ت، له و تورپه بوونه هيچت ده س ناکه وي، ته نها نه وه نه بيت به جي ت ده هيلي و له داخانا پشتت ده چه ميته وه.
- ❖ ته نگ و چه له مه ي هيچ وولاتيک به ته واري ناو نابري، به هوي ئافره ته وه نه بيت، نه خوښي و نه خوښنده واري ده توانري نه هيلري ت، نه گه ر ئافره تان به بي وه ستان ئيشيان کرد. ((غاندي))
- ❖ ته نها نه و کاته نه بي که له دايک ده بين پوونا کي ده بينين، هه موو شتيک به زيره کي و زانياري و پيگه يشتن فير ده بين. ((في دور دؤستوي فسکي))
- ❖ ترس ده شي زياتر ماندومان بکا، له سوواري ماینک بۆ سه فه ري کي دريژي بيزارو. ((گراهام گرین))
- ❖ ته من، چاوه پي ي پياو ناکات هيچ کاتي، به لام چاوه پي ي ده کات که ده گاته سي سال.
- ❖ تورپه بوون، له پيشا شيتي يه، له پاشان په شيماني بوونه.
- ❖ ته من، له وه کورت تره که جي ي به ره لالي تيدا بيته وه.

- ❖ تەنھا لە ویدا چەن كەسك لە دەولەمەند زیاتر بێر لە سامان دەكەنەو،
ئەویش چینی ھەژارە. ((ئۆسكار وایلد))
- ❖ تۆزى خۆشەويستى بدە بە منداڵ، قانجازت بەرامبەر ئەو خۆشەويستى يە
نۆر دەبى. ((دجۆن پاسكن))
- ❖ تيمار كردن چاكترين شتە كە ژن دەيكا، تەنھا برين نەبى.
((بارى دوريفيني))
- ❖ تەنھا ئەو ھەس نى يە كە پياو جوست و چالاك بىت، مېرولەش
چالاك، ئەو ھى گرنگە جوست و چالاكيت بۆچى دەكەى. ((ھەنرى دايفد
سۆر))
- ❖ تاقى كردنەو ھە زانستى يەكى پابوردو ھە. ((بالۆ))
- ❖ تيجارەت ھەكو ئۆتۆمبىل وایە، پىويستە لى ى خۆپى تاكو بەرھەم بەدات.
((مۆريس))
- ❖ تەماشاكەن ھەموو شىتەكان فەيلەسوف بوون، ھەموو فەيلەسوفەكان
شىت بوون. ((ئەدگار ئەلەن بۆ))
- ❖ ترس، دوولى يەو گومانە، نۆرجارىش لە لەشدا دەبى، لە پاستى دا لەش
ھەموو كات ھىمنە، ئەگەر لە نىوان بارو دۆخىكى نۆر نەگونجاو خەتەردا بىتیش.
- ❖ توپەبوون، جۆرىكە لە ترشى، ئەو مەركانەيەى تىدا زیاتر دەيخوا لەو ھى
بىپىژى بەسەر شتىكى تردا. ((ج.ك. تشترون))
- ❖ تەنھا ئەوانەى كە نوستانن تەماشای ديارى يەكە دەكەن ئەك ئەو ھى كە
بەخشیويەتى. ((كاترين دۆسييني))

- ح -

- ❖ ھەز دەكەم بېم بە شاتۆبريان، يا نەبم بە ھېچ ((فيكتۆر ھۆگۆ، لە سەر
يەكئ لە دەفتەرە گانی قوتابخانەكەى نووسىويەتى لە ۱۰-۷-۱۹۱۶ دا
- ❖ ھەز دەكەى لە پاميارى بزانی، مېژوو بخوینەرەوہ.
- ❖ ھوكم پانى، واتە تاي ھەر دوو ترازوو وەك يەك بن.

- خ -

- ❖ خۆشەويستى يەكەم، ھېز دوواى ئەو، ئەم دوو شتە گەرە ترين بەختيارين
لە جىھاندا.
- ❖ خوا ھەموو ئەرزى داوہتە ئادەمیزاد، بۆ ئەوہى خۆشيان بوئ، لە بەر
ئەوہى دلمان بجووکە، واى لە ھەريەكە لە ئيمە کردوہ، پارچە ئەرزىکمان خۆش
بوئ بە پېچەوانەى ئەرزە گانی ترەوہ.
- ❖ خۆشەويستيش کورت و دريژى ھەيە.
- ❖ خۆشەويستى زۆر جياوازی لە گەل ئيمەى پياودا ھەيە.
- ((ھېلين ھەنت))
- ❖ خۆشم ويستى کە ناسيتم، ئيستاکە دەتناسم، لە بەر ئەوہى کە ناسيتم، من
زۆر خۆشتم دەوئ.
- ❖ خۆشەويستى ھەموو کەسيك، جوانە.
- ❖ خۆشەويستى دلدار، وەکو خۆشەويستى پراوچى يە، کە نەچيرەكەى پراو
دەنى.
- ❖ خوا زانستى ژنى خستۆتە دلئوہ، چونکە کردارى ئەو زانيارى يە، ھەميشە
کردەوہى خۆشەويستى يە.
- ((لامارتين))

- ❖ خوشه‌ویستی گه‌ل، یه‌که‌م گه‌نجینه‌یه که میر له کاتی ته‌نگانه‌دا بیدۆزیتته‌وه. ((نیقۆلا ماکیافللی))
- ❖ خوین، به‌ دووای خویندا ده‌پوا. ((دیفۆ))
- ❖ خوشم ویستی که بی یار بووم، ئایا چی پوو‌ده‌دا ئه‌گه‌ر ((مخلص)) بووایه‌م. ((پاسین))
- ❖ خه‌فه‌ت ناخۆم که خه‌لک نامناسی، به‌لام خه‌فه‌ت ده‌خۆم چونکی خه‌لک ناناسم. ((کونفوشیوس))
- ❖ خۆزگه‌ هه‌موو که‌س خۆی بناسیایه. ((م. ع))
- ❖ خوشه‌ویستی هه‌ردوکمانی به‌ره‌و مردن برد. ((دانتی))
- ❖ خوا ده‌م و چاوێکی داوه‌ پیت، خۆت ده‌م و چاوێکی تر بۆ خۆت درووست ده‌که‌ی. ((شکسپیر))
- ❖ خزمه‌ت بکه‌، خزمه‌ت ده‌که‌ن، ئه‌گه‌ر تۆ خه‌لکت خوش ویست و خزمه‌تیانت کرد، تۆ ناتوانی خۆت به‌شاریتته‌وه و پابکه‌ی به‌رامبه‌ر ئه‌و پاداشته‌ی که ده‌تدریتتی. ((ئه‌مرسون))
- ❖ خوشه‌ویستی له‌یه‌که‌م جاردا، زۆر جار له‌ دووهم جاردا چاک تر ده‌بی.
- ❖ خوا سه‌ربه‌ستی به‌وانه‌ ده‌دات که خوشیان ده‌وی و هه‌موو کات ئه‌ماده‌ن بپاریزن و به‌رگری لی بکه‌ن. ((دانیال و بیسته‌ر))
- ❖ خوشه‌ویستی، پاله‌وان درووست ده‌کات، بگه‌پێ به‌ دووای خوشه‌ویستیدا. ((هن‌دی))

به شی سی یم

- پیشه کی -

خوینهری به پیز - به شی یه که م و دووه می ووته کانی ژيان، که وته بهر دهست و چاوی نیوه ی نازیزو خوشه ویست، بویه بریارم دا به شی سی یه می ش ناماده بکه م - نهویش نه م به شه یه، واته به شی سی یه م.

هر وه کو له به شی یه که م و دووه مدا وتمان - ووته کانی ژيان بریتیه له به ره می گوره پیاوانی نه م جیهانه، دهر باره ی ژيانی کومه لایه تی و نابوری و پامیاری و هه موو لایه نه کانی نه م ژiane.

له م به شدا هر له سهر هه مان پیکا پویشتون بۆ سوودی گشتی و هه موو لایه ک.

نه م به شه یان زیاتر له سهر ئافرهت ده دوی به تاییه تی زۆریه ی ووته کانی

((فه ره نسى)) ن، بۆئه وه ی زیاتر له جیهانی ئافرهت، به و باوه پره ی که (ئافرهت

نیوه ی کومه له.

دیسانه وه ده لیم، نه و ووتانه می گوره پیاوانی جیهانه، جا مه رج نی یه، نه وه ی

له م کتیبه دا هاتووه، من خۆم باوه پرم پی هه بی، مه رج نه وه یه بۆ من و هه موو که سیک

سوود له چاکه کان وه رگرین و په یه وری بکه ی، نه وانه ی به چاکى نازانین پتویسته لی

دوور بکه وینەوه، هەرچەنده هیچ وتەیهک بە خۆپایی نەوتراوه، بێگومان هۆیهکی
هەبووه که له و دەم و بارو دۆخەدا ووتراوه.

هەروا داواى لى بوردن له و براو خوشکانه دهکهین ئەگەر که م و کورپییهک هەبوو
لێمان ببورن.

محمد عبدالرحمن زهنگنه

که رکوک — ۱۹۸۶/۱/۱۲

- نه -

❖ نه و دهمه ی، ماچ ده کړی، به ختیار ییبه که ی ون ناکا، هه موو دهم وه ک مانگ تازه ده بیته وه. ((وته یه کی ئیتالی یه))

❖ نه وینداری مؤسیقا و گورانی پیاوړیکه، نه گهر گوږی لی بوو ژنیک له حه مامدا گورانی بللی، له کونی ده رگا که وه نزیك ده بیته وه گوږی له سهر داده نی.

❖ ئیمه ماوه ی نه وه نادهین که ناو دلّمان بخویننه وه، ته نها بو نه وانه نه بی که ناوی خو یانی تیډا ده بی ده بیننه وه. ((نه لکونتیس دیان))

❖ نه ی کچ له کاتی ماچ کردنا، هه ست به سووړ خواردن ده که ی ؟

- نه ء

- که واته باش ماچ نه کراوی. ((موسه نگیټ ۱۸۷۵-۱۹۵۶))

بو یه کی له کچه بچو که نه کته ره کان ووتراوه.

❖ ئیمه نازانین پاشه پوژ چیمان تووش ده بی، ناو له یا پاره. ((بیتروالد دوفیرفیل ۱۹۶۲))

❖ نه و ژنانه ی، میړده کانیا ن به جییان هیشتوون هه ست به خو شی ده که ن، نه گهر هه ندی شت ده رباره یان بزائن. ((نوسکار وایلد))

❖ نه و کاته ی ئافره ت خوی ده داته ده سته وه، زوړ جاریش له ویدا شتی ک وهرده گری. ((نه ندریه ترا ی ۱۹۵۳))

❖ نه و که سانه ی که به په له ن، هه رگیز به ته واوی له دایک نه بوون.

((وته یه کی ئینگلیزیه))

❖ نيمه پياو، کاتي به ختیار ده بين، هوپه کی تايپه تی هه په، به لام ئیوه ی نافرته، نه گره به ختیار بوون، نه و به ختیار ییبه تان، هو ی پیاوه.

((فه رهنسیس دوکرواسیه ۱۹۵۲))

❖ نه و مه نجه له ی، غل بیتوه، سه رقابه کی ده دوزیتوه.

((وته په کی فه رهنسی یه))

❖ نه و که سه ی دلدار کی هه بی له وه خوشتره نی په، به لام خوشتر نه وه په له دلدار ی په که م پزگاری بیت.

((وليام وشرلی ۱۶۴۰-۱۷۱۶))

❖ نه و جه وره ی سوودمانی تیدایه، ده لئین به خته، نه و جه وره ی غه یری خومان سوودی لی ده بین ی پتی ده لئین ناوړان.

((نه لفرید کابو ۱۹۱۲))

❖ ده رمانخانه، تاجری هیوا په، بۆ نه وانه ی نه خوشن بی فره ق و جوودایی.

((نه په بریفو ۱۹۴۷))

❖ نه و پیاوه ی له تاوانیک به ره لالا ده گری، نه وه له پیاویک زیاتر شه ریفه ؟

به ر بوون

((شه ر ه ف)) و پاکیتی زیاتر ده کا.

((جورج بیرو لویس فرنوی ۱۹۲۶))

❖ نه م بیرو باوه په له به ر بکه، مه سلله خه تی تاوانبار پیروژه، مسله خه تی کومه ل دوو جار پیروژه، مسله خه تی داد په روه ری سی جار پیروژه. ((نه ناتول فرانس ۱۸۹۷))

❖ نيمه هه ميشه له پيش په کی تره وه ین.

((فران نوهان ۱۹۲۹))

❖ نه و پیاوه ی دوو چاری نه خووشی دلدار ی بووه، له پاوچییه وه ده بیتته

((ئوسکار فوریل ۱۹۰۷))

نیچیر.

- ❖ ئەو بەلگەى دلدارییه، ئەگەر ژن و میژ توانییان بارى یەكترى هەلگرن.
- ((ناتالى کلیفۆرد بارنى))
- ❖ ئەم پیاوێ ئەوەندە زیرەكە، بە كەلك هیچ شتێك نەماوێ لە جیهاندا بیکە.
- ((ح.ش.لشتنبەك))
- ❖ ئەگەر ویستت نەینى ئافرهتێك بزانی، لە لای ئافرهتێكى كە بە باشى باسى بكە.
- ((م.ع))
- ❖ ئەو كاتەى ژنیكت هەیه، واتە تۆ، هى ئەو ژنەى.
- ((گافارنى ۱۸۰۴-۱۸۶۶))
- ❖ ئایى، هیچ كاتى جنىو بە ژنیكى كەوتو مەدە، كى دەزانى ئەو هەژارە، لە ژێر چى بارێكدایە.
- ((فیکتۆر هۆگۆ))
- ❖ ئەو ژنانەم خۆش دەوێ، قسە ناکەن داواکارییان زۆر نى یە.
- ((بروسبیر میریمیه ۱۸۲۵))
- ❖ ئەگەر ناتەوێ بخۆى بۆ ئەوێ بژى، هیچ نەبێ بخۆ بۆ ئەوێ من بژیم
- ((لە بەردەمى یەكێ لە چێشتخانەكانى لشیبۆنە نووسراو))
- ❖ ئای، بریا پیاو بیتوانایە بە تەنها بۆ (مانگى هەنگوین برۆیشتایە).
- ((جۆل روونار))
- ❖ ئازا، كەمجار دەربەستى ژيانیتى، كەمتریش دەربەستى كەسانى كەیه.
- ((ئەدریان دیکورسیل))
- ❖ ئەو پیاوێ لە كەل ژنەكەیدا كارى خۆشەویستى كرد بە قەمچى لێى
- ((مارسیل ئەشار ۱۹۵۲))
- ❖ ئا، ئەو باوێرى فەلاحىكى دل پەقە.
- ((مارسیل ئەشار ۱۹۵۲))
- ❖ ئەگەر بیزار بوویت، دان بە مافى خۆتا بنێ.
- ((ئەلكۆنتیس دیان ۱۸۹۸))

❖ ئەۋكەسى دل نيا بى، با ھەۋرە تىرىشقەش بى دەنۇي.

❖ ئەۋكەسە نامۆيە،كە خۆشەۋىستى نى يە.

❖ ئەگەر سەرسام بىن لە ھەندىك،چۆن ھاپپى ژيانى ھەلېزاردوۋە ئا ئەۋانە

خۆيان ھەلېان نەلېزاردوۋە. ((ئاتالى كليفورد بارنى))

❖ ئەگەر پىياۋ بىزانايە،ژيان كاتى دەس بەتالى چۆن دەبەنە سەر،قەت ژنيان

نە دەھىنا. ((ئۆ.۰۰.ھنرى)) ۱۸۶۲ - ۱۹۱۰

❖ ئەگەر ژنەكەت پۇژىك زۆر بىزارى بەرامبەرت دەرېپى، بۆ دادگا بىيە لە

ۋېدا ھەموو شتىك دەبىنى.

❖ ئەۋە ھونەرمەندىكى گەۋرەيە،چونكە خەلگى بە درۆكانى بېۋا دەكەن.

❖ ئەگەر ئافرەتېك پېتى ۋوت، لە خۆشەۋىستىدا دەمرم بۆ لېي ناگەپىيى تاكو

بمى.

❖ ئەگەر شەيتان دەس بە خۆشەۋىستى بكات، لە خراپە دور دەكەۋىتەۋە.

❖ ئەگەر ۋىستت سەربەستى لە پىاۋىك ۋەرگىتەۋە ژنىكى دەۋلەمەندو

جوانى بدەرى.

❖ ئەگەر دووبەركى پۈۋى دا لە نىۋان ژن و مىرد دا،دەبى مىرد چى بكات ؟

❖ ئەگەر دونيا بۆت پىكەنى،ناخۆشىكانت لە ياد نەچى.

❖ ئەى ژن تۆخەۋنى شەۋ و ئازارى پۇژمى. ((ئەلفرىد دى مۇسپيە))

❖ ئەگەر كەرى پىشكەۋت ژىرى دەگەپىتەۋە.

❖ ئەگەر برادەرىكى دىسۆزت دۆزىيەۋە،ۋاتە گەنجىنەيەكت دۆزىۋەتەۋە.

❖ ئەۋەى دوو چارى ناخۆشى نەبوۋى،پىزى خۆشى ناگرى.

((تورك))

❖ ئەي ژن، وهكو ئوهي بلي پيش تۆزىك ناز بكهيت و بليت من له پياو جوانترم، بهلي تۆ له پياو جوانترى له چاوى پياودا بهلام له چاوى خوشكه كه تا، ناشرينترين پياو له

تۆ جوانتره و بۆ ئه و خوشه ويستره، نه گهر په يكهري گول بيت له جوانيدا پهري به ههشت بيت له لاويدا. ((عه باس مه حمود ئه لعه قاد))

❖ ئەي ژن، دلت له و پياوه چه كه ره بكات كه دلي له تۆ زياتر كه سى خوش ناوى. ((تاليري))

❖ ئوهي واز له ژن بيئي، وازى له خه فته هيناوه. ((لوقمان ئه له كيم))

❖ نه گهر به ژن بوتري له ئاسمان شاييه، هه لده سن و په يژهي بۆ بهرز ده كه نه وه. ((عه ره ب))

❖ ئهوين وهكو هه وره تريشقه وايه، هه موو كات به سه رتا نادات.

((ئابيل ئه رمان ۱۸۶۲-۱۹۵۰))

❖ نه گهر ويستت به درۆزنت دابنين، هه ميشه پاستى بلي.

((لۆگان. ب. سمييس))

❖ ئه مه چيشته خانهي ((والدرۆف ئه ستوريا)) نى يه، به لام نه گهر چيشته خانهي

((والدرۆف ئه ستوريا)) ببوايه، تۆ ليژه نه ده بووى. ((والدرۆف ئه ستوريا))

((چاكترين ئوتيلي نيوپۆرك-ه)).

❖ ئه و كه سهي ژنيكي ته مه ن كه م (مندال) بهيني، شه يتان پيده كه ني.

((ئه لمانى))

❖ ئه و كه سهي ژنيكي ده وله مه ند - بخوازي، سه ره به ستي خوى فروشته وه.

((ئه لمانى))

❖ ئه و كه سهي به پاستى ژنه كه ي خوش ويست له ماله وه به جيى دي ليت.

((ئه لمانى))

- ❖ نه گهر شهيتان نه يتوانی بپراته جيگايه ک، ژن دهنيرئ. ((صيني))
- ❖ نه گهر ويستت شتيک بلاو بيته وه، به ژنه کت بلئ. ((نه ستونی))
- ❖ نه گهر به قسه ی دايکت نه که ی، به قسه ی باوه ژنت ((نه لمانی))
- ❖ نه و نهينيه ی که ژن بلاوی ناکاته وه، نه و نهينيه که نايواني.
- ((سربي))
- ❖ نه گهر ويستت ته مه نی ژن بزانی. له هاورپکه ی بپرسه. ((ئينگلين))
- ❖ نه و پياوه ی هه موو شتيک به ژنه که ی بلئ، هيشتاکه تازه ژنی هيئاوه.
- ((ئينگلين))
- ❖ نه گهر له پياو تيگه يشتی. ژن بخوينه.
- ❖ نه مانه چی دهرباره ی ژن ده لئین :
- وينه گر – دهم، چاوئکی هه يه وه ک فريشته وايه.
- کاره باچی – تيشکه که ی وه کو تيشکی خور وايه.
- به قال – وه کو شکر شرينه.
- ميوه فروش – گوژنای وه کو سپوه.
- زيرهنگر – وه کو دوور وايه وينه ی نی يه.
- مؤسیقا ژهن – دهنگی له ئاوازی تار خوشتره.
- ژانا ((عالم)) – نه وه تویشی ژيرييه.
- دهوله مند – جوانيکه ی که نجينه يه که ته واو نابی.
- تاجير – جوانترين که ل و په له، ئاسمان نار دوويه تی.
- دوکتور دان – له باتی مرواری پیده که نی.
- سه رتاش – پرچیکی ژوری هه يه.
- ❖ نیش کردن، خوشکی خه ون نی يه. ((بؤدلیر ۱۸۷۵))
- ❖ نه وه ی پيگای دوور ده بری بؤ ژنيک، يا هه لځه له تاوه، يا هه لځه له تيئی.

❖ ئەگەر هەموو گێرو گرتە کانمان بە یەكەوه كۆبكەینەوه، هەریەكە لە ئێمە پازى بێ بەشێك لەو گێرو گرتە بگرتە ئەستۆ، هەموو خەلك گێرو گرتە تاییه تییه گانی خۆی قەبۆل دەكرد. ((سوقرات))

❖ ئەوهی كه من دەیزانم، ئەوهیه كه هیچ نازانم. ((سوقرات))

❖ ئەوهی نووسیومه، بیخوینەرهوه، ئەگەر پەرەگرافیکى زۆر بە دڵت بوو ئەوا بیسپرهوه. ((سموئیل))

❖ ئیرلەنده تەنها گەورهیی قەشەكان و لە خۆ بايى ژنان دشیکنی.

((ئیرلەندی))

❖ ئارەقم خواردەوه بۆ ئەوهی لە یادم بپوا و وینەكەت نەبینم، بەلام بە داخهوه، كه سه‌رخۆش بووم دوو جار تۆم دەبینی. ((مارسیل ئەشان))

- ئا -

- ❖ ئا لىرەدا ژەنەكەم درىژ بوو ((مردوو)) لىگەپى با درىژ بىت، چونكە
 ھەساوھتەو، ھەر وا منىش ھەساوھتەو. ((ئىنگلىز))
- ❖ ئافرەت، قامىشىكى خەوتوھ. ((ئان ماری كارییر ۱۹۶۲))
- ❖ ئافرەت ئاگر دانىكە، سەرەوھى لە مەر مەرە. ((ووتەيەكى روسیە))
- ❖ ئافرەت ئەو پیاوھى خوش دەوى كە زال دەبى بە سەریا، بە بى ئەوھى
 ھىچ لەو پیاوھ تى بگات، زال نابى بە سەریا. ((مارسیل بریفق))
- ❖ ئا، ئەوھتا من دەبینن، ئەگەر لە من ویسترا پیاویكم خوش بوى، ئەك
 ((دوكامبرى)) مێردم، وەكو ئەوھ وایە بە زۆر پەنجا دارم لیدەن، ھەزىش دەكەم پەنجا
 دارى كەشم لیدرى لە بەر خوشى. ئەمەيە بیرو باوھپم. ((ھەنرى میلاك ۱۸۶۹))
- ❖ ئازارى دىكىك، بۆنى ھەزار گول لە يادى مرقف دەباتەوھ..
- ❖ ئافرەتى خراپ، ئەو ئافرەتەيە كە خوشمان ناوى، بەلام بە تەواوى لە
 بەردەميانا پروت دەبیتەوھ. ((جۆل پۆنار ۱۸۹۷))
- ❖ ئافرەت، ئەو كاتەى نەفەسى دەبپى، كە لە سەر پشتى پال دەكەوى.
 ((پوسى))
- ❖ ئافرەت سستەرە، بە پىشەيى، ھىچ كەسك پاي ناكیشى بە لای خۆیدا،
 ئەگەر دلى بریندار نەبى.
- ❖ ئارەق خۆرەوھ، لە تەنگ و چەلەمەيەكەوھ پادەكات بۆ تەنگ و
 چەلەمەيەكى تر. ((م.ع))

- ب -

- ❖ بى ئەقلەكان، ژيرن له كار و بارى ئافرهت دا.
  - ❖ بەرد، پىگەى بى دەسەلاتەكان دەگرى، بەلام بە ھىزەكان پالى پىوھ دەدەن.
  - ❖ بپوام وايە، مەسەلەكە لەكۆتايى دا، دلداریيە، چونكە ھەر كاتى بىرەوھرى خۆشەويستىيەك بكەمەوھ ئەو بىرەوھرييە بە سەرما زال دەبى.
  - ❖ بە قومار كردن، توانيم شەبقەيەك وەكو پاپۆپەوانەكان بكړم، بەلام ئەوھى دۆپانم دەمتوانى پاپۆپىكى پى بكړم.
  - ❖ بۆ بەد بەختى، پىويستە بمرى، تا كو بژى.
  - ❖ بۆچى، چەنە بازى ژن دەوھستى، كە وەكو وتراوھ دەلئى چەنە بازى بيبىمەتوھ، ئەو كاتەى پياويكى لى نزيك دەبئتەوھ.
  - ❖ بى دەنگى يەك شتە، كە ژنان رقيان ليئەتى.
  - ❖ بە راستى بەزەيمان بەو ئافرهتەدا دئتەوھ، ئەو كاتەى چاوھپوانى يەكئك دەكاو نازانى كئىيە.
  - ❖ بە جۆرەى ئەوھ كە راست لى دەوى درۆزن پوو بە پووى درۆزن دەبئتەوھ ئەمەش يارى كردن نى يە، بەلكو پيشبىركى يەكى شەريفانە نى يە.
  - ❖ بەرد لە ژن مەگرە، ئەگەر ئەو بەردە، بەردىكى گران بەھا نەبوو.
  - ❖ بۆنى ژن، خواردن نادا، بەلام دل پەقى لە ياد ناچى.
- ((مستەفا كاميل))
((فلامير))
((ترستيان بريار))
((مارسيل ئاشار ۱۹۳۸))
((جورج كۆرئلين))
((مارى ويلسون ليتل))
((پابەرى دلدارى))
((ئاتييس راي ۱۹۲۵))
((ئامينا دۆ ۱۹۳۹))
((نمونه يەكى پۆژ ھەلاتيە))

- ❖ با پياو نمونه‌ی ناش جی به جی بکا، وه کو لادییه کان ده لئین :نه گهر له م
ناشه نه توانی باراش بهارې، پرې ناشیکي که .
((جاک تاهورو ۱۵۶۵))
- ❖ به خشنده نه و که سه یه، نه گهر به لئینی دا، جی به جی ده کات، نه گهر
ده سستی پویش لئی ده بورئ.
- ❖ به چاو به سترای زور باش خوشه ویستی ده کهین، نیتز کردنه وه ی سووری
چی یه .
((نه دولف ده دیتو سالی ۱۹۸۵۳))
- ❖ بوهر جیگایه که ده پوی، ژن له که ل خوتا به ره .
((ئیرله ندی))
- ❖ بیست سال سهرکه شی ژن، ده یکاته پارچه پارچه، بیست سالیش به شوو
کردن، وای لی ده کات جوریک بی له بهرز بوونه وه .
((ئوسکار وایلد))
- ❖ بیوه ژن، شوره (سیاح) یه کی نزمه، هه موو کهس به سهریا باز ده دا.
((نه لمانی))
- ❖ باشترین شت که پياو هه بییت ژنیکی چاکه، خراپترین شت که پياو
هه بییت ژنیکی خراپه .
((نه لمانی))
- ❖ به لئینی ژن، له سهر پوی ئاو ده نووسریت .
((یونانی))
- ❖ باوه پ به ژنی بی دنگ و سه گی زور بوه پئ مه که .
- ❖ باوه پ به سه گی نووستو مه که، به جوله که یه که سویند ده خواو نه و
سهرخوشه ی نویژ ده کا و نه و ژنه ی ده گری .
((پۆله ندی))
- ❖ باوه پت به ژنه کهت هه بی، مادام دایکت چاو دیری ده کا .
((یابانی))
- ❖ بته ژفن ده لی : نه ی ژن، من هه سبت به جوانی سروشت ناکه م، ته نها نه و
کاته نه بی که دهس له گوله کانی ده ده ی به په نجه جوانه کانت .
- ❖ بیوه ژنی ده وله مه ند، به چاو یک ده گری، به وی تریان خوشحال ده بی .

❖ بهختیاری له گوڼی ئاگردانا، پهره دهستین، نهك له باخچهی نامۆیان ده بچردی.

((جیرۆلد))

❖ بهرگری کردن درۆیه کی هونه ری یه.

❖ برادر، نه و پیاویه هه میسه، چیی باوه پمانه و ئیمهش جیی باوه پی نهوین.

((فره نسۆی بیربه))

❖ به خراپه باسی برادره کانم مه کهن، منیش وه کو ده توانم.

((شاشا گیتی))

❖ باکش بین، بین، چونکه پزیشکایه تی نه وهنده ی دهرمان دۆزیوه ته وه له نه خوش زیاتر.

((ئه لفرید کابۆ))

❖ به درێژی ئه و ته مه نه ی که دۆستم هه بوو، خیانه تی میرده که مم قبول ده کرد.

((مارسیل ئوکلیتر ۱۹۷۵))

❖ بۆ دلداری، ئاگات له دهم و چاوت بی، بۆ ئه وه ی ئاگات له دهم و چاوت بی، دلداری بکه.

((دوکتور جولیان بیزانسۆن ۱۹۴۹))

❖ با هه ر ناسراویک بی، هه ر ژنیک بی، له بریتی هه ر شتیکی جوان دا بیته له جیهاندا، به لام هه موو شه ویک هه بی.

((هه نری مونتولان ۱۹۲۸))

❖ برادره ی مه گۆپره، به زیریش بی.

❖ به جۆره ی ژن، ماچ، کۆتایی هه و له به جۆره ی پیاویش هه و لی کۆتاییه.

((هیلین پۆلاند))

❖ بپوام وا بوو وینه ی خاج درووست ده که م، چاوی خۆم دهره ئنا.

((ئه سپانی))

❖ بمره چی پتویست له سه ر ئیمه یه ؟! ((نوسینیکی ئه مریکاییه پڕوپاگه نده یه له کاتی ناشتنی مردوو دا))

❖ بۇ پياۋى ئازا، كات نى يە. ((بۆدوان دويىنى ۱۸۲۳))

❖ بە ھەلە دا مە چووين ئەگەر بلىين ژن نيوەى پياو، چونكە پياۋى ژندار تەنھا نيوە پياو. ((پۆمان پۆلان ۱۸۶۶-۱۹۴۴))

- پ -

❖ پزیشك، نه خوڅی چاك ده كاته وه، به لام نه خوڅه كه ده كوږی.

((فه رهنسیس بایكون ۱۹۵۷))

❖ پیوښته سهیری سامان، له سه ره وه بکهین، به لام نابی هه رگیز له بهر

چاوماندا ون بی ((نه ندریه ریفو ۱۹۵۷))

❖ پایوی دل گه وره، نه گهر پاره شی نه مینی، شتیك پوو ده دا، نه وهش نه وهیه

خوی ده مینی، وه كو هه زار پی وایه، هه رچه نده چه ندی له پیکانی نه مینی.

((شوشویهمو))

❖ په ره سیلکه، به هار دروست ناکات. ((هه نری بوللیس))

❖ پالاهانی راستی نه وکه سهیه، له جه ژنیک له جه ژنه کان، نه وکه سه بیت که

ده دات. ((بوجول ۱۸۱۸))

❖ پیوښته مروځ یه کیک بی، نه ک هیچ نه بی. ((نه دوار هریو))

❖ پیم بللی به چی پی ده که نی، پیته ده لیم تو کیت. ((مارسیک بانیل))

❖ پاش نه وهی مروځ، بو شتی ده که پی، به بی نه وهی ده سستی که وی، وا پی

ده که وی، شتیك ده دوزیته وه که به دوایدا نه ده که را. ((جیروم. ک. جیروم))

❖ پیاویك، ژنانی زور خوش ویستوه، له بهر نه وه هیچ لیان نابوری.

((جورج نارمان ماسون))

❖ پیوښته وه كو ووتراوه، هه وت جار زمانت بجو لینی پیش قسه

کردن، پاشان بی ده نگ بیت. ((هه نری دیرینییه ۱۹۲۷))

❖ پاریزه، به رگری له بیوه ژن ده کات، کاتیک یه که میان میړده که ی کوشتوه،

دوه میان کاتی دایک و باوکی کوشتوه. ((لورفیک توفولویل))

❖ پیاوان ژنان راو ده نین، ژنان راو ده که ن.

((فيكتۆر ھۆگۈ ۱۸۰۲ - ۱۸۸۵))

❖ پاريزه ره كان، وه كو دوو ده مي مه قه ست وان، يه ك يه كتری نابرن، به لام نه و
كه سه ده بېن كه له نيوانيانه وه ده روا. ((توكستين بروهان، كچه نه كته ريكه))

❖ پيويسته وهك چوله كه سووك بي، نهك وه كو پهر. ((پول فاليري ۱۹۳۰))

❖ پياو به بي ژن. سهر يكي بي له شه، ژنیش به بي پياو له شيكي بي سهره.

((ئلمانى))

❖ پياو ده تواني ژن له پياو بپاريژي. تهنه له خوي نه بي. ((صيني))

❖ پياويك ژنيكي ده م و چاو ناشيريني خواست، بو پوژي دوو ده م بوو كه به

ميرده كه ي ووت:

- ده ته وي خوم به كي پيشان ده م، خوم به كي پيشان نه ده م ؟

- ميرده كه ي ووتي: تو سهر به ستيت خوت به هه موو خه لكي پيشان ده ي تهنه

به من نه بي.

❖ پاكي پياو، مانوو بووني تي. ((بتونيوس))

❖ پياوي ژندار نه و كاته سهر به سته كه به تهنه له سهر جيگا كه ي ده نوي.

❖ پياوي هه لئه تاو له ماله كه يدا، وه كو نه و كه سه يه حوكمي سي داره ي به

سهر بدرئ.

❖ پياو له ژن ميناني يه كه مدا، ژن مينانيكي چاك نابي، پيويسته دوو باره ي

بكاته وه.

((ئلفريد كابو))

❖ پياو له سروشته وه، كليليكي ده ست كه وتووه، ههر بيست و چوار سعات

ژنه كه ي هه لده گري. ((فيكتۆر ھۆگر))

- ج -

- ❖ جيگای نووستن، باشتريں جيگايه بؤ به يه ك گيشتن. ((نه لسهر توماس
فريرى ۱۵۸۱-۱۶۳۱))
- ❖ جوان ترين كچ له جيهاندا، ناتوانى، نه وهى ونى كردووه بتداتى.
((نارمان سيلفسته))
- ❖ جوانترين كراس، له بهر ده كرى، بؤ نه وهى دابكه نريت.
((جان كوكتو))
- ❖ جوړى دلدارى، وه كو جوړى كارچكه، نازنين له جوړه باشه كانن يا
ژاراوييه، نه و كاته ده زانين كه كات به سهر چووه. ((تريستان
به رنار))
- ❖ جوانترين كچى جيهان، ناتوانى له وهى زياتر هيه تى بتداتى، نه وه شى
داوه. ((ناتين پاي ۱۹۲۵))
- ❖ جيهان هه مووى به خته وهر نابى، ته نها نه و كاته نه بى كه خه لكى له
خوشه ويستى خوى بگري بؤ خوشه ويستى خه لكى كه. ((تولستوى))
- ❖ جنيوو ناتووره، هيچ زهره رت پى ناگه يه نى، به لام كاتى ميشكى پيوه
خهريك ده كه ي زهره رت پى ده گه يه نى. ((كونفوشيوس))
- ❖ جيگا، شتيكى جوانه، نه گهر تى دا نه نوين، تى دا دهحه سينه وه.
((ب.ج. لورډ ۱۹۲۸۶))
- ❖ جيگا، ژهن پارچه كه لوپه ليكه، له ناويا دهحه سينه وه به ته نهاى، به لام
نه گهر دوو كه س بين ماندوو ده بين. ((نه ندرية بريفو ۱۹۴۷))
- ❖ جوادايى له نيتوان خزمه كارو گوره كهيدا، نه گهر يه ك جوړه جگهره
بكيشن، ته نها نه وه يه يه كيكيان پاره ده دهن. ((روبرت فروست))

- ❖ جوانی ئاسمان به ئهستیره وهیه، جوانی ژنیش به پرچه وهیه. ((ئیتالی))
- ❖ جاریکی تر باوک و دایک نادۆزیته وه. به لام ژنان به ئاره زوی خۆت ده دۆزیته وه.
- ((پۆمانی))
- ❖ جارو بار ئاسمان له کونی ده رزییه وه ده بینری.

- چ -

- ❖ چاودیږی کچ، ئاسانتره له هی ژن. ((پۆله ندی))
- ❖ چه کی ژن، زمانیتي، چۆن دهیه لئ ژهنگ بگری، له بهر نه وهی که به کاری نه هیښی. ((فه ره نسی))
- چاک وایه هه رده م راستی بلئی، ته نها ئه و کاته نه بی که به باشی درۆ نازانی. ((جیرۆم ک. جیرۆم))
- چه نده پارێزه ر ئه و داوایه به پاست ده زانی، کاتی پاره که ی له پێشه وه وهرده گری. ((باسکال ۱۶۷۰))
- چه نه بازه کان، راستیه کان له بییره وه دهرده که ن، بۆیه ئاوه که یان به هه موو لایه کدا بلاو ده که نه وه. ((جۆل رۆنار ۱۹۰۳))
- چه نده به خته وه رم که پیاو نیم، ئه گه ر پیاو بوو مایه ناچار ده بووم که ژن به یتیم. ((مه دام دۆستال ۱۷۶۶-۱۸۱۷))
- ❖ چاکتر وایه میږدیکی هه لّخه له تاو بیت، نه ک میږدیکی مردو. ((مۆلییر ۱۶۶۰))
- ❖ چاک وایه له کرداریکی باش زۆر بین، نه ک له کرداریکی خراپ به ته نها ((تزیستان به رنار))
- ❖ چه ندیم پئی خوشه، خۆتم بده یتي، به لام بریا ئافرهت بتزانیایه چۆن خۆت ئاماده ده کرد. ((شارل شانستون))
- ❖ چاک وایه له گه ل هه موواندا هه له بکه یت، نه ک به ته نها زیره ک بی. ((مارسیل ئه شار))

- ۵ -

- ❖ دلّی ژن، به قه د چاوی ده پیاو ده بینئ. ((سویدی))
- ❖ دایه شوو ده که ی. یا ئەم محله بییه ده خۆی ؟ دایکی ووتی : کوږم خوات لی پازنی بی. من دایم هیه تا کو محله بی بخۆم ! ((یه کی به گالته وه به دایکی ده لی))
- ❖ دایکی زیره ک، کچه که ی ته مه لّ ده کا.
- ❖ دهم و چاویکی به پیکه نین، باخچه یه که له ناوه پاستی زستانا. ((دانیمارکی))
- ❖ دهس له مل یه ک ده که ی، پۆڅیکیش له یه کتری بیزار ده بین، نه ویش دلّارییه. ((فیکتوریان ساردو ۱۸۳۱ - ۱۹۰۸))
- ❖ دیاری بچکۆلانه براده ری به هیژ ده کات، دیاری گه وره خۆشه ویستی گه وره ده کات. ((دیکولی))
- ❖ ده ریا ماسی نارگری. ((تورک))
- ❖ ده واریکی بی ژن، وه کو په باب یه کی بی تاره. ((پومانی))
- ❖ دبلۆماسی کان، هه موو شتی ده خه نه پوه، ته نها هه لّ چوونی خۆیان نه بی. ((فیکتور هۆگۆ))
- ❖ دانانی مۆسیقا، وه کو دلّاری وایه. ((ئاتین رای ۱۹۱۴))
- ❖ دوورنی یه ژن کراسی ئاههنگی سه ما له بهر بکات، به بی ئه وه ی بزانی سه ما بکات، کراسی هه مه په نگه له بهر بکا به بی ئه وه ی تینو بی مایۆ له بهر بکا، به بی ئه وه ی مه له وانی بزانی، پووت بیته وه، به بی ئه وه ی بزانی دلّاری بکات، به لام کاتی کراسی بووکینی له بهر ده کا، نه و ده مه یه کسه ر ده زانی چۆن به کاری دینی.
- ((گۆرانییه کی فه ره نسیه))
- ❖ دهس له سه ر دلّه، نه ک دلّ له سه ر ده سه. ((جۆل جۆی))

❖ دوو پوویی پیس ترین دهردی کومه لایه تییه، به م شیوه یه ده لی، به ویش شیوه یه کی تر ده لیئت.

❖ دپنده ترین باوک، نه وه یه که مناله گانی به ره لالا ده کات.

❖ دلداری په یمانه، له گه ل ماندوو بوون. ((مه دام دی لیناس))

❖ ده توانی مروفتیک له نیشتمان بېچری، به لام ناتوانی نیشتمانه که ی له دلیا دهر که ی.

❖ ده ترسم ژنم هیئا، بېم به پیاوړی هه لڅه له تاو، چونکه نه مسال پیاوی هه لڅه له تاو ژور ده بینم. ((بومارشیه))

❖ له وانه ده بوورم که دژی پایه که ی من، به لام له وانه نابوورم که دژی پایه که ی خویانن. ((تالیران ۱۸۵۴-۱۸۳۸))

❖ دلداری به بی قوربانی، وه کو هه ویر ترشه، به بی نارد، نه ویش نانی لی دروست ناکړی.

❖ دلداری واته ته ماشا کردنی دوو که س بو یه که لا.

❖ دلداری، له لای ژن پومانیکه خوی پاله وانیتی، له لای پیاویش پومانیکه خوی دانه ریټی.

❖ دلداری، نه وه له یه یه که پیاو ده یکات، نه وه یه که به یه که ژن دا ده مرکټه وه.

((پول جیرالدي ۱۹۵۱))

❖ دلی ژن وه کو ناوکی قوڅه، پر به دم قه پال له وقوڅه ده گرن و له پرکا دانیان ده شکي. ((جول روونار ۱۸۹۸))

❖ ده توانین ته مه نی بکهینه سی به شه وه :-

له به شی یه که مدا، خه ون به دلداریه وه ده بینن، له به شی دوو ده دا دلداری ده که ن،

له به شی سیته مه دا بوی دهرن. ((نهفتوان پوسان بروسیر ۱۸۲۹))

❖ دووشت سووډيان نى يه، مانگه شهو له زستانا و منداللى هه ژار.

((هيندى))

❖ ده ته وى نه پيى سهرکه وتنم بزاني له گهل ژاندا ؟ نه وه يه من هه لسوکه وتم

له گهل کاره که ره کاندا، وه کو شاژنه کانه و له گهل شاژنه کاندا وه کو کاره که ره کانه.

((بروفيل ۱۷۷۸ - ۱۸۴۰))

❖ دزه کان، پيى سامان ده گرن، نه وان ناره زوويان نى يه، ته نها له ساماني

که ساني تر نه بى و زياتر پيى ده گرن. ((تشسترتون))

❖ دوور نى يه به نه ديبى گالته جاپ، وه کو ((جول فير)) ووتراوه،

داروچکه يه کى گوله، گوله کى له ژووره وه يه و دپکه کى له دهره وه يه. ((روبير

نه سكاربيټ ۱۹۶۰))

- ر -

- ❖ پوژنامه گهري، پيشه يه كه، كه مروّف نيوه ي ته مه ني به قسه ده باته سه ر كه ليّ نازاني، نه و نيوه كه ي كه ديزاني، بيده نكه . ((هه ندي بېرو ۱۸۸۵-۱۹۵۸))
- ❖ پووته وه بوون، كوټايي له شه . ((دانيال دارك، مه دام ماري پټنيه ۱۸۸۳))
- ❖ پيگه م له گالته دا، پاستي ووتنه، نه مه ش باشتري گالته يه له جيهاندا . ((برنارد شو))
- ❖ پيگه وتينه وه و، ده سمان كرده مل يه كترى. له و كاته وه ئيمه دوژمنيكي ته واوين . ((لو ساج ۱۸۰۹))
- ❖ روتشيلدي ده وله مه ند ده يوت : له ويډا سي پيگه هه يه بو ويړان كردن، قومار، ژن، نه ندازيار، هر دوو پيگه ي يه كه م و دوو هم : خوشه، به لام پيگه ي سيهم پاريزراوه . ((توكست ديتوف))
- ❖ پيز گرتني ژن، به لگه يه بو پياوي ژير . ((بيكو))
- ❖ پوژان هرگيز به دوواوه ناپوا . ((ياباني))
- ❖ پاڅه، زانست و خوشييه . ((نيټالي))
- ❖ پاستي، شه يتان شه رمه زار ده كات . ((شكسپير ۱۵۹۷))
- ❖ پاست گو، پيزي لي گيراوه، دروژن زه ليله و نه فره ت لي كراوه .
- ❖ پوژ، زيرپي هه ژارانه . ((كليفورډ بارني ۱۹۱۰))
- ❖ په زيل، دور ني يه سامانيكي زور كوڅكاته وه، به لام لي گه پي با شتيك پوو بدات، ده بيني وه كو مشكيكي پليشاوه له نيوان شه قامه كاندا فري دراوه .
- ❖ پاستي ناسوتي، نه گه ر له نيو ټاگريشا بيت . ((هيندي))
- ❖ بق و كينه، گرپكه له دلي ((حه سوود)) دا ده سوتي تاكو به خو له ميش ده بي .

- ❖ هیز، گه وره پیاوان دروست دهکات، به لام نه وهی که دروستیان دهکات مانه وهی هه سستی گه وره یه. ((نیتشه))
- ❖ هه ق، کردارو به دل ده زانین. ((باسکال))
- ❖ هه موو شتیک کوتایی هه یه :-
- کوتایی تاقی کردنه وه - ((امتحان)) - نه نجامه.
- کوتایی ناسمان - به تالاییه.
- کوتایی جیهان - کوتاییه.
- کوتایی مروّف - مردنه.
- کوتایی گریان - هه سانه وه یه.
- کوتایی چاندن - دوورینه وه یه.
- کوتایی تاوان - سزادانه.
- ❖ هه موو نافرته تیک، له تاریکیدا، وه کو یه کن. ((وته یه کی کونه))
- ❖ هه ر دهم بیر له به ختیارى بکه مه وه، له به رده ماما ژنیکی جوان ده وه سستی و هوّشی پیاویکی هه یه. ((قاسم نه مین))
- ❖ هه موو خه لکی شیتن، یه کیک یاد له ژن خواستن ده کاته وه، نه وی تریان بیر له ته لاق دان ده کاته وه.
- ❖ ههچ کاتى ژن له وینه ی خوی نادوژیته وه، ته نها نه و کاته نه بی، که ده یه وی بلی نه و وینه یه له خوی ده کات. ((جان))
- گیربال دومرگ))
- ❖ ههچ که سیك سزا نادرى، نه گه ر یه کیکی کوشت له به ر پیکه نین. ((وته یه کی پوسیه))

❖ ھەموو كات پېۋىستە گرنگى بە زانىنى تەندروستى بدەين، مروف لە
نەخۇشى دەپارېزى، مروف خۇي ھۆيەكى نەبوو.

❖ ھېچ جورە بۆنىك بە كار نەھىنە، ئەگر بېرى ئەفسوناويت
نەبوو((ووتەيەكى ئەسپانىيە))

❖ ھەموو ژنىك، سامانەكەي، لە نېو لىگىتى. ((بلزاك))

❖ ھېچ ژنىكى نەزانمان نەدى، بە تاييەتى دەربارەي جوانى.((ج.ساينال
دوباي ۱۸۱۳))

❖ ھەركە بە ئافرەتمان وت جوانى، باوھپى وايە زىرەكېشە. ((جۆل پونار))

❖ ھەموو پياويك، كوپى ژنە. ((پوسىيە))

❖ ھېچ دارىك برىجى كوللو ناگرى.

❖ ھەموو پاسىيەك، ھى ئەو نىيە گوپى لى بگىرى.((سۆزان برۆھان ۱۸۰۷-

۱۸۸۱))

❖ ھەژارى عەيب نى يە، بەلام عەيب ئەو يەكە تەماعى نەبى.

((صىنى))

❖ ھەلەكانى ئەوانى كە، زىاتر لە چاومانا پرشىنگدار ترە.

((يۆنانى))

❖ ھاوپىتى مروارىيەكە، لە ناو دەريادا، بىرىسكەي ئەمكدارىيە.

❖ ھەواو بەخت و ژنان ھەموو ەك مانگ دەگۆپىن.

((قەرەنسى))

❖ ھېچ شتىك ەكو دلدارى، بەش كىردنى گران نى يە. ((ئاتالى

كلىفورد بارنى))

❖ ھىوات بە ژنىك نەبى لە ناو جىگادا و ئەسپىك لە ناو ئاودا. ((ووتەيەكى

ئەسپانى يە))

- ❖ ھەموو جۆرە پەشتەك، لە شەپو دلداری داچاكە ((دگۆن
فلیشەروفەرەنسیس بۆمۆنت ۱۹۳۴))
- ❖ ھەندیک بۆ پیزگرتنی مردووەکانیان، کراسی پەش لە بەر دەکەن، ھەندیک
مرواری و زیرە ھەلدەگرن. ((گاستۆت ئەندریولی ۱۹۵۳))
- ❖ ھەندێ ژن ھەن، خیانه‌تیا نەوێ، کە تەنھا پەيوەندیان بە میڤرە
کانیا نەوێ. ((ساشا گیتری ۱۹۴۸))
- ❖ ھونەری ترس نەوێ، ترست پێوێ دیار نەبێ. ((بیر فیرونی ۱۸۶۲))
- ❖ ھەر چەندە ژن چاک بێ، پێویستە چەورو گریس کری. ((ووتەیکە ئیتالییە))
- ❖ ھەر چەندە قەشە، ھەژار بیت، ئەو ھەمیشە سەرکەوتوو بە سەر زۆریی
پیاو دا، چونکە ژنی نی یە. ((ھەنری دۆمونتزلان))
- ❖ ھەر کەسێ بێوێژن بێنێ، ھەمووکات سەرتکی مردوو لە قاپە کەیدا
دەبینێ. ((ووتەیکە ئیسپانییە))
- ❖ ھیچ بەختەوێک وەکو ئەو نەبوو، وەکو ئەو پیاوێ دەلی کە خەسووی
مرد بوو لیستە ی پاری تەرمەکیان ھێنا بوو بۆی. ((جیرۆم کلابکا جیرۆم))
- ❖ ھەژار، کێیە؟ ھەژار ئەو کەسێ کە قایل نی یە بەوێ کە ھەبێتی.
((ئۆجین ماریۆ ۱۸۹۵))
- ❖ ھەموو ئادەمیزاد ئەکتەرن، دوور نی یە چەند ئەکتەریک نەبێ.
((ساشا گیتری ۱۸۸۵-۱۸۹۵))
- ❖ ھاوڕیتی پیاو دلداری ژنەکانیان دەکوژن، ئایا چییان دەکرد ئەگەر
ژنەکانیان پاری نەبوونایە؟ ((دیلۆلی))

- ۹ -

❖ ۋەكولە دادگا بىن وايە، ژنەكە دادپەرۋەرە و منىش پارىزەر، من ۋەستاوم، ئەۋىش دانىشتۋە، من ھەر دوو دەستم لە ھەۋادا بلاۋ دەكەمەۋە و ئەۋىش ھەر دوو دەستى خستۆتە سەر پوومەتى، من ھاۋار دەكەم و لە ھاۋارىش ناۋەستم، بەلام ئەۋ لە سەر خۆيە و لە خەۋىكى خۆشىدا، چونكە من بەرگى پووداۋىكى دۆپاۋ دەكەم، من ژنىكم خۆش دەۋى، ئەۋىش منى خۆش ناۋى.

- ۱۰ -

❖ ژيان بە نرخە، بەلام مردن ھەرزانە. ((جان دولان ۱۹۰۰))
❖ ژن ھىنان و مەكەرۋنى، تەنھا بە گەرمى خۆشە. ((ئىتالى))
❖ ژن پاراپە تاكو مىردىك دەۋزىتەۋە، بەلام پىاۋ پارا نابى لە دوۋاى ژن ھىنان نەبى.

((بىرنارد شۋ))

❖ ژن ھىنان، كىرەكلىكى ژمىر يارىيە، كۆى ژنىك دەرھىنانى پىاۋىك.

((فەرەنسىس دوكرۋاسە))

❖ ژن يەكەمجار لە نىۋان بالماندان، پۆژىك دىت لە سەر بالمان دەبن، پاشان

لە سەر پىشتمان ((ساشا گىترى))

❖ ژن ھىنانى دوۋەم، زۆر جار كىرەكلىكى خراپە لە پاش مردن. ((دىكولى))

❖ ژن ئەۋەى بۆى دەكرىنايىنى، تەنھا ئەۋە دەبىنى كە بۆ ئەۋ ناگرى.

((جۆرج كۆرتلىن ۱۹۰۳))

❖ ژن، بە پاستى خەتەرنى يە، تەنھا ئەۋ كاتە نەبى كە يەك ژنمان خۆش

((پۆل جىرالداى ۱۹۵۱))

بى.

- ❖ ژن. به سهر شهيتانا سهرکه وتووه. ((ئيرله ندى)) شهيتانى پياوه.
((ئهلمانى))
- ❖ ژن به چاو داوا دهكاو، دهباو پق هه لده گري و دهكوژى.
- ❖ ژن له يه ك ده مدا (۷۷) پاى هه يه. ((پوسى))
- ❖ ژن و شووشه ۰۰ هه موو كات له خه تهر دا يه. ((ئهسپانى))
- ❖ ژن وه كو دادوهر وان، كه مجار براده رى موخليسپان هه يه.
((صينى))
- ❖ ژن، زور جار به بى هو شكات دهكات، به قهست درو دهكات، به دزييه وه پيده كه نى.
- ❖ ژنى سهرباز، نه ژنه، نه بيوه ژنه. ((پوسى))
- ❖ ژنى، دهوله مه ند، پيويستى به ميرو هه يه. ((ئهلبانى))
- ❖ ژن، گوژالك دهخوا. ((هوله ندى))
- ❖ ژن، كليلى پياوه. ((ئهستونى))
- ❖ ژن و پرد ۰۰ هه ميشه پيويستيان هه يه به چاك كردنه وه. ((ئينگليزى))
- ❖ ژن، له كاتى تهنگانه دا، له پياو قايم تره. ((ئينگليزى))
- ❖ ژن، كليلى هه موو مالىكه. ((ئينگليزى))
- ❖ ژنى ناشيرين، نه خوشييه بو گه ده، ژنى جوانيش سهر ئيشه يه.
((ئينگليزى))
- ❖ ژنان فيزى گريان ده بن ۰۰ بو ئه وهى درو بكن. ((پرومانى))
- ❖ ژنى چاو شين، له پورتوگالدا ۰۰ هه لى سروشته. ((پورتوگالى))
- ❖ ژن، زهره ريكي پيويسته. ((فه رهنسى))
- ❖ ژن و پاره پياو ون ده كه ن. ((فه رهنسى))

❖ ژن، بىر لە يادى ئەو پياوۋە دەكاتەۋە، كە پۇڭىك بىخۋانى، پياۋىش ياد لەۋژنە دەكاتەۋە كە شوۋى پى نەكردوۋە. ((بايگۇن))

❖ ژنى ھەستاۋى ۋوشەيەك دەيكوژى، نەك گولەيەك. ((ئەمىن سەلامە))
❖ ژنى پۇژئاۋا :-

- فەرەنسى - دەم و چاۋىكى گوللى ھەيە، ھاۋار دەكات و بانگ دەكات، دەمىكى زىندوۋ لىۋ داۋا دەكات.

- ئىنگلىزى - بالايەكى بەرز، پەرە لە ژيان و توندو تۆلى.

- ئەسپانى - چەپكە پرچىكى پەش و نەرم بە دەۋر ملىكى مەپمەپى ئەفسوۋناۋى دا دىتە خوارى.

- ئەمىرىكى - پومىكى سوۋك بە خۇشەۋىستى ژيان خۇش پابۋاردن تامەزىۋى دلدارى پياۋ.

❖ ژن بەرگرى دلدارى پياۋ دەكا، پاشان قەدەغەي پاكردىنى پياۋەكە دەكات. ((ئۆسكار ۋايلد))

❖ ژن ۋەكو شۇرىا ۋايە، نابى بەيلى ساردىيەۋە. ((جان ناتولى ۱۹۴۵))

❖ ژن ھەز لەۋە دەكات كە گويى لى دەبى، پياۋىش ھەز لەۋە دەكات كە دەيىبىنى.

((مارسىل ئاشار ۱۹۵۵))

❖ ژن پىۋىستى بە شارەزايى ۋ فىل ھەيە، بۆ ئەۋەي خەلگى بسوتىنى، بۆ ئەۋشەكە دەيداتى. ((جان جاك پۇسۇ

((۱۷۶۲))

❖ ژنى لاۋاز، ۋەكو پارچە دەزۋىيەكە ((ئورليان شۆل، ۋوتەيە دەربارەي

سارە بەرنار))

❖ ژن، له بیست سالیډا، به پښه څویدا ده پروا، له بیست و پینج سالډا
گوږ ده گری، له سی سالیډا، وه لآم ده داته وه، له سی و پینج سالیډا، قسه ت بؤ
ده کات، له چل سالیډا ده تگری، له چل و پینج سالیډا، قسه ت ده فریښی، له په نجا
سالیډا، ته ماشای هله کانت ده کاو په شیمانوه ده پروا. ((دیگولی
(۱۹۵۲))

❖ ژنان باوه پریان وایه، نه گهر راستی یان وت، وه کو نه وهی پووت بن وایه.
((نه میل بونتیښ ۱۹۱۱))
❖ ژن، هه موونی یه، به جوړه ی نه وه که نیوه یه. ((جاک تودبیرتی ۱۹۴۷))
❖ ژن، تیمساحیکه، پیویسته فرمیسه که ی، ووشک بکاته وه. ((یه کیک))
❖ ژنان به باشی درو ده که ن، له و کاته دا درو ده که ن، باوه پریان وایه راستی
ده لښ. ((هه نری دروینییه ۱۹۲۷))
❖ ژنی پووت، به زووی نه ویندار ده بی. ((پول نیلوار ۱۹۲۵))
❖ ژنی لاواز، وه کو تاله ده زوویه کی گریډاره.
❖ ژنه کان، چیان ده وی؟ پابواردن زور خوشه لای پیاو، به لآم له سه ر نیمه
نه وهنده ناکه ویتته وه.

((کچه نه کته ر جان کوسیم، ناسراوه به گوسان ۱۷۱۱-۱۷۶۷))
❖ ژنان دوای ناموزگاری خراپه ناکه ن، به لکو لی تیډه په پن.
((ثابیل نارمان ۱۸۶۲-۱۹۵۰))
❖ ژنان له گوږ دا پاکه ن، له هه مو نه ندامه گانی له شیان زیاتر. ((مولیر
(۱۶۶۳))

❖ ژن، نه گهر راستیان پی بلی - ده لښ نه مه بیمه یاییه. ((نه میل بونتیښ))
❖ ژنی دواين پاك، پوژ به پوژ داوین پاکتر ده بی. ((جان نانوی ۱۹۴۵))
❖ ژنی داوین پاك، وه کو نه و بانگ کردنانه یه، که جی به جی نه کراون.
((توکستین بروهان ۱۸۲۴-۱۸۹۳))

❖ ژنیک سنگی نه بوو وه کو جیگایه کی بی سه رینه.

- ي -

- ❖ يەكەم پۆڭزى كانونى دووھەم، ئەو پۆڭزەيە، كە ژن پابوردومانى لە بىر دەچىتەو، پىزىش بۆ سالى تازە دەگەپىتەو. ((ساشا گىترى))
- ❖ يەك دلدار، ئەو خۆشەويستى، دوو دلدار ئەو نارهزوو، سى دلدار، بازىرگانيەتە. ((ووتەيەكى فەرەنسىيە))
- ❖ يەكە نەيتى، كە دەتوانىن بە ژن بلىن بە بى ترس، ئەو يە، كە بلىن جوانى. ((شارل لۆمىل ۱۸۳۳))
- ❖ يەك ژن، لە شارىكدا بە قەد سەد پياو قرەبالغى دەكات. ((پۆلەندى))
- ❖ يەكى لە ئەدەبىيەكان دەلى : ئەى ژن ئەگەر نەتوانى بىتە ئەستىرە لە ئاسمان. بىبە مۆمىك لە مالەكەتا.
- ❖ يارمەتىم بدە، يارمەتى ئاسمان دەدەم.
- ((جان ريگۇ ۱۸۹۷ - ۱۹۲۹))

- ك -

❖ کاریکی زور ئاسانه، نه گهر من میږدم به (بوار و بیر) نه کرد، له ویدا دوو داماو ده بن، نه گهر میږده کیش به جی هیشت، ته نها یه ك داماو ده بی. ئایا من مافی نه و هم هیه دوو دل بم؟

((کچه نه کته ریکی فهره نسی))

❖ کاتی په رداخه م به تال بی، دل م پیی ده سووتی، کاتی کیش پر بی، من به تالی ده کم.

((راوول بونشون))

❖ کچ له پازده سالیډا پی ده گات، پیاویش له سی سالیډا ژیره.

((فیلیب دوو دوك))

❖ کومه ل دوو چینی گهره ن، نه و چینه ی که خواردنیان زوره و ئاره زوی خواردنیان نی یه، نه و چینه که ی ئاره زوی زور خواردنیان هیه، به لام خواردنیان نیه.

((شامفور))

❖ کاتی ئافره ت ده گری، نازانین سوود به خشه یا زهره و مهنده.

((ثایین پای ۱۹۰۹))

❖ کاتی فلان که س له گه ل پاکه ی مندا نی یه، من دل م پیی ده سووتی، کاتی کیش له گه ل پاکه مدایه نه و تووشی پراپیم ده کا.

((توریان شول))

❖ که مجار ژن هینان نه قله، به لام ته لاق دانه هه میشه ته لاقی نه قله، چونکه ژن و میږد یه کتری باشت ده ناسن.

❖ کاتی پزیشك ده پرواته مالیک، نیشانه ی خاج دروست ده کاو پاشان سر هه لده بری و دایده گریته وه به لای پاست و چه پدا ته ماشا ده کات بزانی خواهن مال ده وله مهنده.

((نه لبرت کاریگ))

❖ کام ئافره ته ی زور نازایه، له سهر جیگا خوی ده داته دهسته وه.

((تاتیین پای ۱۹۱۴))

❖ کچینی، چوله که یه کی بی کلکه، کاتی کلکی بدهینی ده فپی. ((بیرون))

❖ کاتی قومار ده که م، وا هه ست ده که م، بیست دلدارم هه یه.

((ئوتیروی جوان))

❖ کراسی دزراو، بۆ دزه که نابی. ((فه رهنسی))

❖ کورده که م، کورمه، تا کو ژن دینی، که که م که م به دریژی ته مه نی.

((ئوسکوتله ندی))

❖ کۆشی دایک. ۰ له جیگای گول سه مه لات تره. ((ئه ستونی))

❖ کاتی شهراب کۆن ده بی، تامی خوش ده بی، به لام دلداری کۆن، ترش

ده بی.

((جان ئانق ۱۹۵۵))

❖ کاتی دبلۆماسی ده لی ((به لی)) واته ده لی ((دوور نی یه)) کاتیک ده لی

((دوور نی یه)) واته ده لی ((نابی)) کاتیکیش ده لی ((نابی)) ئه وه ((دبلۆماسی)) نیه.

((ه.ل.نکن))

❖ کلک شتیکی زیاده یه، ته نها بۆ مه یمون به که لکه بۆ پیاوی ده ولت

زه ره ره.

((قسه یه که فپی دراوه بۆ یه کی که له سهر کرده کانی فه رهنسا وله و ناوه ش دا مرد))

❖ کاتیک، مروف پلنگ ده کوژی پی ده وتری ((وه رزش)) به لام کاتی پلنگ

مروف ده کوژی پی ده لئین کیوی ((وه حشی)) برنارد شو ۱۹۰۳))

❖ کاتی شهره فم بیزارم ده کات، له سه ری داده نیشم ((پادشا لویس ی

یازده هه م ۱۴۲۳ - ۱۴۸۳))

❖ کاتى پياويكى پير كچىكى بچوك ده خوازى پيويسته چاوه پوانى هه موو شتيك بى، به لام كاتى ژنيكى پير، لاويك ده خوازى پيويسته چاوه پوانى هيچ نه بى ((گوراني بيژيكي فره نسي))

❖ كچ، له شووشه ناسكتره. ((م. ع))
❖ كاتى پياوو ژن، يه كترى ده خوازن، ده بنه يه ك كه س، به لام گرانتري شت نه وه يه، كاميان يه كه من. ((وته يه كي ئينگليزي يه))

❖ كاتيک پياو ماندوو ده بى له درو كردنا بو ژن، پيويسته وا هه ست بكات، كه گرنگيتى داوه تى، نه مهش وه كو نه وه وايه كه جوړه گوليكي پيشكهش بكه ي ((ستيف باشتور ۱۹۲۵))

❖ كاي كوڼ سووتاني زه حمه ته، كوژانه وهش زه حمه تتره. ((سرفانيس ۱۶۱۲))

— گ —

❖ گه وړه کچ، وهکو شیر وایه، نه گهر مایه وه ترش ده بی.

((جان بییر دوکومان))

❖ گه وړه کچان به خو ه لکیشان کوتایان دیت که ده لاین کچیتی خویان به
سه برو نارامه وه پاراسوه، وهکو نه و که سانه ی که تووشی نه خوشییه کی
هه میشه یی بوون.

((لويس لاندروڼ ۱۹۱۱))

❖ گه وړه زورسوودمان پی ده به خشې، نه و کاته ی که نازارمان نادات.

((بو مارشیه ۱۷۷۵))

❖ گه رمی ژنی ناسایی زور ته په .

((بلوتاوک))

❖ گول زیاتر له ژن پاسترن.

((ووته یه کی نیالی به))

❖ گرنگ نی یه چوڼ قه لاه به دهسته وه ده گریټ، گرنگ نه وه یه چی

ده نووسی

((یابانی))

❖ گریانې موخلیس هه رچه نده دریژا بکیشی، کاتیڅ دیت که بوډره به سهر

هه ر دوو پوومه تی ده خا.

((هانری دوفرنوی ۱۹۲۰))

❖ گه پان به دووای پاستیدا، که وته ناو نه و بیر ه وه که تیدایه تی.

((بو مارشیه))

❖ گه وړه پیاوان، دوو جار ده مرڼ، جار یکیان وه کو پیاو، جار یکیان وه کو

گه وړه پیاوان

((جول فالیری ۱۹۴۱))

❖ گه یشان به نافرته خوشه، به لام بوونیان له گه لمانا ناخوشه.

((نه لبیر گینون ۱۸۶۳-۱۹۲۳))

- ل -

- ❖ له مالى دهوله مهند، نه سپ بگره و له مالى هه ژار ژن. ((نيالى))
- ❖ له سهر ژن پټويسته، هه رده م له تهنشت ژنه وه بوه سستيت، واته يارمه تي بده ي.
- ❖ له ههول دانمانا بو بهختياري، نارپه حه تي گه وره ده بينين، نه و کاته ي که نه و بهختياريه ده دژينه وه. ((پونالد جورج))
- ❖ له ويډا ژن هه يه، وه کو شانگوگريي وايه، شايسته ي دووباره کردنه وه يه، دوو باره کردنه وه ي له جاري ووه مدا، زياتر خوښي ده دهن. ((ناتين پاي))
- ❖ له شه پو دلداري دا، له ش له يه که ده کو ي، هه ر نه وه شه ئامانچ ده دات. ((مارشال دؤمؤ نلؤک ۱۵۰۱ - ۱۵۷۷))
- ❖ له دلداري دا تهنه سامان مه رج ني يه، پټويسته به لگه ي هه بي.
- ❖ له دلداري دا، لاوان نرخی ئيشه کانيان ده داو پيره کان نرخی نه وه يان ده دا که نه يان ده کرد. ((جورج نه رمان ماسون))
- ❖ له سهر ميږد پټويسته به ژنه که ي بل ي، پووت به ره وه پاشان قسه ي لي ده که ين. ((نؤيل کوارد))
- ❖ له جيهاندا خوښه ويستی ني يه وه کو خوښه ويستی ژني شووي کرد بي، نه مه ش هيچ ميږديک هه ستي پي ناکات و پيڙي ناگري.
- ❖ له ويډا سي شت هه يه ئافره ت ده تواني دروستي بکا، شه بقه، زه لاته، دوو ره رکي ژن و ميږد يه تي. ((تؤسکار وايلد ۱۸۵۶ - ۱۹۰۰))
- ❖ له ويډا سي شت هه يه ئافره ت ده تواني دروستي بکا، شه بقه، زه لاته، دوو ره رکي ژن و ميږد يه تي. ((مارک توين))

- ❖ لە ۋەتى دۇنيا، دۇنيايە، پياۋ ھەر جارى شتى چاك فير دەبى، بەلام ژن تەنھايەك شت فير دەبى، ئەۋىش ژنە. ((ھەنرى مىلاك ۱۸۳۱ - ۱۸۹۷))
- ❖ لە پياۋ شتىك دەس دەكەۋى، لە ژن ھەموو شتىك چاۋەپوانى دەكرى. ((ھەنرى دورىنيە))
- ❖ لە ۋىدا ئامۇزگارى خراب ھەيە، نابى بە ژنى پاك بوترى. ((ئەلفريد كابو ۱۹۰۶))
- ❖ لە دلدارى دا، ژنان شىكاتى ئەۋە دەكەن كە كەمە نەك شىكاتى زۆرى. ((كىيۇم بوشىيە ۱۵۴۸))
- ❖ لە ۋىدا كچان دەتوانن خۇيان بفرۆشن، بەلام ناتوانن خۇيان بە دەستەۋە بدن. ((شامفود))
- ❖ لە سەر مليكى چرچ، مروارى دەگرى. ((ۋوتەيەكى ئەلمانىە))
- ❖ لەمەۋ دوۋا نە بۇ كچى ژىر، نە كچى بى ئەقل، لە دللى منا جيگەى نى يە، يەكەمىان زۆر كراسەكەى ھەلدەبىرئ و دوۋەمىان لە پاش بە سەر چوونى كات، ھەلى دەبىرئ. ((چەند دىپە شەيرى بىسىير مۆتان - ە))
- ❖ لە سوو خۆرىك دەستە سىپىكم ئى ۋەر گرت، داۋاي دوو چەرچەفى ئى كردم. ((ئۆرلىيان ئۆل))
- ❖ لاۋازى ھەندىك، ۋورگى ھەندىك دروست دەكات. ((تىۋدۆر دۆبانفيل ۱۸۳۳ - ۱۸۹۱))
- ❖ لە بگرەۋ بەردە، خويىن دەتەقېتەۋە. ((جۆل رونا))
- ❖ لوقمان سى ھەكىم ئامۇزگارى كۆپەكەى كردو وتى :
- ھىچ كەنجىنەيەك، لە سامان باشتى نى يە.
- ھىچ شتىك، لە ئەدەب بە سوود تىرنى يە.

— هېچ دهرهاوسټيه‌کيش، له هۆش باشتړنی يه.

— هه‌ر که‌س يک ليړه نه‌بو، له مردنه‌وه نزیکه.

— هېچ شت يک‌کيش، له برادر به سوود ترنی يه.

— هېچ خرابه‌يه‌کيش، له درو خراب‌ترنی يه.

— هېچ خوا په‌رستيه‌ک، له بې دهنګی باشتړنی يه.

— هېچ شت يک‌کيش له پره‌زلی، ناشرینترنی يه.

❖ ليې‌بران مردن يکي که‌مه. مردن، ليې‌بران يکي هه‌ميشه‌ييه.

((ټه‌لفونس ټاليله))

❖ ليړه‌دا سي پا هه‌يه که‌من گرنګيان ده‌ده‌می، پات، پام، چاک‌ترین پای.

((فردريک دوو فيلانی))

❖ له دلی هه‌موو پياوړي‌کدا، به‌رازيکي نووستو هه‌يه.

((قسه‌يه، ده‌دریته پال شارل مونسليه ۱۸۲۵-۱۸۸۸))

❖ له دوواييدا بوم ده‌که‌وت که‌مروغ و نازهل له يه‌ک ده‌کړيته‌وه، گپرو

گرفتي پاره‌يه. ((جول روناړ ۱۹۰۴))

❖ لؤکريس، قه‌يسه‌ر، بومبيؤس، ټه‌نتونيوؤس و ټه‌مانه و زور پياوړی تريس

هه‌لخه‌له‌تا بوون و ده‌يانزانی هه‌لخه‌له‌تاون، به‌لام هه‌راو هوورايه‌کیان درووست نه

ده‌کرد ((مونتاین ۱۵۸۸))

❖ له سه‌ريه‌کي له توپه‌کانی پادشا لويس-ی چوار ده‌هم ټه‌مه نووسرا

بوو. ((ټه‌مه دووا پوړی نووسینی پادشاکانه))

❖ لاهه‌کان، له‌که‌ل هيواکانيانه ده‌ژين و پيره‌کانيش له‌که‌ل

پيره‌وه‌ريکانيانه ((فه‌ره‌نسی))

❖ له ژنی پيش دارو له پياوړی بې پيش بترسن.

❖ له فه‌يله‌سووفيک ده‌گپړنه‌وه که‌ژنيکی بينيوه خوئی هه‌لواسی

((خنکاند)) وه، به‌داريک، فه‌يله‌سووفه‌که‌وتی، کاشکی هه‌موو داريک ټه‌م جوړه‌ميوه‌ی

بگرتايه.

- م -

- ❖ ماچىك لى كاتى خۇيدا، زۆر دەس گۈشىنمان لى دۈۈر دەخاتەۋە.
(ئىتالىيە))
- ❖ مېردىيەكەم مىندالە بۆ ۋەكەي.
(بىكىن))
- ❖ مال نى يە، ئەگەر ۋەنەبى.
(بۆلگارى))
- ❖ مۇڭ لى دايك بوۋە، بۆ ۋەۋە بى، نەك ژيان لى خەلگى تىرقە دەغە
بىكات.
(باستىرنىك))
- ❖ مەيمون لاسايى مۇڭ دەكاتەۋە، بۆيە دەلەين دەمو چاۋ كىزە.
(ئەمىل بۇنتىش ۱۹۱۱))
- ❖ ماچى بە ھىز، نىرراۋى دىلە.
(ئەسپانى))
- ❖ ماچ تىزاۋى گەرمايى دىلە، بەۋەدا دەزانىن مالمان چەندە خەتەرە.
(ئەرمان سىلفستەر ۱۸۳۷ - ۱۸۷۴))
- ❖ مۇڭ يەكجار لى دايك دەبى ۋە يەكجار دەمى، جا با ۋە مردنە بە سەر
بەرزى بى.
(مەۋە))
- ❖ مىن گەۋرە يانم پىۋىستە دوۋايان كەۋم ((ئەم قىسەيە بۆ لۇدرو پۇلان
دەگەپىتەۋە ۱۸۰۱ - ۱۸۷۴))
- ❖ مادام ماف لى لايەنى تۆيە، مەترسە، ئەگەر بە تەنھا پۇۋ بە پۇۋى ھەموو
جىهان بىيىتەۋە.
(غاندى))
- ❖ مەرەكەبى پىنوسى نووسەر پىرۆزە، ۋەكو خويىنى شەھىد.
(شكسپىر))
- ❖ مىن لىرە، ۋەكو لى مالى تۇدا بىم وايە، بەلام لى بىرت نەچى، مىن لى مالى
خومدام.
(جۇل رۇنار ۱۹۰۳))

- ❖ من (که رامه تی) ژنان ده په رستم، به لام بۆ خوښی (که رامه ت)، نابیی
 نافره ته کان به تهنه بخه ون. ((گوته ۱۷۹۴ - ۱۸۳۲))
- ❖ مامان ده لئ: مندا له به ئاسنتر ده رده چي له وهی به ژووره وه ده چي.
 ((بیروالد دوفر فیل ۱۶۱۲))
- ❖ مانگه کان به جوړه ی دلداره کان، وه کو سالان وایه :
 ❖ من راده بویرم، که واته خه و ده بینم، من نازار ده چیژم که واته من هم.
 ((ماری فالیر ۱۸۹۹))
- ❖ مه رج نی یه پیاو گه وړه بی، تهنه که پیاوه، نه وه جوانه و به سییه تی.
 ((نه لفرید کابو ۱۹۰۳))
- ❖ مروث بیزار نابیی، نه و کاته ی گپرو گرتی هه بی.
 ((نه ناتول فرانس ۱۸۸۱))

- ن -

❖ ناودارىتى ئەو يە لە لاي ئەوانە ناسراو بى كە ناتناسن.

((شامفور ۱۷۴۰ - ۱۷۹۴))

❖ نوڭۇردىن، كورت دەكەينەو زۆر جار بەم جۆرە، ھەر كەس بۇ خۇيەتى و

خواش ھى ھەموومانە. ((ئەدرىيان دىكورسىل ۱۸۶۸))

❖ ناتوانرى، لە دارىكەو بۇ دارىك باز بدرى، بەلام لە پياويكەو بۇ پياويك

دەتوانرى.

((ووتەيەكى ئەفرىقىيە))

❖ ناودارىتى باش، ھەلدەستى بە جىي كراس. ((ووتەيەكى پوسىيە))

❖ نەمانى چاوم لە مانى چاترە، چونكە بە مانى تووشى ئازار دەبم.

((ھىندى))

❖ نەزان، مندالە، ئەگەر چى پىرىش بى.

❖ نابى ھىچ كەس بە باشى باسى خۆى بكات، پىويستە ئەو چاپ بكات.

((گول فاليس ۱۸۳۲ - ۱۸۸۵))

- س -

- ❖ سى جۆر پياو له ژن ناگه، لاو، پير، به سالا چوو.
- ❖ سى شت له مالدا نه فرهت لى كراون، كه مى، دووكل، ژنى خراپ.
- ❖ سه ربه ستى دان. ۰۰ ته نانه ت ژنى چاكيش تيك ده دات.
- ❖ سروشت به ژنى، دروست كردم، به لام ئيشه كانم سه ركه وت به سه ر ئازاترين پياودا.
- ❖ ((شا ژن، سه مير نه ميس))
- ❖ سه ر لى شيوان بو ئه كه سه يه كه قهرز زۆر ده كات.
- ❖ سه ركه وتنى هه نديك بيزارم ده كات، به لام كه متر نه گه ر به هه قى خۆى بى.
- ❖ ((جۆل روونا ر ۲۰/۲/۱۹۳۰))
- ❖ سه بر كردن، باوكى مندا لىكى جوانه.
- ❖ ((وته يه كى كۆنه))
- ❖ سى شت مړوف، ئاره زوى لىيه تى، ته ندروستى و سامان و حه سانه وه ي مېشك.
- ❖ سى شت دادپه روه رى جى به جى ده كات. پاريزه رو شاهيد و پزگار بوون.
- ❖ سى شت ئيشى ژنه، دوروون، زيرپنگه ر، مېرد.
- ❖ سامان هه ميشه ميوه يه كى گه يشتووه.
- ❖ ((ئينگلين))
- ❖ سزاي درۆزن هه ر ئه وه نى يه، كه س باوه پى پى ناكات، به لكو خۆشى باوه پ به كه س ناكات.
- ❖ سه ر مايه دارى ئيشى زۆر كه سه و، يه ك كه س كۆى ده كاته وه.
- ❖ سه بركه، سه بركه، كات هه موو شتيك ده گيرپته وه. كات ژنه كه مى گيرپايه وه.
- ❖ ((مۆريس جۆل لوميته ۱۹۱۰))
- ❖ سه گه كان، هېچ عه ييبان نى يه، ته نها يه ك عه يب نه بى، ئه وه ش باوه پ كردنيانه به مړوف.
- ❖ ((ئيليان. ج. فنبه رت))

- ش -

- ❖ شهيتان، زور جار قازان و قاپ درووست دهکات، به لام هموو جار سر قاپه که ی درووست ناکات. ((ووته یه کی ئیتالییه))
- ❖ شوو کردن، همیشه بیره وه ریه کی پئویسته.
- ((ئان - ماری کاریر ۱۹۶۲))
- ❖ شهيتان نازانی، ژنان له کوئی چه قو تیژ ده که ن. ((لاتینی))
- ❖ شهوی ژن گواستنه وه، یه که م شه وه که پئویستی به ((پرؤفه ی گشتی نی یه. ((جیرار دو پوهان - شابو ۱۹۴۴))
- ❖ شهيتان پئویستی به (ده) سه عاته تا کو پیاویک هه لئه تیئی، به لام ژن یه که سه عاتی به سه بۆ هه لئه تاندنی (ده) شهيتان. ((ئه لمان))
- ❖ شهيتان ده سه عات هه ولّ ده دا، پیاویک له پئی ده ربکات، ژنیک یه که سه عاتی به سه بۆ ئه وه ی ده پیاو له ریگا ده ربکات. ((یابانی))
- ❖ شوپش و بومه له رزه، له هموو جیهاندا یارمه تی زانیاری میژوو جوگرافیا ده دا.
- ((ئه مینا دۆ ۱۹۳۹))
- ❖ عه یبی پیاو ئه وه یه، موخلیسه، ئیخلاسه که شی له ژنیکه وه بۆ ژنیکه ی که ده بات.

— ف —

❖ فەرەنسی یەکان دەلێن، ئە ی ژن ئەگەر مێردە کەت سپی بوو، لە گەل پۆن
فرۆشا قسە مەکە.

❖ فیکتۆر ھۆگو دەلێ، ئە ی ژن، ئەگەر جیھان بچووک بوەو، تۆ بە گەورەیی
دەمێنیتەو.

❖ فلان کەس نایە تە بەر پۆژ، چونکە ماندو دەبی و سیبەرە کە ی پادەکیشی.
(مارسیل باینۆل)

❖ فەرقیکی گەورە ھەیە لە گەل ئەو کەسەدا کە دە یەوئ کتیبیک
بخوینیتەو و ئەو کەسە ی کتیبیکی بۆ خویندەو دەوئ.

((گلبەرت کایس تشرتۆن ۱۸۷۴ – ۱۹۳۶))

❖ فەرمانبەر وەکو کتیب وایە، لە کتیبخانەدا، ئەو یان کەم سوودە کە لە
سەرەو یە.

((مۆل ماسۆن ۱۸۹۶))

❖ فرمیسکی ئافرەت بە لگە ی درۆیە تی.

- ق -

- ❖ قاميشى پاۋ، دارىكە، سەرىكى قوۋلابى پىۋەيە، سەرەكەي كەش بە دەستى بى ئەقلىكەۋەيە. ((سمۆئىل دەۋنسون))
- ❖ قازانچ تامى خۆشە، لە ھەر لايەكەۋە بى. ((ماتۋران رىنييە ۱۹۲۴))
- ❖ قەت نابى تەمەنى خۆمت پى بلىم، چونكە بە درىژايى تەمەن دەگۈپى. ((ئەلفونس ئەللىە ۱۸۸۵))
- ❖ قومار چى دى لە ھاۋرىكەي دەكات. ((م. ع))
- ❖ قسە كردن سى جۆرە : پارچەيەكە لە بەرد، ژوورىكە لە دەريا، پارچەيەكە لە گول.

- ۱ -

❖ تۆشۈپ، ئەگەر بىر ئىشقا، چۈنكى سەدەكە مان. پىرە لە
نەگۈنجا، بۇيە دەمەيى لىم سەدەيە خۇم بىكىشمە دواوہ.
(مۆلیر)

❖ تەمەل ئەوگەسەيە، كە ھېچ ئىشك ناكات.

((رۇدولف سالیس ۱۸۵۳-۱۸۹۷))

❖ تەنھا بى ئەقەكەن مافى خۇكۈشتىيان ھەيە، بەوہش ھېچ شتىك
ناسرپنەوہ.

((ھەنرى دوفرىتۈي ۱۹۱۱))

❖ تاكو ئىستاكەش ھەزەم لە بۇنى گول ھەيە بەلام گول نابچىم.

((سانت بۇف ۱۸۰۴-۱۸۶۹))

❖ ترسنۆك، پىاويكە بەرامبەر ترس، بە ھەر دووقاچى ياد دەكاتەوہ.

((جۇزىف ئەدىسۇن ۱۶۷۲-۱۷۱۹))

❖ تۆكۈپى مامى، ئەگەر قەرز بەدى، كۈپى ئافرەتتىكى خراپى ئەگەر داواي
بەكەيتەوہ.

((ئەنتوان لوازىل))

❖ تەماشاي مۇفك بەكە ۋەكە ھەيە، نەك ۋەكە بووہ. ((سىنى))

❖ توندو تىزى ئىن، لە جوانىيايەتى. ((جان جاك پۇسۇ))

❖ تۆنەي پاكى، ھېچ نىت، تەنھا ۋوشەيەك نەبى. ((برۇتۇس))

- خ -

- ❖ خواردن له گهل يه کيکدا که دلّی نه با، وه کو نه وه وایه هونه ر بکه یت له گهل پیاویکی بی نه قل دا. ((راوول بۆنشون ۱۸۴۸-۱۹۳۷))
- ❖ خه سو، شه یتانی ژنه. ((نه لمانی))
- ❖ خوا، پیاوی درووست کردووه درؤ بکه ن، ژنیش بؤ نه وه ی باوه پیا ن پی بکه ن.
- ❖ خوشه ویستی و پارایی و ئازار، هه موو ده س له ناو ده سن و پیکه وه ده پۆن. ((ئوفید))
- ❖ خوشترین کاتی دلّاری، نه و کتاته یه، که به پیپلکانه کانداسه ر ده که وین. ((جۆرج کلیمه نسۆ))
- ❖ خوا پیاوی درووست کرد، کاتی بینی ته نه ایه که ی هیشتا به س نی یه، ژنی کرد به هاوسه ری بؤ نه وه ی زیاتر هه ست به ته نه ایه ی بکا. ((پۆل فالیری))
- ❖ خوا مروّفی درووست کرد، بؤ نه وه ی ببی، به لام شه یتان ژنی دروست کرد. ((فیکتۆر هۆگۆ))
- ❖ خواردنه وه به بی تینۆتی و هه لسان به دلّاری له هه موو کاتی کدا، نه وه یه نه ی ژنی به پیز، که له ئازهل جوودامان ده کاته وه. ((بۆمارشیه))
- ❖ خۆت به بلّیسه ده زانی، به لام کوژینه ر بوی. ((نه لکسه نده ر دمای کوپ))
- ❖ خه لکی ده کرینه سی به شه وه، له خو بایی بوو، خۆ به گه وره زان، نه وانی تر، من هیه نه وانی ترم نه بینیه وه. ((ئۆگست دیتۆف ۱۹۳۷))
- ❖ خوی گه وره، مووی له سه ر چه ناگی پیاو پوواندووه بؤ نه وه ی له گهل ژندا له یه ک جوودا بکریته وه. ((نه بکیتس))
- ❖ خوشه ویستری مروّف، له دلّی منا، نه وانه یه که ئاره زووی گومه ت درووست کردنیان هه یه.

بهشی چوارهم

پیشه‌کی

پیشک‌شه به و خویندوارانه که هه‌میشه می‌شکیان زاخاو
ده‌دهن به ئه‌ده‌بی کوردی په‌سه‌نمان.

ئه‌وا ئه‌مجاره‌ش به‌شی چواره‌می (وته‌کانی ژیان) مان خسته‌به‌ر ده‌ستی ئازیزان و
خۆشه‌ویستانمان هیوادارم جیی په‌زامه‌ندی هه‌موو لایه‌ك بی.

محمد عبدالرحمن زه‌نگنه

که‌رکوک

۱۹۹۱/۵/۱۲

- نه -

❖ نه وهی به زهیی به ئاژه لیکي بی دهسه لاتا نهیته، ناتوانی به زهیی به مړوف دا بیت.

((نه براهام لینکولن))

❖ نه وشتهی پیویسته لیی بترسین، ترس خویه تی.

❖ نه گهر به لوی کات و ون بکهیت، له پیریدا کات وونت ده کات.

((شکسپیر))

❖ نیش کرد گهره ترین دوژمنی مړوف ده کوژي، بیزاری، شه پ، هه ژاری.

❖ نه گهر نازیه تی له راستیدا نه بی، له درودا نی یه. ((عهره ب))

❖ نه وین، ده ریایه که، قولایی یه که ی نازانین، ته نه ا و کاته نه بی که

ده مانبا.

❖ نه گهر کات هه لېژیری، واته کۆت کردو ته وه. ((بیکن))

❖ نه گهر ده رگایان لی داخستی، له کۆنی ده رگا که وه ته ماشا مه که، یا

ده رگا که بشکینه یا خود برؤ. ((تونی کویک))

❖ نه و ده رگایه ی بۆت ناکریتته وه، کلیلی مه ده.

❖ نه گهر ویستت خه لکی پیت پیکه نی، ده بی ده م و چاوت گرژ بی.

((کازانؤفا))

❖ نه گهر مندال، له باوکی کرد، گومان له دایکی ناکری.

((ویژه ی نه سپانی))

❖ نه گهر گویت دا به لهشت و ناگاداریت کرد، ته مه نت دریژ ده بی.

❖ نیمه یه کجار ده ژین، دوور نی یه که متریش. ((مارسیل نه شار ۱۹۴۲))

❖ ئەۋەندە جوان نى يە، كە بتكوژيٲ و ئەۋەندەش ناشرين نى يە كە
بتترسينى. ((سرفانتيس ۱۶۱۳))

❖ ئەۋە ژارانە، پٲويستە لە سەريان خۆشحال بن، چونكە گەدەيان باشە
شكاتى لە دەس ناكەن لە ويدا بە مليۆنەها هەيە هاوار لە گەدەيان دەكەن.
((جان ناتوى ۱۹۳۹))

❖ ئەگەر دەتەوى نهيٲنى ژيان بزانى و چۆن تيٲدا بەختيار دەبى، من هەمووى
لە يەك وشەدا كۆدەكەمەۋە ئەۋيش، ئيشەۋ لە ئيشيش بەۋلاۋە نى يە.
((ئەدۋار لابلولى))

❖ ئەۋكەسەى نەتوانى بەباوكايەتى هەلسى، مافى ئەۋەى نى يە ژن بەيٲنى و
بيٲتە باوك.

((پۆسۆ))

❖ ئەۋكەسەى بە هەنگوين زياد بخاۋ (نيفراط) بكا، دۆست نى يە.
❖ ئەۋكەسەى بەپراستى ئامۆژگاريت بكا خۆشەويستە.
❖ ئەگەردوو ئافرەت بە يەك گەيشتن و ئەۋاقسەيان نابريٲتەۋە، ئەگەر بوون
بە سيبان، شەريان نابريٲتەۋە. ((صينى))

❖ ئەگەر دەتەوى دوزمن پيٲ نەۋيٲرى، پەۋشتى خۆت چاك بكە.
((ئەفلاتون))

❖ ئەۋەم پيٲخۆشە كە بليٲن بۆچى پەيكەرى بۆ نەكرا، نەك بليٲن بۆچى
پەيكەرى بۆ كرا.

❖ ئەۋانەى بەگژ ئازادى دا دەچن، ئەۋانە يارمەتى دەدەن.

❖ ئەۋانەى بەرد لادەبەن، پەنجەى خۆيان دەپوشينن.

❖ ئەگەر هەژار بووى، بىر بكەرەۋە كى لە تۆ شايان ترە.

- ❖ ئەگەر پەخنى دەژمەنەن و گەلەنەن، لە زۆر ئىشدا سەر نە دەكەتم و ئەگەر ناپەزايى ئەوانىش نەبوايە ھەر سەر نە دەكەتم. ((ريشيلۆ))
- ❖ ئەگەر گولت دەوى، نابى لە دېكەكەى بېزار بى. ((تورك))
- ❖ ئەو كەسە باش دەنوى، ئەگەر ھىچى نەبى لە ناو چوونى بترسى.
- ❖ ئەو كەسەى بە كەم پازى نەبى، بە زۆرىش پازى نابى.
- ❖ ئەو كەسەى نەپتەنەكانى بشارىتەو، دەگا بە ئامانجى.
- ❖ ئەگەر لە خۆشيدا بىن، ئەو خۆشىيە بەردەوام نابى، ئەگەر نەمان شار دەو. ((شكسپير))
- ❖ ئەو چۆلەكەى لە دەستايە، لە دووانى سەر دار باشتەر. ((سەرفانتس))
- ❖ ئەو كەسەى برادەرەكانى بە جى بەيلى، خۆى بە جى ھىلراو.
- ❖ ((موغیرە كوپى شەعبە))
- ❖ ئەى ئافرەت، وەرە بۆ باخچەكەم، چونكە دەمەوى گولەكانەت پى پىشان دەم.
- ❖ ((شريدان))
- ❖ ئەو بە خەلك مەكە، وەكو ئەو دەتەوى پىت بگەن دوورنى يە ھەست و نەستى ئەوان وەكو تۆ بن.
- ❖ ئەگەر باران پاوہستا، ئاوى جۆكەلە پوون دەبىتەو. ((ويژەى توركى))
- ❖ ئەو ئافرەتە جوانە يارى لە گەلدا بگە، كۆتايى يەكەى بە بزە دىت.
- ❖ ((ئەناتۆل فرانس))
- ❖ ئەگەر دەريا، ووشك بى، لم بە جى دىلى، ئەگەر پىاويش نەما، ياداشتى بە جى دىلى.
- ❖ ئەگەر ئاشىت وىست، بۆ شەپ ئامادە بە. ((ويژەى لاتىنى))
- ❖ ئەو دەى زۆر پىكەنى، زۆرىش دەگرى. ((ويژەى ەرەب))

- ❖ ئەگەر يەككە بۇ يەككە خراپەى لە گەلتا کرد، بەهەلدا چووه، ئەگەر بۇ دووهم جار هەلەى لە گەلتا کرد، تۆ بەهەلدا چووى. ((ويژەى صينى))
- ❖ ئەوەى هيوای نەبى، پقى لە سبەينىيە. ((ويژەى ئینگليز))
- ❖ ئەوەى زۆر ئازار بچيژى، زۆر فير دەبى.
- ❖ ئەگەر لە يەككى تر، پرسىار کرا، تۆ وەلام مەدەرەو، چونکە سووکى بۇ پرسىار کەرو وەلام دەرپيشان دەدا.
- ❖ ئەو ئافرەتەى، گالته بە ميژدەکەى بکا، ناتوانى لە خوشيدا بەردەوام بى. ((بەلزاك))
- ❖ ئەو پۆژەى ئيشى تيدا ناکەين، وەکو ئەو شەوەى کە ناخەوين مانوومان دەکا.
- ❖ ئەگەر توانای يارمەتيت نەبى، با هەميشە زمانت سوپاس بکا.
- ❖ ئەو ئافرەتەى موخليسە بۇ ميژدەکەى، موخليسە بۇ خۆى.
- ❖ ئەو کەسەى تەنها بۇ خۆى بژى، بە جۆرەى خەلکى مردووه.
- ❖ ئەمۆ لە کۆشکدا سبەى لە قەبردا.
- ❖ ئەگەر ئافرەت دادوهر بيژ و پياويش وولاتەکەيەتى. ((لامارتين))
- ❖ ئەگەر ئافرەت پقى هەلسا، دەبيژتە چەککى خەتەر، لە گەل نارنجۆکى ئەتۆم.
- ((ئاسەر ميللەر))
- ❖ ئەو پياوانەى چەندە بە نرخن، کە خوشەويستيان بۇ خوا بە قەد خوشەويستى ئافرەت ببوايه. ((کۆنفوشيوس))
- ❖ ئيمە هەميشە چاوه‌پروانى ئافرەتين کە خوشەويستى و بەختەوهريمان بۇ ديئى.
- ((شکسپير))
- ❖ ئەو ژيانەى کە نرخى هەبى ئەوەيه بۇ خەلکى کە بژين. ((ئەنيشتاين))

- ن -

- ❖ نافرته وه کو گولّه، نه گهر له جيگه ی خوی هه لکېشرا، له ژيان ده وهستی. ((شکسپير))
- ❖ نافرته، شيعری خواوړنده و پياوېش په خشانيتی. ((نابليون))
- ❖ نافرته، ده ژى بؤ نه وهی له خوښه ويستيدا به خته وهر بى، پياوېش خوښه ويستی ده کا بؤ نه وهی له ژياندا به خته وهر بى. ((جان جاک پوس))
- ❖ نافرته، به بى خوښه ويستی. مردووه. ((نه فلاتون))
- ❖ نافرته، سى شتى له پياوړا خوښ ناوې، ژنانه. له خوښايى بو، نه زان، ژنانه چونکه به ره لستى ده کا، له خوښايى بو، لاسای ده کاته وه، نه زانېش، له بهر نه وهی زووتى ناگا چى ده وى.
- ❖ نافرته، چل سال خوښه ويستی ده شاريتته وه به لام پقى کات ژميرک ناشاريتته وه.
- ❖ نافرته زور جوانه کان، بؤ پوژى دوهم که متر سه رساممان ده کا. ((ستندال ۱۷۸۳ - ۱۸۴۳))
- ❖ ناموژگارى، که س مه که نه و کاته نه بى، که داوات لى ده که ن.
- ❖ نازايه تى، نه وه نى يه، دلّت ترسى تيدا نه بى، به لام نازايه تى نه وه يه زال بيت به سه ترسا.
- ❖ نافرته، به زپړه گانی به راورد ناکړى، به لکو به نه ده بى.
- ❖ نافرته ناسرين، دهم و چاوى له ناوینه دا ده بينى و نافرته جواښ دهم و چاوى له چاوى خه لکيدا ده بينى. ((به رناردش))
- ❖ نافرته تیکم ده ناسى، زور توپه بوو هه لده چو له بچوکترين هو، هرچى دهرمانى هيمنى و چاره سه ره بوو، سوودى نه بوو بؤ چاک بوو نه وهی به لام له م

دواییه دا چاک بووه و که یه کیک له پروفیسوره تاییه تییه کان پئی ووت : نوو توپه بوون دیارده یه که له ته مه ن گه وریی .

❖ ئافرهت ده توانی نهیئی خوی زیاتر بیاریزی له نهیئی یه کیکی تر .
(لایروبی)

❖ ئافرهت، جوانترین دیار یه که خواوه ند به مرقی پیشکه ش کردوه .
(سوکرات)

❖ ئافرهت، نه گه ر بۆ سیداره ش بپریت، داوای نه وه ده کات ماوه بدریت تا کو خوی ئارایش بکا .
(ئینگلین)

❖ ئافرهت، سی جۆره پیاوی ناوی، بی نه قل، له خوبایی بوو، ژنانه .
(بسمارک)

❖ ئاده میزاد، نه وه ی هیه تی چاودیری ده کاو ده بیاریزی، به لام سۆشیا لیست له شته کانی خه لکی تر دا .
(مالکروم دوشازال ۱۹۵۰)

❖ ئافرهت وه کو مانگ وایه، له به ر پووناکی پرشنگدار ده بیئت .
(ویژه یی نه لمانی)

❖ ئاگادار به تاوان مه که، چونکه پالت پیوه ده نی بۆ دزی و پاشان بۆ خۆشارد نه وه .

((فه رهنسوی سۆمییه ناز ناو بهه تری سۆم ۱۸۴۴ - ۱۹۰۷))

❖ ئافره تی خراپ، وه کو به هارات وایه، که م که م نه بی بۆمان هه زم نا کری .
(لويس سيباستيان مرسيه ۱۷۴۰ - ۱۸۱۴)

❖ ئافره ت مرقیه کی بچوک نی یه، به لام پیاو سه رکه وتو تره .
(نیکول)

❖ ئافره ت هاو پریتی ئافره ت لای نرخ ی نی یه، ته نها نه و کاته نه بی که نه و ئافره ته هه چ پیاویکی خۆش نه وی .
(هه نری دوفرنوئ ۱۹۱۱)

❖ ئافرهت، هه ندى شتى هه يه ده شاريتته وه، بۆ ئه وهى ده رىخات.
((مونتاین))

❖ ئافرهتى چاك و پاك، خۆده دهن به دهسته وه و چاويان نوستوه، بۆ ئه وهى
خۆ به دهست دانه كه نه بينى.
((گاستۆن دو كافيه و روبير
دوفليوس))

❖ ئافرهت، خۆى ده دا به دهسته وه و نامرى.
((شارل دو برنار))
❖ ئافرهت، بزه ده يگرى كاتى ده توانى، به لام هه ر كاتى ويستى ده گرى.
((كارلايل))

❖ ئافرهت، له ئيش و كارماندا شهريك ناكهين، چونكه خۆيان ئه وهنده ئيشيان
هه يه كه به سيان بى.
((لودفيك ئوفولويل ۱۹۵۸))

❖ ئاده ميزاد، نه گۆشتى ده خورى نه پيستی به كه لك ديت، كه واته چى ترى هه يه
له زمان شيرينى به ولاوه. ((تورك))

❖ ئافرهت، خۆى فيرى كردم، ئافرهت چيه.
((كبلنك))

❖ ئافرهت، گوليكه بۆنى ده رناچى، نه گه ر له سيبه ردا نه بى.
((لايتباى))

❖ ئافرهت، ده لى مرقايه تيه و پياو سه ره ستى.
((سميلس))

❖ ئافرهت، وه كو مندا له، نه گه ر دوواى كه وتى پاده كا، كه تۆ لى پات كرد دووات
ده كه وى

((فولتير))

❖ ئافرهتى جوان، چاو پيى خوشحاله، ره وشت باشيش، دل پيى خوشحاله
يه كه ميان ئه وشته جوانه و به نرخانه يه كه ده كرى به قه داو دووه ميان، كانزايه.
((ناپليون))

❖ ئافرهت، قوربانى به هه موو شتيك ده دا له پيناوى ئه و پياوهى كه خوشى
ده وى به لام گوئى به وه نى يه كى باوه رى پييه تى له خوشه ويست كه يدا.

❖ ئافرهت وه‌کو کات ژمیتری جوان وایه، دیمه‌نی جوانه، دهم و چاوی جوانه جولانه‌وه‌ی جوانه، به‌لام چاک کردنه‌وه‌ی گرانه.

❖ ئافرهت، له‌غاوی جیهانی به‌دهسته‌وه‌یه، هه‌ر کاتی ویستی چاکی ده‌کاوه‌ر کاتی ویستی تیکی ده‌دا.

❖ ئافرهت، له‌ژیاندا به‌سی پله‌دا تی ده‌په‌پێ، یه‌که‌م خه‌ون به‌دلداریه‌وه‌ ده‌بینی، له‌دوومیندا تا‌قی ده‌کاته‌وه‌ له‌سیه‌مه‌دا لێی په‌شیمان ده‌بیته‌وه‌.

❖ ئای. خوشه‌ویسته‌که‌م، چه‌نده‌ ده‌نگتم پی‌خۆشه، که‌ بی‌ده‌نگ ده‌بیست. ((لامارتین))

❖ ئافرهت نه‌وه‌که‌سه‌ی خۆش ده‌وی، که‌ خۆشی ده‌وی به‌لام پیاو و ئافره‌تی خۆش ده‌وی

((هیران))

❖ ئافرهت، جوانترین دیارییه‌ که‌ خواوه‌ند به‌ مرقفی پیشکesh کردوه‌.

❖ ئافرهت، وه‌کو قوماش وایه، هه‌لبژاردنی له‌ ژیر پووناکی مۆم دا ده‌بی.

❖ ئافرهت، وه‌کو کوتر وایه، له‌وکاته‌یدا بیر له‌ پیاو ده‌کاته‌وه‌، خه‌ون به‌ هیلانه‌وه‌ ده‌بینی.

- پ -

- ❖ بالنده‌ی نامۆ، خێرا هێلانه دروست ده‌کا. ((تورك))
- ❖ باوه‌ر به‌و براده‌ره مه‌كه كه به‌ربه‌ره‌كانی و دوژمنایه‌تیت ده‌كاو دوای ناشت ده‌بیته‌وه.
- ((ئینگلیز))
- ❖ با نه‌زان، چى ده‌لێ با بلێ، زانین نرخیکى هه‌یه و ئینکار ناکرێ. ((ده‌لافۆنتین))
- ❖ بۆ دنیا ئیش بکه، وه‌كو بلێ هه‌تا هه‌تایه ده‌ژیت و بۆ دووا پۆژ ئیش بکه، وه‌كو بلێ سبه‌ی ده‌مری. ((ئیمام عه‌لی))
- ❖ بۆ برده‌ره‌كانت ئیش بکه، زیاتر خوشتیان ده‌وی، چاکه‌ش له‌ گه‌ل دوژمنه‌كانتا بکه ده‌بنه‌ براده‌رت. ((تۆلستۆی))
- ❖ به‌ قسه‌ی خوش ده‌رگای ئاسن ده‌کرێته‌وه. ((تورك))
- ❖ به‌خته‌وه‌رت‌ترین ئافره‌ت، وه‌كو به‌خته‌وه‌رت‌ترین وولاتی بی میژوه. ((جۆرج ئه‌لیۆت))
- ❖ براده‌ر نا ناسرێ، له‌ کاتی ته‌نگانه‌دا نه‌بی. ((جۆن هیود))
- ❖ به‌ سه‌بر کردن به‌ تێپه‌رکردنی کات، گه‌لای تو ده‌بیته‌ ئاوریشم. ((چینی))
- ❖ بپوای خۆت و هه‌ل‌دانه‌ تایبه‌تیه‌كانت خۆت بده‌ ده‌ست پۆژگار، ئاگاداریش به‌ جیاوازی نه‌که‌ی له‌ نێوانیان دا.
- ❖ به‌ نرخ‌ترین دیاری خوا به‌ پیاوی دا ئافره‌ت بو.
- ❖ باوه‌رت به‌ هه‌تاوی زستان و دلێ ئافره‌ت نه‌بی. ((بولگاری))

- ❖ باوه پټ هه بى به و ئافره ته ی که تاكو مردن رقی له پیاوێك ده بیته وه، باوه پټ هه بى خوښى ده وى تاكو پله ی مردن.
- ❖ به ختیارى مړوف ژيان، ژيانیش ئیش کردنه. ((تولستوی))
- ❖ به زه یی، جه وری یاسایه، هیچ که سیك یاسا به توندی به کار ناهینیت ته نها جه وړ که ران نه بى
- ❖ به باشى چاوت بکه ره وه پیش ژن هینان، له پاش ژن هینان نیوه نووستوو ده بیت.
- ((نه مریکی))
- ❖ برا هه یه، له دایکتیش نی یه.
- ❖ بیده نگى، باشتړین شته بۆ ئه و که سه ی بیقیمه ته.
- ❖ به هه زار دینار ناتوانی، پیکه نینی بکړی.
- ❖ بیده نگى، چهند خوښه، کاتى گوى له سهروه ی دل ده گرین.
- ❖ باشتړین پښگا بۆ ئه وه ی له گيرو گرفت پزگار بیت، گيرو گرفته کانت بخه ره گیرفانه دپاوه که ته وه.
- ((کولیه))
- ❖ بگره و به رده له گه ل ژنیکی توپه دا مه که، چونکه کاته کات به فیږو ده ده ی. له گه ل ژنیکی پازیش بگره و به رده مه که چونکه کاته که ی به فیږو ده ده ی. ((شیلدن))
- ❖ باشتړین که س ئه و که سه یه له عه یبى خوى بگه پړئ نه ک له عه یبى خه لکی.
- ❖ بانگه بیده نگه کان و نه رم و نیا نه گانی دایک، پښگه بۆ کانی او ی خیر وون ناکه ن.
- ((هه نری وورد پیشته ر))
- ❖ به گویره ی پیاو ژن هینان کو تایی ژيان، به گویره ی ژنیش هه وه لیه تی.
- ((دیوولی))
- ❖ بپوانه پیاو وه کو هه یه، نه ک وه کو بووه.
- ((چینی))

- ❖ به ندى پاسته قينه، نه و كه سه يه كه نه توانى پاى خوى به سه ربه ستى بلّى.
((توربيدس))
- ❖ به ختيارى، به مال و پاره ي زورنى يه، به لكو به قه ناعه ته.
❖ به نرخترين شت له ژياندا، سى شته، زانست و خواردن هاوپيتى.
❖ به بى دلدارى ژن مه هينه، نه گهر خوشه ويستيت كرد، باوه پت هه بى به وهى
خوشت دهوى، باوه پى به خوشه ويستى هه يه.
((جو زيف))
- ❖ برينى دلدارى، چاك نابيتته وه، ته نها به دلدارى نه بى.
❖ بو له مردن بترسين، نه گهر ئيمه خاوه ن ماف بين، چاك وايه، مرؤف له پيناوى
بيريذا بمرى، نه ك به دريژايى زه مان خائنى وولاته كه ي ترسنوك بيت و ياريدده دهى نه بى.
((مانزىنى))
- ❖ به ختيارى، په پوله يه كه، كه ويستت بيگرى له ده ستت دهرده چى.
❖ به منالت مه لى، تو جارى مندالى و هيچ تيناگه ي.
❖ بناغه ي وولاتى هيچ، يه ك كات ژمي ره، وولاتى راست تا پوژى كوتاييه.
❖ نيشتمان په روه رى به ته نيا به س نى يه، پيوسته له گه ليا كينه و دل پيسى له
گه ل كه سا نه بى.
((نه رستو))
- ❖ به ختيارى، له جولانه وه و به رده وام بوونه له ئيش و كار. ((وليهم بلاك))
❖ به ختيارى نه وه يه، نه وهى له سه رته بيكه ي به په زامه ندى و پاڙى بوونت.
((لودفيك هاليفى))
- ❖ بى هيژترين كه س، نه و كه سه يه، نه توانى نه ينى خوى بشاريته وه.
((عهره ب))
- ❖ به لىنى خوشه ويست، نيوه ي نه مه كدارييه.
❖ بيدهنگى، نيوه ي په زا بوونه.
❖ بون كردن، نيوه ي چيژتنه.

تريشى نهنیه که، نه وه نهینی خوشه ویستیە. ((بۆ مارشیه ۱۷۸۴))

❖ بزە، زمانیکە، پێویستی بە پوون کردنەوێ نی.یه.

❖ بزه، زمانیکه، که مروج ههستی پیده کات به رامبر خوشه و بسته که ی.

❖ **بزه، زمانی دلداریه.**

❖ بیروام وایه، مهسه له که له کوتاییه دا دلداریه، چونکه هر کاتی بره وهری

خۆشەويستى يەك بگەمەو، ئەو بىرەو ەرييە زال دەبى بە سەرما. ((فلادمير))

❖ بوکی، گرینۆکه، ژنیکه پیده که نی، به پیچه وانه وه راسته.

❖ به رگری، خراپه، به خراپه مه که ن. ((ئۆلستۆی))

❖ بۇ ۋەدەس ھېنانى ئافرەت بۇ خوشەۋىستى، پىۋىستە ۋا ھەلسوكەۋتى لە

گەلدا بکەي، وەکو تۆ ھەز لەو شتە نەکەي. ((بۆ مارشپە))

❖ به خت، سه ركه و تن درووست ده كات، سه ركه و تنيش وه رگرتن درووست ده كات.

((ثاتین پای))

❖ بۇ قەرەبالغى، خەلكە بچو كە كان و دەھۆلە كان ھەلدە بىر تىن.

((ج. ش. لیشتبرک ۱۷۹۹))

❖ بالندہ، به بالہ کانی دہ فری، پیاویش به ہیمہ تی۔ ((نہ نبای))

❖ به سه ربه ستم ووت کوا کوره کانت ؟وتی یه کیکیان هه لواسراو یه کیکیان به

شیتتی مردویه کیکیان له دایک نه بووه. ((جوبران خه لیل جوبران))

❖ بۇ دلداری، يەك فرمىسك ھەلدەرىژىن، بەلام بۇ بەرژەۋەندى خۇمان ھەموو

فرمیسک هه‌لده‌ریژین.

- ❖ باشتړين برادره نه وه، په، که نهينې نادرکينې.
- ❖ بې هيڅ، هره په ده کاو نازا نيش ده کا.
- ❖ برادره سه نوقیکی داخواوه وکللی پافه په.
- ❖ بهر د قورسه و لم قورسته، به لام نه زان له هر دووکی قورسته.
- ❖ برادره، وه کو ته ندروستی وایه، نرخی نازانی تا کو وونی نه که ی.
- ❖ برادره زور ده بې، نه گهر جزدانه که ت پر بې له پاره.

- پ -

❖ پېش ئەۋەى تورپە، تەماشاكە، ھۆ ھەيە بۆ تورپە بونت.
(ئىنگلىز)

❖ پېۋىستە بۆ خۆراك، ھەول و ئېش كىرن.
(ئىبن خەلدون)

❖ پىاۋ ئاۋاتى ئەۋەيە، سامان كۆكاتەۋە، بۆ ئەۋەى بە ھەموو
پەزىمەندىيەكەۋە پېشكەشى بىكات، بەۋ ئافىرەتەى كە بەر تورپەيەۋە دەكەۋى.
(مارك تۋىن)

❖ پىاۋ ھەندى جار، پىاۋە، مى، مېيە، لە ھەموو كاتىكدا.

❖ پىاۋ، لە بەرد نان دەردەكا.
(تۈرك)

❖ پەيمان ھەۋرە، بەجى ھىتانى بارانە.

❖ پىاۋ دوو جار خۇشحال دەبى، كاتى ژن دىنى و كاتىكىش ژنەكەى
دەمرى.

❖ پىاۋ چۆن ئافىرەتەى دەۋى :

كەچ بى، ۋەكو مەريەم.

جۋان بى، ۋەكو كلىۋباترە.

تېكۆشەر بى، ۋەكو جان دارك.

سەخى بى، ۋەكو فاتىمە.

ئافىرەت چۆن پىاۋى دەۋى :

دەۋلەمەند بى، ۋەكو پۆكفلەر.

سەفى بى، ۋەكو حاتەم.

❖ پىاۋىك، بە دوۋاى ئافىرەتەىك بەكوۋ دىخۋازى، بەلام ئافىرەتەىك بە دوۋى

پىاۋىكدا بگەپى دەكەۋىتە چالەۋە.
(ۋوتەيەكى ھىندىيە)

❖ پياوۋەتى و چاگە كىرگەن ئەۋەيە كە ئەۋەي پىۋىستە بىدەي بە يەككى تر بە راستى.

❖ پياو سى شتى لە ئافرەت دەۋى، چاگى لە دىدارى و پاگى لە پوداۋ و زەردەخەنە لە سەرلىۋان.

❖ پياو، ئافرەتى زۆر ژىرى خۇش ناۋى، چۈنكى سەرى لى دەشىۋىنى، ئەمەش ئەۋە ناگەيەنەت كە ئافرەتى نە قامى خۇش بویت.

❖ پىۋىستە ھەموو ئافرەتەك مىردىكى ھەبى، بەشدارى خۇشى و ناخۇشى نەينەكانى بكات.

❖ پياو پەسەندى ئەۋ ئافرەتە دەكات كە لە مەيدانى دىدارىا شارەزايە بەلام ھەرگىز ناخۋازى.

❖ پياو، بە راستى ئافرەتى خۇش ناۋى، تا ھەلەكانى و ناتەۋايەكانى خۇش نەۋىت.

❖ پەرتووك، پەنجەرەيەكە، تەماشى جىھانى پىدەكەين. ((چىنى))

❖ پىۋىستە لە پىگەي ژياندا لە نيۋان دوۋاندا، مامۇستايەك بدۆزمەۋە.

((كۆنفۇشىۋس))

❖ پياو، دەتۈنى ژن لە ھەموو پياۋىك بپارىزى تەنھا لە خۇي نەبى.

❖ ((چىنى))

❖ پىر بووم و ھىچم جى بەجى نەكرد، ئىستاش ئەۋ كاتەم نى يە، ھىچ شتىك

جى بەجى بىكەم، ھەرۋەكو ھەۋەل دەمىنمەۋە لە سەر ئەۋ ھىلەي كە دۆزىومەتەۋە دەپۆم.

((بۆل سىزان))

❖ پيم بلې چەند جار ئه وکەسەي ئاگاداره و سامانی دزراوه، يا ئه وهی مه له وانی ده زانی خنکاوه، منیش به تو ده لیم چەند جار زیره ک سەر نه که توه، يا راستیک تیکه وتوه.

((پوکفرله))

❖ پیاو، ههست به هیزی ده کاو به شی ژن ده دا، ژنیش ههست به پیری ده کاو به سەر پیاو دا جه ور ده کا.

((به رناردشۆ))

❖ پیکه نین، ئه وه تاوه یه، که هه ور له سەر دهم و چاوی مروڤ لا ده با.

((فیکتۆر هۆگۆ))

❖ پیاو، چه ز ده کا به ته نها بیته، بۆ ئه وهی به ته نها بیته، ئا فره تیش چه ز ده کا به ته نها بیته بۆ ئه وهی له گه ل یه کی کدا بیته.

((مۆریس دوکوبرا))

❖ پيش ئه وهی ژن به یتم، شه ش تیورم هه بو بۆ به خێو کردنی مندا له کانم، به لام نیستا شه ش مندا لم هه یه و هیچ پیکه یه کم نی یه.

((دگۆن وه یلمۆس پۆشته ر پۆلان ۱۹۰۹))

❖ پیویسته له کاتی قسه کردن له گه ل ئا فره ت دا، زۆر پیزی بگری، به پیچه وانه وه جولانه وه که که متر پیزی بگری.

((ناتین))

❖ پیویسته درۆزن، بیری تیژ بی.

((کوتنلیاتۆس))

❖ پيم بلې، کێ خۆش حال بووه به سەر که وتنی براده ره که ی، به بی

حه سوودی.

((ئه سخیلوس))

❖ پیاوی چاک، خاوه نی وولاتیکه.

((سنیکا))

❖ په ره سیلکه، به هار درووست ناکا، به لام ووشت ر بیابان درووست ده کا.

((ئه لفرید کابۆ))

❖ پياوژنى خەلكى خوش دەۋى، بەلام كۈپرەكەي لە ھەموو كەس زياتر خوش دەۋى.

((وتەيەكى جيورجى يە))

❖ پياو لە سەر بەرد نانى خۆى دەر دەكا.
❖ پىم بلى، چى جۆرە كىتەيك دەخوینىتەۋە، پىت دەلیم تۆ كىيت.

- چ -

- ❖ جوانی په له وەر، له په پړه کانیدایه، جوانی پیاو له زانستیدایه.
- ❖ جوانترین شت له دلداریا نه وهیه، وه کو لقی دار گوله، هر کاتې گولیکې لی سیس بووه وه، له ولاوه خونچه یه کی تر دهرده چی.
- ❖ جوانی و خوشه ویستی، نه و دوو شته لای نافرته گرنکه.
- ❖ جوانترین شت له شه ودا نه وهیه، که پوژ له دایک ده بی.
- ❖ جوانترین چاو، دروژنترین چاو، چاوی ژنه. ((به رازیلی))
- ❖ جوانترین شت که موسیقا ژنه کان کردوویانه، به ره می ئیش و ئازارو خه فه تیانه.
- ❖ جیهان، شانویه، به لام دهره کان به خراپی دابه ش کراوه. ((تولستوی))
- ❖ جوانترین بزه له پشت هه وره وه، نه و بزه یه یه که له نیوان فرمیسکی نافرته وهیه پیگه ده بری. ((لامارتین))
- ❖ جاران، نافرته پیر ده بوون، به لام هر جوان بوون، نه مپو پیر نابن، به لام ناشرین ده بن.
- ❖ جوانه مروف له پیناوی وولاته کهیدا بمری، له وهش جوانتر نه وهیه، له پیناوی دا بزی.
- ❖ جنیو، به هاوسیگه ت بده و قهر ه لکه نه.
- ❖ جوانی نافرته، وه کو سامان وایه بۆ پیاو، هیژو ده سه لاته.
- ❖ ((نه کسیل مؤننه))

چ -

- ❖ چەند جوانه، کاتي بزە، له قولايی دلەوه پرشنگ دەدا.
- ❖ چاکه بچینه، به ختیارى دە دوریتە وه.
- ❖ چى بارىك قورسه ؟ توپه بوون. ((ژيرىك))
- ❖ چەند دەتوانى خەفەت، له خۆت دوور خەرەوه. ((ئینگلین))
- ❖ چاك وایه، بلیى نا، نهك بلیى دوور نی یه.
- ❖ چاك وایه، له برسا بمرى، نهك له پەزىلیك داواى نان بکەى.
- ❖ چاو، باوه پى به خۆ هیه وگوێ ههواله کەى به پاست دەزانی.
- ((وته یه کى سويسریه))
- ❖ چەند خۆشه ویستی بکەین، ئەوە نده خۆشه ویستیمان بۆ خۆشه ویستی کەم دەکاته وه، ئەوە نده ی کە دەخۆین، زیاتر حەز له خواردن دەکەین. ((ئالان لوبرۆ ۱۹۳۱))
- ❖ چاکترین کات بۆ پاکیشانی دلی بیوه ژن، ئەو کات یه کە له ناشتنی میرده کەى دەگه پیتە وه
- ((تۆماس فۆلەر ۱۷۳۲))
- ❖ چاك وایه ئافرهت وا لی بکەى سوور هه لگه پى، نهك واى لی بکەى پى بکە نى
- ((ئەلفۆس کار ۱۸۵۹))
- ❖ چۆن له دوپشك دەترسى، ئاوهاش له وانه بترسه کە غەیبەتت دەکەن.
- ((عەرەب))
- ❖ چاودیری دوزمەنت بکە وه کو شیړى بزانه، ئەگەر مشکیش بى.
- ((ئینگلین))

— د —

❖ ديؤجنس، وتی له تالیس — یان پرسى : قورسترین شت چیه ؟

وتی : نه ویه مړوف خوی بناسی، هر وا لیان پرسى :

سووک ترین شت چیه ؟

وتی ناموژگاری خه لک کردن.

❖ دلم وهکو موم نهرمه، به لام بو تهنگانه وهکو تاویره.

❖ دلوی ههنگوین به توانایه، هه لگری پینووس به تواناتره، گه لیش هه لئاسی به

شوپش، تا خاوهن پینووسه کان هه لئه سن. ((فونس سییه م))

❖ دلدارى و خوشه ویستی، نه و کاته ده زانری، که پیی هه لده ستی.

((ویژه ی نه سپانی))

❖ ده زانین به پیری له دایک ببین و به لاویتی بمرین. ((جان کوکتو))

❖ دلبره ری کچ ده لی، چونت پیخوشه وام لی بکه، به مهرجیک فیتریم.

((دیدرؤ ۱۷۶۹))

❖ درؤ بالی نی یه، به لام ناو زپان بالی هه یه.

❖ دهس پیکردن، نیوه ی نیشه.

❖ دایکی کوژراو ده نوی، به لام دایکی کوژه ر نانوی.

❖ ده توانی گول له ژیر پیتا داپزینی، به لام ناتوانی بونه که ی نه هیلی.

❖ دوو ریگا هه یه، بو سه رکه وتنی هه میشه یی، راست گویه کی هه میشه یی و ئیشی

به رده وام.

❖ ده وله مهندي، به بی چاودیری، وهکو قفلای بی کلیل وایه.

❖ ده وله مهندي ره زیل، وهکو به هیزی ترسنوک وایه.

❖ درؤزن، دزه، چونکه دز سامان ده زی و درؤزن نه قل ده دزی.

❖ دلی نافرته، سه نووقیکه، پره له شووشه ی به تال بونی گولوی کونی لی دیت.

❖ دلدارى جوړى هونه رى شيتى وهرزه، ناشرينترين جوړى، نه وه يه كه نه و دوو دلداره وا ده زانن دلدارييه كه يان ده مينيتته وه و پوژگار نايكوږي. ((مه نفولوتس))

❖ دلدارى لاويتيه، له وه به دوواوه وپينه ي خه وه.

❖ دايك پروناكييه كه هرگيز ناكورژيته وه. ((فولتير))

❖ دلپه يه كه له سهر دلپه يه كه ده بيتته ده ريا.

❖ دوژمنيكى ژير، چاتره له هاوپپه يه كى نه زان.

❖ دبلوماسى، نه و پياووه يه، دوو جار بير ده كاته وه، پيش نه وه ي هيج بلئ.

❖ دلدارى وه كو ئاگر وايه، وشك وسه وز ده سووتيتي، هر وا خوشى ده سووتيتي تاكو به خو له مي ش ده بي.

❖ دلدارى، نه و ئاره زووه يه، كه به سهر به ستى يه كيكي تر ده به ستيتته وه ((جان بول سارتر))

❖ ده شئ دل بچوك دونياى گه وړه و خوشه ويستى گه وړه ي تيدا بي.

((ره سول هه مزاتوف))

❖ دلدارى راستى سهر چاوه ي ئازاره، نه وه ي له ئازار بترسى، شايس ته ي دلدارى نى يه.

((لامارتين))

❖ دلى ئافره ت، مرواريه كه، پيوستى به مه له وانى باش هه يه.

❖ دلى ئافره ت، زورانبازي زور ده كا، به لام نامري.

❖ دلدارى ژنان هه ميشه كوږره.

❖ دهنگى هق، جاروبار نه به گوى نه به سهر، نابيستري، به لام به دل ده بيس تري.

((توفيق ولحوكيم))

❖ دلدارى، په يمانيكه، له گه ل ئازار دا. ((مه دام دى ليناس))

- ❖ دلدارى و پاراىى و ئازار، ھەمىشە دەستيان لە ناو يەكدايە . ((تۆفید))
- ❖ دلدارى، لە ھىچەوھ لە دايك دەبى و بە بى ھىچ دەمرى . ((ئەلفۇنس كار))
- ❖ دەولەمەند، نوژدار چاودىرى دەكا، ھەزارىش ئىش و كارى پزگارى دەكا .
((وئىژەبى پۆلۇنى))

- د -

- ❖ پاستی و پون، همیشه سهر دهکون. ((نینگلین))
- ❖ پازانه وهی پیاو نه ده به، پازانه وهی ئافرهت زیږه. ((عهره ب))
- ❖ په وشتی ئافرهت، وهك ئاوینه یه کی پاکی پرشنګداره، نزيك ترين هه ناسه کاری تیده کا.
- ((سیرفانتس))
- ❖ رابواردنی هه ژار به تام تره له هی دهوله مهند، نه وهنده به سه که هه ژار خواردن به تامه وه دهخوات، دهوله مهند هه رچی هه بی بیدات تامی وای دهس ناکه ویت. ((هلنسیوس))
- ❖ پاستی، ته نها شتی که که هیچ که سیك نایه ویت برپوای پی بکات. ((به رنارشو))
- ❖ پاسته سامان قسه دهکات، به لام نابیستی.
- ❖ پاست ترين شت که مړوف نهو پوژده دهینوسی، یا دهرباره ی پاقه ی تایبه تی خویه تی، یا هه ستيکی پاسته له دله وه دهرده چی. ((یه کیک))
- ❖ پاستی خواردنی میشکه، به لام جوانی خواردنی دله. ((شیلر))
- ❖ پاقه (تجربه)، نهو ناوه نهینیه یه، که دهیسه پینین به سهر هه له کانماندا ((توسکار وایلد))
- ❖ رابوردو به یاد دینمه وه، نهك بق نه وهی برینیک بکولینمه وه، به لکو بق نه وهی پاقه به خوږایی نه پرواو بیریش به دوواوه نه گه ریته وه. ((نه میل حه بیبی))
- ❖ پاسته من له سهر خو دهرپوم، به لام پووی نه داوه یهك هه نگاو به ره و دوواوه بگه ریتمه وه.
- ((نه براهام لینکولین))

❖ پاست گۆی میژوو، بی دهنگی مردووهکان دروستی دهکه ن.

((ثاتین رای ۱۹۱۴))

❖ پاست بلّی، با له سیّدارهت بدهن.

((کریستوفه ر مارلو ۱۵۹۰))

❖ پاستی، به ئەقل و دل دهنانین.

((باسکال))

❖ پاستی، له ده می مندالانهوه دهردهچی.

((لاتینی))

❖ پِیزنی هه موو شتیک بگره، وه کو ئه وهی پِیزنی باوکت دهگری.

((یابان))

❖ په زیل، له م دونیا به دا، وه کو هه ژار دهژی و له و دونیا ش وه کو ده و له مه ند

حیسابی له گه ل ده کری.

((عه ره ب))

❖ په زیل، ته نانه ت له لای بالندهکانی ئاسمانیش بی قه دره.

((یابان))

❖ په زیل، سکی تیر ده کاو هاوسییه که ی برسییه، سامانه که ی ده پاریزی و

ناموسیشی نی به.

- ❖ هاوسی، پیش خانو، هاوپی، پیش پیگا. ((عهرب))
- ❖ هموو داری بهری هیه، بهری دلش کوپه.
- ❖ هر که سی بهینی دوو که س، تیک بدا، مردنی به دهس نهو دووانه دهبی
- ((ویژه یی عهرب))
- ❖ هر که سی، ته نها چاکه ی خوی و خراپه ی خه لک ده بینی، کویر له و باشتره.
- ((میخائیل نه عیمه ۱۹۸۸))
- ❖ هیچ خوشیه ک نی یه، به قه د خۆشی، چاکه. ((تورک))
- ❖ هه ژاری، عیب نی یه، به لام ته مه لی عیه. ((تورک))
- ❖ هیچ شتیک نی یه، پیگه ی هه وڵدهر بگری بۆ پیشکه وتن. ((بیتهوفن))
- ❖ هه ق (ماف) وه کو ته په دور وایه، ناخنکی. ((تورک))
- ❖ هیزی ده پیاوم هیه، چونکه دلم پاکه. ((نه نسن))
- ❖ هه میشه هه ز ده که م گوی له و مروفه بگرم که باسی خوی ده کا... چونکه نهو کاته گویم له شتی باش ده بی.
- ((ویل))
- ((پۆجرن))
- ❖ هموو برینیك، مه ره می هیه. ((نینگلین))
- ❖ هموو فه لسه فه ی پیاوان، ناکاته یه که هستی ئافره ت. ((فۆلتیر))
- ❖ هه له کانت له لای خه لکی تر به و جوړه یه، که تو هه لایان ده بینی.
- ((گلادستون))
- ❖ هموو نه وانه ی ئاموژگاری خه لکی ده که ن که ژن نه هینن، خویان ژنیان هیناوه.
- ❖ هموو زمانی جیهانی فیڕ بووم، له هه موو زمانی خوشتر زمانی چاوه.

- ❖ ھەق، بە کردارو بە دل دەزانين. ((باسكال))
- ❖ ھەموو ئاۋاتى ئافرەت، ئەۋەيە بە جوانى بىمىنىتەۋە. ((لۆردلتلتۆن))
- ❖ ھەموو ھەلەيەك، بۆ بى ئەقلى پياۋ دەگەپپتەۋە. ((مىشلن))
- ❖ ھەموو شتىكى چاك، لە چۈر دەۋرما دەسكردى ژنەكەمە. ((پۆكفلەر))
- ❖ ھەر كەسى كىتپىكى باشى كۈشت، واتە پياۋىكى باشى كۈشتۈۋە.
- ❖ ھەموو قوتابخانەى جىھان، دىسۆزى دايكتت نادەنى. ((بولگارى))
- ❖ شەش شت لە مۇڧ دا جوانە :جوانى لە لووتا، شىنى لە چاۋدا، پىكى و پىكى لە دەم و چاۋدا، بىقەدارى لە دىمەن دا، جوانى لە بالادا، پىكى و پىكى لە قۇۋ پرچ دا.
- ❖ ھەر چەندە ئافرەت، بە ھەشتى لە دەست داۋىن، بە لام ھەمىشە لە باۋشيا دەگىنەۋە.
- ❖ ھىچ مىللەتەك نەيتۈۋانە ھەلىسىت، بە بى ئەۋەى ئاگرىك پاكى نەكردبىتەۋە. ((گاندى))
- ❖ ھەلەى ئەۋانە كە لە سەر شتىك سوۋرن، لە لام باشترە لە دو دلى زاناكان. ((ئەناتۆل فرانس))
- ❖ ھەر كەسى باۋەپى بە خۆشەۋىستى ھەبى ھەموو شتىك دەكا، تاكو پىى بگا. ((فلىكان))
- ❖ ھەر كەسى پاستى بىنى و لايەنى نەگرىت ترستۆكە.
- ❖ ھىچ شتىك نى يە، لە فرمىسك زووتر ۋوشك بىتەۋە
- ❖ ھورپىيەتى... خۆشەۋىستىكى بى بالە.
- ❖ ھەژارى ھەلەيەكى كاتىيە، بە لام دەۋلەمەندى بى ئەندازە نەخۆشىيەكى كۆنى بى چارەيە.
- ((دىستوفىسكى))

- ❖ ھەموو كەس نەپنى دەشارىتتەو، ئەگەر ھەلەى زمان و لۆچى پوومەتى نەبى.
❖ ھىزى كۆمەل و خۇپاراستىيان بەستراو بە پەوشت باشى لاوۋەكانىيەو.

((ھاون))

- ❖ ھونەر ئەوۋە نى يە كە نەكەوين، ھونەر ئەوۋە يە ھەرچەندە كەوتىن ھەلسىنەو.
❖ ھىچ شتىك بە دزىيەوۋە مەكە، ئەگەر ئارەزووت لى بو بە ئاشكرا بىكەيت.
❖ ھىچ ھەژارىيەك وەك نەزانىن نى يە ھىچ سامانىكىش لە ئەقل بە نرختر نى يە.
❖ ھەمىشە لە دوژمنەكانت بېورە ھىچ شتىك لەوۋە زىاتر پەستىيان ناكە.
❖ ھەلۇ مەنئىرە تاكو كەرويشك نەبىنى.
❖ ھەر كاتى بەخت لە دەرگاتى دا، بە پىيى ياسا كىلى لە سەر داخە.

((پوسى))

((مىگىل))

- ❖ ھەر كەسى بتوانى ئافرەت بىنئىتە زەردەخەنە، واتە نىوۋە پىگەى بۇ دلى
بىرپوۋە.

- ❖ ھارپى ھەموو كەسىك ئەقلىتى، دوژمنىشى نەزانىيەتى.
❖ ھەموو جىھان لە تاى ترازوۋىيەكدا بى و دايكە لە تاى ترازوۋىيەكدا بىت، دايكە
ھەلدە بژىرم

((جان جاك پۇسۇ))

- ❖ ھەرچى بىرقەدار بى زىپ نى يە، زىپىش نى يە ئەو شتەى بىرقەدار بى

((لويس سكوتنىر ۱۹۴۵))

- ❖ جەورو زۆر دارىيە، كە بلئى ئافرەت تىگەيشتو نىن ((مەدام لىتسىيا)) بۇ
نمۇنە باسى دەكەين و كەسى كە نا، ئەم ژنە تىگەيشتوۋە نۇ مانگ زانايەكى لە سكدا
بوۋە ئەویش (نابليون) ە.
❖ ھەلە كەر، نەزانە سەرەپاى ترسنۆكى.

((بۇل جان توليە))

((بۇلاتۇ))

❖ ھاوارېك له پياووه هه لده ستي، كاتي نازار ده چيژي، به لام نافرته كاتيک هه ست به خوځي ده كن. ((جوړ نارمام ۱۹۶۰))

❖ هېچ كه س له تاريكيدا، سور هه لئاگه پي. ((بنيامين و شكوت ۱۷۵۳))

❖ هه موو ناخوځي و پووداويك كه په يوه ندي به منه وه نه بي، هېچ ني يه ته نها خه ونه.

((گول پوونار ۱۸۹۸))

❖ هېچ كه سيك، ناموژگاري قه بول ناك، به لام سامان قه بول ده كا، كه واته سامان له ناموژگاري به نرخ تره. ((دگو فاسان سوينت ۱۷۰۶))

❖ هېچ خوځييه ك، له وه خوځتر ني يه، كه لاي پاستي بگري. ((باكن))

❖ ھاوپړكه م، وريا به له نافرته ي جوان، كاتي خويان نه رم و نيان پيشان ده دن، نه و كاته نيمه ده بينه كويله يان. ((فيكتور هوگو))

❖ هېچ شتيك له وه گرانتر ني يه بو نه و نافرته ي له نيوان دوو پياودا وه ستاوه نه و پياوه ي خوځي ده وي، نه و پياوه ي كه خوځي خوځي ده وي.

((جوبران خه ليل جوبران))

❖ هه ندي نافرته، تواناي هوتري قسه كردنيان ناميني، به لام به داخه وه تواناي قسه كردنيان ده ميني. ((به رنارد شو))

❖ هه ر كه سي له خزميكي شتي بدزي، نه گه ر فلسيكيش بي، نه و كه سه خراپه، وه كو نه وه وايه يه كيكي كوشتبي. ((بولاتق))

❖ هېچ شتيك به بي ماندوو بوون به به ر نايه ت.

❖ ھاوپي، له كاتي ته نگانده ده ناسري. ((جون هيود))

❖ هه موو برينيك، ساپيژ ده بي، ته نها بريني (كه رامه ت) نه بي، كه ده كاته هه موو

ژيان.

- ❖ مەر مىللەتتەك لاوى نەما، ھېزىشى نامىنى، ئەگەر پىرە مېردىشىيان نەما، ژىرىشىيان نامىنى
- ❖ ھەژارى عەيب نى يە، بەلام عەيب ئەوھىيە لە ھەژارى شەرم بىكەيت.
- ❖ ھىوا ئەو پووناكىيە، كە ھەمىشە لە تارىكىيدا پرشنگدارە.
- ❖ ھىچ شتتەك مەكە، چونكە كات دەبىنى و گوى ى لى دەبى و نھىنى ناشارىتەوھ.
- ❖ ھېرش، بەرنە سەر مردن، چونكە دوور نى يە، ھەندى ئازا سەلامەتى بۆ بنوسرى، دووريش نى يە، ترسنۆك لە مالى خۆيدا بمرى، لە خۆ بردوۋەكان، لە خۆ بردوون و بەھەشتيان كېرى

((ئىمام عەلى))

- و -

❖ وا چاکه به نیوهی دلت ئافرهتت خوش بویت، له بهر ئه وهی هه مووی نه سووتیت.

❖ وا باشه ئافرهت بیرکاته وه، پیش ئه وهی وینه کانمان بۆ بگپریتته وه.

((جان کۆکتۆ))

❖ وا بزانم پیاو که متر له ئافرهت درۆ ده کهن، ته نها ئه و کاته نه بی که دل داری ده کهن.

((ئه لکۆنتس دیان ۱۸۹۸))

❖ وتراوه، ئه گه ر پیاو چاک پله و پایه ی بهرز بووه وه، هه ر به چاکه ده میتی، ئه گه ر ناکه س به چه ش بو، ئه و له خۆ بایی ده بی.

❖ ووشه، ده س به ندی خاوه نه که یه تی، ئه گه ر باسی کرد، ئه و خۆی ده س به ندیتی.

❖ وولات، به پیت و به ره که تی زه ویه که ی پیش ناکه وی، به لکو به سه ره سستی دانیشتوانی.

❖ وریابه، یه که م ئامۆزگاری ژنه که ت وه رنه گری، وریاش به ئامۆزگاری دووه می وه رگری.

((ویژه ی ئینگلیز))

❖ وولات فرمیسک ده یکوژی و خوین زیندووی ده کاته وه. ((حافز ئیبراهیم))

- ز -

- ❖ زور ئاسانه بۆت، سكى بېست كه س تېر بكهيت، به لام زور گرانه دوو جاو تير بكهيت. ((پوسى))
- ❖ زور جار چۆله كه يه ك له دوواى هه لۆيه كه وه ده فپى وا هه ست ده كا هه لۆكه له ترسى ئه و ده فپى ((فولتير))
- ❖ زيره كى ئافرهت وه كو به هه شتى (عه دن) وايه، كه به رو بومى باش ده گرى، به بى ئه وهى بيكيلى و ئاگادارى بكهى. ((دوناي))
- ❖ زانست كانگايه كى زوره و داخراوه، كليلىشى به رده وام بوونه.
- ❖ زور پياوان هه يه به كلك درووست بوون، زور گرانه بېن به سه ر. ((تيله ر))
- ❖ زانيارى نيشانه ي ژيرييه، ژيريش پيشه واى چاكه يه. ((ئهرستوتاليس))
- ❖ زور كه م كه سيك ده بينين، هه لهى كه سانى تر كي شانه بكات به بى ئه وهى په نجه كه لهى نه خاته سه رتاي ترازووه كه.
- ❖ زه مان پزىشكيكه، پاره وه ر ناگرى.
- ❖ زانيارى كانگايه كه، به دواى خاوه نه كه يه وه تى بۆ هه ر جيگايه ك بپوا.
- ❖ ((وته يه كى چينييه))
- ❖ زور كۆبوونه وه ده كرى، له به ر ئه وه كۆبوونه وهى رابوردو و مانگيكي به سه ردا تپه پ بووه
- ❖ زياتر پيزى قسه كانت بگره، نه ك سوينده كانت، هيج درۆ مه كه و به شتى گرنگيش گالته مه كه. ((ديوگنس))
- ❖ زمانت، به زمانم، فير بكه.
- ❖ زمان بهيلى سه ر په حه ته.
- ❖ زور ئاسايه كه ئافرهت پيگا به خوى بدا، له دوورى دۆسته كه ي دلى كوتره كوتر بكا. ((نيلول فرانسواز بارتورييه))
- ❖ زور له پۆمانه كان، نووسينيان ئاسانتره له خویندنه وه.
- ❖ زانستی و پۆشنبيرى، باشتيرين تيشوى پيرييه.

❖ زانا ماللى له گەل خۆيەتى بۆ ھەر جىڭايەك بېروا.

❖ ئۆز جار سەبر كىردىن، لە دەولە مەندى باشترە.

❖ زىندو، بە نرخیكى گران سوپاسى چىڭ دەكەوئى و مردوو بە خۆپايسى.

❖ زىپ نرخی ھەيە، بە لام ئامۆزگارى نرخی نى يە. ((ويژەي چىنى))

❖ زاناكان ۋەكو گولە گەنم وان، چۆن گولە گەنم بەرز دەبىتەو ۋە پىش كاتى پىر

دەبى سەر شوپ دەكات. ((ئىنگلىز))

❖ زانست، سەرە پاى ھەموو شىتەك چاكە، نەزانىش ناشىرەنە بە ھەر حال.

((بەدىع ۋەلزمان))

❖ زەر دەخەنەي ئافرەتى جوان، تىشكىكە لە تىشكى ھەتاو.

❖ زۆرىەي ئەو كەسانەي كە ئەقلىان نى يە، لە بەر ئەو ھەي سەر گەرمەن.

((فۆلتىر ۱۶۷۰))

❖ ئۆز جار چەن كەسانىك دەبىنەن، سەر دەكەونە سەر دارى پەتى

سىدارە، چونكە ھېچ پىڭايەكى تىران نى يە، بۆ ئەو ھەي لە خەلكى بەرز تىرەن.

((ئەيل بۆنتىش))

❖ زەرەرە زىانى مىللەتەك، سوود بەخشە بۆ مىللەتەكى كە. ((عەرەب))

❖ ئۆز چاكە ئەگەر كىچ گولەكەي بىپارىزى، بە لام ئەگەر ونى كىرد نابى خۆي لە

سىدارە بدات.

((لافۇنتىن ۱۶۶۴))

❖ ئۆز پۇشەن لە سەر شىتەك ھەلەيە.

❖ ئۆز كچان، دەگرىن بۆ ئەو ھەي بىزارى لە خۆيان دوور بخەنەو ھە.

((سوودىن ۱۷۶۵))

- ژ -

❖ ژنى چاك، له دەس و چاو چاكتره.

((موسلم كوپى عبدوللا))

❖ ژنى چاك، وهكو گول وايه، له هه موو شوپننك ده پوين.

❖ ژيان گوله، بونه كهى دلدارييه و پازاوه كهى جووانييه.

((فيكتور هوگو))

❖ ژن هينان شه پره، به لام شه پيكي زهروريه.

((نه غريقى))

❖ ژن هينان نازاريكه كه مروف بوى ده گرى.

((نه غريقى))

❖ ژن هينان، پاكردنه له خه فته، جيگاي نووستن كه مترين جار تيدا ده نوين.

((لاتيني))

❖ ژن هينان، به پيچه وانهى (تايه)، كه به گهرمى دەس پيده كاو كوتايه كهى ساردييه.

((نه لمانى))

❖ ژن هينان وهكو قه لايه كى كه مارو ليدراو وايه، نه وهى له دهره وهيه دهيه وي بپواته

ژووره وه، نه وهش له ژووره وهيه دهيه وي ده رچى.

((عهره ب))

❖ ژن، نه و كاته بزه ده يگرى كه ده توانى، به لام ده گرى نه و كاتهى دهيه وي.

((كارليل))

❖ ژنى جوان، وهكو كار به دستان وايه، خه لكى له بهر بهرژه وهندى خويان وسفى

ده كه ن.

((يابان))

❖ ژير، هه ميشه به دوواى ويژهى چاكدا ده گه پى، نه زانيش وا تيده گا دوزيه تيه وه.

((نينگلين))

❖ ژيان، سه فهرىكى خوشه، سه ره پاى دهرده سه رى.

❖ ژیر، نه و که سه‌یه، نه‌یننی خوی بشاریته‌وه و نه‌زانیش نه و که سه‌یه نیش و کاری خوی بلاوبکاته‌وه.

❖ ژیر بیر ده‌کاته‌وه، پی‌ش نه‌وهی نیش بکا، نه‌زانیش، نیش ده‌کا پی‌ش نه‌وهی بیربکاته‌وه.

❖ ژيان مندالیکه، پی‌ویستی به یاری کردن هه‌یه تاکو بنوی.

❖ ژیری نی یه، هه‌موو کات، پاستی بلاوبکته‌وه. ((ئینگلین))

❖ ژن، نه و شته‌ی بوی ده‌که‌ین نایبینی، ته‌نها نه‌وه ده‌بینی که بوی ناکه‌ین.

((جورج کورتلین))

❖ ژنه‌که‌م، وای لی کرم که من بیمه نه و که سه‌یه که کیم. ((بسمارک))

❖ ژنی پاسته‌قینه، نه و ژنه‌یه که ده‌توانی جوانی له دلی پیاودا دروست بکات، نه‌که‌ر

جوانیش نه‌بی. ۰۰ پی‌ویسته بتوانی نه‌خلاق و هیما و ده‌ست پیشکهری هه‌بی ((تاگور))

❖ ژن له می‌رده‌که‌یدا چی خوش ده‌وی ؟

- ژنی فهره‌نسای له می‌رده‌که‌یدا نازایه‌تی و چوونه به‌ره‌وه‌ی خوشی ده‌وی.

- ژنی نه‌لمانی له می‌رده‌که‌یدا به‌رده‌وام بوون له بریارداو پاراستنی مافی

خوشه‌ویستی، خوش ده‌وی.

- ژنی هۆله‌ندی، له می‌رده‌که‌یدا نه‌وه‌ی خوش ده‌وی می‌رده‌که‌ی له ژيانی دا توپه‌ی

نه‌کا.

- ژنی نه‌سپانی، نه‌وه‌ی خوش ده‌وی که می‌رده‌که‌ی تۆله‌ سین بی له وه‌ی قینی

لییه‌تی.

- ژنی ده‌نیمارکی له می‌رده‌که‌یدا نه‌وه‌ی خوش ده‌وی که له وولاته‌که‌یدا جوانترین

و به‌ختیارترین پیاو بیت.

❖ ژيان، هیچ چیژکی نی یه به‌ نازار، نازاریش ناگریکه ده‌روونی پی

ده‌کۆلینری.

❖ ژيانه پښمانه، نه وکه سې ده وره که ی تیدا به جوانی ببینی، تیدا سر ده که وی، نه ودهش ده وره که ی به جوانی نه ببینی، سر ناکه وی.

❖ ژيانی ئافرهت زنجیره یه که، له هه ست و خوښه ویستی و قوربانۍ ((بلزاک))

❖ ژن، کیسه ی پاره که ی به دهسته وه ده گری بۆ نه وه ی ئافرهت ببینی، به لام پیاو ده یشاریته وه تا کو ژنه که ی نه ببینی.

❖ ژنان، له کاتی منداڵ بوندا ئازاریان ده بی، له بهر نه وه یه هه موو ژنیک مندا له که ی خوښ ده وی ((یوربیدس))

❖ ژيان مه عنای نی یه له گه ل ووره بهردانا، ووره بهردانیش، مه عنای نی یه له گه ل ژيانیدا.

((مسته فا کامیل))

❖ ژنی شه رماویم خوښ ده وی، به جوړیک شه رم ده که م، خوښه ویستی خۆمی بۆ ده ر بېرم.

❖ ژن فیږ که ن، فیږی که ن، تا کو ببیت به قوتا بخانه یه، تا کو مندا له کانتان تیدا فیږ بن پيش نه وه ی له قوتا بخانه فیږ بن، په روهر ده یان که ن له باوه شتانا بۆ نه وه ی دووا پوژنکی باشیان هه بی بۆ ولاته که یان. ((مه نفه لوتی))

❖ ژن هیچ چه کیکۍ نی یه، ته نها زمانی نه بی.

((ئینگلین))

❖ ژن، له ده سالیډا وه کو پهری وایه، له پازده سالیډا وه کو ماسپړه یه و له چل سالیډا وه کو شه یتانی و له هه شتا سالیډا وه کو فالچی یه.

- ى -

❖ يەك ووشەي نەرم و نيان، بە زىندوویی گویم ئى بى، چاكتره له لاپه پەيه كى ستایشم
له پۆژنامەيه كى گەورەدا له پاش مردنم. ((فۆلتیر))

❖ يەكەم و دووا تەماع و ئاواتى ئافرەت ئەوەيه، جوان بى. ((ووتەيه كى چىنى)) يە.
❖ يەكەم شتى پاوەستاو، ئەوەيه هەمیشە لە گۆپانێكى بەردەوامە.
((هیراقلیتس))

❖ ياسا، وەكو وێژە وایە، هەمیشە يەكێکیان لە نێواندايە، كە ئەوەي تر پوچەل
دەكاتەو. دەكاتەو.

((هەندى ماریه ۱۹۰۲))

❖ يارمەتى هەزار بەدە، خوا يارمەتیت دەدا. ((تورك))

❖ يەك تەلە شخاتە بەسە، بۆ سووتاندنى مەليونەها دار.

❖ يەك شت هەيه، هەمیشە دەمىنى و لە ناو ناچى، ئەويش پەوشتە. ((هۆزار گرېلى))

❖ يەك كات ژمىرى ناخۆش، لە پۆژىكى خۆش درێژ ترە. ((ئینگلىن))

❖ يەكەمىن خۆشەويستى لە لای لاو شەرمە. ۰۰ يەكەمىشى لە لای كچ ئازايەتییە.

((فيكتۆر هۆگۆ))

❖ يەكەمىن چاكە لە جيهان دا، زانىنە، يەكەمىن شەپ لە جيهان دا، نەزانينە.

((سوكرات))

— ك —

- ❖ كوپړه كه م ناتوانی جیگای من بگریته وه، منیش ناتوانم جیگه كه م بگوړم، چونكه بؤ كات و شوین له دایك بووم. ((ناپلیون))
- ❖ كه پاروو له گه رودا گیر بو، هلمه ت بؤ ئاو ده بهیت، نهی نه گه ر ئاو له قورگدا گیرا شالو بؤ چی ده بهیت. !
- ❖ كه نیمه له ژيان نه گهین، چؤن له مردن ده گهین. ((پؤلان)) !
- ❖ كه پلیتی بهخت ده كړی، هیوای دهرچوونیت ههیه، كه نایكړی، یه كی له م دووانه یه، یا نؤر هه ژاری پاره ی پلیته كه ت نی یه یا نؤر دهوله مند ی پیویستیت به قانزاجی پلیته كه نی یه.
- ❖ كاتیک یه کیکی خوښه ویستت وون ده كه ی، هه موو دونیا بریقه ی له چاودا نامیئی. ((لامارتین))
- ❖ كؤشی دایك، نه رمرتین سه رینه له جیهاندا. ((شكسپیر))
- ❖ كه میك تیگه یشتنی راست، كه میك لی بوردن. . . كه میك خوښی، پاشان گه شكه ده دبات و ده بینی، چؤن له سه ر نه م نه ستیره ده حه سیته وه. ((سومرست مؤم))
- ❖ كه بینیم ده ستم ده له رزی، زانیم كه خوښم ده وی. ((پؤلان))
- ❖ كاتی ئافره ت، هه ست به بیژاری ده كات، جوانیكه ی به ره ونه مان ده روات.
- ❖ كاتیک ئافره ت، له سه ر پیاوړك قسه ده كا، نه وه بزانه كه خوښی ده وی.
- ❖ كاتی ژن، كتیبی دادهنی، دوو هله ده كا، یه كه میان ژماره ی كتیبه كان زیاد ده كا، دوو میان له ژماره ی ژنان كه م ده بیته وه.
- ❖ كوپړم، هؤشت بؤ یه كی تر بی نه و كاته ی پیویستییه كت پیی ههیه، كوپړه كه ی وتی چؤن هؤشم بؤ یه كی تر بی ؟ وتی له پیویستییه كه تا پرسى بكه. ((لوقمان))

- ❖ کاتي شوانی بزنيك له گورگ پزگار ده كا، بزنه كه، شوانه كه به پال هوان ده زانی و گورگه كه ش به دكاتور داده نى. ((لنكولن))
- ❖ كچ، ته نها يه ك ناره زوى هه يه نه ویش شوو كردنه، به لام شووى كرد ناره زوى له هه موو شتيك هه يه. ((تونی ماير ۱۹۶۱))
- ❖ كچ كه په سيته ده بى، هه موو كچى نه و په سيته يان، له بير ده چى، چونكه بير له دلدارى ده كه نه وه. ((مارسيل نوكلير ۱۹۶۳))
- ❖ كه ميك، له گيرفانى خوتا، چاكتره له زوريك له گيرفانى يه كيكي تردا. ((سرفانتس))
- ❖ كه ميك ته ماع، زور زهره ر ده گه يه نى و نه وه ي تير بى و بخوا، به دانى گوپ بو خوى هه لده كه نى. ((تورك))
- ❖ كه ر، ده توپى و پالانه كه ي ده ميني، مروفيش ده مري، به لام شته باشه گاني به جى ده هيلى. ((تورك))
- ❖ كوپى چاك، جى شادمانى باوكه.
- ❖ كوليتيه له سه ر خول، چاكتره له كوشكيك له سه ر لم. ((كورد))
- ❖ كات و قسه و نيش، جيگه و پيگه ي مروف به رز ده كاته وه. ((ئينگلين))
- ❖ كچى به ختیار نه وه يه، كه ده لى دوپان، نه قللى نه دروپي نى. ((پول))
- ❖ كارى نه كرده نى يه، بو نه وانه ي سوور بن. ((جون هيود))
- ❖ كه به من بلين ده بيته قه له په ش يا حه سوود، قه له په ش، هه لده بژيرم، چونكه قه له په ش گوشتى مردوو ده خواو حه سوود گوشتى زيندو. ((نه نكي توس))
- ❖ كومه ل، خه لكى زوره له مروفى پوشنير و ده بنه دوو به شه وه، به شيكيان سه ر به بيزارى هه لده دن و به شيكيان به ره و پوى دين و چاره سه رى ده كه ن ((لورد بايرون))

- گ -

- ❖ گه وره یی ئه وه یه، پیاو هه ست بکا له نئوانیاندا بچوکه، به لام گه وره یی پاستی ئه وه یه هه موان وا هه ست بکه ن له نئوانیاندا که گه وره ن. ((مه کسیم گۆرکی))
- ❖ گه وره ترین هه له ئه وه یه، هه ست بکه ی، هه له نی یه. ((کادلیل))
- ❖ گومان، مه شخه لی بیر ده کوژینیته وه و براده ر له ناو ده با. ((شامیل سالی ۱۸۴۱))
- ❖ گه لی بچووک پیوستان به خه نجه ری تیژ هه یه. ((شامیل سالی ۱۸۴۱))
- ❖ گه لی بچووک پیوستان به براده ری دلسۆز هه یه. ((ئه بو تالیب ۱۹۴۱))
- ❖ گولله ی بچووک که شتی گه وره کون ده کات. ((شامیل))
- ❖ گریان پیوستانه، به لام چاره نی یه.
- ❖ گه وره ترین خووشی و گرانترین ئازار... ئا ئه وه یه... خووشه ویستی ((مه دام دی شتایل))
- ❖ گریان پیوستانه، به لام جی به جی کردن نی یه. ((یابانی))
- ❖ گایه کم، بۆ بینه، وه رزشه وانیککی لی درووست ده که م. ((دالمبیر ۱۷۶۷-۱۷۸۳))
- ❖ که ش بین، ئه و که سه یه که سهیری ده م و چاوی ده کاو ره ش بین ئه و که سه یه که ته ماشای پیت ده کا. ((تشرتۆن))
- ❖ گریان، پیوستانه، به لام ئه نجام نی یه. ((ویژه ی یابانی))
- ❖ گولی جوان، زۆر نامینی. ((ویژه ی سویدی))
- ❖ گا، به گوئی ده گیردری و مرووف به قسه ی. ((تورک))

- ل -

❖ لە ھەموو مەزھەبىيەتە، مەدەنىيەتە، ئىسلامىيەتە ۋە ئىدىئەلەتە ھەمىيە

((فردريك نيشته))

❖ لە ئەمەرىكا دا چەندەھا مەزھەبىي ئايىنى ماو ھەمىيە، بەلام لە ھەموو ئە

ئايىنانە زىياتر كە دەپە رستىت دۆلارە .

((ئىلىيا نېھر نېورگ))

❖ لە دە كەس، ئۆيان قىنى لىمە، بەلام ئەوان نىرخىان نى يە، چونكە دەپەمىيان چەك

دارە .

((كرومۆيل))

❖ لە ویدا مەزھەبىيە قەسە دەكا ۋ قەسە دەكا، تاكو شىتەك بەدۆزەنە كە بېللىن .

((ساشا گىتەرى ۱۹۴۸))

❖ لاوھەكان، خۇيان ھەلدەكەش، بەدا ھاتوويانە ۋە پىرەكانىش بە پابوردوويانە ۋە .

((دىكۆلى ۱۹۵۲))

❖ لە ویدا ئافەرەت ھەمىيە، خۇي دەھاوئىتە سەرئەسپ، بۆ ئەھوۋى وات لى بكاو ۋا

بزانرى كە تۆ بۆى شىتە بوى .

((ساشا گىتەرى ۱۹۴۸))

❖ لە ویدا خەلەك ھەمىيە ھىزىيان نامىنى، چونكە قەرزىيان كەدوۋە، لە وىشدا خەلەكەك

ھەمىيە ھىزىيان زىاد دەكا چونكە قەرزىيان داوۋە .

((ئۆگۆست دىتۆف))

❖ لە ھاورىتەدا ھىچ شىتەك لە پاست گۆپى گىرەنتر نى يە .

❖ لە ۋەكەسە بىرسە، كە زۆر دىيارىت بۆ دىنى .

((ۋىژەى ئىتالى))

❖ لە پىۋى، ۋايە ھەموو كەس ۋەكو خۇي ئارەزوۋى لە مەرىشكە .

((ۋىژەى فەرەنسى))

❖ لوتكە، شىتەكى گەورە، لە ۋش گەورەتر ئەۋەيە، بە پىي خۇي سەر كەۋى، نەك لە

سەر شانى خەك

❖ لە بەردەم قەسەى خۇش دا، ھەموو دەرگا يەك دەكەيتە ۋە .

❖ له ژيانی تاکه که سیدا و له ژيانی هه موو میلیله تاندا هه له نی یه پاست نه کړیته وه
که پانه وه بۆ پاستی. هه موو هه له یه ک ده سپړیته وه. ((غاندی))

❖ له و شه ره فمه ندییه، به رزتر نی یه، پیاو بمری و، چه که که ی به ده سته وه بی.

((دیمۆستین))

❖ له مشت و مړی دوو درېژدا، ماف ون ده بی.

((نینگلین))

❖ له ژيانی مړوف دا، دوو ناخوشی هه یه، یه که میان که دلداری نامینی، دوو ه میان
دیدۆریتته وه. ((به رنارد شو))

❖ له دوای هه موو که وره یه که وه مامۆستایه کی که وره هه یه.

❖ له هه موو ناخوشی نه وه یه، شه تیک له ناخی دا مردبی، به لام نه و شته هیشتاکه
مابی.

((نه لبرت))

❖ له هیچ شتیگا، زۆر خه رج مه که.

((نه فریقی))

❖ له خه وما، ژيان خوشییه، کاتی هه لسام بینیم پیویسته.

((نینگلین))

❖ له پیاو هه موو شتیگ ده بی، له ژن هه موو شتیگ دوو نی یه.

((بۆل بۆلا))

❖ له سه ر ژنه که ت، قسه مه که، نه ی نه و نه بو که پۆژیک، تۆی هه لېژارد.

❖ له سی شت تیناگه م، هونه ر و موسیقا و ژن.

❖ له لاویتیما، زۆر گرنگیم ده دا به سه ربه سستی، ده مووت من ئاماده م له پړی

سه ربه سستیما بمرم، به لام له سه ربه سستی، که یشتمه دۆزینه وه یه کی که وره و نیسپات بو

سه ربه سستی له نه نجامی پړیم دایه.

((ویل دیوران))

❖ له به رزترین و نزم ترین کۆمه لا ئافره ت، ته نها بۆ پابواردنه.

((تۆلستوی))

❖ له و شوینه ی ژيان هه بی، دژواریش هه یه.

((شۆبناوه ر))

❖ له جیهاندا، هیچ خوشییه ک نی یه وه ک خوشی دایک که ده بینى کوپه که ی

سه رکه وتوه.

((پیشته ند))

❖ له هر جیگایه ك سه‌ربه‌ستی مه‌بو، نیشتمانیش له ویدا‌یه.

❖ له (به‌رنارد شۆ)یان پرسى چۆن ده‌توانى له نووسنه‌كانتا خه‌لكى وا لى بكه‌ى كه پێكه‌نن، وه‌لامى دایه‌وه وتى :

چونكه راستى ده‌نووسم.

❖ له‌م پۆژه‌ت، وانه‌یه‌ك وه‌رگره، بۆ سبه‌ینیت.

❖ لام گرنگ نى یه، هه‌موو پرده‌كانى دوام بسوتى چونكه من یاد له گه‌پانه‌وه ناكه‌م.

❖ له سه‌یرى هه‌ندى كه‌س ئه‌وه‌یه ده‌خوینن به بى بیر كردنه‌وه، یا بیر ده‌كه‌نه‌وه به بى خوینده‌وه.

❖ له ژن هیناندا، دوو پۆژ خۆشه، ئه‌و پۆژه‌ى كه ده‌چیته قه‌سه‌كه‌وه و ئه‌و پۆژه‌ى كه ده‌رده‌چى.

((مۆریس ووساكس))

❖ له ویدا چهن كاتێك هه‌یه، به‌خت له هه‌موو شتیكا سه‌رده‌كه‌وى، پێویستیشه نه‌ترسى، هه‌موو شتیكیش كۆتایى هه‌یه.

((گۆل روونا))

❖ له راست ووتندا، ئازا نه‌بى، له درۆ دا ئازایى نى یه.

((ویژه‌ى عه‌ره‌ب))

❖ له ویدا چهن شتیك هه‌یه، دانى پێدا نانین، به‌لام له كردنى په‌شیمان نین.

((بیتر دو بویتر))

❖ له ویدا خه‌لكێك هه‌یه، خۆشه‌ویستیان نه‌ده‌كرد، ئه‌گه‌ر خۆشه‌ویستیان نه‌بیستایه.

((لاروشنكو - ۱۶۶۵))

❖ له هه‌ندى هه‌له‌ى ئافره‌ت ده‌بورین، به‌مه‌رجێك له به‌رده‌ممانه به ته‌واوى پروت ببه‌نه‌وه.

((گۆل پوونا))

❖ له گه‌ل پیاو دا ئیشه‌كه ترسناكه، به‌لام به‌بى پیاو، خراپ‌تر ((گۆرانییه‌كى‌ماری دویایه، سالى ۱۹۳۹))

❖ له سه‌رخۆو هیمنی و پێزگرتنى خه‌لكى، په‌یژه‌یه بۆ سه‌ركه‌وتن. ((شكسپیر))

❖ له خۆ با‌یى بو، مال و پیرانى به‌ دوواوه‌یه.

((جۆن هیود))

— م —

- ❖ ماندو، له سهر سهرینی بهرد دهنوی و حهساوه تهوه، بهلام نهو ته مه لای که
حهسانه وهی دهوی له سهر سهرینیکی په پېش ناحه سیته وه. ((شکسپیر))
- ❖ مردن، له گهل پاستیدا چاکتره، له ژيانی دروژنی. ((نهرستو تالیس))
- ❖ من، شکات له کورتی ژيان ده که م، چونکه نهو کاته نادوژمه وه که بتوانم
خوښه ویستم و ههستم، پېشکهش به ژماره یه کی باش بکه م. ((مارگوت نه سکویت))
- ❖ میوه ی گه یو، هه میشه له سهره وهی داره وه ده بی. ((عهره ب))
- ❖ من هیچ هه ولی دهس بازیم نه دا له گهل نافرته تا، بهلام نهوان قبولیان کرد.
((سکوتینیر ۱۹۴۵))
- ❖ مروځ، چند بیده سه لاته، نه گره نهیتوانی له نرخی خوی بهرز کاته وه. ((دانیال))
- ❖ مندالی، ماوه یه که له ته من، که مروځ به بی بهرپرسیاری ده ژی و له سهر
حیسابی خه لکی تر.
- ❖ من، پیاوان له یه که ده که مه وه، به نه قلم، نه که به چاوم. ((سنیکا))
- ❖ مروځ به بی زانیاری، وه کو گولیکي بی بارانه.
- ❖ مه یه له زمانت سهرت بېړی.
- ❖ مروځ، به نازادی له دایک ده بی، بهلام له هه موو شوینیک به زنجیر کوټ کراوه
((جان جاک پوسو))
- ❖ مروځ، نه گوشتی ده خوری و نه پیستی له بهر ده کری، نیتیر چی تری هه یه له وه
زیاتر که زمانی خوښ بی. ((تورک))
- ❖ ماف، کاریکی هه میشه یی و بهرده وامه نه که نه مړو، به لکو هه تا هه تایه، بهلام هیزو
تووانا کاریکی کاتییه و له گهل بارو دوخ دا ده گوړی. ((جان جاک پوسو))
- ❖ میشتک به زانست زاخاوده، نه که له شت به مرواری بپازینیه وه.

❖ مانای ناوداريتی چیه ؟ ئایا ده‌ریایه به که‌فه‌کە‌ی ده‌نازی؟ ئه‌م جوړه ناودارییه، که‌فیک‌ی بلا‌بووه‌وه‌یه له ژياندا. ((تاگور))

❖ مه‌لین پوژنامه‌کان په‌خنه‌مان لی ده‌گرن، بلین بوچی هه‌لیان بو پیک ده‌خه‌ین که په‌خنه‌مان لی بگرن. ((سه‌عد زه‌غلول))

❖ مروّشی که‌شبین، له هه‌موو شتی‌کا په‌نگی سه‌وز ده‌بینی، به‌لام مروّشی په‌ش بین له هه‌موو شتی‌کا په‌نگی سوور ده‌بینی، که ئه‌ویش په‌نگی مه‌ترسییه، مروّشی ژیر نه‌خو‌شی کوژی په‌نگی هه‌یه.

❖ مانگی نیسان، مانگی خو‌شه‌ویستی و درویه. ((فرانسواز ساگان))

❖ ماچ، ئه‌و په‌یمانە پو‌حیه‌یه که له نیوان دوو دلدا لیوان موری ده‌که‌ن.

❖ ماچ، چرپه‌یه‌که، به هه‌له پیک‌ی گوئی گرتە به‌رو له‌سه‌ر لیو ئارامی گرت.

❖ ماچ دۆزینه‌وه‌یه‌کی جوانه، له جیهانی دل‌داری دا.

❖ مروّف، چه‌نده بی ئه‌قله، له میوانخانه دا‌وای خزمه‌تی مال ده‌کا له مالیش خزمه‌تی میوانخانه‌ی ده‌وی. ((ئان ئادفر))

❖ من، چاوه‌پوانی مردن ناکه‌م، چاوه‌پوانی کاریک‌ی نه‌کرده ده‌که‌م بو ژيان بمگیریت‌ه‌وه.

((ئه‌نگرید بێرگمان))

❖ می‌ردی لال و ژنی کویر، به‌ختیارترین ژن و می‌ردن. ((ده‌نیمارکی))

❖ من ئاره‌زوویی خو‌شه‌ویستی بی هیچ‌نی یه.

((کچه ده‌وله‌مه‌ند دولو نفیل - ۱۶۱۶ - ۱۶۷۹))

❖ ماچ، وه‌کو خاردنیکی خو‌ش ده‌واسی نی یه. ((جوړج میریدیت ۱۸۲۸ - ۱۹۰۹))

❖ مردن، له گه‌ل پاستیدا چاک‌تره، له ژیانیک‌ی درۆ. ((ئه‌رستو تالیس))

❖ مروّف، دان به هه‌له کو‌نه‌کانیدا ده‌نی، بو ئه‌وه‌ی پیک به هه‌له تازه‌کانی بدا

((ئه‌ده‌لوف دو دیتو))

- ❖ مانگ، تریفه ی هه یه، به لام گهرم ناکاته وه. ((ویژه ی پوسی))
- ❖ نهینی به ختیار ی پینجه، سامان، سامان، سامان، سامان، سامان. ((ناپلیۆن))
- ❖ نه که ی هاو پیتی خراپه بکهیت، چونکه وه کو شیر ی هه لکی شراو وایه.
- ❖ ناوی چاکه، له زنجیری زیړ، چاکتره. ((ویژه ی نینگلین))
- ❖ نه قهرز ده که م، نه قهرز ده دهم، قهرز کردن پیگه یه کی بۆ ویران کردن. ((شکسپیر))
- ❖ نهینیت به یه ک که س بلّی و هه زار که س پرس بکه.
- ❖ نان و خوشه ویستی، جیهان ده جولینن. ((شیلەر))
- ❖ نازناو، ناوداریتی ناداته خه لکی، به لکو خه لکی ناوداریتی ده داته نازناو. ((میکافیلی))
- ❖ بلّی، کئی هه یه، به سه رکه وتنی براده ره که ی هه سوودی نه بردووه. ((نه سخیلۆس))
- ❖ به گورگیان وت : چپته وا له سه گ زیاتر پاده که ی ؟ ووتی : من بۆ خۆم پاده که م و نه و بۆ خاوه نه که ی پاده کا. ((ئینین ولجه وزی))

- ن -

❖ ناپه‌حه‌تیت له‌وه نی یه، که کویر بیت، به‌لکو ناپه‌حه‌تیت له‌وه دایه، که به‌رگری کویریتی نه‌گری. ((میلتون))

❖ نامۆ، نه‌و که‌سه‌یه، که دل‌داری نه‌بی.

❖ ناتوانین شتیکی گرنګ له‌په‌په‌ی گول‌دروست بکه‌ین. ((ویژده‌ی نه‌لمان))

❖ نه‌یننی خۆت، به‌خزمت کاره‌که‌تیش مه‌لی. ((یابانی))

❖ نه‌یننی سه‌رکه‌وتن که‌س نایزانی، ته‌نھا نه‌وانه نه‌بی که‌سه‌ر نه‌که‌وتون

((مارسیل نه‌شار ۱۸۶۲))

❖ ناشریننی، نه‌و شته‌یه، که‌سه‌ر ده‌که‌وی به‌سه‌ر جوانی دا، چونکه‌هه‌میشه‌ییه.

((دانیال موسا ۱۹۶۳))

❖ نه‌ینیه‌کانت، دیلتن، نه‌گه‌ر باسیانت کرد، تو به‌دیلین ده‌بی. ((ئیمام عه‌لی))

❖ نمونه‌هینانه‌وه، شتیکی تازه‌نی یه، به‌لام هه‌میشه به‌نرخه.

((گوستاف فلوییر))

❖ ناوداریتی، به‌ری هه‌ول‌دانه. ((پرلندز))

- س -

- ❖ سكى دايك، باخچە يەكە، ھەموو جۆرە ميوە يەك دەگرى. ((ويژەى ئەسپانى))
- ❖ سەر بەستى مەۋف، لە ژيانى باشتەرە.
- ❖ سى شت تووشى سى شت دەكا، جولانەۋە، دەۋلە مەندى دەكا، تەمەلى ھەژارت دەكا، زۆر خواردن، تووشى نەخۇشيت دەكا.
- ❖ سامانى مەۋف، لە گەلىا ناچىتە گۆرەۋە. ((تيفونس))
- ❖ سامان دەسەلاتىكە، ھىز دەدا. ((ھوراس))
- ❖ سەبەر كردن، دەرمانى ھەموو ئىشكىكە. ((بىليوس))
- ❖ سى كەس شەپ دروست دەكەن، ترسنۆك، لە خۇبايى بو، ئافرەتى تەلەكە باز ((ئەدگار ئالان بۇ))
- ❖ سەر كەۋتن حالەتلىكە، ئارام نازانى. ((سنىكا))
- ❖ پاميارى، دەريايە، سياسىش ئەۋكەسەيە مەلى تىدا بكاۋ نەخنىكى.
- ❖ سامان زىلە، ئەگەر ھەر كۆبكىتەۋە، بە زىلى دەمىنىتەۋە، ئەگەر بلاۋت كەردەۋە، بەپىتو بەرەكەت و بەرھەمى دەبى.
- ❖ سامان بە جۆرىك قەسە دەكا ھەموو كەس لىتى تىدەگا. ((ئەقرايىن))
- ❖ سى شت باۋەپى پى ناكى، تەندروستى ئەسپ و قەسى ژنان و ھاۋپىتى مندال. ((ئىنگلىن))
- ❖ سەر بەستىش، پىۋىستە تا پادەيەك بى، تاكو بتوانى زال بى بە سەريا. ((ئەدمۇند بىرن))
- ❖ سى جۆرە پىاۋ، لە ئافرەت ناگەن، لاۋەكان، پىرەكان، پەك كەۋتوۋەكان.
- ❖ سەر شۆپى، بۇ پافە (تەجرىبە) نەۋەك تىپەرت كا. ((ئىرلەندى))
- ❖ سەر شۆپى، بۇ پافە (تەجرىبە) نەۋەك تىپەرت كا. ((ئەدۋار ھەبۇ))

- ش -

❖ شتىكى كە، دەبى ھەموو ئىن مىردىك كۆ بىكەنەۋە بۆ پاشە پۇژيان، ئەۋىش خۇشەۋىستىيەنە.

❖ شەھىد بوون لە پىنى نىشتاماندا، لە دايك بوون و نەمىيە.

❖ شەيتانىش دلدارى بىكا، لە شەپۇ ئازاۋە دور دەكەۋىتتەۋە.

❖ شەرمى كچ، لە خۇشەۋىستىدا، ۋەكو ئازارى وايە، بە يەك جار ھەستى پى ناكە.

((كودىرىلوى دولاكلۆ ۱۷۸۳))

❖ شەيتان، لە پشتى دەرگاۋە بىت، قىلى پەنجەرە ھىچ سودى نى يە. ((كستلۆ))

- ع -

❖ عەيب نى يە لە شتىكا سەرنەكەۋى، عەيب ئەۋە يە جارىكى تر ھەۋل نەدەي.

❖ عەرەبىك بىنى، تەمەنى گەشتبۈۋە سەرد و بىست سال پىم وت، چى تەمەنتى

درىژ كىدوۋە ؟ وتى وازم لە ھەسودى ھىناۋە، بۆيە ماوم. ((ئەسمەنى))

❖ عەيب نى يە، لە سەر خۇ سەركەۋى، عەيب ئەۋە يە بە پەلە بىكەۋىت.

((عەباس ئەلەقاد))

- ف -

❖ فرمىسك چەكى ئافرەتە، ئەگەر زەردەخەنە خىانەتى لى كرد.

❖ فرمىسكى پاستى ئىن، جوانترە لە زەردەخەنەي.

❖ (فەلسەفە) چىيە ؟ ھونەرىكى ھەلگرتى ئازارەكانى خەلگىيە.

((ئەلگۇنتس دىان - ۱۸۹۵))

❖ فلان كەس دەيووت (نامەي دلدارى پىۋىستە بنوسرىت) چونكە لە وىدا چەن

شتىك، ناتوانى بەدەم داۋاي بىكەي لە دلدارەكەت، بۆ نمۇنە پارە.

((هه نری دورینییه ۱۹۲۷))

❖ فرمیسکی ئافرهت، هه لټ نه خه له تینیی، چونکه چاوی به گریان پاهیناوه.

((فیکتور هوگۆ))

❖ فییری قسه به، پیش ئه وهی گۆرانی بلایی.

((ویژهی ئینگلیزی))

❖ فرمیسکی ئافرهت، به لگهیه بۆ هیرش بردن به سه ر پیاودا.

((بسمارك))

— ق —

❖ قورستین جووری مردن، ئه و مردنهیه، که مروڤ — له ناو کفنی له بیر چونه وه دا بیټ و

له قه بریکدا بیټ ناوی دلداری بی.

❖ قسه کردنت باشتربیت له بیده نگیت، ئه گینا بیده نگ به.

((ناپلیۆن))

❖ قسهی چاک، زمان ناروشینی.

((فه رهنسی))

❖ قوماشی کۆن، له هی تازه زووتر ده سووتی.

((ویژهی ئه لمانی))

❖ قسهی راست، پیویست به سوین خواردن ناکات.

((تورك))

- ت -

❖ ته ماع، هه موو شتيك وون ده كا، چونكه ته ماع كار ده يه وي، هه موو شتيك قووت بدا.

((لافونين))

❖ توپه بوون وه كو گه رده لول وايه، هه وه لي شيتيه و دووايه كشي په شيما نيه.

❖ تاجي پادشان، له زيږه، تاجي كچيش له نه دهب دايه.

❖ تو چاكه بكه، با خه لكی چي ده لي بلي.

((نينگلين))

❖ ته مه ل، حه زي له گويز خواردن هه يه، به لام حه ز ناکا خوی ماندوو بکات به شکاندنی

تويکله كه يه وه. ((تورك))

❖ ته مه ل، برای سوالكه ره.

((عهره ب))

❖ ته مه لي، تاوانیكي گه وره يه.

((پوزفلت))

❖ تاواني حه سود، خويه تي.

((عهره ب))

❖ ته له كه بازي، دوور نی يه جاريك سودی لی وه رگری، به لام راستی هه ميشه سودی

لی وه رده گری. ((نينگلين))

❖ توپه بوون، شرينه و به ره كه ی تاله، ناموزگاری تاله و به ره كه ی شرينه.

((عهره ب))

❖ ته نها له كوشي دايكما نه بي، ناسوده نه بووم.

((سوقرات))

❖ تيزترين چه كي نافره ت، فرمي سكي تي.

((جرؤجي))

❖ توپه بوونی نه زان له قسه يايه تي و توپه بوونی ژيريش له ئيشيايه تي.

((نه لموته بي))

❖ ته نها پړوی جوانم خوښ ده وي، چونكي پړوی ناشرين ده ستردي خوی جوان نيه.

❖ تيمساح به هاوپي مه گره، نه گره فرمي سكي شي لی پړا.

((چيني))

❖ ته ماعي نافره ت له پله كهيدا ناوه ستي و پازيش نابي هيچ كاتيک، نه گره هاتو هه موو

سامانی زه وي هه بو، داوی سامانی ناسمان ده كات.

❖ ته نه انا فرهت فيري كردم، انا فرهت چييه .

❖ تف مه كه بيره وه، چونكه پوژيځ ديت ناوي لي بخويته وه . ((پوسي))

❖ تو جوان به، دونياش به جواني ده بيني . ((ئيليا نه بو مازي))

❖ ترس، چاوي كراوه ي هه يه . ((پوسي))

❖ ته ماشاي دايك بكه و كچ بخوازه . ((هه نگاري))

- ح -

- ❖ حەوت سال بگەپى، ئەمجا باوەپ بە ھەوالىك بەكە. ((يا بانى))
- ❖ حەوت كەس خەفەت لىيان ناگەپى، ھەزارىكى تازە دەولەمەند، دەولەمەندىك كە ترسى لە ناو چونی مالەكەى ھەيە، نەخۆشىك بە بى نوژدار، يەككە كە ژنەكەى خۆش دەوى، ئەویش خیانەتى لى دەكا، حەسوود، كینە و پقاوى.
- ❖ حەسوود، ھىچ ئاسودە نى يە، مادام يەككى لەو بەرز تر ھەيە. ((شكسپىر))
- ❖ حەسوود، خۆى دەخوا، چۆن ژەنگ ئاسن دەخوا. ((ئەرستو تالپىس))
- ❖ حەسوود، ناخەوئەو، تاكو لە ویدا لەو بەرز تر ھەبى. ((شكسپىر))
- حەسوودى، وەكو بلىسە وایە، ئەو ھى لە سەرەو ھى ھەيە، ئەگەر نەيسووتىنى پەشى دەكا. ((يۆلئۆس قەيسەر))
- ❖ حەسوود، لاوازو لەپ دەبى، كە ببىنى ھاوسىيەكەى قەلەو بوو. ((ئىنگلىز))

- خ -

- ❖ خوا، ئافره تی، دروست کردوه، تهنه بۆ ئه وه ی پیاو مائی بکا. ((فۆلتیر))
- ❖ خراپترین شت که ئافره تی پئی توپه ده بی، ئه وه یه بلئی پیری. ((ئارستۆ))
- ❖ خه فته، له مروف دیار نادا، ئه و کاته نه بی که هه ولئی ئه وه ده دا بیشاریتته وه.
- ❖ خه لکی، ماسییه، گه وره کانیاں بچوکه کان ده خۆن و به هیزه کان، بی هیزه کان ده شکینن.
- ❖ خوشه ویستی، به زوویی بریقهی له چاودا دیار ده بی.
- ❖ خوشه ویستی، جوانترین ئاوازه له ژیان دا.
- ❖ خوشه ویستی مۆمیکه، له شه وی ئه ویندارانا پووناکی ده دا.
- ❖ خوشه ویستی، له دوو لاهه، تاجی به ختیاریه. ((میلتون))
- ❖ خۆت دوورخه، له پق و کینه، چونکه ئه و ناگره و تو دار.
- ❖ خوشه ویستی، ژیا نی ئافره ته، ئافره تیش ژیا نی پیاوه. ((ئۆسکار وایلد))
- ❖ خه لکی فیژ بوونه نه فره ت له زروفی ژیا نیاں بکه ن، منیش باوه یم به زروف نی یه چونکی خه لکی خۆی دروستی ده کا. ((به رنارد شو))
- ❖ خوشه ویستی گه وره له جیهاندا هیزه، له گه ل ئه وه شدا زۆر لیبورده یه. ((گاندی))
- ❖ خوشه ویستی که زه مبه له ک و ئاوه و به بیژنگیا ده کا. ((یۆنانی))
- ❖ خراپترین عه ییما ن ئه وه یه که زیاتر گرنگی به عه ییبی خه لکی ده ده یین.
- ❖ خیر، له و براده رییه نی یه، ئه گه ر بنچینه ی مه به ست بی.
- ❖ خه لکی له کونه کانه وه سه یری ناو ماله که میان کرد، عه ییو عارمیا ن ده رخت، پیویسته په نجه ره و ده رگایان بۆ بکه مه وه، بۆ ئه وه ی من چۆنم، وام ببینن، نه ک وه ک ئه وه ی به خه یالیا ندا دیت.

((پۆسو))

❖ خۆشەويستى پاستى تەواۋىيە، ئەۋكاتە نەبى، كە ئەۋەى خۆشمان دەۋى
بەختەۋەر دەبى. ((ھىلۆين))

❖ خۆشەويستى ئافرەت. ۰۰۰ ھۆى بەردەۋام بوۋنى دونىايە. ((ئاتوت))

❖ خۆشەويستى، لە دلى ئارفەت دەرنەچى، تەنھا خۆشەويستىيەكى تازە نەبى.

((بلزاک))

❖ خۆشەويستى ماۋە ۋەردەگرىبۇ ئەۋەى بچىتە دلى ئافرەتەۋە، بەلام لە گەل پىاۋ
دا ھىرش دەباتە سەرى ۋە دەچىتە دلىۋە بەبى ماۋە دان، ئەمەش كارەساتمانە.

((بەرنارد شۇ))

❖ خۆشەويستى، باۋەپىكە، ئافرەت لە چاۋى پىاۋ ۋەرى دەگرى، ئەمەش ئەۋ
شەپەيە، كە دەبىتە ھۆى ئازاردانى ئەۋ برىندارانە. ((ستەندال))

❖ خۆھەلگىشان، جۆرىكە لە كەرايەتى. ((ھەنرى دوڧرنوئ ۱۹۲۴))

❖ خىانەتى ئافرەت، دەم ۋ چاۋى تىك نادات. ((ئەناتۆل فرانس ۱۸۹۳))

❖ خۆشەويستى، ھەست ۋ نەستىكە، لە چاۋەۋە دەچىتە دلىۋە، بەلام پاشان لە ژىر
سكەۋە دېژى. ((قەسىدەيەكى ماتۇران پىننىيە ۱۵۷۳-۱۶۱۳))

❖ خراپەيەك، پات دەكىشىت بۇ خراپەيەكى تر. ((شكسپىر))

❖ خوا لە گەل ھىزدا نىيە، بەلكو لە گەل پاستىدايە. ((پوسى))

❖ خۆش باۋەپى لە لاي ئافرەت سنورى نىيە، چۈنكە ۋا ھەست دەكەن تەنھا
خۆيان باشتىن دىۋ دەزانن. ((جاك ناتاتسون ۱۹۲۲))

❖ خراپەى برادەرەكانت لە بىر بىكە، خۆشەويستىيان بۆت بەردەۋام دەبى ((عەرەب))

❖ خراپىتىن كەس ئەۋەيە، كە خەلكى لە ترسى ئازار دانى، پىزى بگرى.

((سوكرات))

❖ خراپىتىن دلدارى، دلدارىيەكى بى ھىۋايە، پاستىن دلدارى دلدارىيەكى بى ھىۋايە.

❖ خۆزگه هێزی ئه وه م هه بوايه و بمتوانايه ، دلدارييه كه تم په سه ند كرادي ه ، يا قبولم بكردي ه .

❖ خۆشه ويستی ، هه ستیكى مړویى پیروژه ، خه لك به یه كه وه ده به ستی و به ختیارى ده دات

((كرستوفه ر))

❖ خۆشه ويستی ته نها ته ماشا كردن نى يه ، به لكو هه ردووك ده بى بۆ يه ك جیگا ته ماشا بكه ن .

((شكسپير))

❖ خۆشه ويستی ده ریايه كه ، قولایى نازانين ، نه و كاته نه بى ، كه شه پۆله كه نى ده مان با

❖ خۆشه ويستی به بى ئه مه كدارى ، وه كو دارى كى بى كه لا وایه .

❖ خۆشه ويستی ، مه ره مه مى دله .

به شی پینجه م

پیشه کی

نه ی خوینه رانی نازیزو خوشه ویست نهوا به شی پینجه می (ووته کانی ژیان) که و ته
 بهر چاوی نیوه ی نازیز هیوادارم جیی ره زامه ندیتان بیت.
 ههروه کو له کتیه کانی تردا وتوومه نه م (ووتانه) هی گه وره پیاوانی
 جیهانه، مهرجیش نیه هه ر که سیک شتیکی وتووی راست بیت.
 داوای لیبوردن ده که م نه گه ر که م و کوری هه بیت یا هه ندی جار نه گه ر
 (ووته یه ک) دووباره بویتته وه.

محمد عبدالرحمن زهنگنه

هه ولیر ۱۹۹۶

- نه -

❖ نه ووشانهی که ژن به چاو دهیلین، پیویستی به چندها
(قاموس) هیه، بۆ لیکدانه وه. ((س. ص. ع))

❖ نه وهی کتیبی سوود له ناو بهریت، وه کو نه وه وایه که پیاویکی کوشتبی.
((ملتون))

❖ نه و که سه ی به شمشیر نه مریت، هۆزه رو مردنیشی یه که.
❖ نه گهر توند تیژی یاسای مروّقایه تی بیت، نه وهش نه وه ده گه یه نی که پاشه پوژ
بۆ ئافره تانه. ((گاندی))

❖ نه گهر ئافره ت رقی گرت، ده بیته خه ته رترین چهك ته نانه ت له نه تومیش.
❖ نه گهر داهاتی نه مپوژت که م بوو، تا به یانی سه برکه، دورنیه نیگبه تی زه مانه له
سه رت لابی.

❖ نه گهر پیاویکت فیر کرد تو یه که س فیر ده که ییت نه گهر ئافره تیکت فیر کرد،
تو خیزانیك فیر ده که ییت. ((فان هه ست))

❖ نه گهر که لو پهل په سهند بوو، کپیار کویر ده بیته. ((وتهکانی حه به شی))
❖ نه گهر نیشه کانت، به هه مان جوړه که پیش ده سال ده تکرده بزانه که به که لکی
نیستاکه نایه ت، بۆ ئیشیکی تر بگه پێ. ((مارک توپن))

❖ نه وهی به خواردن تیر نه خوات، به لیسه نه وه تیر ناخوات.
((وتهکانی به لجیکی))

❖ نه گهر جوانی بیته هوی خوشه ویستی، به لام به زه ی ده بیاریزیت.
((به لزاك))

❖ نه و پاره یه ی که له بهر ده ستدایه نه و پریگایه بۆ سه ربه سستی، به لام نه وه ی
هه ولێ بۆ ده دیت پریگایه که بۆ کۆیلا یه تی. ((جان جاک پۆسو))

❖ ئه و ئافره ته ی خوشه ویستی ده کات هه لئ مه سیته له خه ونه که ی، نه وه ک بگه پته وه بۆ پروداوه تاله که ی.
(مارک تۆین))

❖ ئیمه ده که وین بۆ ئه وه ی هه لسینه وه، له شه ردا ده شکین بۆ ئه وه ی سه رکه وتنیکی باشت به ده ست بێنین، به ته واوه تی وه ک و ده خه وین هه لسینه وه به هیزکی باشت.

❖ ئه گه ر په خنه ی دوژمنان و گله بیان نه بوايه، سه رنه ده که وتم له زۆر ئیشما، ئه گه ر نا په زای ئه وانیش نه بوايه هه ر سه رنه ده که وتم.
(پیشیلۆ))

❖ ئه گه ر گولت ده ویت نابی له دپکه که ی بیزار بیت.
(تورک))

❖ ئه وه ی به زه یی به ئازه لیکی بیده سه لاتا نه یه ت، ناتوانی به زه یی به مروف دابیت.
(ئه بره هه م لینکۆلن))

❖ ئه و دلداریه ی، کۆتایی بی، هیچ پۆژی له پۆژان دلدار ی نه بووه. ((ئه رستۆ))

❖ ئه ی ئافره ت، ئاگاداری ئه م پیاوه به که ده لئ، له تو زیاتر که سم خوش ناویت.
(یالیر))

❖ ئه و که سه ی یاد له تۆله سه ندنه وه ده کاته وه، برینه کانی کراوه ده بن و خوینی لئ ده تکی.
(بیکۆن))

❖ ئه گه ر ئاگرت وویست له خۆله میشدا، بۆی بگه ری.
(ئه لمانی))

❖ ئه و کاته ی ئافره ت گریا، پیاو به ره له ستی نامینیت.
(شکسپیر))

❖ ئه و دلای گوشتنه ری خاوه نه که ی بیت، ناتوانی جیی خوشه ویستی خه لگی تیا بیت.
(ئه نتوانی چیخوف))

❖ ئه وه ی پێگای دوور ده بری بۆ ئافره تیک، یا هه لئه تاهه یا هه لئه خه له تیت، ئه گه ر به لای کات وون بکه یت له پیریدا کات وون ده کات. ((شکسپیر))

❖ ئه وه ی که به توندو تیژی ده ته ویت، به زه رده خه نه ده ستت ده که ویت.

((سیوار))

- ❖ نه و نه ده، خۆت، خۆت هه لده خه له تېنى، خه لك هه لت ناخه له تېنى. ((گرينبل))
- ❖ نه گهر ژنيكي ژيرو جوانات هه بوو، تو ده وله مه ندرين پياوى له جيهاندا.
- ❖ نه و كه سهى به وه فا بى، خه لكى لي پازى ده بيت، نه وهى بى وه فا بى دووژمنى
زور ده بيت.
- ❖ نه وهى براده رى ده داته دوواوه، پيوسته هه ولېدا، براده رى تر په يدا بكا و
جيى په زامه نديان بيت.
- ❖ نه گهر ئازايه تى له راستى دا نه بيت، له درودا نيه. ((عه رهب))
- ❖ نه و كه سهى ده يه وي كچيكي خوش بوويت، پيوسته يه كه م جار دا يكي پازى
بكات. ((جوڻ راي))
- ❖ نه و ژنه ي كه گالته به ميړده كه ي ده كات، گالته به خوى ده كات، چونكه هه لى
بزار دووه.
- ❖ نه ي دلدارى هيچ شتى به رگريت ناك، تو هه موو شتى له چوار ده ورت ده مالى.
((سوڤوڤ كليس))
- ❖ نه و ده سته ي ملوانكى دړك ده هونې ته وه، له و ده سته باشته كه ته مه له.
((جوبران خه ليل جوبران))
- ❖ نه وهى به مندالى نه ده بى مندا له كه ي بدا، له گه و ره يدا پي پيخوش حال ده بيت
- ❖ نه وهى دريژه به وانه گاني نه داو پيوه ماندو نه بيت، ناگاته نه نجامى زانستى.
- ❖ نه و كه سهى مندا له كه ي به هه ردوو ده ست هه لگري، دا يكه كه ي له دلدا
هه لده گري. ((دانماركى))
- ❖ نه و پوژه كه تييدا پي ناكه نى، نه و پوژه ت وون كردووه. ((فه رهنسى))
- ❖ نه و شته ي كه پيوسته ليى بترسى، ترسه. ((نه ماريكى))
- ❖ نه و كه سهى به ته ماي خراپه يه، له پيش هه موو كه سيكه وه توشى خراپه
ده بيت.

((نه لمانى))

- ❖ نه گەر هه تاو دەرچوو نه وکاته جله کانت ووشک بکه ره وه. ((فه رهنسی))
- ❖ نه گەر به قسه ی دایکت نه که ی، به قسه ی باوه ژنت ده که یت. ((نه لمانی))
- ❖ نه گ_____هر س_____هر فرزابم، قه ل_____ه پرش بم ی_____ا
(حه سوود) بم، قه له پرش، هه لده بژیرم، قه له پرشیش گوشتی مردوو ده خوا، به لام حه سوود
گوشتی زیندوان ده خوات
- ((نه نجیفوس))
- ❖ نه گەر پارای نه بوايه، هونه ر نه وینداری ده مرد.
- ❖ ئیمه سه ربه سستیمان خوش ده ویت، به لام زیاتر خوشمان ده ویت نه گەر له جیی
خویدا به کار بیت.
- ❖ نه گەر هه له کانمان بخوینینه وه، نه وا پینگامان کورت کردوته وه بۆ پاستی.
- ((ژیبرگ))
- ❖ نه گەر ویستت له خوشه ویستیدا سه که ویت، دلّت به رامبه ر نه و ئافره ته ی
خوشت ده ویت دایخه.
- ((شوپنهاوه ر))
- ❖ ئیمه زۆر که م ده زانین له هه موو شتیك، له نه رز، له ئیواره، له پابردوو و له
نیستا، له داهاتوو.
- ((داروین))
- ❖ نه و که سه ی که خو ی له قه در ی زیاتر به رز کردوو، ناگاته ته واوی
ته واویه که ی.
- ((نه لفارابی))
- ❖ نه و میلله ته ی بۆ یه ک کات ژمیر مافی نیسپات ده کات باشتره له وه ی که به
دریژای ته مه ن به زه لیلی بژی.
- ((جه ماله دینی نه فغانی))
- ❖ نه و زه ره ره ی که هه موو دونیا نه قلّ قازانجی لی کردوو، ناگاته نه وه ی که به
هوی نه قلّه وه زه ره ره ی کردوو.
- ((براتراند رسول))
- ❖ نه و پیاوه ی لای به هیزه کان نه زانی کامه یه، هه ده فیکی ئاسانه بۆ ئافره ت که له
لاوازه کانی بزانی.
- ((شارلی شاپرن))

- ❖ نه گەر شکاو پیکه نی، سهرکه وتوو خوښی سهرکه وتنی نامینې. ((شکسپیر))
- ❖ نه وهی به کات گالته بکات کات دهی به زینې.
- ❖ نه گەر بزه خیانه ت له ژن بکات، نه وافر میسک چه کیه تی. ((فرفال))
- ❖ نیش کردن کانگای زانسته، زانستیش مناره ی ژیا نه.
- ❖ نه گەر خه لکی ته نها نه وهی ده یزانی قسه ی له سهر بکه ن، بیده نگی به پاده یه ک ده گیشته که به رگریمان نه ده کرد.
- ❖ نه و ده رگایه دامه خه که ناتوانی بیکه یته وه.
- ❖ نه و به رده ی غل بیته وه، گیا له سهری ناپوی.
- ❖ نه گەر چاکه ت کرد باسی مه که، نه گەر چاکه ت له گه ل کرا باسی بکه.
- ❖ نه گەر بۆ سالی ده چینی گه نم بچینه، نه گەر بۆ ده سال ده چینی دار بنیژه، نه گەر بۆ سه د سال ده چینی پیاو بچینه. ((چینی))
- ❖ نه گەر دلداره کان، نیوه ی نه وهی بیر له یاره کانیا ن ده که نه وه، بیریا ن له خویان بکر دایه وه ده وله مه ند ده بونه وه.
- ❖ نه وانه ی به دوا ی خه ساره تیا ن دا له قومار ده گه پین، وه کو نه وانه وایه که له نیو لمی جو لوه دایه، ههر کاتی ویستی سهرکه ویته خواره وه.
- ❖ نه و دزه ی هلی دزی بۆ پیک ده که ویته، خو ی به (نه مین) ده زانی ((مه غریبی))
- ❖ نه وانه ی چاوه پوانی هه لن له پاستی دا نه وانه و نیا ن کردو وه. ((ئیتالی))
- ❖ نه وهی زیاد نازار بکیشیت زیاتر فیتر ده بی.
- ❖ نیش گه وره ترین دوژمنی مرؤف ده کوژیت، بیزاری و شه پو هه ژاری. ((فولتیر))
- ❖ نیش کردن یاری گه وره کانه یاری نیشی بچوکه کانه.
- ❖ نه وهی به په له بژی، زیاتر به جی دیلی له وهی ده بیا.
- ❖ نه گەر نافرته ی جوان مرواری بیت، نافرته ی به نه خلاق کانگایه که له مرواری.

❖ نه وکه سه ی له سهر نه رزی یه کی تر خانوو بکا، نه رزه که و به رده که شی له کیس ده چیت. ((نیتالی))

❖ نه گهر سهرت له موم بوو له بهر هه تاو مه پو. ((نه مریکی))

❖ نه و مروفهم خوش ده ویت که خوی هه لکیشیت به جیگا که یه وه که لیی گه وره بووه، مروفیکیش ببینم بزی تا کو جیگا که خوی پی هه لکیشی.

❖ نه گهر له خوشی دا بیت به رده وام نابین، نه وکاته نابی که خوشیه که بشارینه وه. ((شکسپیر))

❖ نه وه ی نهینی خوی بشاریته وه به ئامانجی خوی ده گات. ((عه رب))

❖ نه گهر سه بر هه بی، به ختیار ده بیت.

❖ نه گهر ژیری سه بر بکه، چونکه په له کردن ئیشی شهیتانه.

❖ نه گهر خه فته به سه بر نه کوژیت، خه فته دت کوژی یا تو و سه برت یا نه وو کوشتن. ((هه ندیک))

❖ نه گهر خوا ده رگایه کی داخست، هه زار ده رگا ده کاته وه. ((تورک))

❖ نه و ده رگایه یی له به رده م هه ژاردا دا بخری، له به رده م نویژداردا ده کریتته وه

((یابانی))

❖ نه و که سه ی بزه نه زانیت پیویسته فروشگا نه کاته وه. ((چینی))

❖ نه و ئافره ته ی دوو پیاوی خوش ویست هه ر دوو کیان هه لده خه له تیینی.

((پورتوگالی))

❖ نه گهر ویستت شتیک بکه ی پیویسته بیرى لیکه یته وه.

❖ نه گهر ده ته وی به خوشی بزی، رازیبه له خه لکی که پیت بلین بی عه قلی نه ک پیت بلین ژیری. ((فیتاگورس))

❖ ئیش کردن کانگای زانسته و هه زار ده رگا ده کاته وه. ((تورک))

❖ نه وه ی یه ک پوژ ماموستام بووه، هه تاهه تایه براده رمه. ((چینی))

- ❖ ئەوانەى لىرە نىن، ھەمىشە ھەلەن. ((فەرەنسى))
- ❖ ئەو ھى پۆزى فېرم كا، بە درىژاى تەمەنم باوكمە. ((چىنى))
- ❖ ئەو خۆشەويستەى كە ھەموو پۆزى ھەل ئەقولى، ھەموو پۆزى دەمرىت. ((جوان))
- ❖ ئەگەر ويستت لە بگرە و بەردە دا دوژمنەكەت بەلاى خۆتدا پاكىشى ئاگادار بە تەنگە تاوى مەكە. ((شاتون فيف))
- ❖ ئەگەر باران وەستاو، جۆگە لە پوون دەبىتەو. ((ويژەى توركى))
- ❖ ئەگەر لە مەبەستىكدا سەرکەوتى لە سەر خۆبە، خۆ ھەلمەكىشەو خۆ بە گەرە مەزانە. ((سىموندس))
- ❖ ئەگەر پاستى ئافرەتتىكى جوانى دروست كرد، ھەموو خەلكى خۆش دەوى.
- ❖ ئەگەر دوژمنەكەت لە بىر كردوو تەنانەت ناوەكەيشت نەزانى، تۆ پياويكى ژيان خۆش دەويت.
- ❖ ئەو ھى تەماع لە ھەموو شتى بكات، ھەموو شتىكى لە دەست دەر دەچى.
- ❖ ئەو ھى گريان نەزانى پىكەننىش نازانى. ((ئىتالى))
- ❖ ئەگەر لە گەرەبى دەگرى لە بىرى بكە، داواى ماف بكە، ھەر دووكت دەست دەكەويت، ماف و گەرەبى.
- ❖ ئەو ھى ژنى نەھىناو ىكە كەسە كە لە ئافرەت دەگا، چونكە ناخوازى.
- ❖ ئەگەر خۆشەويستى گەرەبى ھەست بىو ھونەر گەرەبى خۆشەويستى، بە بى ھونەر خەلكى نازانى جياوازى چىە لە نيوان بەختيارى و ئازاردا. ((احمد پامى))
- ❖ ئەگەر ھەسوودى گرانەتا بووايە ھەموو كەس تووشى دەبو ((دانىماركى))
- ❖ ئەوانەى پابوردويان لە بىر چۆتەو، ھىچ چارە نىە دەبى بگەرئەو ھەسوودى دەبو ((جۆرج سانتايە))
- ❖ ئەو دارەى سەرى لە ئاسمان دەدات، لە تۆيەكى بچوك سەوز بوو ((لاتزو))

- ❖ نه‌گه‌ر ئافره‌ت له‌ خو‌شه‌ويستيدا درو‌ نه‌کات، تواناي به‌ سه‌ر پياودا نامي‌نيت.
- ((گوستاف لو‌بون))
- ❖ نه‌و ئافره‌ته‌ چه‌ند جي‌گه‌ي پي‌زه‌ که‌ خو‌شه‌ويستي، ماچ و بزه‌و داخ‌ هه‌لکيشان بي‌ت.
- ((هاليپوتين))
- ❖ نيمه‌هه‌ميشه‌ چاوه‌پي نه‌و ئافره‌ته‌ين که‌ خو‌شه‌ويستي و به‌ختياريمان بو‌ دي‌ني
- ((شکسپير))
- ❖ نه‌گه‌ر له‌ دونيادا ئافره‌ت و خو‌شه‌ويستيمان نه‌هيشت، دونيا ده‌بي‌ته‌ گو‌ري‌کي ناخو‌ش.
- ((بروانگ))
- ❖ نه‌گه‌ر پياو خو‌شه‌ويستي کرد، نه‌وا وه‌کو پي‌زي وايه‌ وريابه‌، جو‌راو جو‌ره‌، به‌لام نه‌گه‌ر ئافره‌ت خو‌شه‌ويستي کرد قورياني ده‌دا و مووخليسه‌و له‌ خو‌ بورده‌.
- ((جو‌رج سه‌ند))
- ❖ نه‌گه‌ر ئافره‌تي جوان په‌ري نه‌بي‌ت، مي‌رده‌که‌ي له‌ هه‌موو که‌س زياتر داماو‌تر ده‌بي‌ت.
- ((جان جاک پو‌سو))
- ❖ نه‌ي براده‌رم ئاگاداري ئافره‌تي جوان به‌، کاتيک نه‌رمو نيانيان ده‌ست پي‌ده‌کا نه‌و کاته‌ کزيلايه‌تي نيمه‌ش ده‌ست پي‌ده‌کات.
- ((فيکتور هو‌گو))
- ❖ نه‌ي سروشت من‌ هه‌ست به‌ جوانيت ناکه‌م، نه‌وکاته‌ نه‌بي‌ت که‌ په‌نجه‌ي ئافره‌تي‌کي جوان لي‌ت ده‌که‌وي‌ت.
- ((بيتهوفن))
- ❖ نه‌ي ژن له‌ بيرت بي‌، جوانيت سه‌ربه‌ست و به‌ره‌للايه‌، ته‌نها دوو کو‌ت نه‌بي‌ت، نه‌م دووانه‌ش له‌وه‌ جوانتره‌. پاکی و شه‌ره‌ف.
- ((احمد شه‌وقي))
- ❖ نه‌گه‌ر ئافره‌ت له‌ جواني بي‌به‌ش بکه‌يت له‌ ژياندا ته‌نها خو‌شي له‌ نيوه‌ي وه‌رده‌گري.
- ((مه‌دام دي‌مونتاران))
- ❖ نه‌وه‌ي ژني نه‌بي‌ت، له‌ ژياندا به‌ختيار نيه‌.
- ((قاسم نه‌مين))

❖ نه و كه سه ی بپوه ژن ده خوازی هه میشه سه ریكي مردو له قاپیه كه یدا ده بښریت. ((ووته یه كي ئیسپانی))

❖ نه گه ر ژيان ئافره ت بووايه ،لیتی پام ده كړد. ((شۆپنهاوه ر))

❖ نه وه ی ئافره ت به جی بهیلایت، خه فته به جی دیلایت ((لوقمان حه كیم))

❖ نه گه ر ژن نه بیته له هه ولی ژيانماندا بیبشه ده بین له یارمه تی، له نیوه ی ژيانشماندا له خوښی، له كوټايشدا له نازی. ((جووی))

❖ نه ی ژن تو خه ونی شه ومی و ئازاری پوژمی. ((نه لفریده ی مؤسیه))

❖ نه گه ر هه موو جیهان بچوك بیته وه ئافره ت به گه وړه ی ده میښته وه.

((فیکتور هۆگ))

❖ نه و ئافره ته ی به ده سته ی راستی لانك پاده ژنه ی، به چه پی جیهان ده له رزینی.

((ناپلیون))

❖ نه وه ی پیاو به سه د سال دروستی ده كات ئافره ت ده توانی به سالی بیروخینی

((ناپلیون))

❖ نه وه ی هه ست بكات له ئافره ت به هیژتره ،نه وا ته نها ئافره تیكي تره .

((مارتین))

❖ نه گه ر ژن خوښی لی وون كردين هه ر نه ویشه ده توانی بۆمان بگه پښته وه .

((وه تیر))

❖ نه گه ر سال هه موو پوژی پشودان و یاری بووايه ،یاری ده بووه بیزاری وه ك

((شكسپیر))

پوژانی ئیشكردن.

❖ نه و لاوه ی به رزنه كاته وه ،سه ری شوپ ده كاته وه ،نه و كه سه ش داوای به رزیتی

((دزرائیلی))

ناكا، ئاره زووی خواره وه ی هه یه .

❖ نه گه ر خویمان پوچ زل نه بین، شكات له پوچ زلی خه لكی ناكه ین.

((لارۆ شفۆكۆلد))

❖ ئەقل، ھەموو شىئى پىكەد خات، پىيويستە دەستلە پىك خىستەن
ھەلنە گرین. ((ئەبىكتىس))

❖ ئەو ھى بىرى تىژ نەبىت، با واز لە درۆ بىنى. ((مۆنتانيا))

❖ ئەو ھى بەللىنى بەجى نەھىنىت، بەللىنى نىھ. ((دى بارتاس))

❖ ئەدەب لە ژىرى باشتەرە. ((عەرەب))

❖ ئەو ھى يەك درۆ بىكات، خۆشى نازانى چى بارىكى قورس ھەلدەگرى، چونكە
ناچار دەبىت بىست درۆى تىرىش بىكات بۆ ئەو ھى درۆكەى ئىسپات بىكات

((ئىنگلىز))

❖ ئەگەر مۆفخۆى ھەولى بلاوكرد نەو ھى ھەق و خىزمەتى مۆفایەتى نەكا نابىتە
مۆفكى پوناك بىر. ((وېژەى چىنى))

❖ ئەو كەسەى قەسەكانى لە گەل كەردەو ھى خۆى يەك نەبىت، ئىھانەى خۆى دەكا
((عبدوللاى كوپى مەسعود))

❖ ئەگەر جۆگەلە ووشكى كەرد لم بەجى دىلى، ئەگەر برادەر پۆىشت بىرەو ھى
بەجى دىلى.

❖ ئەو ھى ولاتەكەى خۆش نەوېت ھىچ ناكە. ((بايە پۆن))

❖ ئەى دوژمنى ئافرەت لە بىرت نەچى ھەموو پىاويك كوپى ئافرەتە.

❖ ئەگەر دەس پۆبىت ھەموو پىاوا، پىاوتە ئەگەر دەست كورت بىى كەس

وكارەكەشت ئىنكارت دەكەن. ((ئىمام عەلى))

❖ ئەو چەند درەمانەى كە پۆژانە خەرجى دەكەين بەبى سوود، دوور نىھ بىیتە
سامانىكى نۆدو پۆژى پىويست بەكەلگمان بىت، ئەوانەش كە دەست بلان دوژمنى
خۆيانن، ئەو كەسەش كە برادەرى خۆى برادەى نەبى، چۆن چاوەپوانى يەككى تر دەكا.

((باكون))

- ❖ نه گەر راسته سویند بۆ ده خۆی ؟ ((شکسپیر))
- ❖ ئینگلیز، به ته نهها دروونگنیه، به لکو هه موو پیاویکی ئینگلیزی دروونگه یه که . ((توفاليس))
- ❖ ئیشی قورس ته نهها، نه و ئیشانه یه که کۆبۆته وه و نه مان که نه و کات پنیویست بوو بیکه ین .
- ❖ نه و کاته ی پیکه نیت و گالته ت بۆ خو کرد، نه و کاته تو پیکه یشتهووی . ((ئیتیلباریمۆر))
- ❖ نه گەر ویستت له ژيانتا رابوویری، پنیویسته نه و شته بدۆزیته وه . ((جۆرج سیمس))
- ❖ نه گەر ره زیل نیوه ی دوونیای هه بیته، کهس به باشه باسی ناکات .
- ❖ نه و که سه ی قه ناعه تی نه بیته، سامانی نابیته، نه و پیاوه یش قه ناعه تی بی خیره . ((هۆمیرۆس))
- ❖ نه گەر به لگه ت هه بوو توپه مه به، چونکه توپه بوون نه و به لگه ی که به دهسته وه یه ده ی بریو دوژمنه که ت سه ر ده که ویت . ((ئین و لموقه فه ع))
- ❖ نه وه ی له براده ره گانی واز بیته خه لکیش وازی لی دیت . ((موغیره ی کوپی شوعه ب))
- ❖ نه گەر زۆر زۆر باوه پت به خۆت هه بوو بزانه که تو هه له ی . ((دیهستوفسکی))
- ❖ نه و که سه ی پشت به کات به سه تی زه مان ده یبه زیت . ((چینی))
- ❖ نه و که سه ی به ئاسانی هه له ده کات، ده توانی به ئاسانی هه لگه ی چاک بکاته وه . ((فریش بیگۆن))
- ❖ نه گەر زۆرم لیکرا جیهان بیئرخ بکه م، بگه ره به رده م نیه، به لام مندا له که م بقیمه ت ناکه م .

- ❖ ئەو‌ه‌ی باو‌ه‌پ‌ی ه‌ه‌ب‌ی‌ت ک‌ه خ‌ۆ‌ش‌ه‌و‌ی‌س‌ت‌ی ه‌ه‌م‌و‌و ش‌ت‌ی‌ک‌ه، ه‌ه‌م‌و‌و ش‌ت‌ی‌ک د‌ه‌ک‌ات ب‌ۆ ئەو‌ه‌ی ب‌ه‌د‌ه‌س‌ت‌ی ب‌ی‌ن‌ی.
- ((م‌ل‌ی‌ک‌ان))
- ❖ ئە‌خ‌ل‌اق و‌ه‌ک‌و گ‌ول، ب‌ۆ‌ن‌ی ه‌ه‌ی‌ه.
- ((ف‌ه‌ر‌ه‌ن‌س‌ی))
- ❖ ئە‌گ‌ه‌ر ب‌ار‌ان ف‌رم‌ی‌س‌ک‌ی د‌ان‌ی‌ش‌ت‌و‌ان‌ی ئە‌س‌ت‌ی‌ر‌ه‌ک‌ان‌ی ک‌ه ب‌ن ب‌ه‌س‌ه‌ر‌م‌ان‌ا ب‌ب‌ار‌ی، ئە‌ه‌ی ئ‌ی‌م‌ه ف‌رم‌ی‌س‌ک ب‌ه‌س‌ه‌ر ک‌ی‌دا ب‌ر‌ی‌ژ‌ی‌ن.
- ❖ ئە‌گ‌ه‌ر، ن‌ه‌ز‌ان ه‌ۆ‌ی ن‌ه‌ز‌ان‌ی‌ن‌ه‌ک‌ه‌ی ب‌ز‌ان‌ی، ژ‌ی‌ر د‌ه‌ب‌ی‌ت.
- ((ک‌ۆ‌ن‌ن‌ت‌ی‌ۆ‌س))
- ❖ ئە‌ی ق‌ه‌ل‌ه‌م چ‌ه‌ند ج‌و‌ان‌ی، ب‌ه‌ل‌ام و‌ول‌ات‌ه‌ک‌ه‌م ل‌ه ش‌ه‌ی‌ت‌ان ن‌اش‌ر‌ی‌ن ت‌ری.
- ((ق‌ه‌ی‌س‌ه‌ری ر‌ۆ‌س‌پ‌ا))
- ❖ ئەو‌ه‌ی ت‌ی‌ک‌ۆ‌ش‌ی‌ت د‌ه‌د‌ۆ‌ز‌ی‌ت‌ه‌و‌ه، ئەو‌ه‌ش ب‌چ‌ی‌ن‌ی د‌ه‌د‌ۆ‌ز‌ی‌ت‌ه‌و‌ه.
- ❖ ئە‌گ‌ه‌ر ق‌س‌ه ز‌ی‌و ب‌ی‌ت، ب‌ی‌د‌ه‌ن‌گ‌ی ز‌ی‌ر‌ه.
- ❖ ئەو‌ه‌ی چ‌ال ب‌ۆ ب‌ر‌اد‌ه‌ر‌ه‌ک‌ه‌ی ه‌ه‌ل‌ک‌ه‌ن‌ی، خ‌ۆ‌ی ت‌ی‌د‌ه‌ک‌ه‌و‌ی‌ت.
- ❖ ئە‌و ئ‌اف‌ر‌ه‌ت‌ه‌ی ت‌ه‌م‌ه‌ن‌ی ت‌ی‌پ‌ه‌ر ک‌رد‌ب‌ی و ش‌و‌وی ن‌ه‌ک‌رد‌ب‌ی، ه‌ه‌م‌ی‌ش‌ه د‌ه‌ل‌ی‌ن ئ‌ی‌م‌ه پ‌اک‌ی‌ن، ب‌ه‌ل‌ام ئ‌ای‌ا ل‌ه خ‌ۆ‌ی‌ان پ‌رس‌ی‌و‌ه چ ج‌ۆ‌ر‌ه ی‌اک‌ی‌ه‌ک و ت‌اک‌و ئ‌ی‌س‌ت‌ا ل‌ه خ‌ۆ‌ش‌ی ژ‌ی‌ان د‌واک‌ه‌و‌ت‌و‌ون.
- ((م‌.ع))
- ❖ ئەو‌ه‌ گ‌ر‌ن‌گ ن‌ی‌ه ت‌و‌ند‌و‌و ت‌ی‌ژ ب‌ی‌ت، ب‌ه‌ل‌ک‌و پ‌ی‌ۆ‌ی‌س‌ت‌ه ق‌از‌ان‌ج م‌اند‌و‌و خ‌ۆ‌ش‌ه‌و‌ی‌س‌ت ب‌ی‌ت.
- ((پ‌ۆ‌ک‌ف‌ل‌ر))
- ❖ ئە‌وان‌ه‌ی م‌ی‌و‌ان‌د‌اری خ‌ه‌ل‌ک‌ی ق‌ب‌و‌ول د‌ه‌ک‌ه‌ن و ل‌ه ب‌ه‌ند‌ه‌ک‌ان‌ی خ‌واو‌ه‌ن‌دن و ئەو‌ه‌ی ی‌ار‌م‌ه‌ت‌ی ه‌ه‌ژ‌ار د‌ه‌د‌ات ل‌ه م‌وس‌ا گ‌ور‌ه‌تر‌ه.
- ((پ‌ۆ‌ل‌ات‌ۆ))
- ❖ ئە‌و ن‌ز‌ی‌ک‌ه‌ی ل‌ه س‌ه‌رت پ‌ی‌ۆ‌ی‌س‌ت‌ه ب‌ی‌ک‌ه.
- ((گ‌ۆ‌ت‌ه))
- ❖ ئە‌و ک‌ه‌س‌ه‌ی خ‌ۆ‌ی ب‌ن‌اس‌ی، ق‌س‌ه‌ی خ‌ه‌ل‌ک‌ی ک‌اری ت‌ی ن‌اک‌ات.
- ((س‌ۆ‌ف‌ی‌ان))
- ❖ ئە‌گ‌ه‌ر ل‌ه ت‌و‌پ‌ه ب‌و‌ون د‌و‌ور‌ک‌ه‌و‌ی‌ت‌ه‌و‌ه، ل‌ه ه‌ه‌ل‌ه‌ش د‌و‌ور د‌ه‌ک‌ه‌و‌ی‌ت‌ه‌و‌ه، ئە‌گ‌ه‌ر ل‌ه ز‌ۆ‌ر خ‌وار‌دن د‌و‌ور‌ک‌ه‌و‌ی‌ت‌ه‌و‌ه، ل‌ه ت‌و‌پ‌ه ب‌و‌ونی خ‌واش د‌و‌ور د‌ه‌ک‌ه‌و‌ی‌ت‌ه‌و‌ه.
- ((پ‌ۆ‌ل‌ات‌ۆ))

- ❖ نه وهی له لای پاستی دا، لای چه پیشی بۆ وه رگپړه. ((ټینجیل))
- ❖ نه وهی تورپه بیت، تورپه بونه که ی بۆ خویه تی، نه ک بۆ نه و که سه یه. ((ټینگلین))
- ❖ نه گهر ویستت بیبی به ناوېژوانیکې عادیل، گوی له شکاتی هه ردوو لابرگه و حوکمیش مه ده دواى ماوه یه ک نه بیت.
- ❖ نه و په نجه یه عه داله تی شهرع بیپړی، نازاری نیه. ((که سته لۆ))
- ❖ نه و زه مانه ی که سى ټینج دريژه، دور نیه پیاویک بکوژى دريژیکه ی شه ش پى بیت.
- ❖ نه وى خوی بناسى خوا ده ناسى. ((ټیمامی عه لی))
- ❖ نه وهی هه ولې دوو نیش پیکه وه بدات هیچیان ناکات. ((بیلپوسی بچوک))
- ❖ نه گهر مروفیک قینت لی بوو، داواى ته مه ن دريژی بۆ بکه. ((ویژه ی یابانی))
- ❖ نه گهر له نه وهی ئال عوسمان نه بوايه، حه زم ده کرد وه ستای دروست کردنی خانوو بومایه. ((سولتان مه ورادی دووهم))
- ❖ نه گهر هه موو ئاره زویکمان بیته دی، که لی خوشیمان له ده ست دهرده چی.
- ❖ نه و سه ربازه ی زۆر نه نوی له جی دوو سه د سه ربازه. ((فه رهنسی))
- ❖ نه وهی نیشی نه بیت، ژيانی نیه. ((ټینگلین))
- ❖ نه وهی سروشت ده یكات و نژدارو دهرمان نایكات.
- ❖ ټیمه که نه لمانین له خوا ده ترسین، له که سى تر ناترسین. ((نه لمانی))
- ❖ نه گهر به پتی ده ستورو باوی خوا بژیت له جیهانا هه رگیز هه ژار نابیت، نه گهر به پتی ئاره زوی هیچو پوچی خوشت بژی، هه رگیز ده وله مه ند نابیت.
- ❖ نیش کردن ژيانه، ئیسراحه تی مردنه. ((عه ره ب))
- ❖ نیش کردن خوشترین شته له لام. ((مؤزار ۱۷۵۶ - ۱۷۹۱))
- ❖ نه ی نیش کردن نه گهر تو به خراپه ناوبه رین نه ی چاکه چونه؟ ((سلکړک))
- ❖ ((لاتینی))

- ❖ ئەو ھەي لە لام دانىشپىت، ئەگەر لىم نىزىك بوو ھەخىرھاتنى دەكەم جىيى بۇ خۇش دەكەم و قىسەي كىرد پىۋى لىدەكەم. ((سەئىد كۆپى عەباس))
- ❖ ئەو ھەي پىش سىلاۋ قىسەي كىرد ۋە لىمى مەدەنە ۋە. ((ھەسەنى كۆپى عەلى))
- ❖ ئەخلاقى باش لە دەموچاۋى پىاۋدا ۋەكو بۆدرە ۋايە لە دەم چاۋى ئافرەتا. ((يەككىك))
- ❖ ئەو كەسەي كۆپچەكى داخات لە ھاۋارى خەلكى، ئەگەر ئەۋىش ھاۋارى كىرد خەلكى ۋە لىمى نادەنە ۋە. ((سولەيمانولھەكىم))
- ❖ ئەۋەندە بى ئەقل نىم باۋەر بىكەم كە ئافرەت لىۋى بە يەك پىاۋ دەدات. ((شەكسپىر))
- ❖ ئەگەر ئافرەت پىاۋىكى خۇش وىست ھەمىشە تىنۋى لىۋى دەكات ((بىرون))
- ❖ ئەۋەندە سەيرى ئاۋىنە دەكات، سەيرى ژيانى كىردايە، لە نىۋان ئافرەتدا بى ئەقل نەدەبوو. ((بۆل بۆرگىيە))
- ❖ ئەۋەي دەتۋانين بىكەين، ژنىش دەتۋانى بىكا، ھىچ جىاۋازىش لە نىۋانماندا نىيە، تەنھا ئەۋە نەبىت، ئەۋان نەرم و نىان ترن. ((فۆلتىر))
- ❖ ئەقەلى ژن، ھەمىشە لە لايەن دلىۋە ھەلخەلە تاۋە. ((مارسىل پىقۇ))
- ❖ ئەگەر لە چاۋى ژندا پوناكىت بىنى، بزانە لە دلىدا ئاگر ھەيە. ((لۆمۇن))
- ❖ ئەۋ سالانەي كە ونى دەكەين، ئەۋ فرمىسكانەي كە دەپىژىن، ھەموو لە پىگەي ژندايە، ئەۋىش نايەۋى دانى پىدانبى و تىبگا. ((رورىاد كىلنگ))
- ❖ ئەگەر وىستت لە دوزمىنت پىزگارت بىت، بە توۋپەي ئافرەت ھەپەشەي لىبىكە ((شىلۇن))
- ❖ ئەۋەي باۋەر بە ژن بىكات، ۋەك ئەۋە ۋايە باۋەر بە دژ بىكات.

❖ ئەگەر تەمەن بیست سال بوو کچیک بزەى بۆ کردى بە پەلە بۆ لای ئاویڤنه دەپۆیت بزانی چى جوانیه کت ههیه که ئەو کچهى پاکیشاوه، بەلام ئەگەر تەمەنت له چل بەسەر هوه بوو، تەماشایی دواوه دەکەیت بزانی له گەل یەکیکی تری نیه، یاخود له عەى بیکی جله کانت دەگەرپێت دوور نیه هۆی ئەوه بیئت.

((سترا ئیفنگ))

❖ ئەو ژنەى زال بیئت بەسەر خۆیداو زال بیئت بەسەر ئارەزویدا و له زمانه تیزهکان و دل پقاویهکان بترسی، له شارژ زیاتره.

((میلتون))

❖ ئەگەر دوو ئافرهت بە یەك گەیشتنو ئەوا قسەیان نابریتهوه، ئەگەر بوون بەسیان، شەریان نابریتهوه.

((چینی))

❖ ئەگەر دەتەویت دوژمن پیت نهویریت، پرەوشتی خۆت چاک بکه ((ئەفلاتون))
❖ ئیمە دلدارى راستى ناکهین له ژيانماندا، تەنها یەكجار نه بیئت ئەویش یەكەم جاره.

((بەرناد شۆ))

❖ ئەو مەرفەى له بەردەم تەماعدا ئەقلی وون دەکات، ئیتەر هیچى نیه ونى کا.

((لیسنج))

❖ ئەو ئافرهتەى دوینی خۆشى ویستی و ئەمڕۆ دەتپرستی، سبەیی خیانەتت لى دەکات.

❖ ئەى ئافرهت ئەگەر ناتوانى له ئاسامان ببیتە ئەستێره له مالهوه ببهره مۆم.

((فولتیر))

❖ نیشکردن کانیایى زانسته، زانستیش قولى ژيانه.

❖ ئەو پیاوهى فیر نه بیئت وهك و ئەو ئەرزە وایه که هیچ شتیکی لى نه پوی.

❖ ئەوه م پینخۆش که بلین بۆچی پەیکەرى بۆ نه کرا، نهك بلین بۆچی پەیکەرى بۆ

کرا.

❖ ئەوانهى بهگژ ئازادى دادهچن، ئەوانه یارمهتى دهدهن.

❖ ئەوانەى بەرد لادەبەن، پەنجەى خۆيان دەپووشىنن.

❖ ئەگەر ھەزار بوى بىر بکەوہ کىٰ لە خۆت ھەزار ترە، ئەگەر یش دەولە مەند بوى بىر بکەرەوہ کىٰ لە تۆ شايەنى ترە.

❖ ئەو کەسەى باش دونوئى، ئەگەر ھىچى نەبىت لە ناو چۆنى بترسى.

❖ ئەمۇ ئەو بايانىيە کە دوينى لىپەست بوى ولى پاپابوى، ئايا پىويست بەو ھەموو پارايە دەکات ؟

❖ ئەگەر سەيرى ھەندىك ئافرەت بکەين، باوہ پەمان وايە (کىوبىد) ھەندى جار گەمژە بووہ.

❖ ئەوہى دەرونى ئاسودە بىٰ بە ئاسودەى دەنوئى، ھەرچەندە ھەرە تریشقە بىت.

❖ ئەوانە چەند کەمن کە ئەسلى خۆيان وون نەکردوہ، لە نىوان ئەو درۆيانە دا کە بەناچارى قبولى دەکەن.

❖ ئەوانەى باسى خراپەى خەلک دەکەن، وەکو ئەوانە وان کە دەچنە مال يەکىكى ترەوہ دەيانەوئى ئەوہى لە ناوى دايە چاکى بکەنەوہ و مالە کەى خۆيان و پیرانە و بەجى دىلن.

❖ ئەوانەى خاوەن زانىارين وەکو گولە گەنم بەرز دەبنو بەرز دەبن، ھەركاتىكيش پىگەيشت و پىبو لە دانە وىلە، سەر شۆردە کاتەوہ دەچەمىتەوہ ((ئىنگلىز))

❖ ئەو کەسەى ئىش دەکات شەرم ناکات، بەلکو شەرم بۆ ئەوانەى کە ئىش ناکەن.

((فیلە))

❖ ئەوہى پىشەىەك يان ئىشىك فیر نەبىت بىقىمەتە.

((فلەنام))

❖ ئەگەر توانبىتم خزمەتى جەماوہرم کردبى، ئەویش بە ھەولدان و سەبرم بووہ.

((ئىسحاق نيوتن))

❖ ئەوہى بە پەلە ئىش بکات بە ژىرى ئىشى نەکردوہ.

((بىليوسى بچوک))

❖ ئەو‌ه‌ی له منداڵی‌ه‌وه فێر نه‌بی‌ت، له گه‌وره‌یش پێش ناکه‌و‌ی‌ت.

❖ ئەو‌ه‌ی زمانی خۆش بی‌ت براده‌ری زۆر ده‌بی‌ت.

❖ ئەو‌که‌سه‌ی به‌ختیاری ده‌داته دواوه، پێویسته نازاره‌کانی ژيان هه‌لگر‌ی‌ت.

❖ ئەو‌ه‌ی که‌می هه‌بی‌ت هه‌ژار نیه، به‌لکو‌ ئەو‌که‌سه‌ی که‌ داوای زیاده‌کات.

((فه‌ره‌نسی))

❖ ئیشی نازایه‌تی پێویستی به‌که‌رانه‌ی (بۆ‌قی) نیه.

((ئینگلیز))

❖ ئەوانه‌ی هیچ نین و دل‌ په‌قن، که‌ له‌ هه‌له‌ی پیاوی گه‌وره‌ ده‌گه‌ڕێن.

((شۆپنه‌ه‌وه‌ر))

❖ ئەوانه‌ی ئامۆزگاری خه‌لکی ده‌که‌ن، که‌ ژن نه‌ه‌ینن، خۆیان ژن‌یان نیه.

❖ ئەو‌ه‌ی بۆ دادگا بڕوا، پشیل‌ه‌یه‌ک وه‌ده‌ست دێنێو مانگایه‌ک ده‌دۆڕێنێ.

((چینی))

❖ ئەگه‌ر ته‌مه‌ن به‌و جۆره‌ی که‌ ده‌ژین بی‌ژمێری، هه‌مومان منداڵ ده‌بووین.

❖ ئەو‌ه‌ی نه‌یینه‌کی هه‌بی‌ت، وا له‌ خه‌لکی ده‌کات به‌ دوایدا تووشی هه‌ناسه‌ بڕکێ

بین.

❖ ئەو‌ژنه‌ی پیاوه‌که‌ی خۆش بو‌ی‌ت، وای له‌ لێده‌کات که‌ به‌رگه‌ری لێبکات.

((گۆرمان))

❖ ئەو‌کاته‌ی که‌ له‌ گه‌ل‌ ئە‌قل‌دا ده‌ژیت، ئەو‌ جێگایه‌ گرینگ نیه که‌ له‌شت تێدا

ده‌ژی.

❖ ئەو‌کاته‌ی له‌ سه‌ر ئافه‌ره‌ت ده‌نووسین، چاره‌یه‌ ده‌بی‌ له‌ سه‌ر خۆشه‌ویستی

بنووسین.

((چیخۆف))

❖ ئەو‌پیاوه‌ی تووشی نه‌خۆشی دل‌داری بووه، له‌ پاوچه‌یه‌وه‌ ده‌بی‌ته‌ نی‌چیر.

((ئۆسکار فۆربل))

❖ ئیشکردن یاسای ژيانه‌ و باشت‌ترین به‌ریه‌تی.

((لو‌یس مۆریس))

- ❖ ئەگەر دەتەوئىت دوزمەكانت نەئىت نەزانن، ئەوا بە برادەرەكانت مەئى.
- ((ويژەى يۆنانى))
- ❖ ئافرەت لە داىك بوو، بۆ ئەوەى پياو خۆشى بوئىت، نەك نەئىتەكانى بزائىت.
- ((ئۆسكار واليد))
- ❖ ئافرەت لە ھەلەى ئەو كەسە دەبورى كە خۆشى دەوئىت، ھەلەش دروست دەكات بۆ ئەو كەسەى كە قىنى لىيەتى.
- ((شليون))
- ❖ ئافرەت دەژىت بۆ ئەوەى لە خۆشەويستى دا بەختيار بىت، پياوئىش خۆشەويستى دەكات بۆ ئەوەى لە ژيانى دا بەختيار بىت.
- ((جان جاك پۆسۆ))
- ❖ ئافرەتى خاين ئەو ئافرەتەى سۆزى خۆشەويستى ون كىردوو.
- ((لابرىوى))
- ❖ ئافرەت دروست بوو بۆ ئەوەى پياو خۆشى بوئىت و بۆ ئەو بىت.
- ((فۆلتىر))
- ❖ ئافرەت ئامىرىكى مۇسقىاى جوانە، ژىيەكانى خۆشەويستى يە.
- ❖ ئافرەت بە بى خۆشەويستى مردوو.
- ❖ ئافرەت بۆ ئەو پياوئى خۆشى ويستوو بۆ ھەموو شتىك قورىانى دەدات، بەلام باو پ بەو كەسە ناكات كە خۆشى دەوئىت.
- ((بەرناد شۆ))
- ❖ ئافرەت بە خۆشەويستىو ئەمەك دارى گالته ناكات تەنھا ئەو كاتانە نەبىت، كە پياو ئارەزەكانى پوچەل دەكاتەو.
- ❖ ئافرەت ناتوانى بە بى خۆشەويستى بژى.
- ((مارى ئەرجىنىتوك))
- ❖ ئافرەت بە ھەموو دلىو خۆشەويستى دەكات، بەلام پياو بە ھەموو ھىزىو.
- ((ماركس ئوربيلوس))

❖ ئافرهت کاتى خۆشه‌ويستى به جى دىلى ده‌گريئت، بۆ ئه‌وه‌ى ئه‌و ئاگره‌ى له دليدياه ئاشکرای بکات، به‌لکو بۆ ئاشکرا کردنى که تاكوو ئیستا خۆشه‌ويستو شایسته‌ى خۆشه‌ويستیه.

((لارو شغوکو))

❖ ئافرهت، دروست بووه بۆ بينين نه‌ك بۆ بیستن.

((سۆفو کلیی))

❖ ئافرهت، جوانترین دیاریه خواوه‌ند به‌ مرقى داوه.

((سوکرات))

❖ ئافرهت، وه‌ك و پشيله وایه به‌ تۆ پوح ده‌ژى.

((جۆن هیود))

❖ ئافرهت له‌ دونیا دا ته‌نها می‌ردى ده‌وێت کاتى ده‌ستى ده‌كه‌وێت هه‌موو شتیكى

له‌ می‌رده‌كه‌ى ده‌وێت

❖ ئافرهت، نرخى خۆشه‌ويستى می‌ردى نازانى ئه‌و کاته نه‌بی‌ت که جیى ده‌هیلى.

❖ ئاسمان گه‌وره‌یه بۆ هه‌موو جۆره‌ بالنده‌یه‌ك.

((ویژه‌ى ئیسانی))

❖ ئای ئه‌و ئافره‌تانه چه‌ند زۆن که دلى پیاوهر ده‌گرن، به‌لام ئای چه‌نده ئه‌و

ئافره‌تانه که‌من، که ده‌توانن ئه‌و دلّه پابگرن.

❖ نازایه‌تى نیه دلّت ترسى تیدا نه‌بی‌ت، به‌لام نازایه‌تى ئه‌وه‌یه بتوانى به‌ سهر

ترسدا زال بى.

❖ ئافرهت، ئه‌و پیاوه‌ى خۆشى ده‌وێت وه‌لامى هه‌موو پرسیاره‌کانى ده‌داته‌وه.

❖ ئاگادار به‌ سامان په‌زیل نه‌كه‌ى، چونکه سامان وه‌ك ناوداریه‌تى وایه.

((بلوراتۆن ۱۸۰۰- ۱۸۷۲))

❖ ئامۆژگاریم بۆ تۆ نه‌گه‌ر ئافرهت و خاوه‌ن ئیشیکى، له‌ بیرت نه‌چیت که ئافرهت

ومێینه‌ى هه‌رچه‌نده‌کیشى می‌شک‌ت بی‌ت له‌ سه‌رتا.

((مه‌دام برۆتیینه))

❖ ئاسنه‌که‌ت بکوته مادامه‌ کینى گه‌رمه.

((بیلوسى بچوک))

❖ ئاگادارى دوو زمان به‌ چۆن ئاگادارى دوو پشك ده‌كه‌ى.

((عه‌ره‌ب))

❖ ئازا حوکمی زه‌مان ده‌کات پیاویش کوپى ئیشیه‌تى.

((سه‌رفه‌نتس))

❖ ئافرهت گولۍ خوښ ناوېت له بهر نه وهى گولۍ، به لكو له بهر نه وهى له و پياووه هاتوه كه باوه پى وايه خوښى ده وېت له گولۍ كه جوانتره.

((ئەلەقەد))

❖ ئافرهت، وهكو و هەنگ وايه، يا هەنگوين و مۆمت دەداتى يا پېتته وه دەدات.

❖ ئافرهتى جوان خيالە... ئافرهتى ناشرين راستيه. ((شۆپنھاوهر))

❖ ئافرهت جوانترين چۆله كه يه له سەر پرووى ئەر زده خوښيټ ((ئەلفريډى قوسيه))

❖ ئافرهت هيوای نه وه يه كه بارو دۆخ پيگه بدات، به زووترين كات شوو بكا، پياوېش نه وه نده بارو دۆخ پيگه بدات ده يه وهى ژن هينان دوا بخات.

((بهرناد شو))

❖ ئافرهتى زۆر جوان مه خوازه... چونكه چە نده ها پياو له ناو دلایه تى.

((سیدی سمس))

❖ ئافرهتى خو به گه وه زان، چە ند ناشرينه نرخه كه شى گران دەدات چونكه به

((هۆم))

قهيره كچى ده ميټته وه.

❖ ئاوينه يه كه براده رى نه ينى ئافرهت بلاو ناكاته وه. ((ئە نده ريه دى بلزاک))

❖ ئافرهت و ئاوينه له يه ك ده كەن، هەر دوو به تال هيجيان تيدا نيه.

((ناپليۆن))

❖ ئافرهت خه فه تيكي هه ميشه ييه. ((سافيدس لسكيت))

❖ ئافرهت نه و كه سه ي خوښ ده وېت، كه خوښى ده وېت به لام پياو ئافرهتى

((هيران))

خوښ ده وېت.

❖ ئافرهتى ناشرين دهم و چاوى له ئاوينه دا ده بينى، ژنى ناشرينيش دهم و

((بهرناد شو))

چاوى، له چاوى خه لكى دا ده بينيټه وه.

❖ ئافرهت كه توانى پيډه كه نى به لام هەر كاتى ويستى ده گريټ.

((جۆرج ساند))

❖ ناووتهکانی ئافرهت له پياوذا :

- مێردهكهی بۆ هه موو كهس وهكوو ئاسن بێ و بۆ خۆی وهك و هه ویر بێ له ناو دهستیا.

- زۆر هونهرمه ند بێت له ئه ویندا، به لām ئه و زیرهكیه له گه ل ئافرهتێکی تر دا به کار نه هێنیت.

- هه می شه چاودێری جموجۆلی بکات، به لām کوێر بێ له جموجۆلی ئافرهتی تر دا.

- بزانی چۆن ماچ دهکا، به لām خۆی یه كه م كهس و دواكهس بێ له ماچ كردنیا.

❖ ئافرهت وهك و شوشه وایه ئه گه ر شكا چاك كردنه وهی گرانه.

❖ ئافرهت وهك و گوله، له هه ر کوێ داینی ئه و شوینه ده پازینیت وه.

❖ ئاگادار به، ته ماع کار مه به، چونکه نه خۆشیه که هه یچ ده رمانی نییه.

❖ ئافرهت وینهی نه رم و نیانی و ته واییه. ((فۆلتیر))

❖ ئافرهت وهك و پڕو پاگه نده (دعایه) وایه، هه رچه نده دوو باره بێته وه

مه به سته که ده داته ده سته وه. ((دوورانت))

❖ ئافرهت له لای من تیکه لاوه له چه ند جۆره په نگ. ((بیکاسۆ))

❖ ئای دایه، چه ند خه به تۆ و کولیت به چکۆله که وه و مریشکه هێکه که ره که ته وه

ده بینم. ((ویژه ی چینی))

❖ ئافرهت زمانه بێگانه کان زوو فیڕ ده بی، چونکه له مێشکیاندا به تالای زۆر هه یه.

((چیخوف))

❖ ئافرهت ناتوانی به ته نها بژی.

❖ ئافرهت وهكو لقه داری ته په، به هه موو لایه کدا لاده کاته وه، به لām به گه رده لول

ناشکی. ((زوالتی))

❖ ئافرهت یه ك كهس بوو فیڕی کردم، که ئافرهت کێیه. ((ردیارد کلینک))

- ❖ ئافرهت باخچه يه كه هه نديك جار ده بيته بيا بانتيك، ته نها به كه لكى ئه وه ديت كاژى تيدا بچيني.
- ((ئىبراهيم نه وار))
- ❖ ئافرهت له لاي من تيكه لاوه له ديمه ن و پرهنگ.
- ((بيكاسو))
- ❖ ئافرهت جوانترين ديارى خواوه نده بو پياو.
- ((جويار))
- ❖ ئافرهت يه كيكه له نيوان پيرياندا و مروڤدا.
- ((بلزك))
- ❖ ئافرهت وهك و ئاگادارى وايه مه به سته كه ي به دوو باره بوونه وه جي به جي ده كات.
- ((دورانتي))
- ❖ ئافرهت وهكو دوو پشكه پيگه له ژياندا ده برى، هه ر كه سى له پيگاييدا بووه ستي پيوه ي ده دات.
- ((ئه ناتول فرانس))
- ❖ ئافرهت گولئ به هاره و جوانى دونيا يه و پوحى ژيانه.
- ((ئه نينا ئه وين))
- ❖ ئافرهت جوانترين شته له ژياندا.
- ((كونفو شيو س))
- ❖ ئافرهت نمونه ي نه رمى ته واوييه.
- ((قولتير))
- ❖ ئافرهت شيعرى خواوه نده پياو يش په خشانى ته.
- ((ناپليون))
- ❖ ئافرهت كتيبيكه په په كاني ليك بو ته وه، هيچ سوودى نيه، سه ريش نيه ئه گه ر پياو زانى به باشى بيخوينتيته وه.
- ((ماريشال))
- ❖ ئافرهت يه كه ئيشى ته واو نه بوه، خواوه ند ته واو بوونى بو پياو داناوه.
- ((ئه دينوس))
- ❖ ئافرهت گولتيكه ته نها له سيبه ردا بوئى ده رده چي.
- ((لاينباي))
- ❖ ئافرهت كتيبيكه جوان به رگه كه ي دروست كردووه، له بهر چاوان زور جوان و پيشه كيشى بو داناوه، وهكو گولئ به هار به خه نده يه، ئه هريمه نيش به شه كاني نووسيوه، ئه و يش به فيله ناره حه تيبه . خه فه ته.
- ((لامار تين))
- ❖ ئافرهت يه ك پيگايه بو جي به جي كردنى ئه وه.
- ((لورانس))

- ❖ ئادەمىزاد نە گۆشتى دەخورىت نە پىستى بەكەك دىت،كەواتە چىترى ھەيە لە زمانى شىرىنى بەولاولە. ((تورك))
- ❖ ئافرەت ۋەك قوماش وايە ھەلبىزاردنى لە ژىر مۇمدا دەبىت. ((سميلس))
- ❖ ئافرەت دەلى مۇقايەتییە و پياویش سەرىەستى. ((ناپليۆن))
- ❖ ئافرەتى جوان چاوپى خۆشحال دەبىت،پرەشت باشیش،دل پى خۆشحالە،يەكەمیان ئەوشتە جوان و بەنرخانەيە كە دەكرى بە قەداو دووهمیان،كانزايە. ((ناپليۆن))
- ❖ ئافرەت ۋەك مندالە گەر دواى كەوتى را دەكات،كە تۆلىتى پات كرد دوات دەكەوى. ((فولتير))
- ❖ ئافرەت ۋەك كۆتر وايە،لەو كاتىدا بىر لە پياو دەكاتەو،خەون بە جىگاۋە دەبىنى. ((جان جاك پۇسۆ))
- ❖ ئافرەت لە دەمىەو ە باسى دلدارىت بۆ ناكات،بەلكو بە چاوى باسى دەكا،دەتوانى پۇمانىكى دلدارى دابنى،بەلام ئاسان نىيە دللىك درووست بكاو دلدارى بكا. ((ئىتان راي))
- ❖ ئافرەت دلدارى دەكات بۆ ئەو ەي لە دلدارىيەكەى دا بەختيار بىت. ((ئورد ليتلون))
- ❖ ئافرەت،بۆ ئەو ەنبوۋە بۆ بەختيارى ھەموو كەسىك،بەلكو پىويستە جىگای بەختيارى يەك پياو بى. ((كرسٹوف مارلى))
- ❖ ئافرەت ۋەكو سىبەر وايە،لاى ئەو كەسە دەمىنيتتەو كە پىزى لى دەگرىت. ((ئەلمانى))
- ❖ ئافرەت لە دەريا ناترسى،چونكە خۆى لەو ە قولتەرە. ((ئەلمانى))
- ❖ ئامۇزگارى كەس مەكە تاك و داوات لى نەكەن.

- ❖ ئافرهت پاراپه تاك و ميړديك ده دوزيټه وه، به لام پياو پارا نابيت له دواى ژن هينان نه بېت. ((به رناده شق))
- ❖ ئافرهت له كراسه تازه كې دوو جار خوشحال ده بېت، خوشحالي هه لېږاردن و خوشحالي تازه يي كراسه كې.
- ❖ ئافرهت دوو پيکه نيني هه يه، يه كه ميان بؤ ميړده كې بؤ نه وه ي فيري دلدارى بكا و بؤ مندا له كې به واتاى دايكايه تى.
- ❖ ئافرهت خه فته تى نه وه ناخوات كه كه مى هه يه، به لكو خه فته تى نه وه ده خوات كه مى زوريان هه يه.
- ❖ نازايه تى نيه توله بسه نى، به لكو سه بروو نارامت هه بېت. (شكسپير)
- ❖ ئاى خوشه ويسته كه م هه رگيز نه زانى چهنده به ده نكت خوشحال ده بم، كه تو بېده نكي. ((لامار تين))
- ❖ ئافرهت به دل خوشه ويستى ده كا و پياو به نه قلى، له بهر نه وه ي زياتر له پياو به خته وهر تره.
- ❖ ئافرهت نه و هاوړپيښه يه كه خواوهند به ميړده كې ده دات ((شاعير يكي هيندى))
- ❖ ئافرهت كوليته يه كې پى خوشتره كه تيايدا شا ژن بېت و نه وه كه له كوشكيكدا كاره كه ر بېت. ((بلزاك))
- ❖ ئافرهت دروست بووه بؤ نه وه ي به تلایه بچو كه كان پر بكا ته وه، وه كو چوڼ پوش له نيوان شوشه داده نرى له سندوقدا، يه كه فلسيش ناهيټيت، به لام له شكاندن پزگارى ده كات. ((مه دام ينكه ر))
- ❖ ئافرهت وه كو گول وايه، نه گه ر له جبي خوى هه لگيرا له ژيان ده وه ستيت.
- ((شكسپير))
- ❖ ئافرهت مندا ليكي گه وره يه. ((سوكرات))

- ❖ ئافرهت چاودىرى پياو دهكات به لام چۆن جالجالۆكه چاوه پوانى مېشوله دهكات. ((بهرناد شۆ))
- ❖ ئافرهت كليلى نهينى يهك ووشه يه ئه ويش خۆشه ويستى يه. ((نيتشه))
- ❖ ئافرهت له هه موو ژيانيدا وهكو منداڵ ده مېننېته وه. ((شۆبناوه))
- ❖ ئافرهت نيوهى ژيانه ئه گهر موخليس بېت بۆ مېرده كهى. ((هۆميرۆس))
- ❖ ئافرهت ئه و پرده يه كه پياو به سىرى دا ده په پېته وه بۆ ئه وهى به دوا پۆژى و مه به سى بگات. ((لۆرانس))
- ❖ ئافرهت وهكو گول به بۆنه كهى پياو راده كېشېت بۆ ئه وهى دېر كه كهى به له شيا بچه قى. ((ئه رستۆ))
- ❖ ئافرهت هه ر كاتى بيهوى پره له هه ست و نه ست. ((جۆزى فيره))
- ❖ ئافرهت ئه ستېره يه پياو به پوناكيه كهى دا ده پوات به بى ئه و له تاريكي دا ده مېننېته وه. ((شكسپير))
- ❖ ئافرهت يكي باش بۆ پياو باشته له ده ست و چاوى ((موسيله مهى كورپى عبدالله))
- ❖ ئافرهت له لاي من ئه وه يه كه هه ست ده كم من پياوم. ((سه عيد فريحه))
- ❖ ئافرهت له دلداريدا له پياو زيرهك تره، به لام پياو له براده ريدا له ئافرهت زيرهك تره. ((لابرۆبیر))

- ب -

❖ بەھىز ئەو كەسەيە كە لە كاتى تورپە بووندا، دان بە خۇيدا بگرى.

((عەرەبىك))

❖ بەختيارى، وەكو خەو، ھەرچەندە چاۋەپى بگەي دەيگەيتى.

❖ بەختيارى، مىللەتان بە زۆرى سامانىان نىيە و بە جوانى كۆشكە كانيان، بەلكو بەختيارىان بە وەوەيە كە مندالە كانيان مېشكىيان پۆشنېر بېت و پياۋە كانيان پەرورەدىان باش بوو و چاۋيان كراۋەتەو و پرەشتيان پاست بوو ئەوانە بەختيارى پاستەقىنەن و گەرەتتيانە.

((مارتن لۆسەر))

❖ بەختيارى، لە دەرگايەكەو دېتە ژورەو، تۆھىسابى ئەو ت بۆ نەكردو وە كە كراۋەتەو.

((جۆن بارىمۆر))

❖ بە سەربر كردن، ئەو ەي بتوئت بۆت دېت، ھەر ئەويشە كىلىلى ئەو ەي كە دەتەوئ.

❖ بالئەدەكانى ئاسمانىش پېزى پەزىل ناگرن، خراپى پەزىل وەكو خراپى (بت) پەرستە.

((پۆلاتق))

❖ بە خراپە كىتېب بە كار ھېنان، زانست دەكوژى.

((جان جاك پۇسۇ))

❖ بۆ ھەر مرقۇقك يەك نىشتەمان ھەيە.

((سايمۇن كۆجان))

❖ بەختيارى چىيە، بەختيارى سەلامەتى لەشەو لە بېر نەكردن و زىرەكى ئەقل و پەلە نەكردن لە پېۋىستىدا.

((يەحيا كوپى خالىد))

❖ بەختيارى بەرىكە، ئەگەر لە مالى خۇماندا نەبى، زۆر زەحمەتە لە بېستەنى خەلگدا بېدۆزىتەو.

((ئىنگلىز))

❖ بەختيارى زۆرى ناوئ.

((مورقس ئەنتانىۇس))

❖ بۆ سەر كەدەكەت گوى پايەل بەو لە گەل بچووكدا پووخوش بەو لە گەل

((پۆلاتق))

ھەموواندا پاستگۇ بە.

- ❖ بى ئه قلى، گهره ترين دوژمنه و ژيرى باشتريں براده ره . ((ئينگلين))
- ❖ بهختيارى، ئه وشته نيه كه من بوى ده گهرم، چونكه دهيزانم ههرگيز نايدوزمه وه، ته نها يه كه مه به ست و يه كه داواكارى و يه كه سؤزم هيه كه زاله به سه رمدا، ئه و يش ئه وه يه، هه ميشه ئيش بؤ خه لكى بكه م، هه ركاته ئيشه كانم زياد بكا، ئه وكاته زياتر باوه رپم وايه به خته وهرم، دووريش نيه ئه مه ش خه يالئيك بى له خه ياله كان، به لام به باوه رپه وه، ئه مه له سه ر پاستيه ((فاخت))
- ❖ بهختيارى ژن و ميژد زياتر به ده ست ژنه، نه كه به ده ست پياوه .
- ((فاتيمه نيعمه ت راشد))
- ❖ به هه شت له ژير پيى دايكان دايه . ((حه ديسى شه ريف))
- ❖ بؤ ئه وه ي له ژن هيناندا بهختيار بيت، پيويسته پياو لال بيت و ژن يش كويز بيت .
- ((ئه لفؤنس دراگون))
- ❖ باپيويستيه كانت كه م بيت، خه فه تيش به كه س مه لئى .
- ((ماركس ئوريليؤس))
- ❖ بيده نكي، شووره يه كه له ده وري ژيرى .
- ❖ براده رى له (بؤرصه) ي ژياندا پاره ي زيئن، به لام هه ژار براده رى نيه .
- ((تاگور))
- ❖ باشتريں ريگا بؤ سه ركه وتن به سه ر ناخوشيدا، پيويسته ريژى بگريں .
- ((ئه ئوينميس))
- ❖ بيرو باوه رپت بؤ خۆته، به لام قسه ت بؤ گه له . ((فه ره نسي))
- ❖ به جاريك هه موو خۆشه ويستيت ده رمه خه، چونكه هه ر كاتى گؤراني تيدا ببينن، دژت ده وه ستن .
- ((سوكرات))
- ❖ بى ئه قل و ئينكارى، سامانى پاريزهر زياد ده كه ن . ((عه ره ب))

- ❖ بە (دېۋگانيس)يان ووت :چى پتويسته له سەر پياو كه خوى لى بپاريژى،
 ووتى :له حەسوودى براكانى له فيلى دوژمنەكانى.
- ❖ بازرگانىيەت دايكى سامانە. ((ئىنگلىز))
- ❖ بۆ برادەرەكانت ئىش بكە زياتر خۆشتيان دەوى و لە گەل دوژمنەكانت چاكە
 بكە دەبنە برادەرت. ((تۆلستوى))
- ❖ باوەر بەو برادەرە مەكە كە دوژمنايەتى لە گەلتدا دەكردو ئىستاكە لە گەلتا
 ناشت دەبىتەو.
- ❖ بىدەنگى،گفت و گۆيەكە لە گەل ئىنگليزدا. ((هاينى))
- ❖ بەختيارى لە بوون پاستيدا نىيە،بەلام لە خەيالماندايە،ئەگەر خۆشى
 خەونەكانمان لا بەرىن هيجى نامىتى. ((برۆست))
- ❖ بەختيار ئەو كەسە يە بە گەنجى بمرى. ((بلوتوس))
- ❖ بەختيارى،قەناعەت كەردنە بە ژيانى خيزانى و ژنيكى پەوشت باش و خاوەن
 بىرو باوەرپو خۆشەويستى منداڵەكانى و بە خيوكردنيان بە باشى.
- ❖ ((ژەنەرال كرۆكى يابانى))
- ❖ بە ئىش كەردن، نەك بەقسە كەردن،ميوە لە دار دەكەيتەو.
- ❖ بۆ ئىش درووست بووم. ((ناپليۆن))
- ❖ بۆ ژن،يەك پياو بەسە،بۆ ئەوئەلى لە هەموو پياوان بگات،بەلام بۆ پياو سەدەها
 ژن بەسە،بۆ ئەوئەلى لە يەك ژن بگات. ((بەرناد شۆ))
- ❖ بىرم نەكردۆتەو بە بۆچى دەنووسم،بەلام ئايا دەپرسن بۆچى پووبار دەپوا ؟
 ((فەرەنسوا ساگان))
- ❖ بەرى ئەدەب،ئەقلىكى سەرکەوتوو و بەرى زانست ئىشيكى چاكە.
- ❖ بەلامەو زۆر سەيرە،ئافرەتيك شوو بە پياويك دەكات كە ژنى هەيە ئەى بۆچى
 خوى پىي ناخۆشە كە ژن دىتە سەرى.
- ((م.ع))

❖ به ختیار به، دهرگای به ختیارى زوره و کونى به ختیش ناژمیردری و پړگای ژیانیش له گه ل هه موو خوله کیک تازه ده بیته وه.

❖ به هر دوو چاو ژن داواده کا، ده باو پقى لى ده بیته وه و ده کوژى.

((نيسپانى))

❖ باشتړين پړگا بؤ پزگار يوونت، له گيرو گرفته کانت، بيخه يته گيرفانه کونه که ته وه.

❖ به ختیارى، وه کو په پوله وایه، نه گهر دووای بکه ویت، له بهر ده سست را ده کا، نه گهریش گوږى نه دیتى به سهر سهر تا باله فرى ده کا.

❖ باشيتى مړوف به باشه باس مه که، که بؤ خاوه نه که ی ده گهر پته وه.

((نيتشه))

❖ به حه زره تى عومه ريات ووت خواى لى پازى بى، بى ده سولات کتپه ؟ ووتى : نه و که سه يه که بيده سه لاتی نه فسى خوږه تى.

❖ باشتړين ماموستا نه و که سه يه، که له خوږه وه ده ست پيډه کات.

((به رناده شق))

❖ براده رى له هه موو شت پکا جیگیره، ته نها له دلدارى و ئیش کردندا نه بى.

((شکسپير))

❖ برى کتپى به نرخ، به رامبه ر قوتا بخانه يه کی کؤ که ره وه وایه. ((کارليل))

❖ براده رى، خوشه ويستيه به بى بال. ((لورد بايرون))

❖ باشتړين نمونه :

- باشتړين شت که به دوژمنه کتى پيشکه ش ده که ی، ليږور دنه.

- باشتړين که به براده ره که تى پيشکه ش ده که ی، دلّه باشه که ته.

- باشتړين شت که به کورپه که تى پيشکه ش ده که ی، نمونه ی چاکي ته.

- باشتړين شت که به باوکتى پيشکه ش ده که ی، نبحرامه.

- باشتړين شت که به دايکتی پيشکهش ده که ی، نه و پړه وشته به که نه و خوی پيوه هه لده کيشی.
- باشتړين شت که به خوتی پيشکهش ده که ی، پړزگرتنه.
- باشتړين شت که به خه لکی پيشکهش ده که ی، خو شه ويستی به.
- ❖ به ختیار نه و به، نه و ه ی هه ته پی پازی بی وه کو ه ی، نه فس به رز بیت به رامبه ر به خوت و به خه لکی، نه و ه ی له ده ست چو و په شیمان نه بی، به لامپیو یسته هه میسه هه ولی ژيانیکی باشتړ بد ه ی، به لام به هیمنی.
- ❖ بی هیزی ژن هوی پړه وشتی کومه له به رامبه ری. ((ريد يه رو))
- ❖ به گویره ی پیاو، نه گهر پیاو به ربه ره گانی بکات نازاره، به گویره ی نافر هتیش چاکتره، به ربه ره گانی بکات. ((نه تیان رای))
- ❖ بو نافر هت نییه بگاته تروپکی به رزیتی، نه و کاته نه بی مالٹاوی له به خته و ه ی ده کات و جلی پړه ش ده پو شی ده پو شی. ((مه دام دوستایل))
- ❖ باش وایه بیر بکه یته وه پيش نه و ه ی بلئیت، نه ک بلئیت پيش نه و ه ی بیر لیبکه یته وه. ((پیس بلاک))
- ❖ بیر هه لکه ندن، به که نیسه که پیو یستمان پی نییه، له بنه وه ده ستی پی بکه ین.
- ❖ به هیز نه و به، که له کاتی توړه بووندا زال بیت به سه ر خویدا.
- ❖ به نافر هت بلئی جوانی، که پړه بی. ((پړسو))
- ❖ باشتړين شت له براده ری تیدا نه مه کداری به، خراپترین شت خیانه ته.
- ❖ بگره و به رده، گوړینه و ه ی زانیاری به.
- ❖ براده ری، به ک پوچه، له دوو گیاندا. ((نه رستو))
- ❖ به لئین مه ده به و شته ی که بو ت ناکری.
- ❖ بو خو شه ویستی مه که پی، به لکو خو شه ویستی بده، پاشان ده بینی نه و به دوواتا ده که ری.

❖ برادەرىك پووى ھەيە، بەلام درۆسەد پووى ھەيە. ((يۇنانى))

❖ بۆئەۋەي لە پەخنە دوور بى، ھىچ مەكە و ھىچ مەللى و ھىچ مەبە.

((ئەلبەرت ھابارت))

❖ بەختيارى، لە ژيرى دايە، لە جىھاندا بەختيارى نىيە، ئەو كەسە نەبى كە ژيرىكى

ژيرە.

- پ -

❖ په يکه له به فر دروست ده که ين، پاشانیش شکاتی نه وه ده که ين که ده تویتته وه. ((سوکرات))

❖ پیویسته هه ژار بیت، تا نرخي دراو بزانی.

❖ پیروز بیت له و که سه ی که نیش ده دوزیتته وه، ئایا له به ره که تی نیش گه وره تر هه یه ؟ ((توماس کارلیل))

❖ په له ته نها به سهر چاکترین جلدا ده کریت. ((ئیسپانی))

❖ پیویسته له سهرمان زمانی بزه، له فرمیسکه وه فیږ بین، چونکه ژيان فرمیسک و بزه یه.

❖ پیی هه لکه وی، نه ک زمان هه له بکا.

❖ پیویست بوو له سهر مروّف نه وه موو نازاره بچیژی، بو نه وه ی به دلّی خه لگی بگات. ((فه رجینا وولف))

❖ پیویسته مروّف شتی نه کا نه گهر له ئاکامه گانی بترسی.

❖ پیاوانی ئیشکه ر، هه میشه به ری تازه کۆده که نه وه. ((لورد تیتیسون))

❖ په له، که وره ترین داهیتانه مروّف دروستی کردوه.

❖ پیویسته له سهرمان بزه زور به کاربښن، چونکه مروّف یه که که سه که خوا پیی به خیشوه. ((بیرن ولیامز))

❖ پیویسته له سهر مروّف، بیري ته واو بی، دلّی پاک بی، له شی ساغ بی.

((چیخوف))

❖ پشيله له چاو مشک شیړه. ((نه لبانی))

❖ پیاوی گه وره نه وه پیاوه یه که سوودی هه بی بو خه لگی.

((لوتفی نه لسه یید))

❖ په یمان، پووناکیه که له دلّوه و چوارده وری خوی پوون ده کاته وه.

- ❖ پياو، لە گەورەبيدا، وا دەردەچی کە داکی چۆن پەروەردەى کردووہ.
((قاسم ئەمین))
- ❖ پياو ھەر چەندە قسە بکات ناتوانیّت خوڤشە ویستیە کەى پوون بکاتەوہ، بەلام ئافرەت بە یەك ووشە دەری دەبرێ و ئەوەندە خوڤشە ویستی دەتوینیتەوہ لە دلی پیاودا جیگای نابیتەوہ.
((مۆلمن))
- ❖ پياوان دەلێن، زانست ھێزە، ژنان دەلێن جوانی بە ھێزترە. ((شیلدن))
- ❖ پياو ناتوانیّت راستی ژن ھێنان بلیت، مادامەکی ژنە کەى لە ژياندا بیت.
((بارنارد شو))
- ❖ پێویستە لە سەرمان ئافرەتى جوان بخوازین ئەگەر ویستمان لیان پزگار بین.
((ساشا گیتى))
- ❖ پرس بە ژن مەکەن لە ئیشو کارتەندا ئەوہى لە سەر تانە خوڤراکیان بدەن و بە پێى توانا جل و بەرگی باشیان بۆ بکەن.
((ھیندى))
- ❖ پياو ھەست بە ھیزی دەکا و پەحم بە ژن دەکا، ژنیش ھەست بە بێ دەسەلاتی دەکا، بۆیە خراپە لە گەل پیاودا دەکا.
((بەرناد شو))
- ❖ پياوان ھەلۆیەکن لە ئاسماندا دەفەرن و ئەوہى لە ژیریانەوہ بیت لمیان بەسەردا دەکەن، ژنیش بولبولیکە دەخوینێ و حوکمی دل دەکا. ((فیکتۆر ھۆگۆ))
- ❖ بێوہژنى دەولەمەند. بە چاویك دەگرى و بە چاویكى ترى لە خوڤشیدایە.
((سرفانتس))
- ❖ پياوی ژیر بە ژن دەلێت لیّت تیگە یشتووم، بێ ئەقلێش دەیەوێ ئەوہ ئیسپات بکات.
((سیدنى سمیس))
- ❖ بەختیارى سێ شتە، شتیك بدۆزیتەوہ بیکەى، شتیك خوڤشت بویت، ھیوا یەکیش ئاوات بیت و بەجێی بەینى و ھەولێ بۆ بدەى.
((یەکی لە ناودارەکان))
- ❖ بە کردەوہ دارى میوہ دەچینرێ ئەک بە قسە. ((ووتە یەکی ئینگلیزى))

- ❖ پياو و ژن ههردووکیان، مروڤيکي ته واو دروست ده که ن.
- ❖ پياو ناگره و ئافرهت داره و شهيتان هه وايه.
- ❖ پيويسته سوود له ناخوشي خه لک وەرگزين.
- ❖ پياوی پەزىل سامان بۆ سى که س کۆده کاته وه، نه وانه ش ئه مانه ن، بۆ ميڤردى ژنه کهى که مرد، بۆ ژنى کوڤه کهى که ژنى بۆ هيئا و بۆ ميڤردى که به شوى ده دا.
- ❖ پيش نه وهى توڤه بيت، بگه پى و بزانه هو ههيه بۆ توڤه بوونت.
- ❖ پياراستنى کات، له ته واوى پادشاهانه ((لويى چوارده هه م، پادشاي فەرهنسا))
- ❖ پياويکم پيشان بده که کۆيله ي ئاره زووه گانی نه بى، تاکه بيخه مه ناو دلّمه وه.
- ❖ پياوى که م زانيارى وه کو (گا) زل ده بى و گوشتى زياد ده کاو ئه قلى زياد نا کا.
- ❖ پياو له خو شه ويستيدا، هه ميشه چه ز ده کا بزاني ئافرهت چى ده کا، له هه مان کاتدا ئافرهت چه ز ده کا نه وهى پياو کردوويه تى له بىرى کا ((ئهرسه ر ميله ر))
- ❖ پياو ده توانى خو شه ويستى سى ژن کۆبکا ته وه، له ويدا ئافره تىک ههيه خو شى بويت، ئافره تىکيش يارى پى بکا، ئافره تىکيش شکاتى لى بکا، به لام ئافرهت ته نها باوه پى به يه ک پياو ههيه، يه کىک خو شى بويت و يارى پى بکا و شکاتى لى بکا.
- ❖ پياو ههست به هيژى خوى ده کاو دلى به ئافرهت ده سووتى، ئافره تيش ههست به بى هيژى ده کا بوى دل په قى له گه ل پياو ده کا.
- ❖ پياو، به دريژايى ته مه نى پاره کۆده کاته وه، زۆر به خو شيه وه پىکه ش نه و ئافره تهى ده کات که ده بيت ته توڤيه وه.
- ❖ پياوى ئيسک قورس نه و پياوهيه، کاتى که ده ته ويى گويت لى بگرى قسه ده کا، يه ک وشه کۆده که مه وه نه ويش، نيشه له نيشش به و لاوه نيه.

((فه رهنسى))

((شامير))

((قاسم ئه مين))

((ئينگلين))

((شکسپير))

((ژيرىک))

((بلزاک))

((به رناده شو))

((مارک توين))

((ئهدوار لابلوى))

- ج -

- ❖ جوانترین ئاواز لیمدا بیئت. ئەو ئاوازه بوو له سه ر لیوی ئافره تیکی جوان له ژیر تریفه ی مانگه شه ودا. ((شۆبان))
- ❖ جوانترین دیمه ن ئەوه یه، که ژن ببینیت و لیوی ماچ بکه یت. ((به رناد شو))
- ❖ جوانترین چاو و درۆزترین چاو، چاوی ژنانه. ((به رازیلی))
- ❖ جوانی تا ماوه یه ک ده مینێ وه کو مانگه شه و ته واو نابێ، جار جار نه بی. ((گۆته))
- ❖ جوانترین شت له ئافره تا، چاوییه تی، خوشتین شت دلاییه تی.
- ❖ جلی جوانی پیاو، ئەخلاقییه تی، پێوه ری ژیری هۆشییه تی له کاتی توور په بووندا.
- ❖ جوانترین هه ست که نه فسی مروّف پرده کاته وه ئەوه یه، که سه یری ئاسمان ده کا، له ویدا نه یینییه کی گه وره هه یه له دوا ی هه موو شتی که وه، ئەو نه یینییه ش چاوگه ی راستیه بۆ هه موو زانست و مروّف، که هه ستیان نه کردووه به و نه یینییه گه وره یه، ئەوه مروّفکی کویره.
- ❖ جوانی :
- جوانی ئەقل : به بیره .
  - جوانی قسه : له راست گۆییه .
  - جوانی سامان : له راستیه .
  - جوانی دل، لایی گه رانه له خو شه ویستی .
  - جوانی نه یینی : له شاردنه وه دایه .
- ❖ جوانی ئافره ت، ته نها ئەوه نییه، ژیان چی داوه تی، به لکو ئەوه یه ئەو چی به ژیان داوه .
- ❖ جوانی دوو چاوگه ی هه یه، سروشت و ئافره ت. ((سوكرات))

- ❖ جوانى ئىشەكان، لەسەر جوانى شىكەكانەۋەن، چۈنكى لە دەرووندا ئىسراحت دەكا، ۋەكو ئىسراحتى ۋىنەي پەيكەر زياتر ئەۋەش لە ھەموو ھونەرى جوانترە.
(ئەمرسۇن))
- ❖ جىھان، بچوۋكە. ھەر چەندە قەۋارەي گەرە بى، كەۋاتە بۆچى بە ئاشتى لە سەرى نەژىن.
(گورانىيەكى تەتەرى كۆن))
- ❖ جوانى ژن، ۋەكو گولۋا يە بە پەلە دەمرى.
(گوتە))
- ❖ جوانى بۆ ژن ۋەكو سامانە بۆ پىاۋ ھىزىك ۋ دەسەلاتە. (دۆرۋىستى ماي))
- ❖ جوانى بۆ ژن، ۋەكو بۆنى گولە. (تشارلز سواب))
- ❖ جوانى ئافرەت، جەۋر دەكا، چۈنكى پراۋى دل دەكا، بەلام يەكە جەۋرىكى جوانە.
(ئۆسكار ۋايلد))
- ❖ جوانى ئافرەت، بەدەر ناكەۋى، ئەۋكاتە نەبى كە دلى بۆ خۆشەۋىستەكەي دەكرىتەۋە.
(لابرۋىير))
- ❖ جوانى ۋ پاكى، دانسەقەيە لە ئافرەتدا ئەگەر كۆ بىيىتەۋە. (پۆسۇ))
- ❖ جوانى لە ژندا، گەرەترىن ھىزە. (دى رۆتۇرۇ))
- ❖ چۆن پىاۋىكى پىر كچىكى جوان دەخۋازى، ۋەكو نەزانىك ۋا يە كىيىكى بەنرخ بىكرىت ۋ يەكىكى تر بىخوئىنەتەۋە. (پىكاردۇ))
- ❖ جوانترىن ئافرەت لە چاۋى پىاۋدا ئەۋەيە كە لىي عاسى دەبىت. (لاندرو))
- ❖ چۆن چرا بى ئاگر داناكسى، ھەروا مرقۇف بى خوا نازى.
- ❖ چاكى ۋ باشى حال ۋ گوزەرانمان لە سەر خۇمانە ۋ ئەۋەكانى تىرىش لە سەر خوا.
(گۆبەرت))
- ❖ چەندە بەختەۋەرى، ئەگەر دلت سەلامەت بى.
(ئەلزەمەخشەرى))
- ❖ چى جوانىيەكى سىروشت، دەتۋانى پىشپىكىيەكى جوانى ئافرەت بىكات، كە خۆشەۋىستى دەكات.
(لامارتىن))

❖ چوار کهس له چوار شت تیر نابن، خاک له باران، میینه له نیرینه، چاو له تماشاکردن، زانا له زانیاری.

❖ چی خو هه لکیشانی له وه گه وره تره، به گویره ی کوپک باسی گه وره یی باوکی ده کات، یا خود به گویره ی باوک له پی و په وشتی باشی شهره ف کوپه که ی.

❖ جوانترین نافرته له لای من نه وه یه . که تا کو نیستاکه نه مبینیوه .

((کامیل نه لسه ناوی))

❖ جوانترین شت له ژياندا، نه وسه لاهه پوونه یه که ژن له میړده که ی ده کات.

((ویلسون))

❖ جوانترین شت له پووی زه وی خوا وه ند خولقاند بیټی، دهم و چاوی نافرته ی

((نه لفیږد دی موسیه))

جوانه .

- چ -

- ❖ چاك وايە، پياو لە برسا بمرئ، بە لām لە پەزىل داوا نەكا.
- ❖ چەندە ئافرەتان زۆن كە دلى پياوان بە ئامانەت دەبەن، بە لām زۆر كەمیان
هەيە هەتا هەتايە بۆ خۆى بيبا.
- ❖ چەند داودەرێك دەناسم، لە نىو خەلگدا بە جەور حوكمیان دەكرد، بۆ ئەوھى
ناسراو بن. ((قاسم ئەمىن))
- ❖ چى جوانىيەك لە سروشتدا دەتوانى بەر بەرەكانى جوانى ئافرەتێك بكا، كە
دلدارى دەكا. ((لامارتىن))
- ❖ چەنە گولە گەنم گەورە بىت دەچەمىتەو، چەندە زاناييش بچىتە قوولايىيەو لە
خۆ دەبى.
- ❖ چەندە لە پ گەورە بى، ناتوانى بەرى خۆر بگرى.
- ❖ چەندە جوانە بە دوواى سەر كەوتندا پرا بكەى و چەندە گەورەيە ئەگەر
بيگەيتى، چەندە ناخۆشە كە تىپە پى بكەى.
- ❖ چاكە كردن بە زۆر لا نىيەو بە دەست خۆتە، بە لām دانەوھى چاكە لە سەرەتە.
((شيشرۆن))
- ❖ چۆن دايك دەتوانى بە ئاسانى نەيىنيەكانى كچەكەى بىلا نەكاتەو، چونكە
خۆشى لە تەمەنى ئەودا هەمان نەيىنى هەبوو. ((مۆرىس گۆرسۆن))

- د -

- ❖ ده‌توانی ئافرهت بکړیته سى به‌شه‌وه، له به‌شى په‌که‌مدا خه‌و به
خوښه‌ويستيه‌وه ده‌بینى. له به‌شى دوومدا ده‌ستى پیده‌کات. له به‌شى سييه‌مدا به
په‌روشه‌وه بوى ده‌پوښ. ((نه‌نتوان بروساير))
- ❖ ده‌توانى ژنت خوښ نه‌ویت وده‌توانى خوښت بویت، به‌لام به‌بى نه‌و ناژیت.
((کیتس))
- ❖ دلى ئافرهت موچوپکه ده‌یگریت وه‌کو که‌لای دار ده‌له‌ریته‌وه نه‌گر باى دلدارى
پییدا تیپه‌پى. ((لونگه‌لو))
- ❖ دلى کچ، گولیکه، ته‌نھا ماچى خوښه‌ويستى ده‌یکاته‌وه. ((مارى نه‌رگفتون))
- ❖ دور نييه ئافرهت دروست بویت بؤ جوانى، به‌لام جوانییه‌که‌ی ناکړیته‌وه، نه‌و
کاته نه‌بیټ که دلى خوښه‌ويستى ده‌کړیته‌وه. ((لابرویر))
- ❖ دايك، هه‌موو باشه‌و چاکی لى وه‌رگرینه‌و. نه‌وه به‌سییه‌تى که شه‌ره‌فى
دایکایه‌تى هه‌یه. ((جوبیر))
- ❖ دونیا ده‌ناسم، له له‌شى ژاندا. ((لورانس))
- ❖ دریژى زمانى ئافرهت سى ئینجه، به‌لام ده‌توانى پیاوړى دریژى شه‌ش پى
بکوژیت. ((یابانى))
- ❖ دلک بى هیژ بیټ، ئافرهت نادوژیته‌وه. ((فیتياس فلتشه‌ر))
- ❖ ده‌توانى چیروکی ئافرهت، له چاویدا بخوینیته‌وه. ((توماس مور))
- ❖ دلى ئافرهت، له بیست سالیډا وینه‌یه‌که له شیردان، له ته‌مه‌نى سى سالیډا
گورپه‌پانى شه‌ره، له په‌نجا سالیډا موزه‌خانه‌یه‌کی بیره‌وه‌رییه. ((مارى کوریللى))
- ❖ دلى ئافرهت، وه‌کو عه‌نبره‌، بؤنى ده‌رناچى نه‌گر نه‌سووتى. ((زه‌هاوى))

- ❖ دلى ژن لاوازترين شته. ((شكسپير))
- ❖ دلى ئافرەت، گۆرەپانى شەپە تەنھا پياۋى چەكدار تىيدا سەرکە وتوو دەبىت. ((ئەندريه مۇرا))
- ❖ دلى ژن ئۆتۈلۈپ كەتسە، چەندەھا ھات و چۆكەر وميوانى ھەيە. ((مارك توين))
- ❖ دەولەمەندانى پەزىل، ۋەكۆ ھىستىر و كەر وان، بارەكەيان زىپو زىو ۋە خواردينان (كا) ۋ (جۆ) يە. ((ھەندى لە ژيرەكان))
- ❖ دەولەمەندى پەزىل، ۋەكۆ بەھىزى ترستۆكە. ((ژيرىك))
- ❖ درۆزن پىيوسىستە بىرى تىز بى. ((كۆنتلياس))
- ❖ دىپلوماسى، ئەۋكەسەيە، كە بتوانى ھەموو كەس بەۋ پىگايەدا بىروا كە تۆ پىيدا دەپۇيت.
- ❖ دورى نىيە ھەژار ترين كەس باشتىن برادەرت بى. ((عەرەب))
- ❖ داۋاي زانست بىكە، لە لانكەۋە تاكو قەبر. ((ماركۇس ئۇيلېوس))
- ❖ دروونەۋەي ژيان بدوورنەۋە، ۋەكۆ چۆن گولە گەنمى پىگەيشتو دەدورىتەۋە. ((ناپليۇن))
- ❖ دەبى مۇۋە ئىشى بكاو كاتى خۇي پى بىباتە سەر. ((ناپليۇن))
- ❖ درۆزن، دزە، دز سامان دەدزى و درۆزن ئەقل دەدزى.
- ❖ درۆ، دروشمى خىانەتە و لادانە لە زانست. ((عەلى كوپى عوبەيدە))
- ❖ دوو زمان، باسى باشتىن خەلگ بە خراپە دەكا، چۆن چۆلەكە دەنووك لە باشتىن ميوە دەدات. ((باكون))
- ❖ دەلەين پەزىل برادەرى نىيە، بەلام خۇشى شكات ناكات. ((ماركەر))

- ❖ داواکردنى شتىك نەشونما دەكا، بەلام كە چىنگ كەوت، تووشى تۆز ولە ناوچون دەبى. ((مارسىل برۆست))
- ❖ دوور نىيە، ئافرەت ئەو پىاۋەى خۆشبوى، پەو بەپەوى بوەستى و دلى خويىنى لى بچوپى. ((هيندى))
- ❖ دز، لە سەر سۈالگەر خەتەر نىيە.
- ❖ دانانى شتىك بە بى ئىش، ۋەكو ھەورىكى بى بارانە.
- ❖ دلوپەيەك، لە سەر دلوپەيەك، دەريايەك، زانىنىك، لە سەر زانىنىك، زانستىك.
- ❖ دەزانم بەرەو پىرى دەپۇى ئەگەر بۆكچىك بزەت كرد، ئەو وا تىدەگا كە خزمىت
- ❖ دەنگى خۆش ئەو دەنگىيە لەش و دل بۇى دەپوا، دەنگ خۆشيش ئەو مۇسقىايە نىيە لە دەمەۋە دەردەچى، بەلكو ھەستىكە كە لە دلەۋە ھەلدەقولى. ((ئومكەلسوم))
- ❖ دوو دلى چاللىكى قوللە، باۋەر تىى دەكەۋى.
- ❖ دل، دەمارەكانى نەيتىيەو زمانىش كىلىتى، باھەر مەۋقەك كىلى نەيتى پىارىزى
- ❖ دنيا، بۇ پىاۋر ژىر، تەسك نابىتەۋە. ((ئەلمانى))
- ❖ دلوپە لە سەر دلوپە، دەريا، پەند لە سەر پەند، زانىارى. ((چىنى))
- ❖ دوور نىيە ئافرەت، خۆشەۋىستىيەكى دوور و دىژلە بىر بكا، بەلام ھەرگىز خرمشكىكى بچوۋكى كە لە پىاۋەۋە تووش بوۋە لە بىر ناك. ((ئەلەقاد))
- ❖ دۆزىنەۋەى پاستى گران نىيە، بەلكو گران ئەۋەيە، ئەگەر دۆزىتەۋە لىت پانەكا. ((تايەندى))
- ❖ دەللىن ئەۋانەى تواناى زۆريان ھەبى، تواناى كەمىشيان ھەيە، ئەمە ھەموو دەم پاست نىيە، ئەۋانەى ئەقلىان زۆرە، لە شتى گەرەدا زىاتر سەرگەۋتون تا بچوۋك. ((گۇستاف لۇبۇن))

- ❖ دوو شت هر چنده پړې بکهیت، هر جیگه ی یه کیکی تری تیدا
ده بیته وه، کیسه ی پره زیل و دلّی ژن. ((نه ندريه مورا))
- ❖ دلّی ژنان، وه کو لمی ده ریا وایه، نه وه ی له وږوه تیده په پړې. نه وه ی دوینی
نوو سراوه نایبینی. ((هه ندی لیتل))
- ❖ دلّی دایک، گه وره ترین شته له بووندا. ((نه لیکسانده ر دیماس))
- ❖ دلّی ثافره ت وون که ره، نه وه ی تییدایه پړیگا که ی وون ده کا. ((راسکین))
- ❖ دلّی ژن، نه وه نده ئالوژه وه کو گلؤله یه کی ئاوریشمی ئالوژه. ((لیمونان))
- ❖ ده نووسم، بوئه وه ی نه کوژیمه وه، چونکه هه میشه له حاله تیکی داگیر ساودام.
((نه لبرتو مورا فیا))
- ❖ ده نووسم، بوئه وه ی ئاوی ده ریا ووشک نه کات. ((گارسیا مارکین))
- ❖ دوو پړیگا هه یه بو ده ولّه مهندي، یا ده بی زورت هه بیته، یا خود به که م پازی بیت.

❖ هر که سيک، به بى خوشه ويستی ژنى هيئا، به خه فه تبارى ده ژى.

((ئيسپانى))

❖ هر که سى ئافره تى ده وله مەند بخوازي، سه ربه ستي خوى ده فروشى.

❖ هه موو ژنانى به خته وەر له يەك ده چن، به لام ئافره تى بيزار، كه س له ژياندا له و

((تۆلستوى))

ناكا.

❖ هەل، بۆ هه موو كه س هه لئاكه وي، ته نها بۆ ئه وانه نه بى كه بۆى ده گه پين.

❖ هاوپى، ئه و كه سه يه له كاتى ته نگانه دا بۆت بوه ستي.

❖ هه موومان سبه ينيما ن خوش ده وي و چاوه پوانى ده كه ين و له م پۆ بيزارين، له

گه ل ئه وه ش ئه مپۆ كه تيايدا ده ژين، دويني بوو زۆر به ئاره زوو وه چاوه پوانى بووين.

❖ هيچ كه سيك ناتوانى وا هه ستت پى بكا، كه پله و پايت له و كه متره ئه گه ر

((رۆزفيلت))

خۆت به وه پازى نه بى.

❖ هه لۆ مه نيتره، تاكو كه رويشك نه بينى.

((پووسى))

❖ هه ولو تواناي پياوان كۆ له بن دينن.

❖ هه تاو به تيشكى، هه ژار و ده وله مەند وه كو يەك گه رم ده كاته وه، به لام

هه ژاره كان له به ر كه مى جل و به رگ، زياتر پيوستيانه.

❖ هه رگيز ناتوانى هيچ شتيك ده رباره ي ئافره ت بلتي، ئه گه ريش توانيت نابى هيچ

بلتي.

❖ هر كه سى به قسه ي باوكى نه كا، مندا له كانى به قسه ي ناكه ن. ((فه رهنسى))

❖ هه موو بىرو باوه پيك وه ستيك و خوشييه ك، كه ئه م سروشته به پيوه

ده بات، هه موو مولكيكه به ده ست ژنه وه يه.

- ❖ هر ميلله تيک قسه يان به يه ک بکن، ئيشه کانينان به رز ده بيت و درکيان به هيز ده بيت و دوژمنان ليی ده ترستين.
- ❖ هر که سي ویستی ناگريکی له پر بکاته وه به که می پووش ده ست پیده کا.
(شکسپير)
- ❖ هر که سي ماندووبوونی و قورسايی خه لکی که م کرده وه، که وره ترين سوود مهنده له ژيانيدا.
(چارلس ديکنز)
- ❖ هيرش بردنی ژن، فرمی سکيتی. به رگری کردن له خوی، هاوپتيه تی.
(جون ستیورات)
- ❖ هه تاو ده توانی ناوی ئوقيانوسه کان ووشک بکاته وه، به لام فرمی سکي ئافره تی بو ووشک ناگريته وه.
(سوکرات)
- ❖ هيزی ژن له زمانيه تی.
(زنجی)
- ❖ هرکاتی ته ماشای چاوی ژنی بکه م، ئيش و نازارم له بير ده چيته وه.
(هايني)
- ❖ هندی کچان دليان پاسی ئوتومبيله، هر چه نده پر بيت، جيگه ی زياده ی هه يه.
(نه تيان رای)
- ❖ هه موو شه پیک که تووشی ئيمه ده بيت، بيگومان ئافره تيک له دوواوه يه تی.
(وليام گلبرت)
- ❖ هه موو نه قلی پياو ناگاته هه ستی له ههسته کانی ژن.
(فولتير)
- ❖ هيچ که سيک وه سف مه که پيش نه وه ی تاقی نه که يته وه، هيچ که سيکيش زه م مه که نه که ر تاقی نه که يته وه، به و جوړه به سه لامه تی ده گه ی.
- ❖ هر چه نده ئافره ت به هيز بی، به لام به رامبه ر خو شه ويسته که ی بی هيزه.
- ❖ هر چه نده ترس بلاويته وه، چپه چپی پی قه ده غه ناگری.

❖ هه نديك (لاکيدس)يان بينی (هه نده سه) ده خوینتی و ته مه نی که وره یه، ووتیان: ئایا کات یارمه تیت ده دات که ئیستا که فیڤر بیت؟ ووتی: نه کهر ئیستا که نه و بواره م نه بوو نه ی که ی ده مبی.

❖ هه موو جیهان جیی دوو که سی تیدا نابیتته وه که قینیان له یه ک بی، به لام له دووبست خاکدا جیی دوو دلداری تیدا ده بیتته وه. ((عه رب))

❖ هیچ مروفیک ئیشی به باشه ناکری، نه کهر خوی نه یکا. ((ناپلیون))

❖ هه ر کاتی بینیت تووڤه بوون هیڤرش ده باته سه رت بینه وه بیرت، پیاو ه تی ئه وه یه، پیاو له سه رخو و نه رم بی، نه ږیگه به خوی بدا بو تووڤه بوون، هه ر چه نده پیاو له تووڤه بوون ږزگاری بی، نه و کاته له هیڤزه وه نزیکه.

((مارکوس ئوریلیوس))

❖ هه موو که س دوژمنه که ی به شه ږخواز ده زانی. ((ئینگلیز))

❖ هه ر که سی براده ری راستی هه بی، نه و ده وله مه نده. ((ئینگلیز))

❖ هه موو ژنه به خته وه ره کان، له یه ک ده که ن، به لام ژنی داماو له هیچ شتیك ناکات. ((لیو تولستوی))

❖ هیوای ژن داویکه له داوی هه تاو. هه ر سیڤه ریك به سه بو نه مانی.

((ریکارډو))

❖ هه ر چه نده ژن له ئیش و کاریدا سه رکه و توو بیټ. ژیان ی سه رکه و توو به ختیاری نابیت، نه کهر له ته نیشت میڤرده که یه وه نه بیت

((شیلی وه نته رن))

❖ هیچ شتیك نییه ږزی ژن به قه د پاکی به رز بکاته وه. ((ئه دیسون))

❖ هه ر چه نده ناوم ده رکړدبی و پله و پایه م به رز بوو بیټ، هه مووی بو دایکم ده که ږیتته وه. ((جۆن ئادمن))

❖ هیچ نه ږینییه کت به که س مه لی، نه کهر نه ږینی لات نه بی. ((ئیمامی علی))

❖ هه ولدان به ری ئیش کردن زیاد ده کا، ته مه ئیش زۆران باز ږکی زه ره ره مه نده.

((ھىسيۇدس))

❖ ھەلۋان باۋكى ناودارىيە.

((يورپىدس))

❖ ھەموو ئەوانە دەدورنەو ھە ناشتوويانە.

((بلۇتس))

❖ ھەلۋا بدە خۆت بناسە، ئەو ھە گرانترىن وانەيە كە بىزانى.

❖ ھەركاتى بازار كز بوو، شت بىكپە، ئەگە رىش بازار ھە بوو كە م كە م بفرۇشە.

((پۇلاتۇ))

❖ ھە ژارى عەيب نىيە، بەلام تەمەللى عەيب و عارە.

((تورك))

❖ ھەموو دەمىك دەتوانم كىتئەكانم بخوئىنمەو، ھەمىشە بەلئىنى چاۋەپوانىم لە

كەلئىدا نىيە.

((شىشرۇن))

❖ ھىمنى و لە سەر خۇيى، پەردەيەكى داپۇشراۋە، ئەقلىش شمشىرىكى بپىنەرە.

❖ ھەركەسى بەقسەى تووپە بوونى بكا، ئەدەبەكەى وون دەكا.

((عەرەب))

❖ ھەموو كەس سەرمایەكى ھەيە، سەرمایەى دەلال درۆيە.

((يەكك))

❖ ھىچ خۇشپىيەك، لەو ھە خۇشتر نىيە كە لايەنى ھەق بگرى.

((باكن))

❖ ھەركەسى پەرتوكىكى بەكەك لە ناو بەرى پياۋى دەمرىنى.

((ملتۇن))

❖ ھەرچى شتىك بخەينە سەر زانىارى، سەرخستنىكە بۇ ھىزى مرقاھەتى.

❖ ھەموو شتىك بۇ خۇشەويستى. ھەموو شتىكىش بۇ خۇشەويستى ئەمەيە

دروشمى ئافرەت.

((دۇمىس))

❖ ھەموو ئەقلى پياۋان لە تايەكى تەرازوودا بىت، ناگاتە خۇشەويستى ژنىك لە

تاكەى تردا.

((فۇلتىر))

❖ ھىچ كەسىك لە خۇشەويستىدا نەمردوۋە، بەلام زۆر كەس لە قىندا دەمرن.

❖ ھاپرى نانناسرى لە تەنگانەدا نەبى.

((جۇن ھيود))

❖ ھەركەسى لە گەل كەرەكەيدا بەر بەرەكانى بكا بەكەردەبى.

((چىنى))

❖ ھىز لە دەستەو ھە نايەت، بەلكو لە بىكردنەو ھە ئەقلىكى سەلامەتەو ھە دىت.

- ❖ هیز، حه قنیه، به لکو حه ق، هیزه. ((ئینگلین))
- ❖ هه ر که سی هه نگوینی زوری بۆ هینای، خوشه ویست نییه به لکو ئه وهی به راستی نامۆژگاریت ده کا، خوشه ویسته. ((چینی))
- ❖ هاوکاری کردن له گه ل به هیزه کانداییشیکی سه لامه ت نییه. ((فیده ر))
- ❖ هه موو مروفیک خوشه ویستی ده کا، نه گه ر خوشه ویسته که نه ما، یا به خوشه ویسته که گه یشتن، خوشه ویستی نامینی، به لام من خوشه ویستی ده که م له مندالیمه وه تا کو پیریم به لکو تا مردنم، شتیکم خوشویست، نه و خوشه ویستییه لا ناچی و که سیش ناتوانی داگری بکا، نه وه ش خوشه ویستی خویه تی. ((بته وفن))
- ❖ هه ست کردن به مه سئولییه ت له شته به رزه کانه که پیویسته هه ریه که له ئیمه چاوه پروانی بیت. ((کلودی مه کدوئالد))
- ❖ هه موو مروفیک ده توانی هه له بکا، به لام هه مووان ناتوانن له سه ر راست بن. ((شیشروئن))
- ❖ هه یج فیلک له و فیله، فیلته ر نییه، که له لای یه کیک نهینیت باس ده که یه ت و نه ویش خیانه ت ده کا. ((ئینگلین))
- ❖ هه ر به ختیاریه ک له ده ره وهی له ش بیت، خه یال و هه یج و پوچه و نه وه نده ی پی ناچی و نامینی و ده روا. ((ئینگلین))
- ❖ هه موو خه لکی به ختیار نین، به لام له توانایاندا هه یه به خته وه ر بن، به لام نه گه ر گوئیان به هویه کانیا ن نه دا و به ختیار تیپه پریانی کرد گله یی له سه ر خویانه. ((فه رهنسی))
- ❖ هه یج که س له خۆت به هیزتر نییه، بۆ پریگا پيشاندانت بۆ چاکه کردن. ((شکسپیر))
- ❖ هیزی ده پیاوم هه یه چونکه دلم پا که. ((ته نسین))

- ❖ هيچ خه فەتيك نيه له جيهاندا، زه مان نه توانی جی به جی بكا. ((پۆمانی))
- ❖ هيچ مروفتيك نازی به بی باوه پ. ((چيخوف))
- ❖ هر چەندە پۆشنبیری پیاو زیاد بكا، ناخوشی زیاد دهكا. ((چيخوف))
- ❖ هر چەندە ژن ژیر بیت، نه گەر جوان نه بوو، زیره کییه که ی سودی نیه.
- ((سۆمه رست مۆم))
- ❖ هر ئافره تیکی جوان ببینن، به مه شتی (عه ده ن) مان وه بیر دینیته وه.
- ❖ ((شیلدت))
- ❖ هر چەندە ژن زیاتر ئیه تمام به دم و چاوی بدا، گوئی به ماله که ی نادا.
- ❖ ((بن جۆنسۆن))
- ❖ هه موو شتیکی ئافره ت جوانه، ته نانه ت ناشرینه که شیان. ((لۆرانس))
- ❖ هيچ له وه گرانتر نيه که ژن قه ناعه ت به خوی بهینی، که جوانیه که ی نه ماوه، که له کاتی کدا جوانی و پازاندنه وه ی بووه.
- ((پۆشیرۆن))
- ❖ هيچ چاره نيه ژن و پیاو پاش ژن هینان ببه یه که س، به لام کام یه که له م دووانه ؟ ئا لیڤه دا دووبه ره کی ده ست پیده کا.
- ((بیلی پۆن))
- ❖ هه موو ژنیك ئافره ته . هه موو ئافره تیک ژن نيه . ((س. ص. ع))
- ❖ هه موو ئافره تیکی ته ماع کار هيچ چاره ی نيه ده بی شوو بکات
- ((تۆسته ر ویلمان))
- ❖ هه له مان نه کردووه که ده لێن ژن نیه وه ی پیاوه، له بهر نه وه ی پیاوی ژندار ته نها نیو پیاوه.
- ((پۆمان پۆلان))
- ❖ هه موو خه لکی داوی به ختیا ری ده که ن، به لام که س ده ی دۆزیتته وه، ژیریش نه و که سه یه به دوای هیوا و ئاواتا چه ند میلیك بگه پئی، نه که داوی خوشی بكا ((ئه لبۆرد نه فبه ری، یه کی که له هه ره نووسه ره به ناوبانگه گانی ئینگلیز))
- ❖ هه موو شتیك شیایوی تازه بوونه وه و نه مانه.
- ((سالۆستۆس))

- ❖ ھېچ شتېڭ ۋەكو سەرخۆشى، نرخی پياۋكەم ناكاتەۋە. ((دۆلتەر سىكۆت))
- ❖ ھاۋرىكەت بە درۆيەك تاقى بىكەرەۋە، ئەگەر بلاۋى كىردەۋە، نەيىنى پى مەلى.
- ❖ ھونەرى جوان، ئەو ئىشەيە، كە سەرو دل ۋ دەس بەشدارى تىدا دەكەن.
- ((راسكىن))
- ❖ ھەموو پۆژىڭ ۋەكو ئەۋە بژى، كە دوۋا پۆژت بى.
- ❖ ھەموومان لە بەردەم مردنا، ۋەكو يەكىن.
- ((بىلىۋس))
- ❖ ھەندى كەس زۆرئىش دەكاۋ ماندوو دەبى، بۇ ئەۋەى تاكو مردن بە باشى بژىن
- ❖ ھونەرى بىنرە ۋەكو نەخۆشىيە، كە ئازارى مېشك دەدا، بەلام ھونەرى بەرز
- ۋەكو دەرمانى تال ۋايە، بەلام پى چاك دەبىتەۋە. ((زەكى تولەيمات))
- ❖ ھەموو ئەۋە شتانەى پىۋىستە مەيكەرە، بەلام ئەۋانە نەبى كە بى ئەۋانە ناۋى.
- ((سويسرى))
- ❖ ھەر كەسى خۆشەۋىستى زانى، بىزى زانى، خۆشەۋىستى لاۋىتتىيەۋ بەخشەندەۋ خواردنە.
- ❖ ھېمەن ۋە لە سەر خۆبە، تەمەن درىژ دەبى، توۋپە بوون شىتتىيەكى كاتىيە، زالبە بەسەرىدا پىش ئەۋەى ئەۋە زال بىت بەسەرتا.
- ((بىل كارنجى))
- ❖ ھونەرى پاستى دروست نابى، ئەۋە كاتە نەبى بۇ ژيانىكى ياشتر كە ھەموو كەسىڭ (تەمەتوۋى) پى بكا.
- ((فاكنەر))
- ❖ ھېچ ھىزىڭ لە ژىر خاكدا نىيە بتوانى مۇۋ ۋ ئەقلى داگىر بكا.
- ((مەمەدەلى حوسىن))
- ❖ ھېچ شتېڭ ئازايەتى لە مىللەتى گەرەدا بەرپا ناكە، ئەۋە كاتە نەبى كە توۋشى خەتەر دەبى.
- ((ناپلىۋن))
- ❖ ھىۋا ئەۋە دەۋۋە بارىكەيە، كە پىگەى ژيانى بۇ پوون دەكاتەۋە.

❖ ھەموو ژنانى بەختىار لە يەك دەچن، بەلام ژنى بەدبەخت لە ژياندا ھىچ كەس لەو ناکا. ((تۆلستۆي))

❖ ھەموو ئەشكەنجەكانى ژيان ھىچ نىيە، بەلگەش ئەو ھەيە، كاتى ئازارو ئەشكەنجەكانت بىر دەكەوئەو بە بچوكى دەيان بينى.

❖ ھاوړپيەتى ئافرەت، نزيكە لە دلداريپيەو.

❖ ھەميشە شتى تازە لە سەر ئافرەت دەوتريت، تاكو ئافرەت لە سەر زەوى مابى. ((دۆبۆلفير))

❖ ھەركە بينيم پياويك، گەيشتۆو تە ترۆپكى بەرزى، باو ھەم وايە ئافرەت لە تەنیشتيپيەو ھەستاو و خوشى دەوى وئەويش ئەوى خوش دەوى.

((بلزاك))

❖ ھەموو شتەك پاداشتى ھەيە ھەموو قسەيەكيش ھەلامى ھەيە. ((عەرەبىك))

- و -

❖ واتاوپهنگ :

- سپی : پاکی و پووناکی و خوشی.

- پهش : تاریکی و خهفت.

- زهره : ههتاو زیږ داپه.

- سوور : ههستی هه لچو و هیژ و دژوار.

- شین، براده‌ری و زیره‌کی و ئاسمان.

- مۆر : خوشه‌ویستی زیرکی.

❖ ووشه‌یه‌کی تیژ، له شمشیر تیژ تره (ئینگلیز)

❖ وا باش ده‌زانم، سه‌ریکه‌وم به‌سه‌ر خه‌لکیدا به‌چاکه، نه‌ک به زۆر کردنی سامان و مولک و ده‌سه‌لات. ((ئه‌سکه‌نده‌ری گه‌وره))

❖ ولاتی ئافره‌ت، می‌رده‌که‌یه‌تی. ((وته‌یه‌کی حه‌به‌شی))

❖ ولاتی دونیا، له سێ شتدا کۆده‌بیته‌وه، ئاو و ئاگرو ئافره‌ت. ئاو ده‌خنکی، ئاگر ده‌سووتی، ئافره‌ت شیت ده‌کا. ((تورک))

❖ وه‌ختیک ژن توورپه ده‌بیته، ده‌می ده‌کاته‌وه و چاری ده‌نوقینی. ((کاتۆ))

- ز -

- ❖ زۆر شت به ستراره به کاته وه، ئه و که سه ی ئه وه له وه دهس نه هینى له دهستی ده پوا. ((عه ره ب))
- ❖ زۆر زه حمه ته رایه ک له مێشکی ئافره تا بسپێته وه، یا له مێشکی ده ری بکه ی چونکه له پرچی سه قام گیرتره. ((ئینگلین))
- ❖ زۆر جار هیواکانمان به دی نایه ت، له هه مووی خراپتر ئه وه یه که هیواکانمان زۆر بێ. ((شکسپیر))
- ❖ زۆری زانیاری فێربوون له و کتێبانه وه یه، که ئه وانه ی چاپیان کردوه و زه ره ریان لێی کردوه.
- ❖ زانیاری کانزایه که، کلێله که ی ئیش کردنه.
- ❖ زانست هاوړی پیاوه، له سه رخویش وه زیری، ئه قلێش پابه ری، ئیشکردن فه رمانده یه تی، دلسوتانیش باوکی، سه برکردنیش سه ربازی. ((ئه لشبراوی))
- ❖ زانست به بێ ئیشکردن وه کو داریکی بێ به ره. ((عه ره ب))
- ❖ زانست باشترین خواردنه بۆ پیری.
- ❖ زانا، بۆ کوێ پوا سامانی له گه لیه تی. ((سوکرات))
- ❖ زمانی، دوو زمان، وه کو کلکی پێوی وایه، که شه مشون به کلکیانه وه مه شخه لی به ست.
- ❖ زمانی، دوو زمان، وه کو ئاگر وایه به چاک و خراپه وه ده نوی، وه کو چۆن ئاگریش ده شت و گیا ده سوتینی.
- ❖ زۆره بیده نگه کان، قه ره بالغی دروست ناکه ن به لام میژوو دروست ده که ن.
- ❖ زۆر شت پوو ده دا به بێ ئه وه ی پیاو چاوه پوانی بکا، ته نها مردن نه بێ، که چاوه پوانیتی، هه ر چه نده زه مان درێژ بێ، یا کورت.

- ❖ زانايهك ووتى: (نه‌گه‌ر جه‌ورت له يه‌كۆ له خۆت خوارتر كرد ئه‌وه‌ى له سه‌رووى تۆوه‌يه سزات ده‌دا).
- ❖ زۆر ئاسانه سكى بىست كه‌س تيّر بكه‌ى، به‌لام زۆر گرانه دوو چاو تيّر بكه‌ى. ((ويژه‌ى پوسى))
- ❖ زانست به‌ره‌و دۆستايه‌تى ده‌پوا، پاستيش به‌ره‌و پوناكى ده‌پوا. ((جۆليۆ كۆرى))
- ❖ زانست نه‌گه‌ر زانست نه‌بۆ، ماناي ژيانمان نه‌ده‌زانی و له تاريكيدا ده‌ژيان.
- ❖ زۆر ئاسانه له لام، هه‌موو ئه‌وروپا يه‌ك بخه‌م، له‌وه‌ى دوو ئافره‌ت به‌يه‌كه‌وه بنيم. ((لويسى چوارده‌هه‌م))
- ❖ زير به‌ ئاگر تاقى ده‌كرتته‌وه، پياو به‌ پافه. ((سنىكا))
- ❖ زانست كانزايه‌كى پرى داخراوه، كليلى به‌رده‌وام بوونه. ((چينى))
- ❖ زۆر بزه‌مان له بزه‌ى يه‌كۆكى كه‌وه هاتوو.
- ❖ زمان بۆى هه‌يه وشه‌يه‌ك ده‌رپه‌پۆنى، له ئه‌سپ تيّزتر بۆ. ((چينى))
- ❖ زانست مرقوف، كانزايه‌تى.
- ❖ زه‌رور نيه‌ قسه‌كه‌م مه‌قبول بۆ، به‌لام پيويسته پاست گۆم. ((سوكرات))
- ❖ زۆر جار سه‌بر كردن، له ده‌وله‌مه‌ندى باشتريه.
- ❖ زيرپو زيو، جيى شانازى ده‌وله‌مه‌نده‌كانه، به‌لام هه‌زاره‌كان مي‌شكيان له ئيسراحت دايه. ((موسله‌حددين سه‌عدى))
- ❖ زانست چراى ژيانه و نه‌زانی تاريكييه‌تى.
- ❖ زانيارى به‌ لاويى ده‌مينيته‌وه، نه‌گه‌ر چى پيريش بۆ.
- ❖ زۆر جار پياو له خه‌ون ده‌ژى و به‌س، پاشان ئافره‌تيك ديت و خه‌ونه‌گانی ده‌كاته پاستى.
- ❖ زانيارى، دارىكه له دلدا سه‌وز ده‌بۆ و له سه‌ر زمان ميوه ده‌گرى.

- ❖ زمانت فېر بکه به وهى بلى نازانم. ((پولاتق))
- ❖ زور ناسانه که به چهرمه سهرى خه لک پېبکه نى، به لام نازايه تى له وه دايه که تووشى خوت بوو پېبکه نى.
- ❖ زهرده خه نهى ژن، پرشنگيکه له پرشنگه كانى هه تاو. ((قۇلتير))
- ❖ زور جار ناخوشى و نه هامه تى، وا له ئافرهت ده کا بۇ ريگه ي خوشه ويستى.
- ((ئەتيان پاى))
- ❖ زور سەيره ئيمه ئافرهتى جوان، وهك ئافرهتى باش سەير بکه ين، که قسه ي هيچ و پوچ ده کات، وه کو بلى ئيمه گوئ له پەند ده گرین. ((تۆلستوى))
- ❖ زمانى ژن شمشيرىكى هه لکيشراوه. ((سوکرات))
- ❖ زمانى ژن شمشيرىکه مه يه له ژهنگ بيگريت. ((باسنگ))
- ❖ زيندوو زياتر پئويستى به خيره له مردوو. ((جورج ئارتۆلد))
- ❖ زور خواردن دل دهمرينى، چون ئاوى زور سەوزايى دهمرينى.
- ❖ زمانى ژن له شيکه به بى دهرپى. ((رؤسۆ))

- ۳ -

- ❖ ژن ھېنانت بە ژنيكى بى ئۇقل و لە سەرخۇ،باشترە لە ژن ھېنانت لە ژنيكى
 (رؤس ستافوردنيل))
- ❖ ژن قازانېكە ھەموو جۆرە گژو گياھەكى تېدا دەكوئى. ((وتەيەكى پوسى))
- ❖ ژىرى ئەوہيە داواى ئاشكرا بوونى نھيئيەك نەكەى،ئەگەر نھيئيەكەت
 زانى،پاستى ئەوہيە بلاوى نەكەيتەوہ. ((ئىنگلىز))
- ❖ ژىر، ئاگادارى سامانى دەبى. ((ويژەى يابانى))
- ❖ ژىر،ھەميشە بە داواى زانياريدا دەگەرپى،نەزانش وا دەزانى دۆزيوتتەوہ.
 ((ئىنگلىز))
- ❖ ژىرىك ووتى: چۆن قاپىك سودى نىيە كە ئەوہى تېدايە نەيگريٹ خۆى،ھەروا
 ئەو سنگەش سودى نىيە ئەگەر نھيئيەك بە خۆ نەگرى.
- ❖ ژىرىتى نىيە،ھەموو جار ماف بلاوبكرتەوہ. ((ئىنگلىز))
- ❖ ژن مەھىنە ئەگەر بە خۆشەويستى نەبىت،تەنانت ئەگەر ئەو خۆشەويستىيە لە
 پېناوى سامانىشدا بىت. ((والترونيئل))
- ❖ ژيانى ئافرەت ككتېبىكى گەرەيە،لە سەر ھەر پەرەيەك لە پەرەكانى ووشەى
 خۆشەويستى نووسراوہ. ((شۆبان))
- ❖ ژنيك نىيە،خۆشەويستى لەيەك كاتژمىر زياتر بەردەوام بىت.
 ((مارى كۆريلى))
- ❖ ژن تەنھايەك كەسى خۆش دەوى، ئەويش خۆيتى. ((مستەفا كامىل))
- ❖ ژيان ماناى نىيە لە گەل وورە بەردانا، وورە بەردانىش ماناى نىيە لە گەل
 ژياندا. ((مستەفا كامىل))

- ❖ ژيان، تهنه بزهى هه تاوه و پهيدا بوونى به هاره و هونه رى سرووشته و بيدهنگى نازاره و پاراپى ئافره ته. ((گيته))
- ❖ ژنان، له پياوان پاكترن، چونكه ژن خيانت به شكاندن ده زانئ، به لام پياو به سهركه و تنى ده زانئ. ((ئوجين سپ))
- ❖ ژيان، سيټبه ريكي نه ماوه، نه كه وهكو سيټبه رى قولله يه كه يا سيټبه رى داروك كه ميكي ده ميئنئ، يا وهكو سيټبه رى بالنده يه كي فريوى لئ دئ، نه بالنده كه و نه سيټبه ره كه ي ده ميئنئ. ((ويژه ي يابانئ))
- ❖ ژنى جوان، پټويستى به كراسى جوان نيه. ((ئه لفيژدى دى مؤسيه))
- ❖ ژيانى ژن گورانيه كي جوانه، بو ئه و كه سه ي كه بزائى چوډ ده يلئ و لئى ده دا. ((شوبان))
- ❖ ژنى جوان وهكو گولئ بوندار وايه، هه رگيز سيس نابيت، ئه گه ر ده ستي لئوه دوور بيت و يارى پټنه كا. ((حه نه فى محمه د سه عيد))
- ❖ ژنى هه ژار، زياتر خوئ به سه ر ميژده كهيدا هه لده كيئشئ له ژنى ده و له مه ند. ((راى فهردى))
- ❖ ژن، يه كه لايه نه كه له شه ريكا يه تى ژن هينان قازانچ ده كا ((سيدنى سمس))
- ❖ ژنانى خه لكى تر هه ميشه باشته ر. ((وته يه كي چينئ))
- ❖ ژنى ژير مالى پياوه كه ي دروست ده كات بئ ئه قلئيش ده يپوخينئ. ((سوله يمان كوپى داود))
- ❖ ژنى باش، له دايك و خوشك و برادر ده كا. ((ئه بو حه نيفه لنوعمان))
- ❖ ژن، مروفتكه دوو پووى هه يه، پوويه كيان له شه رما سوور هه لده گه پئ، ئه وى تريان واتاى شه رم نازانئ. ((به رناده شق))
- ❖ ژن، زور حه ز ده كا له دلداريه وه پيڭكا، له تيگه يشتنى داياكيه تى و پيگه يشتنى. ((ئه ميل لؤدفيچ))

- ❖ ژيان له گەل پياودا ژيرييه و له گەل ژندا بى ئەقلىيه. ((شۆبان))
- ❖ ژن، جەلەوى دونيا به دەستپوهيه تى، ئەگەر ويستى چاكي دەكات، كەيش ويستى خراپى دەكا. ((لابلان))
- ❖ ژن، دەژى بۆ ئەوهى به خۆشه ويستى، به ختيار بىت، پياويش خۆشه ويستى دەكا بۆ ئەوهى له ژياندا به خته وەر بىت. ((جان جاك پۆسو))
- ❖ ژن، سەرچاوهى به ختيارى و هاوپىتى و خوشييه. ((شنييه))
- ❖ ژن، نۆ جار زياتر له پياو كەيف خۆشتر دەبىت. ((باباس))
- ❖ ژن، له ژياندا هيوای هەموو پياويكە. ((شيلەر))
- ❖ ژن، به هەموو جۆره كانىيه وه له پياو زياتر توانای ئازارى هەيه. ((رديارد كېلنگ))
- ❖ ژنان، به وه زياتر كەيف خۆش دەبن، كە خوشى بخەنه دلى خەلگىيه وه، ئەك به دلى خۆيانە وه. ((رۆشيد يير))
- ❖ ژن، يا پزگار كەر يا پوخپنەرى خيزانه، دووا پۆژى هەريەكە له خيزانه كەى له ناو لۆچەكانى كراسە كەيدايە. ((ئەميل زۆلا))
- ❖ ژنەكەم واى لىكردم، كە بزانم من كىم. ((بسمارك))
- ❖ ژنان، پياو دروست دەكەن، يەك گەرەم بۆ بىنە پيشانى دەدەم نهيئى گەرەبىه كەى داىكىتى يا ژنەكەيه تى. ((د. حوسين موئنس))
- ❖ ژنان، به دەستيان موهاكەمەى پياوه كانيان دەكەن و پياوان موهاكەمەى ژنانيان به قاچيان دەكەن. ((ئۆسكار وايلد))
- ❖ ژن، له مارە وه سى شت فير بووه، سەما، غەدر، زمان دريژى. ((عەلى سەعد موراڊ))
- ❖ ژن، دوو چاو و دوو لىوو دوو لاقە. ((ئەندرى دى بلزاك))
- ❖ ژن، چوار چەكى هەيه : زمان، نينۆك، فرميسك، له خۆچوون. ((ئيتالى))

- ❖ ژن، ئارەزووى لەوھىيە، بە گوىى بېيىستى، پياويش ئارەزووى لەوھىيە كە بە چاۋ بېيىنى.
- ((مارسىل ئەشار))
- ❖ ژن، بۇ ئەوھى خۆشمان بويت، نەك لىيان تىبگەين.
- ((ئۆسكار وايلىد))
- ❖ ژن، چۆن دەسكىشەكەى دەگۆرپىت، ئاۋھاش دلى دەگۆرپىت. ((بلزاک))
- ❖ ژنان دلىان ھەيە، بەلام لە نىۋان ھەزار دلد، ەك دلىك ھەيە، كەمىك پاكە.
- ((سانت بوف))
- ❖ ژن، ۋەكو ئىسففەنجە، ئەگەر گوشىت ھەموو پەحم ۋە ھەستى بەتال دەكەيت، ئەگەر لىي گەپىت ۋوشك ۋ سىس دەبىتەۋە.
- ((سۆمەرست مۆم))
- ❖ ژنى جوان چاۋپىيى خۆشە، ئافرەتى باشىش دلى پىيى خۆشە يەكەمىان گەۋھەرىكى بە نرخە، ئەۋى تریان كانزايەكى گەۋرەيە.
- ((ئاپلىۋن))
- ❖ ژن ھەموو جۆرە ئازارىك دەخوا، بۇ ئەۋھى جوانىيەكەى زياد بكا.
- ((مۆنتانىۋ))
- ❖ ژنى جوان بە گالتە تىرى چاۋەكانى لە پياۋ دەگرن، ئەۋ پياۋانەش بەۋ تىرانە دەمرن.
- ((شىللى))
- ❖ ژن، ۋەكو ئەستىرە ۋايە، جوانىيەكەى بەشەۋ دەردەكەۋى.
- ((بايرۆن))
- ❖ ژنانى باش، ۋەكو گولن لە ھەموو جىگەيەكدا دەپوین.
- ❖ ژيان نرخى نىيە، تەنھا ئەۋكاتە نەبى كە شتىك ھەبى لە پىئاۋىدا تىبكوشىن.
- ((سۆفاج))
- ❖ ژمارەكان درۆ ناكەن، تەنھا ئەۋكاتە نەبى كە تايبەت بى بە ئافرەت.
- ❖ ژيان لە لای من لە ھەشتا سالىدا دەستى پىكردوۋە كە ھەستم كرد ھەمان لاوم، كە بۇ يەكەمجار ھاتمە ناۋ ژيانەۋە ۋ لە بەردەم بەرى پوبارىكدا ۋەستام كە لە خۆى دەگەپا، لە ھەراى دەرياكەدا.
- ((سۆمەرست مۆم))
- ❖ ژيان ۋەكو بىابانە، ئەگەر پىگاكانى نەزانى ۋون دەبى.

❖ ژيانی ئافرهت زنجیره یه که له هه ست وخۆشه ویستی، ئازارو قوریانی.

((بلزاک))

❖ ژن هینان سه رنه کوتووه، به به ردی بچکۆله ش سه رسم ده دا، ژن هینانی

سه رکه وتوو له سه ر به ردی که وره بنیات ده نری.

❖ ژنی به وه فا وه کو ژووریکی که رم وایه.

- ح -

❖ حه سوود، حه سانه وهی نییه.

❖ حه سوودی شتیکی سروشتیه له ئیمه دا، به لام ته گهر وازی لی بینین باشتین میوه مان چنگ ده که وی. (گنسن)

❖ حه سوودی وه کو بلیسه ی ئاگر وایه، نه وهی له سه ره وهیه تی ته گهر نه یسوتینی پهرشی ده کا. (یولیۆس قه یسه ر)

❖ حه قم خوش ده وی، له هه له ش ده بوورم. (قۆلتیر)

❖ حه ق، له و جیگه یه دایه که هیژ پالپشتی بی. (گۆستاف لۆبۆن)

❖ حه زره تی موسا له گه لّ خوا دا قسه ی کرد ووتی : خواجه کی له لای تو له هه موو که س خوشه ویستره ؟

- ووتی : نه و زانایانه ی که داوای زانیاری ده که ن.

حه سوود، خۆی ده خوا چۆن ژنگ ئاسن ده خوا. (ئه ستۆ تالیس)

حه سانه وهی له ش له کام خواردنه.

حه سانه وهی پوحیش، له کام گونا هه.

حه سانه وهی دلّیش، له گوی نه داته.

حه سانه وهی زمانیش، له که می قسه یه.

- ټ -

- ❖ ته ماشای دهم و چاوی ژن بکه. پاشان حوکم به سهریا بده به پیچه وانه ی
نه وه ی بۆت هاتووه. ((جاك لیندن))
- ❖ تاسیری ژن له سهرمان، له ژياندا کۆتایی نییه، چونکه نه سلای هه موو شتی که که
لیمان پروو ده دا. ((بیکنسفیلد))
- ❖ تۆ ده گه یته دووا پله ی نه شونما کردنی ته واو، نه و کاته ی به که مین پیکه نینی
گالته جاپی به خۆت ده که ی. ((ئیسپیل باریمۆد))
- ❖ تۆم هه لبرارد چی به چاک ده زانی بیکه. ((پامبۆ))
- ❖ تۆ جوان به، جیهان به جوانی ده بینی. ((ئایا نه بو مازی))
- ❖ تۆ، هه میشه چاوه پروانی نه و ئافره ته ی که خۆشه ویستی و به ختیاریمان بۆ
دینی. ((شکسپیر))
- ❖ ته مه ل، برای سوال که ره. ((عه ره ب))
- ❖ تۆ چاکه بکه، خه لکی چی ده لاین با بلاین. ((فه ره نسی))
- ❖ ته مه لای تاوانیکی گه وره یه. ((رۆزفیلت))
- ❖ تیمساح، مه که براده ری خۆت، نه گه ر فرمی سکیش له چاوی پڑا.
((چینی))
- ❖ ترس، چاوی کراوه ی هه یه. ((پوسی))
- ❖ ته مه لای، له ئیستاوه، وه کو قه مچییه که له شاخ.
تۆز، به رز ده بیته وه و به رز ده بیته وه، پاشانیش به توندیش ده نیشتیه وه.
- ❖ تاجی پادشاهان له زپه، تاجی قوتابیش نه ده به که یه تی.
- ❖ تووژه بوون شیرینه، به لام به ره که ی تاله، ئامۆزگاری تاله، به لام به ره که ی
شیرینه ((عه ره ب))

- ❖ تووپە بوون لای پیاوی باش، كەمە. ((ئینگلین))
- ❖ تووپە بوون وەكویەككى سەر بەتۆ وایە، یەكەم جار دەتجولئینی بۆ بەرژەوهندیت ئەگەر بە قسەیت کرد، بەرەو بەرژەوهندی خۆی دەتجولئینی.
- ((ئەفلاتوون))
- ❖ تا دەتوانی چاکە لە گەل خەلكدا بکەو زەرەر بە كەس مەگەینە.
- ((تەنسین))
- ❖ (تیفۆنی) دەربارەى پەزىل ووتى : سامانى مەرۆف لە گەلدا بۆ قەبر نایەت.
- ❖ تووپە بوونی نەزان لە قسەى دایەو تووپە بوونی ژیریش لە ئیشیدایە.
- ((عەرەب))
- ❖ تاكو ئیستاكە پیاو هیچ پێگایەكى نەدۆزیوەتەو، كە ئافرەت ئامۆزگارییەكانیان قەبول بکەن، تەنانەت ژنە كانیشیان. ((بلزاک))

- ی -

- ❖ يهك ژن، بووه هوی نه وهی ئادهم نه وه که ی له به هه شت دهر بکا، نه ی پات له سهر ئیمه ی پیاو چیه که نه رز له ژن پره. ((س. ص. ع))
- ❖ يه که جیگا که ده توانم له سهری دانه م و به ئیسراحت و به دلنیا ییه وه بخه وم، نه وه کۆشی دایکمه. ((فۆلتیر))
- ❖ يه که مین جودایی، له نیوان ژن و پیاودا، سه بر کردنه له سهر ئازار. ژن فی ره دهر باره ی ئازار. به لام پیاو. نه ۰ ((فردریک برۆکۆش))
- ❖ يهك بزه، له لیوی خۆشه ویسته که م. ۰۰ دهر گای به هه شتم بۆ ده کاته وه. ((گۆته))
- ❖ يه که مجار حوکمی خۆت بده، بۆ نه وه ی حوکمی ژنه که ت له لات ئاسان بیت. ((فۆله ر))
- ❖ يه که مین دل داری له لای پیاو شهرمه، يه که میش له لای ئافره ت جور نه ته. ((هۆگۆ))
- ❖ يهك ته ماشایه به تیله ی چاوی ئافره تیك، یا وات لیده کات به ختیارترین مرقبیت یا له هه موو که س خراپتر بیت. ((جوبران خه لیل جوبران))
- ❖ يهك تۆز له پشت ئاسنه وه بوه ستم، هه زار خویندنه وه ی کتیم له بیر ده باته وه، که له سهر سه ربه ستی خویندومه.
- ❖ يهك کات ژمیر ئیش کردن، خۆشی دروست ده کات، حه سوودی و ته مه لی، نه مه ش له چه ند مانگیکی گریان باشته ره.

- ك -

- ❖ كاتى خۆشەويستى ھات، سەرى بۆ دادەنوينىن. ((لەيلا ھەمادە))
- ❖ كەى تووشى نشوستى بووين، ئەو كاتە دەزانىن بەختيارى چىيە.
- ((ئىنگلىز))
- ❖ كاتى پىياو ئافرەتتىكى خۆش بويت، لە پىناويدا ھەموو شىتەك دەكات.
- ((م.ع))
- ❖ كەرىك ھەلتىگى باشترە، لە ئەسپەك بە ئەرزت دا بدا.
- ❖ كىتىبى بى كەلك لە جىھاندا نىيە، با زۆر ھىچ و پوچىش بى.
- ❖ كۆيلە، سەربەستە، ئەگەر قەناعەت ھەبى، ئازادىش كۆيلە يە ئەگەر تەماعى ھەبى.
- ((ژىرىك))
- ❖ كەمى تەماغ كارى، تووشى زەرەرى زۆرمان دەكا.
- ((تورك))
- ❖ كاتى ئافرەت دەگىرى، پىياو بەر ھەلتى نامىنى.
- ❖ كاتى ئارەق وشك دەبىتە ھە، دايك ئىشى لە بىر دەچىتە ھە. ((بەلجىكى))
- ❖ كىتىب يەكە ھاورپىيەكە كە دوو زمانى نىيە بىزار نابى و گلەبىت لى ئاكا، كاتى وشك بىت لە گەلىا نەپنىيەكانت بلاوناكاتە ھە. ((ئىبنولتەقتەقى))
- ❖ كەى قوماشت كىرى تەماشاي قەراخەكەى بىكەو كە ويستت يەكەك بخوازى دايكە بىيە.
- ((ويژەى ھىندى))
- ❖ كىتىبخانەيەكى بە سوود، سامانىكى زۆرە، لە ژوورىكى بچوكدا. ((مارلو))
- ❖ كۆنقوشىۋىس دەلى: گومانى تىدا نىيە لە پىگەى ژياندا لە نىۋان دوو كەسدا مامۇستايەك بدۆزمە ھە.
- ❖ كەمترىن زانست ئەۋەيە كە مۇۋف لە كىتىب و مامۇستاكەنە ھە فىر بوۋە، لە ھەش كەۋرەتر، كە بەپاقەى خۆيى و لە خەلكىيە ھە فىر بوۋە.

((قاسم نه مين و لمسرى))

❖ كچيكم نه دى ته مهنى سى سالى تيپه پكردبى و هيمن بى. ((م.ع))

❖ كات وهكو شمشير وايه، نه گهر نه يپرى ده تپرى.

❖ كاتى ليمن پرسى كام ژن وه فاو ئيخلاسى هيه بو ميړده كى، پرچ زهر د؟ يا

پرچ پرهش؟ يا پرچ سوور؟ بزه گرتمى و ووتم: زوربه ي نه و ژنانه كه وه فايان هيه بو

ميړده كانيان، پرچ سپيه كانه. ((نه نوئ مورا))

❖ كاتيک پياويك به دواى نافرده تيک ده كه وي ژن دينى كاتيک نافرده تيک دواى

پياويك ده كه ويته ده كه ويته چاله وه. ((ووته يه كى هيندى))

❖ كاتيک ژن، ميړده كى باش نابيت ته مه به پوونى له دهم و چاويدا ده بينرى.

((گوته))

❖ كاتيک مندال له باوكى ده كا، هيچ گومان له داىكى ناكړى. ((نيسپانى))

❖ كوا نه و نووسره كه جوانيمان پيشان بدا، وه كو نه و جوانيه كه له چاوى

نافره تيكا نه بينين. ((شكسپير))

❖ كچ، پيش شوو كړدى به چاوقسه ده كا، پاشان به زمانى. ((تولستوى))

❖ كى ده توانى له بهر دهم ژنى بوه ستى كه ده گرى، نه گهر پاره ستاو هوى

بيده سه لاتی بيت. ((بيرون))

❖ كاتى ده بينى ژن له بهر دهم تا بى هيژه، بزانه كه له و په پرى به هيژيه تى.

((براندیللو))

❖ كچى به ختیار، نه وه يه ده ست به نه قلى خويه وه ده گرى، كاتى دلى ناميتيت

((پول گلبرت))

❖ كى ده توانى له نافرته بگات. ((شكسپير))

❖ كچه بچكوله كان خوشه ويستی ده كهن ويده سه لاتی له تيگه يشتنى

كه وره كانيشيان له خوشه ويستی تیده گهن به لام بيده سه لاتی له كردنيا.

((پن جوښن))

❖ کاتي پياو دهلي باوه پم به ژنه که م ههيه، واته به ته واوه تي پاست دهکات، به لام
کاتي ژن دهلي باوه پم به پياوه که م ههيه، نه وه مه به ستي نه وهيه باوه پي به خوي
ههيه. ((فه رهنسيس دوکريت))

❖ کوپم کوپمه، تاکو ژن دههيني، کچم کچمه، به دريژايي ته مه ني.
((ووته يه کي نوسکو تله ندي))

- گ -

- ❖ گريان يارمه تيت ده دات له وهی بۆته هوۍ گريانت.
- ❖ گرنګ نيه خه لګۍ باوه پټ پيېکه ن، گرنګ نه وهی له گه ل خوتا پاست بيت.
- ❖ گولۍ ياسه مينی بۆندار، بۆنی دهرده چۍ نه گه ر داشپو شريت. ((هيندی))
- ❖ گه وره ترين ئافره ت نه و ئافره ته یه، که فيرمان ده کا چۆن خو شه ويستی بکه ين کاتي پقمان هه لسي و چۆن پيډه که نين کاتي بگري ن چۆن بزه بمانگري کاتي ئازارمان هه بی.
- ❖ گومانی تيډا نيه که پاره هه موو شتيك نيه، به لام به پاشه ئيسپات بووه، که يه که چاره يه و هيچشش به سه ريدا زال نه بووه.
- ❖ گه وره ترين ئيشی ژيان نه وهی، ئاماده بی بۆ مردن. ((ئينگلين))
- ❖ گه وره ترين گيروگرفت، پوو به پووی ژن و ميږد ده بنه وه نه وهی سوورن له سه ر خواردن کولانن له سه ر پيڅای دايکيان، ئافره تيش به تايبه تی کچی گه وره ترين چيشت لينه ره له جيهاندا.
- ❖ گه وره ترين مه رگه ساتی ژيان نه وهی شتيك له ناخی مروڤدا بمرۍ و هيشتاکه که خوۍ زيندووه.
- ❖ گالته به و به ختيا ريه ده که ين که له ژياندا دراوه پيمان چونکه ئيمه داوای وه ده س هي نانی به ختيا رۍ گه وره ده که ين، به لام به ختيا رۍ گه وره نيه، له وهی زياتر که وه دسمان که وتووه، نه ی چۆن نا، به ختيا رۍ ژيانه، که له و به ختيا ريه گه وره تر نيه. ((تولستوی))
- ❖ گه وره یی پياو به وه ده پيوري چنده ئاماده یه که يه کيک له گه ليډا خراپه ی کرد ليی ببوري.
- ((ج. بانگ))

- ❖ گولۍ سوورو پاستی، دړکیان هه یه. ((ئیسپانی))
- ❖ گریان پټویسته، به لام چاره نییه. ((یابانی))
- ❖ گرنګ نییه دوکانیک بکه یته وه، گرنګ نه وه یه به رده وام بی له کړنه وه ی دوکانه که. ((چینی))
- ❖ گه وره ترین خه ساره ت، خه ساره تی براده ره.
- ❖ گه وره، له هه ل ناگه پټی، به لکو دروستی ده کا. ((کولتون))
- ❖ گه وره یی ئافره ت نه وه یه، پیاوی گه وره ی ده کا.
- ❖ گه وره ترین ئازار نه وه یه، خو شه ویستی به ی هیوا.
- ❖ گرانترین شت له په یدا کړدنې نان نه وه یه، تو ناچاری هه موو پوژیک ئیش بکه ی
- ❖ گولۍ وه ریو، بو جاری دوو هم، بو لقه که ی ناگه پټه وه. ((ویژه ی ئیتالۍ))
- ❖ گه وره پیاوان له دلۍ مندا سیان، گه وره یه ک ئاگا دارم بکاته وه و گه وره یه ک مزگنیم بداتی و گه وره یه ک پیشوازیم بکات.
- ❖ گه ش بین و پره ش بین :
- به دوو که س نیو په رداخ ئاویان داو له پره ش بینه که یان پرسۍ و ووتی : ده بینم نیوه ی په رداخه که به تاله .
- له گه ش بینه که یان پرسۍ ووتی :
- ده بینم نیوه ی په رداخه که ئاوه .
- ❖ گه پان وه کو نه وه وایه به دوا ی دلداریه وه بکه ویت، چونکه نه و تواناییه کی زورت ده داتی، وه کو بلت جیهان له تازه وه دروست کراوه. ((جین میردل))
- ❖ گه وره ترین خو هه لگیشان نه وه یه که خو ت هه لنه کیشۍ. ((ئیمام عه لی))

- ل -

- ❖ له نيوان ليوي ژنه وه، پياو دوو پوژي خوي ده زاني و له چاوييه وه ثاوات و خه ونه گاني ده زاني.
- ((مارك توين))
- ❖ له ويډا هه ندي ژنان هه ن وه كو شاتوگه ري وان، شايسته ي نه وه ن دووباره بكرېته وه، چونكه زياتر خوشي ده دن.
- ((نه تيان راي))
- ❖ له هه موو دونيادا يه ك ثا فره ت بميني، هه موو پوژي ك گويمان له شتيكي نوي ده بي.
- ((محهمه د جه عفر))
- ❖ له كه ل پياو دا قسه له كه ل نه قلي دا بكه، له كه ل ثا فره تدا، قسه له كه ل دلي دا بكه، له كه ل بي نه قلدا، قسه به گويدا بده.
- ((نه لفونس دوديه))
- ❖ له نيوان هه موو ژنيكدا، كزيه يه ك و جه وركه ري ك هه يه.
- ((نيشه))
- ❖ له دلي هه موو ثا فره تيكد، پشكو يه ك ناگر هه يه، پياوي به ختيا ريش نه وه يه به و ناگره بسووي و كه رمايي پيدا.
- ((نه رهنج واشنتون))
- ❖ له تولستويان پرسى (له قه له مدا چيت دوزيوه ته وه. ووتى: دليكي هه ميشه ليده رو برينيكي ساړيژ و پوحيكي خه يالاوي و له قه له مدا خوم دوزيوه ته وه، كه له ته مه ني مندا ليدا بوي ده كه پام.
- ❖ له هه موو شتي زياتر ژن توپه ده كا، نه وه يه كه پي بلي ت پيري.
- ((بيرس))
- ❖ له دلداري لادان، زور جار نه وه ده كه يه ني، كه له دلداري بيزاره.
- ((دونس))
- ❖ لوت به رزمه به به پاره و سامان، چونكه پوژگار ياري ده كا به سامان و جيهان وه كو چون مندا ل ياري به توپ ده كا.
- ((ميندي))

❖ لە ویدا پاستىيەك نىيە لىي بترسم بلاوى بكمەو،يان لە جيهان بيشارمەو
((تۆماس جيسۆن)) لە جيهاندا يەك كەسيك مەيە،لە ژن باشتەرە،ئەويش داىكە.

((شامن))

❖ لە جۆرهكانى بەختيارى ئەو،پيويستە بزاني تا چى پادەيەك بەد بەختين

((لاروشكفوكز))

❖ لە هەندى دلد چاو مەيە.

((عرەب))

❖ لە جيهاندا سى شت لە هەموو شتيك بەنرخترە، زانست، خواردن، برادەرى

((چينى))

❖ لە هەر جيگايەك ژيان مەبى،لەو جيگايە مەترسى مەيە. ((شۆپنهاوهر))

❖ لە ژيانى مرقدا دوو مەرگەسات مەيە،مەرگەساتى يەكەم ئەو،يەكەم خۆشى

وون دەكا،بەلام دووهميان ئەو،يەكەم دەيدۆزىتەو.

((بەرناد شو))

❖ لوتى گەرە،دەم و چاوى جوان،ناشرين ناکا.

((ئەلمان))

❖ لە سەر خۆ برادەر بگرەو لە سەر خۆ بيان گۆرە.

((فرانكلين))

❖ لە پىگى برادەرييەو، خۆشەويستى دەكەين.

❖ لە نيوان دىكى خەتەرەو،گولى ئاشتيت دەس دەكەوى. ((شكسپير))

❖ لە ویدا نە وولاتىكى جەرگەر مەيە، نە وولاتىكى جەرگەر لىكراو مەيە،تەنها لە

ویدا ئەوانە مەيە كە پىگە بە خويان دەدەن،جەرگەر قبول بکەن.

((مستەفا كاميل))

❖ لاواز،مەرپەشە دەدات و بە هيز ئيش دەكا.

❖ لە حاتمى تەبيان پرسى هىچ كەست بينيوە لە خۆت سەخى تر بىت ؟

- ووتى : پۆزىك لە پۆزان لە چۆلىكدادەگەرام و پياويكم بينى پووش ووشكى بۆ

سووتاندن كۆدەكردهو،پىم ووت :بۆ مالى حاتمى تەى برۆ و لەوى نان و

گۆشت به‌میوان دده‌دن، وه‌لامی دایه‌وه و ووتی: ئه‌وه‌ی بتوانی به‌ ئاره‌قی ناوچه‌وان نانی خۆی بخواو پتویست ناکا چاکه‌ی حاته‌می ته‌ی هه‌لگری.

❖ له‌ ویدا ئافره‌تیک نییه‌ قینی له‌ دل‌داری بیت، ته‌نها ئافره‌تیک نه‌بیت که له‌ خۆشه‌ویستیدا تووشی نا‌په‌حه‌تی بووبیت. ((سیرۆس))

❖ له‌ جیهاندا نییه‌ وه‌کو ئافره‌تی شووی کردبی، ئه‌مه‌ش هه‌چ می‌ردیک هه‌ستی پی‌ ناکاو پیزی لی ناگری. ((ئۆسکار وایلد))

❖ لای په‌سه‌نده، که خۆشم بویت، خۆش‌حالیشه، له‌ پێگایدا لانه‌واز بم. ((شیلەر))

❖ له‌ بیر چوونه‌وه نه‌خۆشی مرۆفه، زۆر جاریش په‌حه‌مه‌ته.

❖ له‌ گه‌ل براده‌را کۆت وزن‌جیر بکریت له‌ وه‌ باش‌تره به‌سه‌ریه‌ستی له‌ گه‌ل دوژمندا له‌ باخچه‌دا بیت. ((فارس))

❖ له‌ هه‌موو گرن‌گتر ئه‌وه‌یه له‌ ماله‌وه به‌ختیار بین ئه‌گه‌ر له‌وێ به‌ختیار نه‌بین، له‌ شوینیکی تر چۆن به‌ختیار ده‌بین. ((ئینگلیز))

❖ له‌ خۆشیدا لاهه‌کان نرخ‌ی کاره‌که‌یان دده‌دن و پیره‌کان ئه‌وه‌ی نایکه‌ن نرخ‌ی دده‌دن. ((بۆمارشیه))

❖ له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی له‌ دل‌دا سوچیکت هه‌یه، له‌ مال‌یشدا سوچیك ده‌دۆزیته‌وه. ((ویژه‌ی گه‌لی))

❖ له‌ هه‌موو شتی‌کا به‌ختیار بوون له‌ سیمرخ دا نسقه‌تره. ((ئینگلیز))

❖ له‌ وانه‌ی که تووشی پیاوی ته‌مه‌ن گه‌وره‌ ده‌بی، بیر له‌ ئافره‌ت ده‌که‌نه‌وه نه‌ک هه‌ستیان به‌رامبه‌ریان هه‌بی.

❖ له‌ په‌زیلیکی گه‌مزه‌یان پرس‌ی و ووتی: من سامانم نییه، به‌لام سامان منی هه‌یه. ((بیۆن))

❖ له خۆبايي بوون، نه خۆشپيه کی سهره، هه موو مړۆڅيک نه خۆش ده خا ته نها ئه و مړۆڅه نه بئ که تووشی بووه.

❖ لويسی چوارده هه می فهره نسا، خزمه تکارێکی تایبه تی هه بوو، ئه م خزمه تکاره شکاتێکی هه بوو دژی خزمیکی، له پاشا تکای کرد که به دادگا بلێ یارمه تی بدهن، پاشا نه یکردو سوور بوو له سهر نه کردنه که ی. خزمه تکاره که ی ووتی: گه وره م به داخه وه، تۆ ئه گه ریه ک وشه بلێی شکاته که م ده به مه وه، پاشا ووتی: تۆ به هه له یه کی گه وره دا چووی، ئه گه ر تۆ دوژمن بوایت و دوژمنه که ت خزمه کاری من بوایه به لاته وه راست ده بو ئه و قسه یه م بکرايه.

❖ له دیارده سهرهکانی مړۆڅه وه یه، که له خۆشیدا ده گرین، به لام له ناخۆشیدا پیناکه نن.

❖ له م جیهانه دا ته نها روح هه موو شتی که ده کا، ئیتر ئه وانی تر ته نها خه یاله.

((جۆرج میریدیس))

❖ له شیعره هه لکۆلین و وینه دا حال چۆنه، هه روا ژيان شتی جوان و به نرخي هه یه.

((ئۆسکار وایلد))

❖ له هه ر کوێ ب م به هه موو هیزمه وه ئیش ده که م، ئه گه ر ئیشیشم نه دۆزییه وه، بۆخۆم ئیشیک ده دۆزمه وه.

((هۆگ))

❖ له فه یله سوفیکیان پرسى، له هه موو فه لسه فه کانتا چیت چنگ که وتوه، وه لامی دایه وه ووتی: ئه وه م ده ست که وتوه بووم به هاوڕی خۆم.

❖ له و کاتهیدا که قوتابی بووم، زۆر شتم ده خویند، ناچار بووم و به زۆر بوو، نه مان ده زانی ئه وه فیڕ ده بین له زمان میژوو ماتماتیک، یا ئه وانی تر و پۆڅیک ده بئ سوودی لیوه ده گرین، به لام ئه مړۆ، که پلیه کی زۆرم له ژيان برپوه، ته ماشای دوواوه ده که م و ده بینم، هه ر په ره گرافیکى میژوویه و هه موو پایه کی پسپۆری و هه موو بناغه یه کی و زمان وهه موو ماتماتیک، هه ر وشه یه ک که پتویست بوو له سه رم بیخوینم ولیی

تیبگم، له کاتیکی تایبه تیدا سوو دم ئی وه رگرتوون، یا له کاتی خویندنه وه دا، له کاتی ئال و گۆر و مامه له دا یا له کاتی قسه کردنا یا له نووسیندا، یا له و شتانهی که پۆژانه پیویسته.

❖ لال له درۆزن باشتره، پاست گوئی، یه کهم به ختیاریه.

((هه ندی له پسیپوران))

❖ له و ژنه مه ترسه که هه ست ده کات چاوه گانی جوانه، چونکه ئه وه چاوگی خێره شه په.

((کۆنفۆشیۆس))

❖ له هه موو کات و جیگایه کدا، ژنی جوان چی ویستی کردویه تی. ((ئۆیدا))

❖ له توانای ژن و پیاو دا نییه بزانه خۆشه ویستی ته واو چیه، ئه گه چارگه سه ده یه که به سه ر ژن هینانیدا تیپه پێ.

((مارک توین))

❖ له پابردو دا ژنان پیر ده بوون به لām هیشتا که جوان بوون، ئه مپۆ پیر نابن، به لām ناشرین ده بن.

((ئه لکۆنت دۆ بۆمۆن))

❖ له یه کێ له فه یله سووفه گانیان پرسی، بۆچی ژنیکی ناشرینت هه لێژاردووه وتۆ پیاویکی جوانی ؟ وه لāmی دایه وه و وتی که مترین شه پم هه لێژاردووه.

((سوکرات))

❖ له ویدا ژنان هه ن، پیاو شیت ده که ن، ژنانیش هه ن شیت ئاقل ده که ن.

((وشینال))

❖ له نێوان سه د پیاو دا دوو زیره که ده دۆزیته وه. له نێوان سه د ژندا یه که دانه بی ئه قل ده دۆزیته وه.

((مه دام دۆگرا دۆن))

❖ له بگه وه به رده، پووناکی ده رکه وت.

((فه ره نس))

❖ له وه شه رم مه که که نازانی، به لکو شه رم بکه له وهی نه ت خویندووه.

❖ له ناو چوونی سامان که مه، هه ر چه نده زۆر بی، به لām خه ساره تی پیاوان زۆره

هه ر چه نده بچوک بی.

❖ له و ماله ی مریشک به ئیشی که له شیر هه لده ستی به ره و ویران بوون ده چی.

((چینی))

❖ له زهوقی ژنه که ت مه ده، چونکه نه و یه کجار توی هه لبارد.

❖ له شه پو پامیاریدا، نه و هه له ی وون ده بی ناگه پیتته وه.

❖ له بیرت نه چی داوای لیبوردن بکه له و پیاوه ی هه له ت له ته کدا کرد، داوای لیبوردنیش بکه له ئافره ت نه گهر مندال بوویت.

❖ له ویدا موسیقای بیده نگ نییه، موسیقای پاستی نه وه یه که قسه ی به ماناووشه ده کا. ((محهمد عه بدلولوه هاب))

❖ له باتی نه وه ی پوژی ماسیه کی بدهیتی، فییری پاوی بکه. ((ویژه ی چینی))

❖ له دوای خوشه ویستییه وه، هیچ نییه، ته نها ئازار نه بی. ((به رناده شو))

❖ لاوازترین که س، نه و که سه یه که ناتوانی نه یینی بشاریتته وه. ((سویدی))

❖ له نیوان ژیر و شیتا ماوه یه که هه یه له رسته ی جالجالۆکه باریکتره.

((جوبران خه لیل جوبران))

❖ له هه ندی له نه دیبه کانیان پرسی ووتیان کی به ختیارترین که سه ؟

ووتیان :

+ نه و که سه ی که ته ندروستی باش و به هیژه.

+ نه و که سه ی به دیمه نیکی جوان به ختیاره، به بی نه وه ی هی خوی بی.

+ نه و که سه ی به هه موو دلو گیانه وه جوانی سرووشتی خوشبوئی.

+ نه و که سه ی که هه ژاری و ناخوشی، به ئازایه تی و به قه ناعه ت و خوشییه وه پیش وازی ده کا.

+ نه و که سه ی ناوی باشی پی باشتره له ژیر.

+ نه و که سه ی ژیا نی ساکاره و بیرو ووزه ی به رزه، نه وانه ی ده وه له مه ندی پاستین.

+ له ژيانی هه موو پياوځکدا، سږ ئافرهت هه يه، ئافرهت ټيکي خوشبو ټيک، ئافرهت ټيک
بيپارځي، ئافرهت ټيک که ده بخوازي. ((بايکون))

❖ له وهی که ليی ئه ميني، له وه بترسه، چونکه تو له وهی ده ترسي ئاگاداري.

((الجاحين))

❖ له خوشه ويستی ئافرهت دوور که وه، له پق و کينه ی پياو مه ترسه. ((سوكرات))

❖ له هه موو شتي گرانتر نه وه يه مړوف له گه ل خويدا هيمن بي، هيمني له گه ل

که سانی تر دا زور ئاسانه. ((نه دوارد دينسون))

❖ له ئاموزگاريه گانی چه زرده تی لوقمان :

- هيچ کانگايه ک له زانست به سوودتر نيه.

- هيچ شتيک، له نه ده ب قازانجی زورتر نيه.

- هيچ هاوړپيه ک، له نه قل جوانتر نيه.

- هيچ خوا په رستيه ک، له بيدهنگی باشت نيه.

- هيچ خراپه يه ک، له درو خراپتر نيه.

❖ له ژياندا خوشترين کاتم نه وه بووه، که له نيوان کتيډا به سه رم بردووه.

((جيمس شارلي))

- م -

- ❖ ما دام ماف له گهل تودايه مه ترسه، نه گهر هه موو جيهان له پووتا وهستان.
- ❖ ميژد، نه و پياويه كه له ته نيشت ژنه كه يه وه راده وهستي له ناخوشيدا، نه وهش پووي نه ده دا نه گهر نه ي خواستايه.
- ❖ مردوه كان، چاوي زيندووه كان ده كه نه وه. ((ئینگليز))
- ❖ ميلله تي به هيژله سهر به سته كان دروست ده بي.
- ❖ من نيشه كه م خوشده وي، ههر چه نده چه ن كاتژميژيكيش ته ماشاي بكه م هه رگيز بيژار نابم، چونكه نه و ژيانمه و په رستگامه، بيري واز ليپيناني دلّم ده بچريني.
- ((جبرۆم جبرۆم))
- ❖ من ده س بۆه موو كه س دريژده كه م، به لام دلّم بۆ خوشه ويسته كه مه ((هيگژ))
- ❖ مروّف كۆيله ي مروّف نيه، به لام هه يشه كۆيله ي پاره يه.
- ❖ ماچي دوو خوشه ويست وه كو هه نگوينه.
- ❖ ماچي ده زگيران وه كو ميوه يه.
- ❖ ماچي ژن و ميژد وه كو نانه -
- ❖ مروفي سهر به ست، خاوه ني خويه تي به ته واوي، بۆ ميلله ته كه يشيتي به ته واوي ((عه بدولپه حمان نه لكه واكبي))
- ❖ ميژووي هونه ر، ميژووي پزگار بووني مروّفه. ((نه ندره مالرو))
- ❖ من ده زانم چيم ده وي، چونكه من هه ژارم. ((نه دگار نه لان بۆ))
- ❖ مالّيك، به بي كتّيب، وه كو ژووري نوستني بي په نجه ره وايه. ((بيشهر))
- ❖ مال، به بي ئافره ت وه كو قه بر وايه. ((گاندي))
- ❖ مادام ئاسنه كه ت گهرمه بيكوته. ((بليوسي بچوك))
- ❖ مندا ل فير مه كه نه گهر ته ندروستي باش نه بوو، نه گهر ويستت شتيك له ده روونه پاكه كه يدا بچيني، ووريابه به درۆ نه بي كه خوتيش بزاني درۆيه. ((جۆن رسكن))

- ❖ مردن له گه‌ل پاستیدا باشتړه، نه‌ك ژيان له گه‌ل درودا. ((ته‌رستق تالیس))
- ❖ ماف و پړون، هه‌میشه به‌رز ده‌بنه‌وه. ((نینگلین))
- ❖ من له سی پوژنامه زیاتر ده‌ترسم، نه‌ك له سه‌د هه‌زار شه‌پ‌كر. ((ناپلیون))
- ❖ ماچ كردن، قه‌یدی ناك، ته‌نھا ئه‌و كاته نه‌بی كه ئه‌نفلووه‌نزا هه‌بی.
- ❖ ماچ كردن له هه‌موو زه‌مانیك و جی‌گایه‌ك په‌وايه، له گه‌ل یاسای قه‌یسه‌رو
گوستنیان و ناپلیون و یاسای سی نترال باركیشیش.
- ❖ ((لويس برؤدسكى، دادوهری نیویورك))
- ❖ مردن، نه‌ینیه‌كه، له نه‌ینیه‌كانی سروشت. ((مورقوس ئه‌نتانیوس))
- ❖ من، زور بیر ده‌كه‌مه‌وه، نه‌ك له به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌ژارم، به‌لكو بی ده‌سه‌ل‌تم له
یارمه‌تی هاوسی هه‌ژاره‌كه‌م. ((مارك توين))
- ❖ مردن، شه‌پ‌ری به‌لانییه، به‌لكو شه‌پ ئه‌وه‌یه، داوای مردن بكه‌یت و ده‌ستت
نه‌كه‌و‌یت. ((سوفوكلیس))
- ❖ مردن نزیكه‌و زوریش ته‌مه‌نی نییه، له به‌ر ئه‌وه‌ی تا زیندووی خیر بكه‌.
- ❖ ((مورقوس ئه‌نتانیوس))
- ❖ من، پیاو به‌عه‌قل جیا ده‌كه‌مه‌وه نه‌ك به‌چاو. ((سنیکا))
- ❖ من، پړزی خایه‌نه‌كان ناگرم. ((ناپلیون))
- ❖ من، چاكه له كه‌س قه‌بول ناكه‌م، ئه‌گه‌ر نه‌توانم ئه‌و چاكه‌یه بده‌مه‌وه.
- ❖ ((ماركوس تۆر))
- ❖ مالی شه‌پ خوازان ویران ده‌بی و ده‌واری پاسته‌كان په‌ره ده‌سیتی.
- ❖ ((سوله‌یمان‌لحه‌كیم))
- ❖ مرؤف، بۆ ئیش كردن دروست كراوه، هه‌ر وه‌كو بالدار بۆ فرین. ((مه‌سیح))
- ❖ مه‌زنترین خۆشه‌ویستی، خۆشه‌ویستی دایكه‌.
- ❖ ((لنكۆلن))

❖ من سەيرىم دېت بە و ژنانە ھەندى جار شوو بە پياويك دەكەن و خوشيان ناويت
و خوشيان ھەليان بژاردووه، تەنھا لە بەر عىنادى خوى نەبىت.

((سينسەرتراس))

❖ مرقۇف، بە لاويتى دەمىننەتەو، لە بەر ئەوھى ئافرەتېك ھەيە خوشى بوئ و
خوشى بويت.

((ناپليۆن))

❖ من لە گەل کاتدا لە زۆرانبازيەكى ھەميشە دام، کات زۆر كورته بۆ ئەوھى ماوھ
ھەبى ئيشە كانم تەواو بکەم، دريژيشە کە دەمەوى شتى بکەم.

((شکسپير))

❖ ميژدى لال و ژنى کوپر، بەختيارترين ژن و ميژدن.

((دەنيمارکى))

❖ مرقۇفى تەواو سى شتى تىدايە :

يەكەميان ھەميشە پەسەندە.

دووھميان لە خواوھيە.

سيھەميان، ھەميشە ئاسايە.

- س -

❖ سه ربه ست، ئاماژه يه کي به سه .

❖ سه ربه ستی له کۆشی زانستدا نه شونما ده کا وه کو ئه و گيا تازه يه ی که به سه ردا سه رده که وئ. ((پۆجيه گاردوی))

❖ سوپايه ک له گوێره که، شیرێک لیيان بخورئ باشته، له سوپايه کي شیر، گوێره که يه ک لیيان خورئ. ((ناپلیون))

❖ سه رکه وتن، لیت پاده کا، وه کو چۆن (لم) له نێو په نجه کانت و ئاو له ناو گوێلت

دا پاده کا، نه گهر پۆژ له دووای پۆژ و شه و له دووای شه و و سال دووای ناگاداری نه بی و ئیش نه که يت.

❖ نه وه ی هه میشه سه يری پشتی خۆی بکا، چاوه پوانی دوو سال هه میشه یی ئیش

کردن ناکات، ده که پێته وه بۆ گرتنی (لمه) که به په نجه يه یو، ئاوه که به ده ستی.

❖ سی شت گرانه، نه یینی شارده نه وه و سه بر کردن له سه ر جنيوو به کار هینانی

کاتی ده س به تالی. ((فولتیر))

❖ سوواربووی شیر، ده ترسی دابزی. ((ویژه ی چینی))

❖ سامان و زانست :

له ژیریکیان پرسى، کامیان باشتن سامان یا زانست ؟ ووتی :

زانست باشته ؟

پێی ووت : بۆ ده بینین زاناکان له به رده م ماله ده وله مه نده کائن، به لام

دەۋلەت مەندەكان لە بەردەم مالا زاناكان نابىنين ؟

ۋوتى : لە بەر ئەۋەى زاناكان پاستى سامان دەزانن و دەۋلەت مەندەكان

سوودی

زانست نازانن.

❖ سەبر كردن، باشترین دەرمانە، بۆ ھەموو خۆشییەك. ((بلۆتس))

❖ سەبر كردن، دەرمانى ھەموو خەفەتێكە ((بىبلۆس))

❖ سولتان مەحمود بە سەمەونى ۋوت، ئامۆژگاریم بکە بە کورتى : ۋوتى

چۆن ھەز دەکەى خوا چیت لى بکا، تۆش ئاۋا لە میلیلەتە کەت بکە.

❖ سەربازێك بە (بلۆبىدس) دەلى : کەوتنە نىۋان دوژمنانەۋە، ۋوتى بۆ دەلى

کەوتینە نىۋانیاۋە، بۆچى نالىى کەوتنە نىۋانمانەۋە.

❖ سامان، دەسەلاتێكە ھىز دەدات. ((ھۆراس))

❖ سەرخۆشى و خراپە ۋەك يەك وان. ((فىتاغۆرس))

❖ سامانى خۆت پێكەش بکە و ئاگات لە سمانى خەلى بىت. ((ژىرىك))

❖ سولتان عوسمان لە ۋەسىيەتە کەیدا بۆ ئۆرخانى كۆپى ۋوتى : كۆپم

سولتانى بە نازناو سەۋلەجان نىيە، بەلکو بە عەدالەت و چاکەيەتى.

❖ سروشت جوانى داۋەتە ژن، ۋەكو قەلغانێك بۆ پاراستنى.

❖ ئافرەتى جوان بە ھىزە ۋەكو ئاگرو ئاسن. ((ئاناكرۆن))

❖ سروشت، بە ژنى ۋوت، ئەگەر دەتوانى جوان بە . ئەگەر ويستت ژىر

بە . دايكىكى بە پىز بە، پىويستيشە وابىت. ((بۆمارشيه))

❖ سەركيشى ئافرەت پاش شوگردن زەرەرى پىدەگەيەنى، ھەروا پيش

شوگردنیش. ((ئەديسون))

- ❖ سه دهی ئیستا داوا له ژن دهکا ئیش بکهن، وایان ئی دهکا خه و به بهختیاری و حهسانه وه وخۆشی ببینن، له شوکردنه که یان وهکو پلیتی یانه سیب، له نیوان هه زاره ها ژن، یه کیکیان قازانچ ده کهن. ((سیمۆن بۆقار))
- ❖ سروشت، به ئافرهت دروستی کردووم، به لام ئیشه کانم به سه ر ئازاترین پیاودا سه رکه وتوه. ((شازن سه میر نه میس))
- ❖ سکی دایک، باخچه یه که هه موو میوه یه ک ده گری. ((ئیسپانی))
- ❖ سۆزانی یه ک له م ژنه یه، ژنیکه هه زار دلێ هه یه، یا ژنیکه یه ک دلێ هه یه. ((به لزاک))
- ❖ سه ده ها ژنم ناسیوه، ده توانی وای ئی بکهیت قه پ له ئاسنی گهرم بدات، به لام ناتوانی له کاتی توپه بونیدا له سه ر پایه کی خۆی واز بێنی. ((مۆنتاین))
- ❖ سه د چاکه بکه ی له گه ل ناپیاودا، که بی دلێت کرد دهیدا به ئاوا.
- ❖ ساته به ختیاره کان، زیاتر گه ش بین ده بین، یا زیاتر شیتی. ((مارک توین))
- ❖ سوپاس، به زمان نابیت، به لکو به کردار و چاکه.

- ف -

❖ فېر بە ئەگەر لە دوژمنەكە تيشەوہ بېت. ((ئەلمانى))

❖ فرمېسكى ئافرەت، ئەو بېرەيە كە تېدا دەمرى. ((چىنى))

❖ فېرى پۆيشتن بە، لە كەوتنى زۆرت. ((باستيان))

❖ فرمېسكى منداڵ پارانەوہيە، ئەگەر جى بە جى نەكرى دەبى بە ئەمر.

((پۆسۆ))

❖ فېر بە لە بەلای خەلكى كەوہ، بۆ ئەوہى بزانى لە چى دوور دەكەويتەوہ.

((بيليوۆس))

❖ فېلبازى لە ژندا، بەرامبەر ھىزى پياوہ. ((دى لانكۆس))

❖ فرمېسكى ئافرەت سەرمايەيەتى. ((بىلى))

❖ فەيلەسوف محەمەد ئىقبال ووتى : لە ھەموو ئامۇژگارىيەك لە ژيانمدا

كارى تىكردووم ئەوہو لە باوكم بىستم (كوپم قورئان بخوینە وەكو بلایى بۆ

ھاتبیتە خوارەوہ).

- ق -

- ❖ قسه ی چاک زمان ناپوشینئ. ((فهره نسی))
- ❖ قین، ئه و دلّه یه، هه رگیز خوشه ویستی نازانی.
- ❖ قسه م دنیا ی پر کردووه، باوه پریشم ئه وه یه ئیشی چاکه بکه م. ((تۆماس))
- ❖ قین تورّه بوونیکی ناخییه، ئه و کاته دهرده که وئ که مرۆف هه ست به بی ده سه لاتی ده کات.
- ❖ قولایی خوشه ویستی نازانرئ، ئه و کاته نه بی که به جیی دیلئ.
- ❖ قه بر، کۆمه لگی گشتیه. ((ئینگلین))
- ❖ قسه کردن به بی بیرکردنه وه وه کو ئه وه یه تیر بهاویت به بی نیشان گرتن.
- ❖ ((ئینگلین))
- ❖ قه ناعه ت، کانزایه که ته واو نابئ. ((عه ره ب))
- ❖ قه له م زمانی عه قلّه. ((هیکل ده سه رفتش))
- ❖ قه رز، خه لک له یه ک دوور ده خاته وه، به لام هه رگیز قه رزم نه کردووه هه ر چه نده پیویستیشم پیی هه بووه. ((ولنتۆن))
- ❖ قورسترین سزای ژن ئه وه یه، له کۆشکیکا به ندی بکه یت و ئاوینه ی تیدا نه بیّت. ((پۆل هه ندیّت))
- ❖ قسه ی پیاو، ته رازووی ئه قلّیتی.
- ❖ قورماچی، دزی له خۆی و براده رهکانی ده کا. ((م. ع))

- ر -

❖ پۇژان پىنچن، پۇژىكى لە ناو چوو ئەویش دويىنيە، پۇژىكى بينراو، ئەوەش ئەمۇيە كە تيايداي، پۇژىكىش كە ديت، ئەویش بە يانييە، پۇژىكىش چاۋەپوان كراو، ئەویش دووا پۇژتە، پۇژىكى درىژىش ئەویش پۇژى قيامەتە.

❖ پۇچ لەم جىھانەدا ھەموو شىتېك دەكا، ئەوەكەنى تر خەيالە. ((جۇرچ مېرىدس))

❖ پۇژىك پىيان ووت، ئەوەي پياو لە ژنى دەوئىت لىي تىبگات، ژن قىژاندى بە دەم و چاۋىداو ووتى: ئەوەي ژن لە پياۋى دەوئىت ئەوەيە خۇشى بوئىت. ((سوكرات))

❖ پەزىل، پياۋىكە لە برسا خۇي دەكوژى و ۋەرەسەكەشى بە تورخە دەكوژى.

❖ پەحم كىردن لە دلدارىدا، ۋەكو ھەتاۋى زىستانە، خراپە دەكا، گەرمىش ناكاتە ۋە. ((ئەتان ياي))

❖ پاستىرېن پىگا بۇ ئەوەي پياو خۇي ھەلخەلەتتى، ۋا باۋەر بكات لە ھەموو كەس زىرەكتەرە.

❖ پۇژى قىيامەت سى شىت فرىيات دەكەۋى، پىغەمبەرەكان، زاناكان، پاشان شەھىدەكان. ((پىغەمبەرى گەۋرەمان))

❖ پاراپى، ئەوەيە خۇرى ئەمۇ، بخەيتە سەر ھەۋرى سبەي.

❖ پىگام بۇگالتە ئەوەيە، ھەق بلىم، ئەۋش خۇشتىرېن مېۋەيە لە جىھاندا

((بەرنارد شۇ))

❖ پەۋشتى باش، ۋەكو گوللى (ياسەمىن) ۋايە، بۇنى خۇشى ھەيە.

❖ پووداۋەكان لە ۋوشە بەرزىتن. ((فۇلتىر))

❖ پاراۋىرېن كەس لە بەندىنخانەدا، پۇلىسى بەندىنخانەكەيە. ((بەرنارد شۇ))

❖ په زيل وده كو هه ژار له م جيهانه دا ده ژي، له و دونياش حيسابى ده و له مهندي
له گه لدا ده كړي. ((عهره ب))

❖ په زيل، بې نرخه، تهنانه له لاي بالنده كانى ناسمانيش. ((يابانى))
❖ په گي خوښى له نازاردايه، په گي نازاريش له خوښى دايه، به لام به ختياى
به هيچ جوړي په گي نيه. ((ميخائيل نه عيمه))

❖ پړزي نافرته پټويسته له لايه ن پياوې ژيره وه. ((لامارتين))
❖ راستى به نه قل و دلش دوزانين. ((باسكال))
❖ راستى قورسه له بهر نه وه هه لگري كه مه. ((بولانو))
❖ په ش بين، نه و كه سه يه، كه به ندينخانه يه كه له هه وادا دروست ده كا.
❖ پړزي خه لك بگره، خه لكى پړزت ده گري، هيچ شتيك له دونيادا له
سه خيه تى باشتري نيه، نه گره به شى خه لكيت دا به ختياى، سه خيه تى
دووړونه وهى ژيانه، خوا سه خيه، توش سه خى به، چونكه سه خى خوشه ويستى
خوايه.

❖ پړزي قسه كانت بگره زياتر له سوينده كانت و هه رگيز درو مه كه، گالته ش
به شتي گرنگ مه كه. ((ديو گنيس))
❖ راست گويى باشتري به لگه يه. ((سوفوكليس))

- ش -

❖ شەرم كەردى پىياۋ، ئەگەر لە جىيى خۇيدا نەبى، بىي دەسەلاتىيە . ((عەرەب))

❖ شارستانىيەت، ھېچ نىيە تەنھا ئەو نەبى، كە كارىكە بۆ ئەو ھى فېرى نەرم

و نىانى بى . ((جارلس لۆكاس))

❖ شىتېك ھەيە ھەمىشە بەردەوامە و نارپوا، ئەو ىش ئەخلاقە .

((ھوزاس كرىلى))

❖ شەپ بە شەپ بەر بەرەكانى مەكەن . ((تۆلىستوى))

❖ شەپەكان، مىللەتان ھەلدەسىنن . ((لۆرد ولىتون))

❖ شىعرو پەيكارتاشى و وینە چۆنە، ژيانىش شتى جوانى بە نرخى تىدايە .

((ئۆسكار وايلد))

❖ شەرم و بىدەنگى بۆ ژن جوانترىن پاژاۋەيە .

❖ شەش شت لە سەر مەۋف — گرانە : خۆى بناسى، عەيبى خۆى بزانى، نەينى

خۆى بشارىتەو، ئارەزوۋەكانى بەجى بەيلى، دژى سكسىيەكەى بىت، ئەو ھى

پەيوەندى بەو ھەيە لىي گەرپت . ((يەككى لە ژىرەكان))

- خ -

- ❖ خىرا بىرلىك چاكتىرە لەۋەي چاۋەپوانى مردن بىكەيت.
- ❖ خۆشەۋىستى و مالى دونيا سەرچاۋەي ھەموو خرابەيەكە.
- ❖ خىۋايە، ئەۋمىرۋە چەندەگە مژەيە، كەيەكەم ماچى دامىناۋە.
- ((جۇناسان سويفت))
- ❖ خەلگى ئىشەكانى مردوۋ ۋەبىر ناھىيىنۋە، تەنھا ئىشە خرابەكانىيان نەبى
- بەلام ئىشەباشەكانىيان لەگەيالىندا كۆپى دەكەن.
- ((شكسپىر))
- ❖ خۆھەلگىش كۆي لە دەنگى ھەق و پاستى و ئاين ناگرى.
- ((ناپليۇن))
- ❖ خۆشى مامۇستا ئەۋكاتەيە كە دەبىنى بىرو باۋەپەكەي بە تەۋاۋى بە
- قوتابيان گەيشتۈۋە.
- ❖ خۆشەۋىستى پاستى تەۋاۋا نەبى ئەگەر خۆشەۋىستەكە، بەختىار نەكەي.
- ((ھىلۋېر))
- ❖ خرابەي برادەرەكانت لە بىر بىكە، برادەرەيتان بەردەۋام دەبىت.
- ((عەرەب))
- ❖ خەلگى لايەنگرى تۆلەسەندەۋە زىياتر دەگرى لەۋەي ھەۋلى پاداشت
- دانەۋەي بدات.
- ((ئىنگلىز))
- ❖ خۆشەۋىستى ئافرەت ئىعتىراف بە پەيمان و داب و نەرىت و واجىيات
- ناكات، تەنھا بەۋئاگرەدا دان دەنىت كە دەيسوۋىتىنى.
- ((ئەتيان راي))
- ❖ خۆشەۋىستى ئافرەت بۆخۇي، ۋەكو دەريايەكى بى سنوۋرە.
- ((ۋىليز))
- ❖ خۆشەۋىستى پىاۋ، بەقسە دەردەكەۋى، بەلام ئافرەت بە فرمىسك و ماچ.
- ((بىرۇن))

- ❖ خوشه ويستی به هاری ئافره ته و پایزی پیاوه . ((هیلین پۆلاند))
- ❖ خوشه ويستی گولیکه ، ئافره تیش دپکه که یه تی . ((شۆپنهاوهر))
- ❖ خوشه ويستی ئافره ت، دان به په یمان و عادات دا نانات .
- ❖ خوشه ويستی ئافره ت، دان به په یمان و داب ونه ریتا نانیت، ته نها به و ته له شقارته یه نه بی که ده یسوتینی . ((ردیارد کبلنگ))
- ❖ خوشه ويستی ژورانبازییه ، ئافره ت به سه ر که وتوانه لپی ده رده چی نه گهر ویستی . ((لابرویر))
- ❖ خوشه ويستی میژووی ئافره ته ، وه کو مانگ وایه نه گهر له زیاد بووندا نه بی به ره و که می ده پوات . ((سیگار))
- ❖ خوا ئافره تی جوان کردووه ، به لام نه هریمه ن وایان لی ده کا بینه هوی فیتنه یی .
- ((فیکتور مۆگۆ))
- ❖ خوینده واریی که م بۆ ژن وای لی ده کا مه غرور بیّت و خوینده واری ژور وای لی ده کا موته وازع بیّت . ((مارسیل بریفۆ))
- ❖ خولاسه ی ژيانی ژن ، خوشه ويستی و ئازار و ئیخلاص و له خۆبووردنه . ((ئه نوریه دی به لزاك))
- ❖ خه لکی هه میشه شکات له سروشت ده که ن چونکه دپکی ناو ته نیوان گول ، راستیش نه وه یه سوپاسی سروشت بکه ین چونکه دپکی ناو ته نیوان گوله وه .
- ❖ خوشه ويستی چه ند سه یره ، به ختیاریمان له ناخۆشی بۆ ده ره ئه کاو ناخۆشیمان له خۆشی بۆ ده ره ئه کا .
- ❖ خوشه ويستی ، به خۆشییه وه دووان به یه که وه ده به ستی ، له هه مان کاتدا ، سه ره به خۆیی و بوونی ده پاریزی . ((ئه ریک فرۆم))

❖ خوشه ويستی، وهك پوناكى وايه جارو بار په حمان پيډه كهن و جاروباريش
نازارمان ده دهن. ((كه مال شه ناوى))

❖ خوشه ويستی، دهرگايه كه هيچ كهس نايكا ته وه، نه وانه نه بى كه به وه فان.
❖ خوشه ويستی، هه ستيكى پيروزي مروفايه تيبه، مروفايه تى به يه كه وه
ده به ستيته وه و به ختيا ريشيان ده داتى. ((كريستوفر))

❖ خوشه ويستی، له لای پياوанда هه ست نيبه، به لام بيره. ((نهرستق))
❖ خوشه ويستی، ميوانيكه، به بى گه پانه وه، سه فهريشى كرد ناگه پيټه وه.
❖ خه لكك بگره و به رده ده كهن بۆ نه وهى تيېگه ن، خه لكيش تيېگه يشتو وه
بۆ نه وهى بگره و به رده بكه ن، زوريشمان، بگره و به رده بۆ بگره و به رده ده كه ين.
((عهره ب))

❖ خوشه ويستی، هه وه لى ووشه يه كه و كوتايى چيروكيكه بۆ هه ولى ژن
هيټان.

❖ خوشه ويستی، زور شت ده كا، به لام سامان هه موو شتيك ده كا.
((فه رهنسى))

❖ خوشه ويستيت مه ده به يه كيك وه فاي نه بو.
❖ خوشه ويستی، وه كو دار گول وايه، هه ركاتى گولكي سيس بو چرويه كي تر
ده رده كه وى.

❖ خه لكى وه كو ئاو وايه، ئاو هه مووى هه ريه كه، به لام له نيوان ئاو هه كاندا
هه يه ته سكه و هه يه تونده و هه يه له سه ر خوځيه، يا پاكه يا سارده يا ليټه، يا
كه رمه.

((تولستوى))

❖ خوشه ويسته كه م، هه موو سه وزايى باخچه ي دزى و له نيوان هه ردوو پيټلويدا
شاردييه وه. ((ئيلوار))

❖ خۆشەويستى نەخۆشىيە، لەش ساغەكان ئارەزووى دەكەن.

((ئەلمەنفەلوتى))

❖ خۆشەويستى، وەكو مردن وايە نە دان بە چىنايەتيدا دەنى ونە بە

سامانىدا.

((باينۆن))

❖ خۆشەويستى بىدەنگى، جوانترين دلدارىيە، بەلام خۆكوشتنىكى لە سەر

خۆيە.

((مارك توين))

❖ خۆشەويستى لاوان لە قولايى دلەوہ نىيە، بەلگو لە چاوييانەوہيە.

((شكسپير))

❖ خۆشەويستى نامرى، لە بەرئەوہى ژيان بەردەوامە.

((ئەكتەر ھالە فوناد))

❖ خۆشەويستى، گرنگترين شتە لە جىھاندا. ((ئەكتەر يوسرا))

❖ خراپترين جۆرى جەورئەوہيە، كە بلىت لە ویدا عەدالەت ھەيە.

((ئەفلاتون))

❖ خويندەنەوہ، ھەموو نەخۆشىيەكانى ژيان لە بىر دەباتەوہ. ((سنىكا))

❖ خۆشەويستى، ھەوہلى ھەموو شتىكە و ناوہ پاستىتى و كۆتايىشە.

((لارگورىو))

❖ خراپترين پياوئەو پياوہيە، كە باوہپى بە ژنەكەى نىيە، بەوہ خۆى بى نرڭ

دەكا بەبى ئەوہى بزانى. ((مارگرىت))

❖ خۆشەويستى، بەرز دەبى و دادەبەزى، نايەلى پياو وەكو خۆى بى.

((گۇستاف لۆبۆن))

❖ خۆشەويستى وەكو شىر ھىرش دەبات و وەكو مەپ دەگەرپتەوہ.

((ھۆگۈ))

❖ خۆشەويىستى، بالئەدەيەكە تەنھا دانى دل دەخوات. ((بريفۇ))

❖ خۆشەويىستى، شۆپشى دلى داپىژراو ھەركاتىكىش مۇڧ گريا بەردىك لە

بيناي لە خۇ بايى دەپوخى. ((لامارتىن))

❖ خۆشەويىستى، ئەو ەيە بە دل پەيوەستى بى و باشتريش وايە بە ئەقلىت بى.

((ژيرىك))

❖ خۆشەويىستى بە ھىز زنجىر دەكاتەو ەو كۆتيش دەشكىنى.

❖ خۆشەويىستى، پاراپايى ژيانە و برادەرى ھىمنى ئيسراخە تە. ((نن))

❖ خۆشەويىستى، بىنكەى ژيانە، ئەگەر ئەو ەش نەبوايە ژيان دروست نەدەبو.

❖ خۆشەويىستى، ھەستىكە لە ناو دلدا جىي خۇى دەكاتەو ە پۆحيش تا دووا

تەمەن تىر دەكات. ((فەرىد ئەلئەترەش))

❖ خۆشەويىستى، كىتېبىكى بە نرخە، نىشانەى ماچە.

- ن -

❖ نه زان دوژمنی خوږه تی، نیتړ چوڼ به هاوړپې یه کیکی تر ده بی.

((نه رستو))

❖ نه قهرز ده که م، نه قهرز ده ده م، چونکه قهرز پرېگه یه که بؤ خراپ بوون.

((شکسپیر))

❖ نه زانیکې سه خي، لای خوا خوږه ویستره له خوا په رستیکې په زیل.

((ژیریک))

❖ نابې هه رگیز نیش و کشتوکال له کاتی خوږی دا دووا بخه ی، نه گره هلت له

دهس ده رچووناگه پرته وه.

❖ نابلیوون ووتی: من له شه پری (نه رکولا) سه رکه وتم به بیست و پینچ

سواره وه، چونکه من نه وه له م به کار هیڅا که دوژمن ماندووبوون و به و ژماره

که مه وه سه رکه وتم به سه ریاندا، شوپای شه پکه ریش له دوو زورانباز ده که ن، نه گره

یه کیکیان هه له یه کی بجوکی کرد، نه وی تریان نه وه له یه ی له دهس نه دا به سه ری

دا سه رده که وئ، هه روا ووتی: جاريکیان (نه مساوی) یه کانم شکاند چونکه گوټیان

به کاتیان نه دا.

❖ نه ټینی به رای نافرته دووانه، نه ټینییه که لای نه وه هیچه و پټویست به

شاردنه وه ناکا، نه ټینییه کیش له وه گه وره تر بشاریته وه.

❖ نه زان سووره له شته که و زانا به گومانه و ژیر په له ناکا. ((نه رستو))

❖ ناوداریتی، به ری هه ولدانه. ((ریلندن))

❖ نه زان چی ده لی با بلې، چونکه زانست نرخیکې هه یه و ټینکار ناکړی.

❖ ناخوږترین خه فته نه وه یه، پوژانی خوږی و شادیمان بیرکه وټته وه له

کاتی ناخوږشیدا. ((دانتي))

❖ نه ټینی سه رکه وتن نه وه یه، بزانیڼ چه ندی کاتمان پټویسته بؤ سه رکه وتن.

- ❖ نیشتمانی ئافرهت پیاوه‌که‌یه‌تی. ((پووسی))
- ❖ ناخۆشی و خۆشی ژيانم چه‌شت، ناخۆشی و خۆشی، وه‌ك يه‌كن له‌ شرين و تالیدا.
- ❖ ((نه‌ جيب ولپه‌یحانی))
- ❖ نیشتمان پيش پوچه، چونكه نه‌ و باره‌گای هه‌سانه‌وه‌ته.
- ❖ ((ویژه‌ی هه‌به‌شی))
- ❖ نیشتمان په‌روه‌ریتی هه‌سته له‌ ناخه‌وه‌ زیاد ده‌كاو گپ‌ی له‌ دلدا زۆر ده‌بی، نه‌ و کاته‌ی خه‌م و خه‌فه‌تی وولات گه‌وره‌ بی و زیاد بکا.
- ❖ ((مسته‌فا کامیل))
- ❖ نابیی نه‌وه‌ی ده‌یزانی بیلی، به‌لام نه‌وه‌ی ده‌ییلی ده‌بی بیزانی.
- ❖ ((کلودیۆس))
- ❖ نه‌ینی شاردنه‌وه‌ گرانه، له‌ وه‌ش گرانه‌تر نه‌وه‌یه‌ بلاوی بکه‌یه‌وه‌.
- ❖ نه‌ینی خۆت به‌ خزمه‌کاره‌که‌تیش مه‌لی. ((ویژه‌ی یابانی))
- ❖ ناخۆشی پیاو دروست ده‌کا، به‌ختیش درنده‌ دروست ده‌کات.
- ❖ ((فه‌ره‌نسی))
- ❖ ناوی باش، له‌ زنجیری زێر باش‌تره‌.
- ❖ نامه‌وی بژیم به‌ هه‌ستیکی به‌سته‌له‌کی، له‌ به‌ر نه‌وه‌ باوه‌پم هه‌یه‌ به‌ خۆشه‌ویستی زانیاریانه‌.
- ❖ نان و خۆشه‌ویستی، جیهان ده‌جولینی. ((شيله‌ر))

به‌شی شه‌شه‌م

پیشه‌کی

خوینه‌رانی نازیز و خوشه‌ویست، داوايه‌کی زور له لایه‌ن هندی‌ که‌س و براده‌ران و ناسیاو داوای به‌رده‌وام بونیان ده‌کرد ده‌رباره‌ی (وتهکانی ژيان)، له راستیدا به‌شی شه‌شه‌م ناماده‌م کردبو که‌ هه‌مووی ووته‌ی ئینگلیزه هه‌ر چه‌نده بریارم دابو کۆتایی پێبینم ئه‌وا به‌شی شه‌شه‌م چاپ کرد، هیوادارم جێی په‌زاهه‌ندیتان بێت. به‌راستی من زویرم له‌ وانه‌ی که‌ به‌ ئاشکرا دزی ئه‌ده‌بی ده‌که‌ن و کتێبی یه‌کیکی که‌ چاپ ده‌که‌ن و به‌ ناوی خاوه‌نه‌که‌یه‌وه، که‌ خاوه‌نه‌که‌ی ئاگای له‌ هه‌یچ نه‌بووه و به‌ بێ په‌زاهه‌ندی خاوه‌نه‌که‌ی چاپ کراوه، ئه‌مه‌ش دیارده‌یه‌کی ناشیرینه‌.

هه‌ر بۆ نمونه هه‌ر دوو به‌شی یه‌که‌م و دووه‌م له‌ ووته‌کانی ژيان له‌ ساڵی ۱۹۹۸ له‌ هه‌ولێر ژماره‌ی سپاردن (۱۶۲)ی دراوه‌تی که‌چی فه‌رمانبه‌ره‌کانی هه‌ولێر ئاگاداری ئه‌و ژماره‌یه‌ نین سه‌یر تریش له‌وه‌ له‌ دوو لاپه‌ره‌ی به‌شی یه‌که‌مدا نووسیه‌یه‌تی مافی له‌ چاپدانی پارێزراوه‌ بۆ نوسه‌ره‌که‌ی.

جا کاکێ برا تۆ به‌ چ مافی پێت به‌ خۆت دا که‌ نوسراوه‌ (مافی له‌ چاپدانی) پارێزراوه‌ به‌ چ مافیک (خ) تۆ ئه‌و دزییه‌ ده‌که‌ی، من له‌ هه‌موو ئه‌وانه‌ی ئه‌و کتێبه‌ یان کپیوه‌ پێیان ووتم که‌ تۆی. سه‌یر تریش له‌وه‌ به‌شی یه‌که‌م ناوی

چاپخانه که ش نه نووسراوه تا پاده یه کیش ناوی چاپخانه که شیان پیم داوه که له سلیمانی کراوه.

له کۆتاییدا ده لیم هر که سی به بی پهمانه دی کتیبی منی له لابی موری منی پیوه نه بی به دزی ده زانم به پیتی یاسا تاوانباری ده که م.

محمد عبدالرهمان زهنگنه

که رکوک ۲۰۰۷

- ئا -

- ❖ ئافرهت له شه‌ردا، له پیاو ژیر ترن.
- ❖ ئاسنی سارد، ده‌کوئی.
- ❖ ئافرهت شه‌ریکه، هیج چاره‌ش نیه.
- ❖ ئافرهت، ئه‌و کاته پێده‌که‌نی که ده‌توانی، به‌لام ئه‌و کاته‌ی بیانه‌وی ده‌گرین.
- ❖ ئایا ده‌توانی له (لم) پۆن ده‌ریکه‌ی ؟
- ❖ ئافره‌تی ناشرین، ئه‌گه‌ر جلی باش و جوان له به‌رکه‌ن، زیاتر ناشرین ده‌بن.
- ❖ ئاوی زۆر، ناتوانی دل‌داری کوێر بکاته‌وه.
- ❖ ئاگرێک مه‌که‌ره‌وه، که نه‌توانی بیکوژنیت‌وه.
- ❖ ئامۆزگاری به‌ نه‌یتی بکه‌و، مه‌دح کردن به‌ ئاشکرا.
- ❖ ئامۆزگاری مه‌موو که‌س بکه‌، به‌لام که‌فیلی که‌س مه‌که‌.
- ❖ ئاگر و ئاو دوو خزمه‌کاری باشن، به‌لام دوو مامۆستای خراپن.
- ❖ ئامۆزگاری و خویی، به‌ که‌س مه‌ده‌ ئه‌گه‌ر داوات لێنه‌کرا.

- نه -

- ❖ نهی پزیشك، خۆت چاره بكه.
- ❖ نهوهی له قهرز كردن دوور بكه ویتتهوه، له خهتر دوور دهكه ویتتهوه.
- ❖ نهو شته كه مهی له دهستایه، لهو شته زۆرهی كه چاوه پوانی دهكهی باشته.
- ❖ نهوهنده بخۆ كه پیت خۆشه، ئاو بخۆرهوه كه مه كه مه.
- ❖ نیشی نازایه تی، پتویستی به شه پور نیه.
- ❖ نیش كردن، خۆی ژيانه.
- ❖ نهو هه ورانهی خۆر دروستی كردوهوه، خۆر ده شارنهوه.
- ❖ نهوهی نه گهر بانگ نه كرابی، خواردنی بۆ دانانری.
- ❖ نیش و جوله، نه قل به هیز دهكا، به لام وانیهی لاوازی دهكا.
- ❖ نهوهی له سه رته بیهكه، پاشان داواى حه قى خۆت بكه.
- ❖ نه گهر پیاویك له كاتى تهنگانه دا ئامۆژگاری كردی، باوه پری پیمه كه.
- ❖ نهو خواردنهی بۆ پیاویك خۆشه، بۆ یه كێكى كه ناخۆشه.
- ❖ نه گهر پتویستیت به ئامۆژگارییه كى باش بو، پرس به پیاوی به سالاد اچوو بكه.
- ❖ نه گهر میوه ت ویست، فیر به چۆن سه ر دهكه ویت.
- ❖ نه گهر سه رنه كه وتی، دووه مین جار هه ول بده.
- ❖ نه گهر ویستت له یه ك كاتدا دوو نه سپ بگریت، هه ر دووكت له دهست ده پوا.
- ❖ نه گهر نه توانی قسه ی باش بكه ی، قسه ی خراپیش مه كه.
- ❖ نهو شتانه ی كه به حه رام دهستت كه وتوهوه، بهر ناگری.
- ❖ نهوهی كه به فیل دهستت دهكه وئ، په نجه ی مرۆف ده سووتینى.
- ❖ نهوهی پیش بكه وئ، نهو یه كه كه سه ده بی كه خواردنی بدهنى.
- ❖ نهو سه گانه ی زۆر ده وه پن، كه مجار قه پال ده گرن.

- ❖ ئەو مىوانانەى بە پۇژ دىن، پېزىيان لىدە گىرېت.
- ❖ ئەو ەى چاكە بىكات، بە پېى دىت.
- ❖ ئەو ەى ترشى نە چىژىت، تامى شىرىنى نازانىت.
- ❖ ئەو ەى لە كاتى خۇيدا شتىك دەدات، وەكو ئەو ەى وایە دوو قات بىت.
- ❖ ئەو ەى نە زانى پارهو پولى چۆن خەرج بىكات، ئەو كەسە شایستەى نىە.
- ❖ ئەو كەسەى بە بەختىارى بژى، تەمەنى درىژ دەبى.
- ❖ ئەو ەى قەرز بە برادەرەكەى بدا، برادەرەكەى لە كىس دەچى.
- ❖ ئەو ەى ئەو ەندە بخوات تاكو نە خۆش دەكەوى، پىۋىستە بە پۇژو بىت تاكو چاك بىتەو ە.
- ❖ ئەو ەى توپە بىت، زۆر كەم دەحەوېتەو ە.
- ❖ ئەو ەى ەىلكەيەك بدزى، گایەكىش دەدزى.
- ❖ ئەگەر يەككە برادەرى زۆر بو، برادەرى نىە.
- ❖ ئەگەر من خۆم بە گەورە بزانم و تۆ خۆت بە گەورە بزانى كىى خۆلەكەو ە دەكۆژىنېتەو ە.
- ❖ ئەگەر دوو برادەرى موخلىس پىكەو ە بوون، خودا سىيەمیان دەبى.
- ❖ ئەو ەى شاردرارو ە بىت، ەەر بلاو دەبىتەو ە.
- ❖ ئەو ەى پاست نەبىت ەلەيە.
- ❖ ئەگەر پىشیلە نەبو، مشكان تىلىيانە.
- ❖ ئەو ەى بە باشى دەستى پىبىكرىت، كەوابو نىو ەى تەواو بوو ە.
- ❖ ئەو ەى مۇۋف دەيەوى، بە ئاسانى باو ەپى پىدەكا.
- ❖ ئەگەر ئىشەكەت دوو جار كرد، ەموو خەلكى ژىرن.
- ❖ ئەو ەى لات جىگىر بوو، بە زوۋىى پىت ناگۆردىت.
- ❖ ئەو ەى ناتوانرىت بگۆردىت، پىۋىستە لىى بىزار نەبىت.

- ❖ ئەۋەى منالّ لە مالهەۋە دەببىسېت، يەكسەر لە دەرەۋە بلاۋ دەبېتەۋە.
- ❖ ئىمە كە منداڭ بوين ھەلەمان دەكرد، بەلام كە گەرە بوين پەشيمان نابىنەۋە.
- ❖ ئىمە ئەۋەندە مەيوس و بېبەخت نىن، بەو جۆرەى بىرى لىدەكەينەۋە.
- ❖ ئەگەر دەست بلاۋ نەبى، ھەزار نابى.
- ❖ ئەقلىت ۋەكو قەلغان بەكار بېنە، نەك ۋەكو شمشىر.
- ❖ ئەگەر (با)ت ھەلىكرد، بىققوزەۋە.
- ❖ ئەۋەندە خراپ نىە، ۋەكو دەر دەكەۋى.
- ❖ ئەۋەى بژى، دەبىنى.
- ❖ ئەۋ پىگەى بۆ (بابل) دەرۋا ناتگەيەنېتە (قودس).
- ❖ ئەۋ مروفەى كە داۋاى مافى خۆى ناكە، بە زىندۆيەتى مردوۋە.
- ❖ ئەۋەندە بەرز دەبىتەۋە، ئەۋەندەش دىيىتە خوارەۋە.
- ❖ ئەۋەندەى بە سەر خۆتا زالّ دەبى، گەرەترىن سەرگەۋتنە بەسەر خەلگى تردا.
- ❖ ئەۋكەسەى ئىشى نەبى، شەيتان ئىشى بۆ دەۋزىتەۋە.
- ❖ ئەگەر زۆر قسەت كەرد، ھەلەش زۆر دەكەى.
- ❖ ئەۋەى ھەموو خەلگى دەلى، پاستە.
- ❖ ئەۋانەى لىرە نىن، ھەمىشە ھەلەن.
- ❖ ئەۋ دارە پاستانە، پەگەكانيان گىپرە.
- ❖ ئەگەر دار بەكار نەھىنن، منداڭ لە پىگە دەرەچن.
- ❖ ئەگەر كەش ۋە ھەۋا باش بو ئەرز بكىلە، چونكە تۆ نازانى سبەى چى دەبىت.
- ❖ ئەۋ ئافرەتە ناخۋازم كە يەك عەببى ھەبى، ئەۋ ئافرەتە دەخۋازم كە دوو عەببى ھەبى ۋە ھەر كەس بى.
- ❖ ئەۋەى بە پەلە بىت، بە پەلەش دەرۋا.
- ❖ ئىش ۋە ئازار لە بىر دەچى، كە قازانچ دەسكەۋت.

- ❖ ئەو ەى ئاۋىنەكەت پىت دەلىت، ەىچ برادەرىكت پىت نالىت.
- ❖ ئەى گە دەم پر بوپتە، ئىستاكە ئىش بگە.
- ❖ ئەگەر وىستت نەينى لە ناخۇشى و خۇشيدا بۇى بگەپى.
- ❖ ئەگەر وىستت قىمەتى پارە بزانى، برۆكە مىك پارە قەرز بگە.
- ❖ ئەو ئىشەى زوو تەواو دەبى، خۇشالمان دەگا.
- ❖ ئەو ەى خۇشتى دەۋىت، ئامۇزگارەكەى بنوسە، دوور نىە لەم كاتەى ئىستەدا قەبولى نەكەى.
- ❖ ئەو كەسەى لە دوۋاجاردا پىدەكەنى، زۆر باش پىدەكەنى.
- ❖ ئەگەر دوو كەس يەككىيان ژىر بىت، ەر دوو كيان بەختيار دەبن.
- ❖ ئىرادە ەبى، پىگا لە وىيە.
- ❖ ئەگەر قسە سودى نەبوو، لىدان سودى دەبىت.
- ❖ ئەگەر لە (پۇما) بوپت، پۇمانىەكان چى دەكەن، تۆش وا بگە.
- ❖ ئەگەر (مەى) لە سەرى دا، ئەقل دەردەچى.
- ❖ ئەگەر ئاسن گەرم بوو، ئەو كاتە كاتى لىدانىتى.
- ❖ ئەگەر خەفەت نوستبو، ەلى مەسىنە.
- ❖ ئەوانەى بىئىشن، لە ەموو كەس زىاتر ماندوون.
- ❖ ئەگەر ئامۇزگارى سودى نەبوو، دارىش سودى نىە.
- ❖ ئەگەر پىاۋەكەت لىتى كەوت، ەموو كەس پىتى بەسەرىدا دەنى.
- ❖ ئەگەر كەيف خۇش زۆر بو، دەبىتە ەۋى ناخۇشى.
- ❖ ئەو ەى درەنگ بنوئت، بەيانى درەنگ ەلدەسىت.
- ❖ ئەو ەى ئەمپۇ پىتدەكرى، مەىخەرە سبەى.
- ❖ ئىشى باش بەردەوام دەبى، ئەو ەى بە پىچەۋانەى ئەو ەو بو نامىنى.
- ❖ ئەو ەى بىەۋى سەر كەۋى بە سەر ەموو كەسىكدا، ەموو كەسى دەدۇرپىنى.

- پ -

- ❖ به سه بر كردن، هه موو شتيك ده توانى بكهى.
- ❖ به خيىر بيت ئهى شه پ، ئه گه ر به ته نهاى.
- ❖ به دانسقه يى بۆمان ده رده كه ويى كه ئيمه هه لئه تاوين.
- ❖ به مانه ويى براده رمان هه بى به بى هه ل، ئه وه نادۆزيتته وه.
- ❖ بيه دهنكى ناماقول، شييتيه.
- ❖ بيه ستانى چاكه، سيس نابيتته وه.
- ❖ به هيز بوون، له يه كگرتندايه.
- ❖ به هيچ شتيك باوه پ مه كه، تاكو به چاوى خۆت نه ييبنى.
- ❖ به به رديك دوو چۆله كه ده كوژى.
- ❖ براده رى له گه ل ئافره تانا، قوتابخانه ي ئه ده به.
- ❖ به يانان بۆ شاخ برۆ، ئيواران بۆ كانى.
- ❖ براده رى كۆن، باشتري ن ئاويته يه.
- ❖ باوك به مردنى منداليكى ئاخ و داخىكى زۆر ده خوا له وهى بزه يه ك بيجرى كه مندالى زۆرى ده بى.
- ❖ باوك چۆن بى منداليش وا ده بى.
- ❖ براده ره كانت به باشى باسيان بكه، هيچ شتيك ده رباره ي دوژمنه كه ت مه لى.
- ❖ به يه كگرتنمان به رده وام ده بين، كه يه كمان نه گرت ده پوخين.
- ❖ بيه دهنكى، پازى بوونه.
- ❖ بيه دهنكى زيره كييه، كاتيك قسه جوړيك له شييتى بيت.
- ❖ به ده ستى بلالو بكه ره وه به دوو ده س كۆبكه ره وه.
- ❖ به ردى كلۆ بو، گيا له گه ل خۆى كۆنا كاته وه.

- ❖ بېرۇ بۇ نووستن بە برسېتى، باشترە لەوھى ھەلسى وقەرزار بېت.
- ❖ بېدنگ بە باشترە، لەوھى ئەگەر گویت لېنەگرن.
- ❖ بە تەنھا دانىشى باشترە لەوھى لە گەل خراپە کاراندا دانىشى.
- ❖ برادەر لە کاتى تەنگانەدا دەر دەکەوئ.
- ❖ بەرانگىر خەتەر بەرەوھە باشترە لە ترسېكى ھەمىشەيى.
- ❖ بە نەرم و نىانى، ھەموو دەرگايەك دەکرېتەوھ.
- ❖ بەو بەشە پازى بە، کە پېت دراوھ.
- ❖ بە پېى بەرەكەت، لاقت پراکېشە.
- ❖ بەرگەى شەپ بگرەو، چاوەپوانى خېر بە.
- ❖ ببە بە برادەرى خۆت، خەلکانىش بە برادەرت دەبن.
- ❖ باوھپ پېکردن، کيۆ لە بن ھەلدەتە کيئى.
- ❖ بە ھېچ مەوفايک مەلئ بەختيارە، تا نەمرئ.
- ❖ باوھپ، ھاوېئى سەرکەوتنە.
- ❖ باوھپ بە برادەريک مەکە، لە کۆتاييدا بە جېت بەيئى.
- ❖ با برادەر بېن، بەلام کيسەمان جودابېت.
- ❖ برادەرت کەم بېت و ناسياوت زۆر بېت.
- ❖ برسېتى، لە ديوارەوھ دەرەچئ.
- ❖ بۇ ھەموو ئازاريک، بۇ لای پزىشک مەپۇ، بۇ ھەموو شەپيک بۇ لای پاريزەر مەپۇ
- ❖ بۇ لای ھەموو کوپەيەك ئاو خواردنەوھ مەپۇ ئەگەر تىنوت بو.
- ❖ بئى ئىشى ھەمىشە، ھەسوودى بە ئىش دەبا.
- ❖ بە مۆمەوھ بە دوواتا، دەگەپام.

- پ -

- ❖ پاداشتی چاکه، هر چاکه یه.
- ❖ په یوه ندى خراب، ټاکار ټيکده دات.
- ❖ پياوې باش، چاکه به چاکه ده داته وه، پياوې خراب زیاتر داوا ده کات.
- ❖ پيدان له گه ل پووخوڅشې، دوو ده س که وته.
- ❖ پياوې برسى، تورپه یه.
- ❖ پيش ژن هينانت، مالیکې باشت ه بې ټيدا بږيت.
- ❖ پياويک نه گهر ميشکې نه بو، به پاستی نازهلکې.
- ❖ پياويک ده منډال به خيو ده کات، به لام هر ده يان باوکیان به خيو ناکه ن.
- ❖ پيت سوړا باشته، له وهی زمانت بسوپې.
- ❖ پياويکې ته مه ن گوره، له مال وه به لگه ی خيره.
- ❖ بو پوژ ه لآت و پوژ ټاوا برپويت، ولآت له هه مووی باشته.
- ❖ به ليني دوزمن، دووا ده که وې.
- ❖ پياوې خراب، دان به چاکه دا نانیت.
- ❖ پيوسته ئاشتی کوټايی هه موو شه پک بيت.
- ❖ پياوانی به خت دار، پيوستیان به ټاکاداری نيه.
- ❖ پيوستی، دان به ياسادا نانې، نه وهی زهرور بيت قه ده غه کراویش به باش ده زانی.
- ❖ په نجهکانی ده س له يه ک ناچن.
- ❖ پاره خرج کردن له وه خراپتره که پارهت نه بې.
- ❖ پيوسته له سر نه شته رگه رکان، چاوی هه لويان ه بې و دلی شیر و ده سستی نافرته.

- ❖ پېپلکه به دواى پېپلکه، سهر ده که وېته سهره وه.
- ❖ پېويسته چاکه ته که ت، به قه د قوماشه که ت بېريت.
- ❖ پېويسته لوه کان فير بن، کاتى به ساله چووه کان ئيش ده که ن.
- ❖ پېويسته به قه له وى و له پى پازى بيت.
- ❖ پېويسته له سهر ئافره ت له ژيانا ئاموژگارييه کانى جى به جى بکات، به لام که مرد ناتوانى.
- ❖ پېويسته نه و چاکانه ي له گه ل خه لکدا کردوومانه يادى بکه ينه وه، به لام نابى نه و چاکانه ي له گه لماندا کراوه له بىرى بکه ين.
- ❖ پېويسته يارى بکه ين بؤ نه وه ي بژين، نه ک بژين بؤ نه وه ي يارى بکه ين.
- ❖ پېداويستى، دايكى ئيشه .
- ❖ پشت گوى خستن، پياو به ره و مه يوسى ده بات.
- ❖ پياو خراپان، خويان به گه وره ده زانن له پياو چاکان.
- ❖ براده ره که ت تاقى بکه وه، پيش نه وه ي باوه پى پېبکه ي.
- ❖ پېويسته قه له مى زمان، بکرى به مه ره که بى دلدا.

- ج -

- ❖ جی پیت دیاری بکه، پیش نه وهی ههنگاو بنیت.
- ❖ جهنگ چهنده ئاسانه، بۆ نه وانهی ته ماشا دهکن.
- ❖ جهنگ خوانی مردنه.
- ❖ جلهکان، کهم مه که ره وه، تاکو مانگی نیسان ته واو دهبی.
- ❖ جل و بهرگی جوان هه موو ده رگایه کی بۆ ده کریتته وه.

- چ -

- ❖ چاکه و خۆمه لکیشان، دوو ئامرازی جیاوازن، به لام هه ردوو کیان نان به هه ژار ده دهن
- ❖ چاکه بکه و فری ده ده ریاوه.
- ❖ چاو ده بینئ و، ده ست ئیش ده کا.
- ❖ چ تاوانیک که وره تره، له وهی کات وون بکه ی ؟
- ❖ چاو مرواری ده م و چاوه.
- ❖ چهنده ته مه نت که وره بو، به رده وام به له خویندن.
- ❖ چاکه له گه ل هه ژار اندا بکه، سامانت زیاتر ده بی.
- ❖ چهند ژیان ناخۆشه، نه که ره هیوا نه بوايه.
- ❖ چاکه زیاتر کاریگه ری هه یه، له خراپه.

- د -

- ❖ دهوله مەندی و کەرامەت، ھەرگیز دلێکی بریندار چاک ناکاتەوہ.
- ❖ دوور نیە گویت لیبی، ھەر گیزیش نابینیت.
- ❖ دوینی ناگەرپتەوہ.
- ❖ دوور نیە قسە، ببی بە ئیش.
- ❖ دهوله مەندی لە ھەژاریەوہ دەزانریت.
- ❖ دهوله مەندی دوژمنی، تەندروستیە.
- ❖ دەتوانین بە بێ برادەر بژین، بەلام ناتوانین بە بێ ھاوسی بژین.
- ❖ دوور نیە یارمەتی گەرە بەدی، بەلام لە دەست کەوتندا.
- ❖ دەتوانین ھەموو شتێک وا دەر بخەین وەکو دەمانەوی.
- ❖ دەست بلۆی، بە ھەژارت دەکات.
- ❖ دوو چاو، لە یەك چاو باشترە.
- ❖ دوو پا، لە یەك پا باشترە.
- ❖ دوو شت ھۆی ترسناکە، ھەسودی برادەر و رق و کینە ی برادەر.
- ❖ دەچیتە شتێکەوہ، کە پەيوەندی بە تۆوہ نیە.
- ❖ دیوار، گوێی ھەیە.
- ❖ دار بە بەرەکە ی دەناسریت.
- ❖ دهوله مەندی، بالی ھەیە.
- ❖ دایکی باش، نالیت ئایا چیت دەوی، بەلام ھەر لە خۆیەوہ خیر دەداتەوہ.
- ❖ دوور نیە ناوداری وەرێگرن بە بێ ئەوہی شایستە ی بن و دوور نیە لە دەستی
- بدەن بە بێ ئەوہی ھەلتان کرد بێ.
- ❖ دوو سەگ لە سەر ئێسکێک شەریان بو سەگی سییەم دەیقرتینی.

- ❖ دوور نيه له سهر پاستی لومه ت بکن، به لام شهرم مه که.
- ❖ دهم و چاوی گرځی برادره باشته له بزه ی بی ئه قل.
- ❖ دوو بزه ت باشته، له پیکه نینی یه که م.
- ❖ دوور نيه پارو له نیوان ده ست و لیودا بکه ویت.
- ❖ دروژن، باوه پی پیناکری، ته ناته ت نه گه ر پاستیشی ووت.
- ❖ دهم و چاوی جوان، پیویستی به میکیاج نيه.
- ❖ دهم و چاو سوور بوون له شهرما، پهنکی جوانیه.
- ❖ دان پینان، لیکدابران نابی.
- ❖ دهنکی به رز له ناخیکی به تالییه وهیه.
- ❖ دلۆپه له دووای دلۆپه، مه سینه پر ده کات.
- ❖ دلداري، گالته به قفلی ئاسنگه ر ده کات.
- ❖ دهستی زور، ئیش ئاسان ده کات.
- ❖ دوور نيه له خراپه کاری ببوری، به لام له بیړی ناکه ی.
- ❖ دوو به ره کی، پیویستی به دوو که سه.
- ❖ دروی گالته، ده بیته هو ی رق و کینه.
- ❖ دهس به که مه که وه بگره، تا زورت بو دیت.
- ❖ دوور نيه کراسی جوان بی ئه قل بشاریته وه، به لام ووشه ی بی مانا ناشکرا ده کا.
- ❖ دان نان به چاکه دا، به لگه یه بو به رزیتیت.

- ❖ ھەموو شتېڭ بە كۆتايىيەكەى دەر دەكەوئى.
- ❖ ھەموو شتېڭى بىرىقەدار، زىپ نىيە.
- ❖ ھەلت لە دەس چوو، ناگەپىتەوھ.
- ❖ ھەموو پۇرۇڭ سىۋىڭ بخۆ، پزىشك لىت دوور دەكەوئىتەوھ.
- ❖ ھەژار، كەسوكارەكانيان، نايناسن.
- ❖ ھىزى ئافرەت لە زمانىدايە.
- ❖ ھىچ كەسېڭ ناتوانى يەكەم بى لە ھەموو شتېڭدا.
- ❖ ھەرچەندەدەتوانى كەيف خۆش بە، ھەر پىياۋىڭ كەيف خۆش نەبوكەس خۆشى ناوئى.
- ❖ ھەموو شتېڭ ھەوئەلى ھەيە.
- ❖ ھەموو شتېڭ لە كاتى خۇيدا باشە.
- ❖ ھەر كەسى سەبر بكا، ئەوئى ئاۋاتى بى بە دى دىت.
- ❖ ھەلە زۆر بىت لەو شوپنە، خۆشەويستى كەم دەبىت.
- ❖ ھەموو ھەلەيەك، سزاكەى لە گەل خۆيەتى.
- ❖ ھەموو كەسېڭ ھەلەكانى، بە سەر زمان دەخا.
- ❖ ھەموو كەس لە پىياۋى دەولەمەندەوھ، نزيكە.
- ❖ ھەموو مۇرۇڭىڭ بەشى خۆى ھەيە.
- ❖ ھەموو مۇرۇڭىڭ، پزىشكى خۆيەتى.
- ❖ ھەموو سەگىڭ پۇرۇڭىكى ھەيە، ھەموو مۇرۇڭىڭىش كات ژمىرۇڭىكى ھەيە.
- ❖ ھەژارەكان، لە شۇرپش ناترسن.
- ❖ ھەل، نابى چاۋەپى بكرى.

- ❖ ھېچ ئامۇزگار يېك، ۋەك ئامۇزگارى باۋك نىيە.
- ❖ ھېچ دەسكەۋتېك، بە بى ماندوو بوون نايەت.
- ❖ ھېچ كەسېك ناتوانى، دويىنى بگېرپتەۋە.
- ❖ ھېچ كەسېك ناتوانى بە تەنھا بۇي، ئەگەر لە بەھەشتا بېت.
- ❖ ھېچ شتېك ۋەكو فرمېسك زوو وشك نايىتەۋە.
- ❖ ھېچ شتېك لە ژىر چاۋى مامۇستا، ناشاردىتەۋە.
- ❖ ھېچ شتېك لە بېدەنگى باشتىر نىيە.
- ❖ ھېمنى ۋ لە سەر خۇيى، سەلامەتتىيە ۋ پەلەكردن پەشىمانىيە.
- ❖ ھىۋاۋ ئاۋاتى گەۋرە، پىۋاۋانى مەزن دروست دەكات.
- ❖ ھەر كەسى بە سەر پردىكدا تىپەپى، پىۋىستە ۋەسفى بكات.
- ❖ ھەر چىت ھەيە ئاگادارى بە، پۇژىك دىت بەكارى بھىنى.
- ❖ ھەۋالى خراپ زوو بلاۋ دەبىتەۋە.
- ❖ ھىۋاۋ ئاۋات ناتوانى كىسە پىر بكات.
- ❖ ھەموو شتە لاۋازەكان، يەك بگرن، بەھىز دەبن.
- ❖ ھەموومان لە قەبرىدا ۋەك يەك پال دەكەۋىن.
- ❖ ھەلەكانمان، بە ئاسانى لە بىر دەكەين ئەگەر كەس پىي نەزانى.
- ❖ ھېچ تارىكىيەك، لە نەزانىن تارىكتىر نىيە.
- ❖ ھېچ جىگايەك، لە ۋولات باشتىر نىيە.
- ❖ ھېچ كاتىك، لەم كاتە باشتىر نىيە.
- ❖ ھەموو شتېك، كات ۋ شوپىنى خۇي ھەيە.
- ❖ ھېچ دوۋكەلېك، بىئاگر نىيە.
- ❖ ھەمىشە ئەۋ شتە پوو دەدات كە چاۋەپۋانى نەبۋى.
- ❖ ھەمىشە يەكېك ھەيە لە تۆبەد بەخت تر.

- ❖ ھەر چەندە ناسىياو زۆر بوو، خەتەر زۆرتر دەيىت.
- ❖ ھەر چەندە وائەت زۆر بوو، زانست زۆر دەيى.
- ❖ ھەنگاۋى يەكەمى مەۋف دەيىتە پردىك بۇ پياۋى دوۋەم.
- ❖ ھەر چەندە مەيمون بەرز يىتەۋە، بەلام كلكى ديارە.
- ❖ ھەست بە نەخۇشى دەكەين، ھەرگىز ھەست بە تەندروستى باش ناكەين.
- ❖ ھەلەشەيى ئازايەتى نىە.
- ❖ ھەر چەندە دەتوانى، كات ژمىرى شەپ دوۋا بخە.

- و -

- ❖ وریابه له خهړج کردنی که م که م.
- ❖ وریا بوون، به شیکه له زیره کی.
- ❖ وشه ی نه رم و نیان، به کار بیڼه، بو بگره و برده ورق و کینه.
- ❖ واز له گالته بهیڼه، نه گهر خوشیشی تیدا بیت.

- ز -

- ❖ زور قسه هه یه، له شمشیر زیاتر بریندار ده کات.
- ❖ زور خه لک کویله ن، له بهر نه وه ی ناتوانن بلین نه.
- ❖ زور گرانه خو ی خراپه کاری بگوړی.
- ❖ زور جار دوو زمانی درو، زه ره رو زیاننیکي گه وره ی ده بی.
- ❖ زانست کانزایه، به لام مه شق کردن له سه ری کليلة که یه تی.
- ❖ زور جار ناره زووه کانمان، خراپمان ده کات.
- ❖ زمان دریژه دهستی کورته.
- ❖ زانستیکی که م، دژواره.
- ❖ زیره ک، له ناماژه تیده گات.
- ❖ زیره کی له بازگانیدا، ئیشی یه که م و دووهم و سییه مه.
- ❖ زمانت به ند بکه، تاکو به ندت نه کات.
- ❖ زیره ک نه و که سه یه، له یه کیکی که وه فیتر بیت.
- ❖ زیره که کان، وه لامی حازر به ده ستیان پییه.
- ❖ زانست له مندالیه وه، نیگاریکه له سه ر به رد.

- ❖ زۆرتريانمان له بىر چووه، له وهى له يادمان دايه.
- ❖ زۆر جار سوکايهتى به وه دهکەين که سودى ههيه بۆمان.
- ❖ زۆر جار ئيمه به لگه به دوژمنه كانمان ده دهين، بۆ ئه وهى له ناومان بهرن.
- ❖ زمان حالى ئه سىپ ئه سىپ ده لى له سه رکه وتنا ئاگات لىم بى و له دابه زينا لىمگه پى، که ماندو بووم ئاوم مه ده رى.
- ❖ زۆر بىر بکه ره وه، که م قسه بکه، له که م که متر بنووسه.
- ❖ زۆر بوونى چيشته که ران، چيشته که خراب ده که ن.
- ❖ زياد بوونى پاره، لاوه کان تىکده دا.

- ژ -

- ❖ ژیره‌کان له هه‌له‌ی که‌سانی تره‌وه‌ فێر ده‌بن، به‌لام نه‌زان له هه‌له‌ی خۆیه‌وه‌.
- ❖ ژیره‌کان بې‌پاریان ده‌گوێن، به‌لام نه‌زان بې‌پای بې‌ر.
- ❖ ژن، خانووی هه‌یه، به‌لام کلێله‌که‌ی له‌ گیرفانی کاره‌که‌ره‌که‌یدایه‌.
- ❖ ژیره‌کان، که‌م قسه‌ ده‌که‌ن.
- ❖ ژیان له‌ ئاوێکی لێله‌وه‌ دێت.
- ❖ ژیانێکی باش، لۆچی ده‌م و چاو ناهێلێ.
- ❖ ژنێکی باش و ته‌ندروستی باش، بۆ پیاو باشت‌ترین سامانه‌.
- ❖ ژن، هه‌لبژێره‌ به‌ گوێ نه‌ک به‌ چاو.

- ی -

❖ يه کي ناو دهردهکات و يه کيکي تر ئيشه که ي کردووه.

❖ يه کسانى له موعامه له دا، براده ريځي دريژ دهکاته وه.

❖ يا ده بي له منډال که ت بده ي، يا سهر زه نشتي مه که.

❖ يه ک ووشه بو ژير به سه.

❖ يه کيک هه له دهکا، يه کيکي که سهر زه نشتي دهکړي.

❖ يه ک شاهيد به چاوى خو ي کيشه که ي بينيوه، له دهس باشته که ده لين

بيستومانه.

❖ يه کي تر مال ده سوتيني، يه کي تر سهر زه نشتي دهکړي.

- ك -

- ❖ كاتى بەسالا چۈۈەكان ئىش دەكەن، پىۋىستە لاۋەكان فىر بن.
- ❖ كاتى گيا سەوز دەبىت، ماينەكەت تۆپىۋە.
- ❖ كاتى بە قسەى سەركردەكەت دەكەى، ئەوانەى خوار خۆت فىر دەكەى بە قسەت بكەن.
- ❖ كاتى شەو زوو تاريك بوو، بەيانى نزيكە.
- ❖ كاتى بىر (البىر) ووشك دەكات، ئەو كاتە نرخى ئاۋ بزانە.
- ❖ كاتى كەس چاۋدىرى نەكات، لە خۆت بترسە.
- ❖ كاتى حەسانەۋە بەكار بىنە، بۇ ئەۋەى كاتت بە فىرۆ نەپوات.
- ❖ كەمجار دوو كەس رىكەدەكەون، ئەگەر ھەر دوو ھەمان شت بفرۆشن، ھەروا چىرۆك نووسى خۆش ناۋى.
- ❖ كات ھەموو شتەك پاۋ دەكات.
- ❖ كۆشكى لە ھەۋادا دروست دەكات.
- ❖ كتلى، بە قازان دەلى تۆ پەشى.
- ❖ كۆكردنەۋە نە برىندار دەكاۋ نە عەيب و عارە.
- ❖ كەل و پەلى دانسقە، زياتر تەكلىف دەكا لە ھى باش.
- ❖ كەم بژمىرە و زۆر ئىش بكە.
- ❖ كاكىلەكەت ھەلگىشى، باشتەرە لە ئىشىكى ھەمىشەيى.
- ❖ كۆكردنەۋە باشتەرە، لە دەست بلۋى.
- ❖ كىتېى باش، برادەرىكى بە ۋەفايە.
- ❖ كرىكارى چاك، لە گەل ئامىرەكاندا، دوزمنايەتى ناكات.

- ❖ که م که م وه‌رگره و که میك به جی بهیله .
- ❖ کچ، هیچی ناوی غهیری میرد نه بی، که شوی کرد هه موو شتیکی ده وی.
- ❖ کانوونی دووهم هه له ده‌کاو، مانگی ئادار عه‌یب و عاره‌که‌ی هه‌لده‌گریت.
- ❖ کیلگه‌کان، چاویان هه‌یه و گه‌شت و گوزاریش گوئی هه‌یه .
- ❖ که م که س هه‌یه بتوانی هاوپیستی پاستی تا سه‌ر بکا .

- گ -

- ❖ که نمی خه لکی به قزناخی خۆت ده پيوی.
- ❖ که وره ترين دوژمنمان له نيوان خۆماندا ده شارينه وه.
- ❖ که وره يی له زماندا نيه، به لām له دلدا جيی خۆی ده کاته وه.
- ❖ که وره يی، مرواريره کی به نرخه.
- ❖ که وره ترين رق هه لسان، له که وره ترين خۆشه ويستيه وه ديت.
- ❖ گوئی، به به يانی مه ده.
- ❖ که وره ترين دار سيس ده بيت و پاشان ده مری.
- ❖ گالته کردن دوژمن ناکاته دۆست، به لām زۆر جار براده ری له ده ست ده دات.
- ❖ گالته پيکردنيکی ناشرين، نه وه گالته نيه.
- ❖ گوئی له يه ک که س مه گره، بۆ نه وه ی حوکم به سه ر دوو که سدا بده يت.
- ❖ گوريسی درۆ، کورته.
- ❖ گویم له چه قه قه ی ناشه و به لām ئارد نابينم.

- ل -

- ❖ ليم ده پرسى و لیت ده پرسم، به م جوره کات به سر ده چیت.
- ❖ له و شویننه ی خوشه ویستی نه بی هموو هه له کان ده بینری.
- ❖ له کوئی زیره کی هه بی زانست ده بیت.
- ❖ له کوئی ژيان هه بو له وئ هیوا هه یه.
- ❖ له دایک ده بین ده گرین، ده ژین و نیمه بیزارین و ناپه زاین.
- ❖ له شه پر ترسان له وه زیاتره که شه پر ده ست پیبکا.
- ❖ له کاتی لاویتیدا کۆ بکه ره وه، له پیریدا خه رچی بکه.
- ❖ له گوپ (قه بر) دا، هه موو که س وه ک یه ک وایه.
- ❖ لینگه پئی با دز، دز بگریت.
- ❖ له هه موو که سیک ببوره، ته نها له خۆت نه بی.
- ❖ له روودا به رخنه، له ناخیشا وه کو گورگه.
- ❖ له گه ل هه موو خه لگدا پاست به، به لام باوه پر به هه موویان مه که.
- ❖ له پاش نان خواردنی نیوه پۆ که می حه سانه وه، له پاش نان خواردنی نیواره میلیک پئی بکه.
- ❖ له پاش ته نگانه خوشییه.
- ❖ له پاش زیران، باران ده بارئ، له پاش هه ور هه تاو ده رده چی.
- ❖ له یه کیك بده، بۆ نه وه ی یه کیکی تر لیت بترسی.
- ❖ له سه گی بیدنگ و ئاوی مه نگ بترسه.
- ❖ له کاتی روو به روودا، پاستی ده رده که وئ.
- ❖ له سر خۆبه که په یمان ده ده ی، به لام به په له جی به جی بکه.
- ❖ له نرخدا فیلم لیبکه، به لام له قوماشدا فیلم لیمه که.

❖ لە يەك كاتدا، يەك ئىش بکە.

❖ لە سەر ھەموو کەس پىئويستە بەرماڵەكەى بمالئ.

❖ لە ھاوارى زۆر، زۆرت بۆ نايت، تەنھا كەمدىت.

❖ لە ئاوى لىخندا، پراو مەكە.

❖ لە ياسا ترسان، سەلامەتيمان بۆ دىئى.

❖ لە گەل بەرخدا بۆ نووستن برۆ، بەيانان لە گەل چۆلەكەدا ھەلسە.

❖ لە پاشە پۆژدا ئىشەكان، باش دەبى.

❖ لە سەر پياو پىئويستە مكوپ بىت، لە سەر ئەو ئىشانەى كە ھەر پىئويستە بىكات.

❖ لە كاتى دەولەمەندى و دەس پۆييدا، برادەر زۆر دەبى، لە كاتى تەنگانەدا لە

نىوان سەد كەسدا يەكك نادۆزىتەو.

❖ لە شەپ دووربەكەو، نە شاھىد بە نە شەرىك.

❖ لە شەقامە گشتىەكاندا برۆ، لە مەترسىدا نابىت.

❖ لە پابوردو گەپى، ئەو ھى بەسەر چو، مرد.

- م -

- ❖ مړوف، نه و کاته فير دهبي، که نازاری پيښگا.
- ❖ ميوانتيکی بانگ کړاو، که ده پروا زياتر به خيرهاتنی ده که ين.
- ❖ مانگه شه و گوی به وه پینی سهگ نادات.
- ❖ مريشك که ناو ده خواته وه ته ماشای خودا ده کات.
- ❖ مندالی سوتاو، له ناگر ده ترسی.
- ❖ مړوف، خوی بیت و ناماده بیت، باشته له نامه نووسين.
- ❖ مالتيکی چول باشته، له کرچیه کی خراب.
- ❖ ماله که ت مه سوتينه، بو نه وهی مشکه کان بترسینی.
- ❖ مالیک هه تاو بيته ناوی، پزیشك نایه ته ناوی.
- ❖ ميوانی بانگ کړاو، له کاتی نان خواردندا ناماده ده بی.
- ❖ ميړديکی باش به، پاره ده بی بو خه رج کردن.
- ❖ مړوف، به براده رهگانی ده ناسريت.
- ❖ موعامه له له خه لکدا بکه وه کو نه وهی ده ته وی موعامه له ت له گه لدا بکه ن.
- ❖ مردن، گالته به پزیشك ده کات.
- ❖ مه پرسه چی له مه نجه لی خه لکدايه.
- ❖ مندا ل و شیت، ژيانتيکی به ختیاريان هه يه.
- ❖ مندا ل، سامانی هه ژارانه.
- ❖ مندا لان و شیته کان، پاست ده لئين.
- ❖ مشکيت کراسيک کون ده کا، هه موو مشکه کان ده که ونه زه حمه ته وه.
- ❖ مه پی گول، هه موو مه په کان توش ده کا.
- ❖ مويه ک ليړه و مويه ک له وی، ريشی لی دروست ده بی.

❖ مه ژئې بوږ خواردن، به لکو بخوږ بوږ نه وهی بژی.

❖ ماسی و میوان، دووای سی روژ بوږنیاں دهرده چی.

❖ میوهی قه دهغه کراو، شیرینه، خوش ترشت بوږ مروږ نه وهیه که قه دهغه لیکراوه.

❖ مالی حرام، تا سهر نامینئ.

❖ ماینی باش، هه رگیز ناکه وی.

❖ مریشکه کان لیږه وه گاره گاریانه و له وی هیلکه ده که ن.

- ن -

- ❖ ناتوانی دیوارێك، به یه‌ك به‌رد دروست بکه‌یت.
- ❖ ناتوانی له یه‌كکاتدا فیکه لێده‌یت و ئاو بخوێته‌وه.
- ❖ نابێ ته‌ندروستیت، ماندو بکه‌یت.
- ❖ ناتوانی حوکم به‌سه‌ر مروڤێکدا بده‌یت نه‌گه‌ر له هه‌وه‌له‌وه تا دووایی سه‌ر گوزشته‌که‌ی گویت لی نه‌بی.
- ❖ نه‌سه‌ره‌وتن، تا سه‌رکه‌وتن.
- ❖ نه‌خوێشی، پێمان ده‌لی ئێمه‌ کین.
- ❖ نه‌بوونی، ئیش دروست ده‌کات.
- ❖ نه‌زانی، خراپه‌یه‌کی هه‌لبژاردیه‌.
- ❖ ناو ده‌رکردنێکی باش، باشته‌ر له ده‌م چاوێکی جوان.
- ❖ نه‌زان باشته‌ر، له زانستی نا زانست.
- ❖ ناوی باش، له زیڤ باشته‌ر.
- ❖ ناوداریتی، ئاوینه‌یه‌کی گه‌وره‌یه‌.
- ❖ ناخوێشی، سه‌نگی مه‌کی ئازاکانه‌.
- ❖ نیوه‌ی ژیان ده‌پوا، به‌بی ئه‌وه‌ی بزاین چیه‌.
- ❖ نه‌ به‌ چاکه‌ نه‌ به‌ خراپه‌، باسی خوێ مه‌که‌، نه‌گه‌ر به‌ چاکه‌ باست کرد باوه‌پرت پێناکه‌ن، نه‌گه‌ر به‌ خراپه‌ باست کرد، ئه‌وه‌ی باست کردووه هه‌ندیکیش به‌سه‌ری ده‌خه‌ن.

- س -

- ❖ سه بر کردن گولیکه، له باخچی هه موو که سیکدا ناپویت.
- ❖ سه بر کردن، باشتین چارهیه.
- ❖ سه بریکی که م، ده سال ئارامیت پی ده به خشی.
- ❖ سوار ده توانی ئه سپه که ی بو سهر ئاو به ری، به لام ناتوانی ناچاری بکات بو ئاو خواردنه وه.
- ❖ سکی برسی گوئی نیه.
- ❖ سه گی زیندو، له شیریکی توپی باشته.
- ❖ سامان خزمه کاریکی باشه، به لام گه وره یه کی بوگه نه.
- ❖ سروشت ریگه ی خوئی ده گری و پشيله دووای مشک ده که وی.
- ❖ سامانیکی زور سوودی چیه ؟ نه گهر خه م و خه فته بیت.
- ❖ سرکه ی به بی به رامبه ر، شیرینتره له هه نگوین.
- ❖ سامانیك نه گهر به کارنه یه ت، وه کو ئه وه وایه نه بیت.
- ❖ سهرت بگهرو بیده به دیواردا.
- ❖ سامان، هی ئه و که سه نیه که هیه تی، به لکو هی ئه و که سه یه که ده زانی چوئی ده خوات.
- ❖ سفله و مار بران.
- ❖ سه ری ته مه ل کارگه ی شه یه تانه.
- ❖ سالی رابوردو، هه میشه له ئه مسال باشته.

- ش -

- ❖ شاخ، ژان گرتی، مشکیکی بو.
- ❖ شه‌و، عه‌بایه‌که، بو‌گونه‌باران.
- ❖ شته به نرخه‌کان، هی نه‌و که‌سه‌یه که ریژی لیده‌گریّت.
- ❖ شت زانین، هیژه.
- ❖ شووشه‌و کچان، زوو ده‌شکین.

- ق -

- ❖ قسه‌کانی به ته‌مه‌ن، به ترازووی زیڤ ده‌کیشری.
- ❖ قه‌رزیکی که‌م، ده‌کاته قه‌رزار، به‌لام قه‌رزاری زۆر دوزمنت ده‌کات.
- ❖ قسه‌کردن، زیاتر فیترت ده‌کا له رامان.
- ❖ قه‌رزاری، شه‌پی هه‌ژارییه.
- ❖ قسه‌نه‌گه‌ر زیو بیّت، بی‌ده‌نگی زیڤه.
- ❖ قه‌ناعه‌ت، جه‌ژن و خوشییه، زۆریش گوله‌و له خوبایی بوونه.
- ❖ قسه‌ی خوش، روژو شه‌و کورت ده‌کاته‌وه.
- ❖ قسه‌بو ژنان، ئیش بو‌پیاوان.
- ❖ قسه‌ی که‌م و ئیشیکی زۆر.

- د -

❖ راقه، دايكي زانسته.

❖ رابوردو له بير ده‌چي.

❖ ري‌زگرتن و به زمان هيچ ناکه‌وي له‌سهرمان، به‌لام شتي گه‌وره‌مان بو‌جي به‌جي ده‌کا.

❖ روژي له‌دايك بوونت، له‌به‌رکه.

❖ راست کي‌شانه‌که‌و، گران بفروشه.

❖ ري‌گه‌ي راست، ري‌گه‌ي ناشتیه.

❖ رزگار بوون، له‌راستيدايه.

❖ رو‌ما، به‌يه‌ک روژ دروست نه‌کراوه.

❖ راستي، کچي زه‌مانه.

- ت -

- ❖ تهنه‌ پیاوی ژیر، ده‌توانی له‌ کاتی ده‌ست به‌تالی سوود وه‌رگری.
- ❖ تو‌ به‌ ددانی خو‌ت، گو‌پ‌ت هه‌ل‌ده‌که‌نی.
- ❖ تو‌ به‌ ده‌ستی خو‌ت، ناگرت هه‌ل‌گرتووه‌ به‌و ده‌سته‌که‌ت ناو.
- ❖ تاوان له‌بیر کردن، باشته‌ له‌ تو‌له‌ سه‌ندنه‌وه‌.
- ❖ ته‌مه‌لی گونا‌هی‌که‌، لی‌بور‌دنی نیه‌.
- ❖ ته‌ماشا بکه‌و گو‌ی بگه‌وه‌ بی‌ده‌نگ به‌، له‌ ئارامی و ئاسایشدا ده‌ژی.
- ❖ تو‌ نازانی، خیر له‌ کو‌یوه‌ دیت.
- ❖ ته‌ندروستی باشم بده‌ری، هه‌موو سامانم به‌ره‌.
- ❖ ته‌مه‌لی، کلیلی، هه‌ژاریه‌.
- ❖ ته‌مه‌لی، هو‌ی هه‌موو شه‌پ‌یکه‌.
- ❖ ته‌مه‌ل له‌سه‌رخو‌ ده‌پوات، تاکو هه‌ژاری پی‌ ده‌گات.
- ❖ ته‌ندروستییه‌کی باش، له‌ سامان باشته‌ره‌.

- خ -

- ❖ خوری بدهی باشتره، له پیدانی بهرخیك.
- ❖ خزمه کار ده ناسری، کاتی گه وره که ی له مال نه بی.
- ❖ خوری شوبات، قازانجی زوره.
- ❖ خوو ره وشت له مندالیدا، ئاساییه له گه وره یدا.
- ❖ خوت هه لواسه و بهرز مه به ره وه، نه وهك له و بهرزییه وه بکه ویته خواره وه.
- ❖ خوا حافیزی، ئاسانه.
- ❖ خوین، به ئاو نابی.
- ❖ خهفته تازه کان، خهفته کوته کان وه بیر ده هیئنه وه.
- ❖ خهك چۆن تاوانبار ده که ی، ئاوها تاوانبارت ده که ن.
- ❖ خوی و نانمان پیکه وه خوارد.
- ❖ خراپترین تایه ی ئوتومبیل ئه وه یه، که تهقه تهقی زور ده کات.
- ❖ خزمه کاری پادشا، پادشایه.
- ❖ خور، له وه گه وره تره که ده بیینی.
- ❖ خاوه نی وورگ زل، باروودی نه دوزیوه ته وه.
- ❖ خواردنی پینچ که س، بو ده که س به سه.
- ❖ خوشییه کی که م، په شیمانیه کی گه وره ی به دوواوه یه.
- ❖ خهفته به بی ئه وه ی بانگی بکه یت، دیت.
- ❖ خهفته و خوشی به دووای یه کدا دین.
- ❖ خویکی هیمن، به که شو هه وای خراپ هه ست ناکات.
- ❖ خوشه ویستی و کوکه و ئازار، ناشارد ریته وه.

- ❖ خوشه‌ویستی، هه‌له نابینئ.
- ❖ خوشه‌ویستی کویره.
- ❖ خۆت بناسه.
- ❖ خۆینده‌واری و زانست، له خوشی و ئارامیداو له کاتی توندو تیژیدا خه‌نده‌قیکه‌و له پیریشدا زه‌خیره‌یه.
- ❖ خه‌رج کردن، پیاوه‌تی نیه.
- ❖ خوشی و ناخوشی، جمگه‌ن.

بەشى ھەوتەم

پېشەكى

خوينەرى ئازىز و خوشەويست:

دروست بوونى ئەم كىتپە، لەبەر كز بوونى چاۋەكانم، بە تايبەتى يەككىيان، دووجار بۆ توركىا و دووجار بۆ ئىران پۇيشتەم بېھودە بوو. چاۋەكەى ترم ئەويش كز بوو، نەك ھەر كز بوون، بەلگە بە جارى تاريك بوون، بۆ بەغا بۆ سلىمانى بۆ ھەولير بۆ موسل پۇيشتەم چارەى نەبوو، ليرە لە كەركوك چوومە لای دكتور (نورالدين ابراهيم الصالحي)، پاش تەماشىا كردن و گرتنى تيشكى چاۋ لە ئەجامدا وتى:

(علاجت لە ئەردەنە، لە لای دكتور محمد صالح لە تيمارخانەى، (مستشفى التخصصى للعيون) بە ھەر حال خۆم و ئامانجى كوپم لە سلىمانىيە ۋە بە فرۆكە بۆ (عمان) پايتهختى ئەردەن پۇيشتەن، بۆ سبەى بۆ تيمارخانە پۇيشتەم بۆ لای دكتورەكە دەرکەوت، كە خۆى خاۋەنى نەخۇشخانەكەيە و خەلگى عىراقە، پاش پرسیار ۋە لامىكى زۆر وتى:

(نە و چاۋەى كە تازە خوین ھاتۆتە ناو ئاۋى چاۋت دەرزی لى دەدەين و چاۋەكەى كەت سىپەكەى ھەلدەگرين جا نازانم تۆ چىي دەلئى؟

– دکتور من له عیراقه وه بۆ لای تو هاتووم، ئیوه چی ئه‌مر ده‌که‌ی من ئاماده‌م بۆی.

ئه‌مجا ناردمی بۆ لای دکتور (نضال)، که پسرپۆره له بوا‌ری تو‌پ(الشبکیه‌ی چاودا، ئه‌ویش له پاش پرسیار وه‌لامیکی زۆر دا وتی:

– ببه‌ن بۆ سه‌ره‌وه بۆ لای دکتور (....) پشیشکی سه‌کسووکه‌ی هه‌بوو، دیار بوو هه‌ر سێ دکتوره‌کان یه‌ک رایان هه‌بوو، چاوکیان ده‌رزی لی‌بده‌ن و ئه‌وی تریان لابردنی ئاوه سپیه‌که‌ی و ئه‌و خوینه‌ی که له‌ناو ئاوی چاومدا په‌ق بووه و دوور نیه کاریگه‌ر و بیته سه‌ر تو‌پی چاوم.

له‌به‌ر ئه‌وه دووجار بۆ (عمان) پۆیشتم، پاره‌یه زۆرم سه‌رف کرد، بۆ ئه‌و دوو نه‌شته‌رگه‌رییه، هیشتا که دوو نه‌شته‌رگه‌ری تری ده‌وئ، بۆ زیاتر پوون کردنه‌وه که‌س یارمه‌تی منی نه‌داوه، ته‌نها خیزانه‌که‌م وه‌ردوو کو‌په‌که‌م نه‌بی.

ئا له‌م نووسینه‌وه‌دا نامه‌وئ پروپاگه‌نده (ریکلام) بۆ پزیشکه‌کانی ئه‌رده‌ن بکه‌م، به‌لام ئه‌مه پاستیه‌که ده‌بی بووترئ. پاش لی‌دانی ده‌رزییه‌که به‌ ماوه‌ی دوو کاترئمیر و نیو چاوه تازه کز بووه‌که‌م کرایه‌وه.

له شه‌قامیکدا له نزیك (العبدلی) کتیبخانه‌یه‌کی زۆرم بینی و چه‌ند کتیبیکم ک‌ری له ناویاندا.

۱- کتیبی – موسوعة الامثال العالمية. ئاماده‌کردنی مسته‌فا فه‌تحی.

۲- کتیبی – أروع ما قيل للامثال – ئاماده‌کردنی ئه‌میل ناسیف.

ئه‌م کتیبه، (وته‌کانی ژيان به‌شی حه‌وته‌م) به‌رهمی ئه‌و سه‌فه‌ره‌یه، که چاویکم باش بووه، دوور نیه چه‌ند وته‌یه‌کیان له‌گه‌ڵ بیر و باوه‌ری مندا نه‌گونجی و نووسیومه، بۆیه داوا‌ی لی‌بوردن ده‌که‌م.

هه‌روا زۆر زۆر سوپاسی ئستافی پۆژنامه‌ی (نه‌وشار) و (باسه‌په) و برای ئازیز کاک وشیار ئه‌حمه‌د ئه‌سوهد ده‌که‌م، که بۆ ئه‌و نووسینه‌که له‌سه‌ر منی نووسی بوو، له پۆژنامه‌ی (باسه‌په) دا و گه‌وره‌یی خۆی وه‌ده‌رخست، به‌رانبه‌ر به‌نده و سوپاسم بۆ برای ئازیز شوان جمعه نه‌جاپ بۆ ئه‌و ماندوبووه‌ی له ئه‌رده‌ن له‌گه‌لمدا، هیوادارم وینه‌ی زۆر بۆ له‌گه‌ل ئه‌وپه‌ری سوپاسم بۆ هه‌مووان و خوینه‌رانیش.

محمد عبدالرحمن زه‌نگنه

که‌رکوک

۲۰۰۸ / ۳ / ۱

له وته کانی (نه سپانيا)

- * نه وهی یه کجار دزی بکات، له دزی بهرده وام ده بی.
- * نه وهی مړوؤ فرپی د ه داته ناگر، له خو له می شه که یدا ده یدوژیتته وه.
- * نه وهی چاوی له سه ردا بیت، مادامه کی زیندوه فی رده بی.
- * نه وهی به که م پازی نه بوو، شایه سته ی زیاده نییه.
- * زورجار بی ده نگی به هی تره له وه لام دانه وه.
- * په نجه ی بریندارت به هه موو که س پیشان مه ده، با هه رکه س به گویره ی خو ی نه پوانیتته لی.
- * مال له سه ر نه رز دروست ناکریت، به لکو له سه ر ژن دروست ده کریت.
- * زمان دریزی به لگه ی ده ست کورتیه.
- * هیچ که سی ناچی بو نوستن، نه گه ر شتی کی تازه فی ر نه بو بیت.
- * خو و بینین بال به بی نه قله کان ده دات.
- * یه ک په له هه موو کراسه که پیس ده کا.
- * په له به سه ر چاکترین پو شاک ده که ویت.
- * ماله که م بچکوله یه، به لام مولکی خو مه.
- * هه تاو بو هه موو که س ده رده چی.
- * خو ت بنا سی نه، نه گه ر ده ته وی بتناسن.
- * بی ده نگی رو حی مړو ه.
- * میوه ی گه ییو، به سه ر نه رز ده که ویت.
- * له و جی که یه مه می نه، کاتی ک (گا) و (شیت) به ربه ره کانیت ده که ن.
- * جاشکی بچوک، هه موو که س سواری ده بی.
- * له و شوینه ی هه تاو ده رده چی، پیو یستیان به پزیشک نییه.
- * گورگ مووه که ی ده گوردریت، به لام نه وهی له ناخیدایه ناگوردریت.

- * زمان مرؤځ چاك دهكات، نهك ههتهر.
- * مندال موويه كه له باوكيان.
- * هيچ بهرديك له خويه وه ناكه وي.
- * مرؤځ، له شهوقي مؤميكى داگيرساو زياتر نابيني.
- * كيؤ پيؤيست نيه به بينيني يهكتري، به لام مرؤځ پيؤيستي به يهكتري بينين ههيه.
- * مرؤځ پيؤيستي به وه نيه دهمى به گهره يى بكاته وه، كاتى درؤ دهكا.
- * نه وهى له بيناباندا وتار بيژى، وتاره كهى ون ده بى.
- * نه وهى بؤ پيشه وه نه پوانيت، هه ميشه دوا دهكه ويټ.
- * نه وهى يهك نه شكه نجه بدات، هه پرشه له سه د كهسى كه دهكات.
- * نه وهى له كار كردن پابكات، له حه سانه وه پادهكات.
- * نه وهى جوجه لى هه بيټ، له گه ل ريؤيدا شه پ ناكات.
- * نه وهى تير نه خوات ته نها خواردن نه بى، لي سانه وه سوودى نيه.
- * ده توانين به بى برادر بژين، به لام به بى هاوسى ناتوانين بژين.
- * كاتى خه لكى پيټى وت كهره، كاتى نه وه هاتووه بزه پى.
- * زانست وهرگره و بیده بؤ نه وهى فيربيت.
- * كاتى شه پ دهستى پيكرد، شه يتان دوزه خ گهره تر دهكات.
- * گهره هه لى كه مه، به لام حيسابى له سر دهكرى.
- * مرؤځ به رامبه ر هه له گاني خه لكى، چاوى تيژه.
- * له دنيا دا عه داله ت هه يه، به لام به بيره وه رى غه يرى ئيمه.
- * هه ل، ليژه وه له وي سوپ دهخوا، نه وهى بيگرى به ختیار ده بى.
- * نه وهى زؤر بينى، به قه د چاويكى به سه.
- * نه وهى له گيان ته پكردن بترسى، نابى ماسى بگرى

- * له ناو عاره بانه دا ناتوانی بۆ ئاسمان سه رېكه وى.
- * ئه وهى شه ره فى ون كرد، له پياوى مردوو خراپتره.
- * مړؤ هېچ له گه ل خؤيدا نابات، ته نها پيشه باشه كانيان نه بى.
- * ئه وهى عاباكه ي سووتا، به باشى هه ست به ئاگر ده كا..
- * پئوس ته ئيشى ئاسان به گران وه رگرين و ئيشى گرانش به ئاسان وه رگرين.
- * چال و چؤل، گؤرستانى خؤشه ويسته.
- * به خت باده م بۆ بى دانه كان ده نئىرئ.
- * به تۆپينى گورگ، شايى پئوييه.
- * كؤلي ته كه ت نزيك كؤشك يك دروست مه كه.
- * كه ر، هئستر به گوى دريژ ناو ده با.
- * قه له پەش به خيؤ بكه چاوت ده ردئنى.
- * رؤژى هه ژار دريژه.
- * په نجه مه خه ره نيوان دوو براوه.
- * ئه و كه سه ي خؤى به هه نگوين كرد، ميئش ده يليئسيئته وه.
- * ژن و هئستر له دواى ده س بازى، خؤيان به ده سه ته وه ده دن.
- * ئه و كه سه ي ژنيكى هه يه، دوژمنيكى هه يه.
- * ئه وهى دارى به ده سه ته وه بوو، سه گ نايگه رئ.

له وته کانی (نوسترا ليا)

- * نهو شتانه ی پوویدا، هیچ چاره نه بوو ده بوايه پووی بدایه.
- * پېش نه وه ی لومه ی خه لکی بکه ی، هه له کانی خوت بزانه.
- * نه گهر ناتوانی قه پال بگری، دانه کانت پیچ مه که ره وه.
- * نه گهر مروفتیک جاری خه له تاندمی، نه مه عیب و عاره بوی، به لام نه گهر دوو جار خه له تاندمی عیب و عار بو خوم.
- * هیوايه کی دواکه وتوو، دل ده گوشي.
- * نه وه ی کول له خه لکی ده گری، قسه ی باش له خه لکی نابیستی.
- * قاپی به تال، زیاتر ده نگی دیت.
- * پشتم بخورینه، په شتت ده خورینم.
- * ناره زوو کردن، چاوه پروانی زوری ده وی.
- * هاوړی باش له پښگادا، ریښاکه ت کورت ده کاته وه.
- * نهو شایتانه ی که ده یناسی له وشه یتانه باشته که نایناسی.
- * هه موویان قسه یان کرد، که س نیه گوئیان لی بگری.
- * نهو بالنده یه ی که زوو هه لده ستیت، له پېش هه موویانه وه کرم ده خوات
- * پېویسته وورچه راوبکه ی، پېش نه وه ی پېسته که ی بفروشی.
- * چاوی، له که ده برسی تره.
- * میوه ی حه رام، شیرینه.
- * یه ک قاچ باشته، له دوو دار شه ق.
- * هه موو که ریڅ حه زده کا گوی له زه پره ی بگردریت.
- * زود بوونی چیشیت لینه ر، خواردنه که خراب ده که ن.
- * که وړه چوڼ بوو، خزمه تکاره که شی واده بی.
- * دلپکی لاواز، ناتوانی ژنی جوانی ده س که وی.

- * هه موو دراویځ، دوو رووی هه یه .
- * کراسه پیسه که ت له بهر چاوی خه لکی مه شو.
- * خۆت به مشک مه که، ئه گینا پشیله ده خۆت.
- * سه رکه وتوو، براده ری زۆره .
- * هیه که سیڅ ناتوانی له یه ک کاتدا و له دوو شوین بیت.
- * دزی کۆن، باشتیرین حه سحه سه .
- * وه سف کردنی باشه کان باشتیر ده بن، خراپه کانیش خراپتر ده کا.
- * ئه وه ی موغامه ره نه کا، سه رناکه وی.
- * ئه وه ی هاو پیتی گورگ ده کا، ده بی لوره لور فیڤر بی.
- * ئه وه ی بیه وی هه موو قسه یه ک بکا، گوئی له وشته ده بی که پیتی ناخۆشه .
- * نیوه ی جیهان، نازانی نیوه که ی تریان چۆن ده ژین.
- * ده توانی ئه سپه که ت بۆ سه ر ئاو به ری، به لام ناتوانی زۆری لی بکه ی ئاو بخواته وه .

له وته گانی (ئه لمانی)

- * ئه گەر له نیوان کویرندا بیت، هەر دوو چاوت بنووقینه.
  - * ئه گەر هه ل نه قوزیته وه، پشتت تیده کا.
  - * ئه گەر نه توانی سه ر شاخ بکهویت، له شیویکدا مه مینه وه.
  - * سه رکه وتن خوا ده مانداتی، ئیمه ش پیویسته هه ردوو ده ستمان به رزکهینه وه.
  - * ده بی ژۆر سه برت هه بی، یاخود زوو بمره.
  - * برسیتی، ژۆر فرت و فیلی ده بی.
  - * زانست و ژیری، کانزایه که پاریزراوه.
  - * نانی خوراو، زوو له بیر ده کری.
  - * باش وایه دوو جار پرسیار بکهیت، نه ک جاری هه له بکهیت.
  - * باشتروایه به پیزیکی بچوک بیت، نه ک خزمه تکاریکی گه وره.
  - * په له یی و په شیمانی، وه ک بران.
  - * شهیتان ده کاتژمیری پیویسته پیاویک بخلتینی، به لام ژن یه ک کاتژمیری به سه
- بۆ ئه وهی ده پیاو بخله تینی.
- * ئه و چاوهی که نابینی، چاویلکه به که لکی نایه ت.
  - * بۆق، له سه ر کورسییه کی زیر دانه، یه کسه ر بۆ ناو زه لکاو ده گه ریته وه.
  - * چاوی هه لخه له تاو پره له فرمیسک.
  - * چاوه کان، په نجه ره یه که، مروڤ ده پروانیتته ده لکان.
  - * له سه ر مروڤ پیویسته، به و به رده خانوو دروستکا که هه یه تی.
  - * هه ژاری زه ره ری نییه، ئه گەر پیشووتر ده وه له مه ند نه بوو بیت.
  - * جیگا به ندیخانه ی ته مه له کانه.
  - * مانگ، له گورگ نه مینه.
  - * که میک ناو، قازان له کولان بیده نگ ده کا.

- * هه موو خوښییهك، ناخوښی له سهر پشتی هه لگرتووه.
- * زور كهس هیلكه قووت ده دهن، پیاوهرتی به توكلكه كه یه وه ده كه ن.
- * كه جهنگ ته واو بوو، پټویست به نازایه تی ناك.
- * ته نها راكردن به س نیه، به لكو پټویسته بگهیت.
- * هیچ بالنده یهك، واز له پهړ و باله كه ی ناهینی.
- * قفل و كلیل، بۆ دهستی پاك و ئه مین دروست كراوه.
- * ئه و زورانه ی كه ئاره زوویان لییه تی، كه م كه سانیک هه یانه.
- * ئه وه ی ویستی گهره ی مال بیت، مال ناخواری.
- * ئه وه ی له (خړوكه) بگه پټی، پټویسته له سهری به دوا ی ده ژوكه (داوه كه) بگه پټی.
- * ئه وه ی بۆ لای گورگ بپوات بۆ ناخواردن، پټویسته سه گه كه ی له گه ل خویدا بیت.
- * ئه وه ی به كویری له دایك ده بی، باوړ ناكه كه پروناکی هه یه.
- * ئه وه ی مۆمی غهیری خو ی كوژانده وه، له تاریكیدا ده مینیتته وه.
- * ئه وه ی بی ده سه لاتی خو ی له بیر نه كرد، له هه موو هیزه كان به هیژتره.
- * توپییهك، قه له په شه كان به زوری له سهری كۆ ده بنه وه.
- * هه موو جوگه له كان، كو تای ی بۆ ناو ده ریایه.
- * هه ندی جار پټویسته به شیلیم بللی، هه لوژه.
- * زینی زپړ، كه ر به ئه سپ ناكات.
- * خواردنی كه م، ته مه نت دريژ ده كا.
- * ناودار یتي باش، هه موو عه یبی داده پوښی.
- * ئا فره ټيك به بی پیاو، باخچه یه كه به بی شوره.
- * ئیشی به یانیان، زپړه.
- * میر، گولیک ده كاته وه، خزمه تكاره كان دارك ده بپن.

- * ئه‌وه‌ی درۆ بنیژی، درك ده‌دوریته‌وه.
- * پشيله، هه‌رگیز واز له‌ گرتنی مشك ناهيینی.
- * سی‌شت به‌ مالانه‌وه به‌بی ئیزن ده‌چیت، قه‌رز، پیری، مردن.
- * مه‌لی، دوا‌یی ده‌یده‌م، به‌لكو بیده.
- * كو‌پ، چرای مالی تاریکه.
- * ماسیه‌کی بچوك له‌سه‌ر میژ، باشتره‌ له‌ ماسیه‌ك له‌ ده‌ریا.
- * قاچی درۆ كورته.
- * ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر میژی ناخواردن قسه‌ زۆر بکا، به‌ برسیتی ده‌رده‌چی.
- * ئه‌وه‌ی دوژمنی نه‌بی، براده‌ریشی نییه.
- * قه‌رز وه‌رگرتن، له‌ سوال کردن باشتره.
- * نیمه‌ کچمان خۆش ده‌وی وه‌كو هه‌یه، كو‌په‌کانیش وه‌كو ئه‌وه‌ی ده‌بن.
- * هه‌ر کاتی مه‌ی به‌ ژووره‌وه‌ چوو، نه‌یینی ده‌رده‌چی.
- * بیر، که‌ منداڵیکی تیکه‌وت، پاشان سه‌ری بیره‌که‌ داده‌پۆشن.
- * هه‌یج که‌س تف له‌ پيشی خۆی ناکات.
- * ئه‌وه‌ی که‌ پیاز بنیژی، بۆنی ناکا.
- * ترسنۆك، له‌ کاتی ترس دا‌ بیر له‌ هه‌ر دوو قاچی ده‌کاته‌وه.
- * گه‌نج، به‌بی مه‌ی زه‌وقی هه‌یه، پیریش سه‌رخۆشه‌ به‌بی مه‌ی.
- * کاتی هه‌ژاری له‌ ده‌رگا ده‌دات، خۆشه‌ویستی له‌ په‌نجه‌ره‌وه‌ راده‌کا.

لە وتەكانى (ئەمەرىكى)

- * ئەگەر ويستت مروفىك تاقى بگەيتەو، دەسلەتتى بە دەس بدە.
- * ئەگەر ويستت ئەو شتە زۆر باش بى، خۆت دروستى بگە.
- * تەماشاي دايگە بگە. پېش ئەوۋى داۋاي كچەكەى بگەى.
- * چى ئەحمەقى دەتوانى پارە كۆ بگاتەو، بەلام ژىر دەتوانى ئاگادارى بىت.
- * بە قەرز بگپە، بە نەقد بفرۆشە.
- * ئىمە راستىيەكان ون دەكەين، لەو كاتەدا بە دۋاي ھى كەدا دەگەپىين.
- * مريشكى گەپۆك، بە دەسكەوتىكى زەرەرەوۋ دەگەپىتەو.
- * جىهان ھەموۋى ئامپىرىكى وىنەگرە، پىاۋەتى بگە و پووخۇش بە.
- * مىوان، رۆژۋو نازانى.
- * مندالى مودەلەل، ناۋى زۆرە.
- * ھەلەكەر، دەدۆزىتەو.
- * چۆن ئاگر دوۋكەلى ھەيە، گومان لىكراۋىش قسە بەدوۋاۋەى دەكرى.
- * چەندە لە ترۆپكە نزيك دەبىتەو، لە كۆتايى نزيك بوۋىتەتەو.
- * تەمەل، فىرى شەپت دەكا.
- * شۈين پىتى، بە دوۋاۋە نادۆزىتەو.
- * قازانەكەت چەند دەگرىت، ئەوۋەندە بكوئىنە.
- * گالتە بەوانە مەكە كە كراسەكانيان دپاۋە، پۆژى لە پۆژان قۇندركەت دەدپى.
- * ھىچ كاتى دوزمن بچكۆلانە نىە.
- * ئەگەر سەد كەس بە ژىرىكيان وت: شىتە، شىت دەبىت.
- * ئەوۋى لە ئەوۋەلەۋە ھىزى نەبى، بە درىژايى تەمەنى ھىزى نابى.
- * ئەوۋى تامى تالى نەزانى، تامى شىرىنىش نازانى.
- * ئەوۋى چىى بوى و ھەزى لى بى، ئەوۋى ئارەزوۋى لى نىە گوئى لىدەبى.

- * که سه به ته که ت له هه نجیر پږ بوو، هه موو که سی هه ول ددات لیت نړیک بیته وه.
- * نه وهی له سهر جییه کی زیو خهوت، خه و به زیرشه وه ده بینئ.
- * نه وهی به په له بږوا بکات، به په له ده خه له تی.
- * نه وهی به بی منال بژی، خه فته تی نابئ، نه وهشی به مندالی مرد خوشی نه زانیوه.
- * ژنان شمشیره کانیاں به ده میان هه لگرتووه.
- * خه و، گه وره ترین دزه، چونکه ژیان ده دزی.
- * گول سیس ده بیت، به لام درکی هه یه.
- * له پیناو هیلکه یه ک شه پ ده که ن، مریشکه که به جئ ده هیلن تاکو ده فپئ.
- * شووشه نه و بونه ی تیدا ده مینئ که یه که مجار پږ کراوه.
- * هه ر که سی کلکی مار ماسی گرت له ناودا، مه رج نییه مار ماسیه که بگری.
- * به بی بزه گونا هه.
- * میوه ی دزواو هه میشه خوشتره.
- * دلی دایک، قوتا بخانه ی منداله.
- * نیش کردن کورترین وه لامه.
- * هیچ شتی که له هه نگوین شیرینتر نیه، ته نها پاره نه بی.
- * چاکترین چاکه نه وهیه، یاسا به سهر هه موودا وه کو یه ک بیت.
- * له بیرت بی کات وه کو سامانه.
- * ده توانی پای باش پی شکش بکهیت، به لام ناتوانی ئاکاری باش پی شکش بکهیت.
- * نه وهی ده رگا که ی له سهر پشته و عه بوسه، هه له یه.
- * په زیل، هه میشه ئاماده یه، نه گهر بهشی هه بی له هه تاودا بی فروشی.
- * ژیان به بی ئاکار، هیچه.
- * ئاکامی نیشه کانت، له قسه گه وره تره.

- * ئەگەر بەرە و پېشەوہ نہ پۆى دووا دەكەوى.
- * ئەگەر ويستت قيمەتى پارە بزانى، كەمى پارە قەرز بکە.
- * ئەو نيشەى ئەمپۇ پېت دەكرى، مەيخە سبەى.
- * كەر، وای دەزانى زانا و روشنبیره، لە بەر ئەوہى ككتیبیان لى بار كرد بوو.
- * ئەگەر بەلگە ببوايە بە زیرەكى، بزىن فەيلەسوف دەبوو.
- * ئافرەت جوانە، ئەگەر كەوتە نىوان باوہشەوہ نەك نىوان دەستەوہ.
- * ئەو كەسەى تۆپە بېت، سواری ئەسپىكى كۆوى سەر كېشە.
- * خەفەت تەنھا بۆ خۆت، بەشدارى خوشى خەلك بکە.

له وته‌کانی (ئینگلیز)

- * خوا دوو ده‌ستی داوه پیمان، چاوه‌پوانیه‌تی پردی پیدروست بکه‌ین.
- * ناخوشت‌ترین کاتژمیر، پیش‌کازیوه‌یه.
- * چوار چاو باشت‌ر ده‌بینی له دوو چاو.
- * گیای زهره‌رمه‌ند، به‌په‌له‌ده‌پوی.
- * بیکه‌نه، جیهان له‌گه‌لتا پیده‌که‌نی، بگری ته‌نها خۆت ده‌گریت.
- * پووداوه‌کۆنه‌کان، به‌پوودای کۆن بزانه.
- * ئه‌وه‌ی زۆر پیده‌که‌نی، ئه‌و‌که‌سه‌یه‌که له‌دوایدا پیده‌که‌نی.
- * دووری، ئاگر له‌دل به‌رده‌دا.
- * هه‌والی خراپ، به‌زوویی بلاو ده‌بیته‌وه.
- * پیش‌ژن هینانت چاوت باش بکه‌ره‌وه، پاش‌ژن هینان چاوت بنوقینه.
- * قهرزی به‌په‌له‌بدریته‌وه، ته‌مه‌نی براده‌ری دریز ده‌کاته‌وه.
- * پیاوی برسی، تووپه‌یه.
- * ژیر، یه‌ک‌وشه‌ی به‌سه.
- * ئه‌وانه‌ی له‌خانویی شووشه‌دان، پتویسته‌به‌رد له‌که‌س نه‌گرن.
- * پتویستی، یاسای نییه.
- * رینگه‌بو له‌پیاو، له‌گه‌ده‌یه‌وه ده‌بی.
- * جیهان هه‌ول ده‌دن بو زانیاری، به‌لام نه‌زان وا ده‌زانی ته‌نها ئه‌و‌دۆزیویه‌تیه‌وه.
- * چۆنت ده‌وی خه‌لکی هه‌لسوکه‌وتت له‌گه‌لدا بکه‌ن، ئاوها هه‌لسوکه‌وت له‌گه‌ل خه‌لکدا بکه‌.
- * هه‌موو ئیشی چاکه، ئه‌گه‌ر به‌چاکه‌کۆتایی بیته.
- * ئه‌و‌سه‌گه‌ی زۆر ده‌وه‌پێ، که‌م ده‌گه‌زی.
- * چی ده‌چینی ئه‌وه‌ده‌دوریته‌وه.

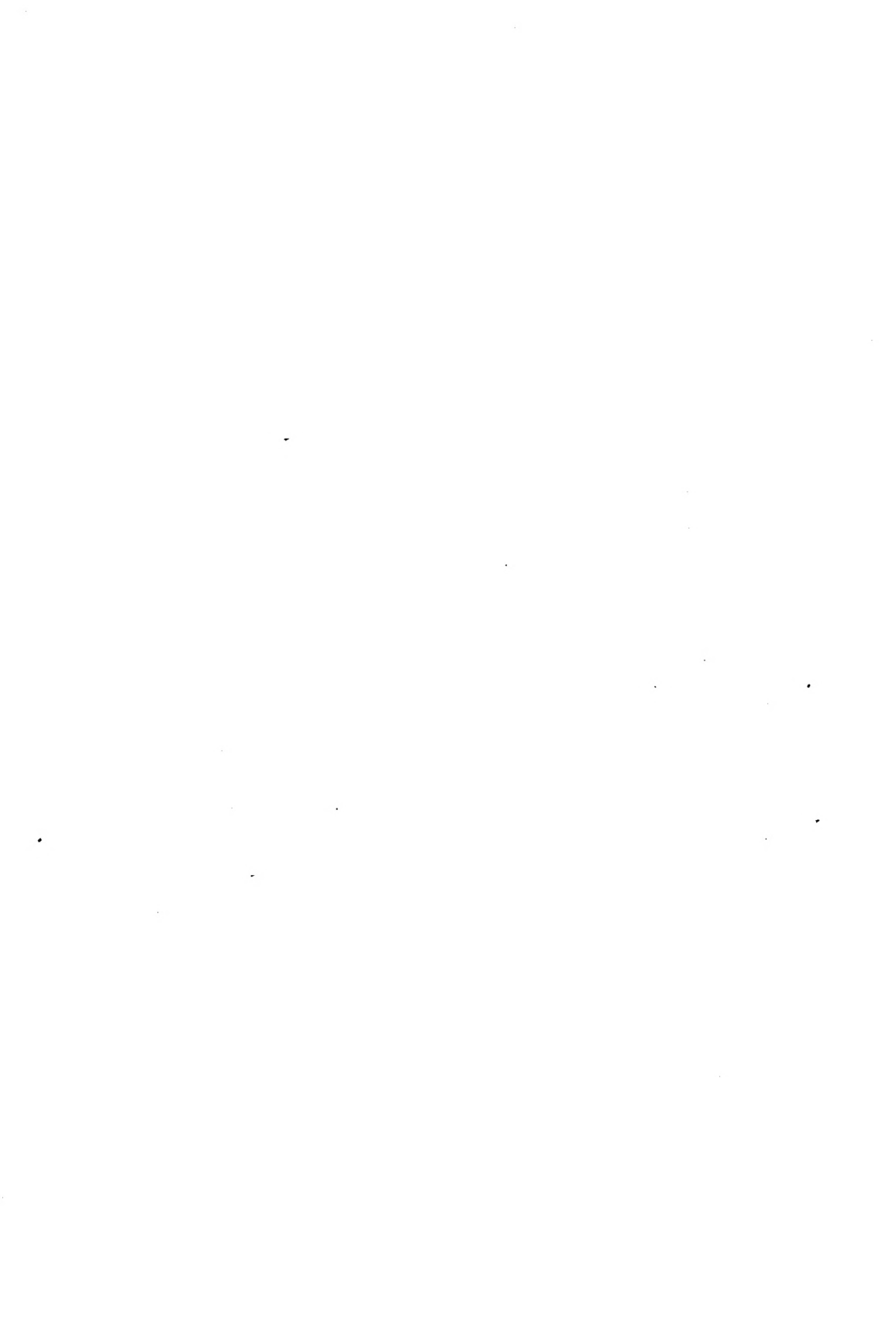
- * برادر، وهکو برادره‌ری ئاو و پۆنه، ئاو ژێر ده‌كه‌وئ و پۆن بۆ سه‌ره‌وه.
- * سه‌گ، سه‌گ ناگه‌زئ.
- * هه‌موو كه‌س قازانه‌كه‌ی به‌ گوێره‌ی خۆی داده‌نئ.
- * قسه‌ی هه‌نگوینی، خواردن بیناكه‌یه‌تی.
- * زۆر بوونی ده‌ست، ئیشه‌كه‌ ئاسان ده‌كات.
- * مڕۆڤ ناتوانئ له‌ كاتیكدا خزمه‌تی دوو گه‌وره‌ بكات.
- * گریان سوودی نیه‌ بۆ ماست پژاو.
- * له‌وانه‌ كوێتر نیه‌ كه‌ نایانه‌وئ به‌ باشی ببینن.
- * هه‌یج كه‌س ناتوانئ له‌ به‌رد، ئاو ده‌ربینئ.
- * له‌ هه‌یج جیگایه‌ك گول بۆ درك نیه‌.
- * ئه‌وه‌ی هه‌له‌ نه‌كا، وانا هه‌یج شتێك ناكا.
- * ئه‌وه‌ی ئازاری ئیش كردن نه‌چێژئ، ئازاری هه‌ژاری ده‌چێژئ.
- * به‌لا كه‌م جار به‌ ته‌نها دێت.
- * سوودی جیهانی فراوان چیه‌، ئه‌گه‌ر پێلاوه‌كه‌ت ته‌نگ بوو.
- * ئه‌وه‌ی به‌ ئاسان ده‌ستت بكه‌وێت، به‌ ئاسان له‌ ناو ده‌چێت.
- * جل و به‌رگ حكوم به‌ سه‌ر مڕۆڤ دا نادات.
- * شه‌یتان ئیش ده‌داته‌ ئه‌وانه‌ی ئیشیان نیه‌.
- * دور نیه‌ شه‌یتان كیتابی پیرۆز بخوینێته‌وه‌ بۆ مه‌رامی خۆی.
- * مڕۆڤی ترسنۆك، چه‌ند جارێك ده‌مرئ، پێش مردنی پاستی خۆی.
- * چه‌پكه‌ گول بۆ هه‌موو سه‌رێك نیه‌.
- * بده‌و سه‌رف بكه‌ خوا رزق ده‌دا.
- * قه‌ناعه‌ت كردن له‌ ده‌وله‌مه‌ند باشت‌ره‌.
- * توكێك به‌ ئازادی باشت‌ره‌ له‌ خواردنێكی زۆر وه‌كو كۆيله‌.

- * بالئە، بە خویندەنەكەى دەناسرى و پياویش بە قسەكەى.
- * سەگ، ناوہپى ئەگەر ئىسكىكى بۆ فرى بدەى.
- * لە كاتى تەنگانەدا برادەر دەناسرى.
- * باوك كانزايە، برا خۆشەويستە، برادەر ھەر دووكيانە.
- * پاش زريان بارانە، لە پاش ھەر خۆرە.
- * برادەر، لە كاتى تەنگانەدا، دەرەكەوى.
- * لە پاش ناخۆشى خۆشيبە.
- * ھەموو ئەو شتانەى دەيزانى ناوترى.
- * پياو بە برادەرەكانى دەناسرى.
- * دار بە مېوہكەى دەزانرى.
- * زيرەك، بە يەك ئاماژە تيدەگا.
- * بەقەد بەرپەى خۆت، پىت درىژ بکە.
- * قسە قەرزەكان ناداتەوہ.
- * زمانت بگرە، با بەندت نەکا.
- * ئەگەر خەتەر نەما، خوا ناناسن.
- * لە سىبەرى خۆى دەترسى.
- * تەندروستى باشتەر لە سامان.
- * مالى ھەرام تا سەر نامىنى.
- * ئەگەر سەر نەكەوتن، جاريكى تر دەستى پىبکەنەوہ.
- * پەتى درۆ، كورتە.
- * خۆشەويست كويزە.
- * گويم لە چەق چەقەى ئاشە، بەلام ئارد نابينم.
- * ھىچ دوکەئىك، بى ئاگر نابى.

- * هه موو تازه يهك، خۆشه .
- * هيچ شتێك به بێ ماندوو يه تي ده ست ناكه وي.
- * مه پي گول، هه موو مه پره كان تووش ده كات.
- * ئه ي پزيشك چاره ي خۆت بكه .
- * له روو وه سف كردن، زه م كردنێكي ئاشكرايه .
- * ئه وه ي به په له بيّت به په له ش ده پوا.
- * شاخ ژان گرتي، مشكێكي بوو.
- * رزگار بوون له پاستيدايه .
- * ژيره كان كه م قسه ده كه ن.
- * چۆن په خنه له خه لك ده گري، ئاوها په خنه ت لي ده گيريت.

له وته کانی (ئهنده نووسيا)

- * بزە، کورتترین پښگايه بۆ دل.
- * نیش و نازاری خه لکی له لات ئاسانه.
- * مروڤی بی سامان و پاره، گورگیکه بی ددان.
- * نهگەر باوه پت به نیشی کرد، نابی دوو دلی و گومانی لی بکهی.
- * نهگەر گومانت له شتیك بوو، نابی به کاری بیینی.
- * گولی خه لکی هه میشه سوورتره.
- * پیاوی پیر نهگەر کچیکی ته مه ن بچووکی خواست، واته شهیتان ده خوازی.
- * ده می داخراو، میشی تیناچی.
- * دهوله مهندي پره زیل، بۆ دزه کانی به جی دلی.
- * ده رگای ماله کت، له ماله که گه وره تر مه که.
- * باوه پ به براده ره دوو زمانه که مه که.
- * گومان له وه دا نییه، دریزترین پوژ کوتایی هیه.
- * نهو که سه ی له بهر شتی خوشتی ده ویست، نیشه که ی نه ما رقی لیّت ده بیته وه.
- * نهو که سانه ی چهند ده ستیك ماچ ده کهن، ئاواتیانه نهو ده سانه بپریته وه.
- * مه رج نیه نهوانه ی سه گ پییان ده وه پئی دز بن.
- * نهوانه ی هه موو شتیك بزانه، هیچیان به باشی نازانه.

له وتهکانی (نوغه نندا)

- * نه گەر له گهل مندا لدا نانت خوارد، خواردنت پر توژ ده بئ.
- * نه گەر له چاو بدهی، پیلوه کان ده بینئ.
- * نه گەر مار دایپیتته وه، له چل و چوار پی مه ترسه.
- * نه و ته لای مشک ده گری، فیل نا گری.
- * یه ک فیل توژی زور ناکات.
- * نه وهی له گوئی ناو دانیش، گوئ له هارهی ناو نا گری.
- * یه ک ده ست، په تی پی گری نادرئ.
- * خوا ده مانداتی، به لام نافرؤشی.
- * مردن تاقی بکه ره وه، نه و کاته ده زانی کی به راستی خوشی ده وی.
- * ته نانه ت نه گەر خه لکی خوشتی نه ویست، یه کیك ده دوزیتته وه که سهرت بتاشئ.
- * نه گەر فیل لاوازیش بیت، نه و پاشای دارستانه.
- * ده مت پر مه که تا نه و تیکه ی له ده متایه قوتی بدهی.
- * گران نیه نه وانه ی خه لک ده یکا، خوا تو و نه ویشی خولقاندوه.
- * خوا وه ند نه وهی داپیت، (با) ناتوانی لیتی بسه ئ.
- * نه و بزماری که له قهره ویله که تابه، هیچ که سی نازار نادات، ته نها تو نه بی.
- * نه وهی له دوا ی (فیل) وه بیت، له پیگا له هیچ شتیک نه ترسی.
- * نه وهی له قه راخی ده ریا بژیت، جیگای ماسی ده زانی.
- * نه و داره ده بری که پوژیک له فیل رزگارتی کردوه.
- * نازهل به چکه بچکوله که ی ده لیسیته وه نه گەر ناشرینیش بیت.
- * سیموره بچوکه، به لام کویله ی فیل نیه.
- * بوقی گهره خوی به وه وه خه ریک ناکا که بزانی بوقه بچوکه کان چی ده که ن.
- * ده م، هه رگیز له بیر ناچی نه وهی خواردوویه تی.

* مندالی شیرە خوږه، قسه له لای گرنه نیه ده باره ی پوښتن.

* ببهری تون (تفت) هر چه نده بچووکیش بیت، تامه که ی به میزه.

* دهوله مند به پاره که ی خو ی رزگار دهکا، هه ژاریش به زمانی.

* مانگه شه و ژور جیگا ژوون دهکاته وه، به لام هه ندی جیگاش به تاریکی

ده میلتته وه.

* نهینی خۆت بپاریزه، ئیش و کاری خۆت پاراستووه.

لە وتەكانى (ئىيرانى)

- * ئەگەر بىنيت مالى ھاوسىيەت دەسووتى، پەلەكە بۆ كوزاندنەوہى.
- * گەرەتەرىن سەرکەوتوۋ ئەو كەسەيە كە بەسەر خۇيدا سەرکەوئى.
- * باوہې، شاخ دەجولئىنى.
- * ژنىكى بە ژن كورت بخوازە، پۆشاكەكانى لە سەرت كەم دەكەوئى.
- * سەرى تەمەل چىشتخانەى شەيتانە.
- * پىاو دەريايە و ژن جۆگەلە.
- * ئازايەتى بەبى وريا بوون، ئەسپىكى كۆپرە.
- * سەبر كردن، كلىلى بەهەشتە.
- * پىنج سال مندالەكەت وەكو مىر بژمىرە، دەسالىش وەكو كۆيلە، لە پاشان وەكو برادەر.
- * ئەو تۆزەى كۆمەلە بەرخىك دەيكەن، گورگ ناخنكىنى.
- * ھەژارى گوناھ نىە.
- * پىش ئەوہى بلىتى دەمەوئى، بە خۆت بلى لايقە پىم.
- * ئەو دلەى خۆشەويستى كردبى، كەس نابىنى.
- * ئەو دلەى پەرە لە خەم و پەژارە، وەكو بەرداخىكى پەرە، ھەلگرتنى قورسە.
- * ھەموو شتى نامىنى، تەنھا ئەو خىرە نەبى كە دەيكەى.
- * مەيەلە زمانت، ملت بە بىرىن بدات.
- * ھەموو خاوەن عەمامەيەك شىخ نىە.
- * ھىچ شتىك لە نەزانين تاريكتەر نىە.
- * گورگ، تەنھا گورگى دەبى.
- * ھەر ئاويك ئىل بوو، لە كۆتاييدا ساف دەبىتەوہ.
- * ئەوہى لە ئاۋ بترسى ماسى بۆ پاۋ ناكرى.

* ئه‌وه‌ی عیب و عاری خه‌لکی ئاشکرا ده‌کا، له لایه‌ن گوی گرانه‌وه به‌بی قیمه‌تی ده‌زان.

* ژن، هه‌رچه‌نده له خوا ترس و ئاین په‌روه‌ر بیټ، ده‌بی خوی جوان بکات.

* مردن له‌گه‌ل کۆمه‌ل و مه‌وکییدا نایه‌ت، به‌لکو به‌بی ده‌نگی دیت.

* ئه‌ستیره‌کان، ئه‌گه‌ر ئاسمان ساف بوو ده‌دره‌وشیته‌وه.

* وه‌عد و په‌یمان، تو‌پیکه‌ بی ئه‌قله‌کان تی‌ده‌که‌وتن.

* ده‌ستی دایک نه‌رمه، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر لیشت بدات.

* ئه‌و ده‌سته‌ی نابات وه‌رناگری و نادات.

* ئه‌گه‌ر خو‌یت خوارد خو‌یدانه‌که مه‌شکینه.

* نه‌زانی مردنه، زانست ژیا‌نه.

* داری ته‌مه‌ل به‌ری برسیه‌تی ده‌گری.

* برسی‌تی، نه ئاینی هه‌یه نه ئیمان.

* سامان و پاره وه‌ک کیسه‌ل دیت و وه‌ک ئاسکه ده‌پوات.

* نه‌زان قسه ده‌کات و زانا شت وه‌رده‌گری.

* زانست به‌بی سه‌بر، وه‌کو مۆمی دانه‌گیرساوه.

* ده‌ستی نه‌رم، به‌یه‌ک موویه‌ک فیل پاده‌کی‌شی.

* ئه‌وه‌ی قسه ده‌کا سه‌رف ده‌کا، ئه‌وه‌ی گوی ده‌گری ده‌ستی ده‌که‌وی.

* زمانی خه‌لکی، قه‌مچی خوایه.

* پیش من چاندیان و نه‌یان خوارد، منیش ده‌یچینم ئه‌وانه‌ی دوا‌ی من ده‌یخۆن.

* جه‌ور، وه‌ک یه‌ک به‌ش بدری، ئه‌مه‌عه‌داله‌ته.

* خیر بۆ ده‌رگای خاوه‌نه‌که‌ی ده‌گه‌رینه‌وه.

* ترس برای مردنه.

* خه‌وتنی هه‌سه‌س، چرای دزه.

- * گومان، كىلىلى ھەموو زانستىكە.
- * لىبوردن، خوشىيەكە لە تۆلە خوشترە.
- * خوا ھەردە پەنجەكەى ۋەكۆيەك دروست نەكردوۋە.
- * دوو شمشىر لە يەك كىلاندا جىيان نابىتەۋە.
- * تىنۋى دل، بە يەك تنوكە ئاۋ تەسكىنى نايەت.
- * دەرگاىەك مەكەرەۋە، ئەگەر نەتوانى داىخەيتەۋە.
- * مردن ھەرگىز دوا ناكەۋى.
- * لە تۆپىنى گورگدا، جەژنى پىۋىيە.
- * تەنھايى، ھىلانەى بىر كوردنەۋەيە.

له وتهکانی (ئیتالی)

- * ئەگەر قاپ و کەوچک دەس کەوت، ئەمە ئەو ناگەیهنی شۆریات دەست دەکەوێت.
- * ئەگەر دەتەوی نەینیه کانت بپاریزی، ئەی خۆت بۆ ناپاریزی.
- * برادەرەکت خوش بوی، سەرەپای عەیبەکانی.
- * هاندان و تەشجیع، سییەکی یارمەتییه.
- * ماف، وەکو روون وایە گومانی تیدا نیە سەردەکەوی.
- * لیبوردن (عذر)، دانراوە بۆ ئەوەی بەکار بهێنرێت.
- * سیفاتی گەرە، کیسە ی پەرەکان بە تال دەکاتەو.
- * برادەری هەموو برادەرێک، برادەری نیە.
- * سەبرکردن، تیماری نەخۆشی هەمەچەشنەکان دەکا.
- * دوژمنایەتی کۆن، بە پەلە سەر هەڵدەداتەو.
- * چارەسەر کردنی خەفەت، بە قەسە گۆرپینەو دەبی.
- * سزای درۆزن ئەوێ، ئەگەر جارێکیش راستی وت بپوای پیناکری.
- * ئازاری رافە، خوشی زانیاری تیدایە.
- * قەناعەت، نیوەی بەختیارییە.
- * هەموو شتێک پێویستی بە مامۆستا هەیە، بە تەنها شەپ نەبی.
- * هەموو گۆلێک، لە کۆتاییدا بۆنی نامی.
- * کۆلیتەییەکی پڕ باشترە لە قەلایەکی بە تال.
- * هەرگیز کەس هاواری نەکردووە، ئەگەر ئازاری پێ نەگەیشتی.
- * هیچ کەس بە قەدەر گەرەکی خزمەکارە، لە خزمەکارەکی نازانی.
- * کەر نەرخێ کلکی نازانی ئەوکاتە نەبی کە کلکی نامی.

- * هيچ شتيك له فرميسك زووتر وشك نابيته وه .
- * ناموزگاري هيچ كه سي مه كه ، نه گهر خوي داواي نه كرد .
- * ناوي دوور ، نه گهر ناگر به ربوو نايكوژينتيته وه .
- * كاتي پړوي وه عز ددها مريشكه كه ت ون نه بي .
- * هيچ كه سي له نه رزي يه كيكي كه بينا بكا ، نه و بهردانه ي كه بيناي پيكردووه ، له كي سي ده چي .
- * نه و كه سي وا باوه پ بكا ، خوا ده خه له تي ني ، هيچ كه س ناخه له تي ني ، ته نها خوي نه بي .
- * نه وه ي ده س پي نه كا ، ته واو نابي .
- * نه وه ي سه ري نه بي لاقيشي نيه .
- * خه و براي مردووه .
- * خو شه ويستي به رده وامه ، ناگر سامانت هه بوو .
- * هه موو شتي به رده وام بي ، شيريني ناميني .
- * نه وه ي پيشه كه ي به باشي بكات ، ده ستي پيس نابيت .
- * ناخوشييه ك ، ناخوشييه كي تر پاده كي شي .
- * ميريك ي نه زان ، كه ريكه و به سه ركرده هه لېژي دراوه .
- * په نجه كانت به كوژانه وه ي مؤمي خه لك ي مه سووتي نه .
- * نه وه ي بو هيو ا بزي ، به ناره زوويه وه ده مري .
- * نه وه ي له شه پي دلداري پابكا سه ركه وتووه .
- * له و شوي نه ي ياسا هه يه نان هه يه ، له كويش گيروگرفت هه يه برسي تييه .
- * قه فه سيكي زي پين دان به چوله كه نادات .
- * زهره ري خوري ، باشتره له زهره ري به رخوله .
- * پيوسته جلي پيس له ماله وه بشوردرت .

- * خراپترین دز کتیبی خراپه.
- * نابی به په‌نجی پیسه‌وه ئاماژه بۆ هه‌له‌کانی خه‌لکی بکه‌یت.
- * پی هه‌لکه‌وی نه‌ک زمان هه‌له‌بکات.
- * سه‌رباز خوین دهدا بۆ ناوداریتی سه‌رکرده‌که‌ی.
- * هه‌موو ئاشه‌وانیک ئاو بۆ ئاشه‌که‌ی پاده‌کیشی.
- * هه‌له‌کان گه‌وره‌ن، نه‌و کاته‌ی خوشه‌ویستی بچکۆله‌یه.
- * هه‌ر کاتی ویستت ده‌توانی شه‌ر بکه‌یت، کۆتایش بی‌ت هه‌ر کاتی توانیت.
- * خراپترین میوه ئه‌وه‌یه که‌ه‌رگیز ناگه‌یی.
- * ده‌توانین وینه‌ی گولیک بکه‌ین، به‌لام بۆنی له‌کوی بۆ بینین.
- * رووناکی نیوه‌ی هاو‌په‌یه.
- * نه‌و شوانه‌ی شانازی به‌گورگه‌وه‌ده‌کات، به‌رخه‌کانی خوش ناویت.
- * یه‌ک پۆژ وه‌کو شیر، باشته‌له‌سه‌د پۆژ ژیان وه‌کو مه‌پ.
- * نه‌وه‌ی له‌سه‌ر خۆ بپروات، به‌سه‌لامه‌تی ده‌گا.
- * جیهان به‌سه‌بر ده‌گیردریت.
- * نه‌وه‌ی ئازایه‌تی نییه، دوو لاقی هه‌یه.
- * په‌لیک له‌دوای په‌لیک قازه‌که‌پووت ده‌بیته‌وه.

له وتهکانی (بهرازیل)

* کوږم، کوږمه تا ژن دیني.

* خزمه تی خوت بکه تا منداله کانت گوره ده بن.

* نه گهر ویستیان سه گیک بکوژن، ده لین هاره.

* ویستت شتی بکړیت و پیو ویستت نه بی، وه کو نه وه یه شتی بفروشیت و پیو ویستت

پیته تی.

* ویستت شتی بکه یت، بیر له نه نجامه که ی بکه ره وه.

* نه گهر دوو دز بو به ناخو شییان، فلاحه که مانگا که ی ده گپ درپته وه.

* که ی سامان قسه ی کرد، جیهان بیده نگ ده بی.

* نه گهر مروږ ویستی تا تیر خواردن، تامی نانه که نامیني.

* نه گهر خه فته بار بویت، ناخو شییبه که ت لای خوت شکات بکه.

* نه گهر شیر توپی، پړوی له جه ننگه لدا له جی شیر داده نیشی.

* شیر مشک پړاؤ ناکا.

* به نه پنی ناموژگاری براده ره که ت بکه و به ناشکرا مه دحی بکه.

* مالیک ژنی تیدا نه بی، بیریکه ده لوه ی نیه.

* مالیک سووته مه نی تیدا نه بی، له شیکه به بی خوین.

* ناگاداری گوله کان بکه به ره که ی ده خوی.

* ده ست په نگی نی له ده وله مه ندی باشته.

* چاک وایه ده ستی پینه که ی، نه ک ده ستی پیبکه یت و ته وای نه که ی.

* جیهان، مامو ستایه کی پاسته، به لام داوای کرپیه کی زور ده کا.

* قهره ویله یه ک له زپ، نابیته هو ی چاک بوونی نه خو شه که.

* تیر ناگای له برسی نیه.

* براده ریکی پړه و، باوه پی پی ناکړی.

- * ئەو بالئەندەنى ناخۇن، زۆر ناژىن.
- * يەك چاويك بۇ تاجر بەسە، سەد چاۋ بەشى كىرپار ناكات.
- * چاۋ ھەموو كەسىك دەپىنى، تەنھا خۇي نەبى.
- * خواردنىكى كەم، تەمەننىكى درىژ.
- * وشە، تىرنىيە، بەلام بە دلەۋە دەچى.
- * ھەزار لە بىر مەكە و بىرىنى بچوكىش.
- * خۆت بە خاۋەن مال مەزانە، ئەگەر بە دەست بە تال بە ژوۋرەۋە چوۋىت.
- * كەدە پەنجەرەى نىيە.
- * ئەۋەى لە ئاۋەۋە دەرچوۋ، لە باران ناترسى.
- * ئەۋكەسەى خراپەكانى خۇي بزانى، تىبىنى خراپەكانى خەلگى ناك.
- * ئەۋەى نەچەمىتەۋە، دەشكى.
- * كەدە پىركردنى ئاسانترە، لە پىركردنى چاۋ.
- * ئەۋەى چاۋەپىيە كىك بكا بۇ مردن، پىۋىستى بە مۇمىكى درىژە.
- * پۇژ ئىشى ئىۋارە ئاشكرا دەكات.
- * سۈر بۈۈن لەسەر ئىش، ماۋەكەمان بۇ نىك دەكاتەۋە.
- * خۇشى ھەزار دەۋام ناك.
- * دەمى داخراۋ، مىش بە ناۋىيەۋە ناچى.
- * لەۋ شۈينەى خۈي پىژايت، دارى لە بىرچۈنەۋە ناپۋىت.
- * خاك تىنۋى خۈي نىيە، بەلگۈ تىنۋى ئارەقىانە.

له وته کانی (پورتوگال)

- * نه گهر براده رت نه بوو، پرس به داره که ت بکه .
- * له کیلکه تووړه به، به لام له داهاته که ی تووړه مه به .
- * نیشه کانی پار، هه میشه باشتره .
- * سوپایه که له ناسکه، شیریک له بهریان دده دا .
- * به زیادی پزیشک، نه خوشی زیاد ده بی .
- * که هیچیت نه دا، هیچیش داوامه که .
- * قهرزی کون باشتره له قینی کون .
- * له خه لک ببوره، به لام له خوت مه ببوره .
- * ماسی، له دهمیه وه دهریت .
- * نه وه ی بۆ ماوهدیه کی دریژ له مال دور که ویتته وه، خواردنه که ی سارد ده بیتته وه .
- * کورترین پښکا بۆ خواردن، پښکه ی پېچاو پېچه بۆ ئیش کردن .
- * هیلانه ی بچوک که رمتره له هی که وړه .
- * نه قلی مرؤ ولاته که یه تی .
- * ژیریه که که سه که ده وله مه نده .
- * گران هه رزانه، هه رزانش گرانه .
- * دهمی داخواو بۆ خوی دوزمن په یدا ناکات .
- * نانی نیوه پۆ بخو، بۆ ئیواره ش بکوئینه .
- * سه گیک به ته نها ناتوانی شه پ بکا .
- * بانگی مریشک مه که، نه گهر هی خوت نه بوو .
- * میښ به دهوری ماستی داخواو ناسووپیتته وه، نه گهر داخواو بوو .
- * ناگر، به پووش ناکوژیتته وه .
- * هیچ کوپړیک خوی نه بینیه و هیچ خه تاباریک خوی نه ناسیه .

- * له قسه كردنتا قسه‌كانت مه‌كه‌ره‌وه بۆ ئه‌وه‌ی بزائن چى ده‌لێت، زۆر قسه‌ش مه‌كه ئه‌گينا بېزراو ده‌بيت.
- * ده‌مى داخراو مۆسيقايه.
- * ئه‌گه‌ر هاوسپيكت زوو هه‌لسا، تۆش وه‌كو ئه‌و ده‌بى.
- * ئه‌وه‌ی سه‌ركه‌وتن وه‌ده‌س بېنى و ئيش و كارى خۆى گرتبى، سه‌ركه‌وتنێكى گه‌ش وه‌ده‌س دىنى.
- * كۆ دووابكه‌ويت، ئه‌وه ده‌خوا كه ماوه‌ته‌وه.
- * ئه‌وه‌ی هيجى نه‌بوو، له هيج نه‌ترسى.
- * ناخۆشى خه‌لكى كه، ئازارى ئيمه چاك ناكاته‌وه.
- * شه‌ره‌ف و سوود پي‌كه‌وه كۆنابنه‌وه له يه‌ك كيسه‌دا.
- * هاوسپى خراپ، ده‌رزيت ده‌داتى، به‌بى ده‌زوو.
- * مانگه شه‌و و دلدارى كه زياد نه‌كه‌ن، كه‌م ده‌كه‌ن.
- * ئه‌وه‌نده‌ی ده‌يزانى هه‌مووى مه‌لى، ئه‌وه‌نده‌ی گویت لى ده‌بى باوه‌پى پيمه‌كه، ئه‌وه‌نده‌ی ده‌توانى هه‌مووى مه‌لى.
- * زۆر بوونى مۆم، كلێسه‌كه‌ى سووتاند.
- * له ده‌وله‌مه‌ند قه‌رز مه‌كه، قه‌رزيش به هه‌زار مه‌ده.
- * سى برا سى قه‌لايه.

له وته کانی (بۆلگاری)

- * بۆ دادگا بپۆیه ک شتت ههیه، به دوو شته وه دهگه پێته وه.
- * نهگه ر خه فەت خەوت هه ئی مه سیننه.
- * نهگه ر بهخت له ده رگاتی دا، دوو امه که وه زوو ده رگا بکه ره وه.
- * گرانترین مرواری له سه رخۆ و ته وازووه، به لام خه لکی خۆی لی دوور ده خاته وه.
- * برا قه لایه.
- * ترس، زۆر ده بینێ.
- * ئیراده یه کی باش، پێگا کورت ده کاته وه.
- * نه وه ی به خشه نده بیته به په له، واتا دوو جار به خشه نده یه.
- * نهگه ر باوه رت هه بوو، باشتره له وه ی په شیمان ببیته وه.
- * نهگه ر عه یبه کانی خۆت نه بینێ، لۆمه ده کړتی که چاوت کزه.
- * به نرم و نیانی هه موو ده رگایه کمان لی ده کړیته وه.
- * له برسا نامری نهگه ر تۆ سه ربه ست بیت، باشتره له وه ی که قه له و بیت و کۆیله بیت.
- * رافه باشتره له زانست.
- * له گه ل خه لکدا که م قسه بکه و له گه ل خۆتا زۆر.
- * سوور بوون له ئیش، پێویست به نیشاندان ناکات.
- * پاستی، کوپی زه مانه.
- * مافیکی په و، پێویستی به یارمه تی هه یه.
- * له کوئی سه ربه ستیم هه بوو، نه وێ ولاتمه.
- * باشترین براده ر بۆ مرقۆ، سه گه که یه تی.
- * دوور نیه دهم و چاویکی جوان، نه فه سی پیسی هه بی.

- * خۆلەمىشى مردوۋەكان، ولات دروست دەكەن.
- * داۋىن پىسى و خراپەكارى ھەمىشە ھەيە، مادام مۇڭ ھەيە.
- * لاۋان تەماعيان نەبى، ۋەك بەھارى بى گولە.
- * پشیلەى پىر ھەرگىز خۆى ناسووتىنى.
- * مندالى بى تەربىيەت، خراپ دەبى ۋەكو گۆشتى بى خوى.
- * پىم بللى: ھاورپىتى كى دەكەى، پىت دەلپم: تو كى.
- * باوك چۆن بى، مندالەكەشى ۋادەبى.
- * دارى بى، بەرناگرى.
- * ھەموو بىزنىك لەسەر پىيەكانى دەپوا.
- * ئەۋەى باۋەپى بە خەۋى ھەۋا دەخوا.
- * ئەۋەى ھەمانە ناتوانىن لە كاتى مردندا بۇ قەبرى بەرىن.
- * شىرى سەرپۆش داخراۋ، پشیلە ناىخوا.
- * قسەى خۆش دەرگای ئاسنىن دەكاتەۋە.
- * تف بەۋ بىرە ۋە مەكە، كە ئاۋى لى دەخۆينەۋە.
- * ناتوانىن دوو كالەك بە يەك دەست ھەلېگرىن.
- * لە پىرەمىرد مەپرسە كوئىت ژان دەكا، لى پىرسە كوئىت ژان ناك.
- * چاۋ ھەموو شتىك دەبىنى، تەنھا خۆى نەبى.
- * شەيتانى پەش، سىپە.
- * پاستى، ئەۋەيە كە لە مىشكدا چەسپىۋە و چاۋ دەبىنى.

له وته کانی (بوسنه)

- * هه موو نه وانه ی ده بیینی باوه پ به هه مووی مه که، نه وانه شی ده بییستی باوه پ به هه مووی مه که.
- * هیچ کهس وه سف مه که، پیش نه وه ی تاقی بکه یته وه.
- * نابی واز له کشتوکال به یتین، له ترسی چوله که.
- * که ده ی به تال هه لگرتنی زه حمه ته.
- * نه وه ی قهرز زور بکا خوی به ره و کزیلایه تی ده با.
- * له ویدا هه میشه یه کی که هیه، له تو خراپتره.
- * قه مبور، قه مبور یتی خوی نابینی، به لام قه مبوری غیری خوی ده بیینی.
- * چاکه، گوئ هه موو زانیاریه کی ئاکاره.
- * هه له کردن له کرداری مروفه، به لام سوور بوون له سر هه له ئیشیکی شه یتانیه.
- * دوو پوژ سه برکردن، دوو سال ئیسراحت ده که ی.
- * ئیشی باش به رده وام ده بی، به پیچه وانه وه به رده وام نابی.
- * په زیل سوال که ریکی هه میشه ییه.
- * ترسنوک له کاتی خه تهردا بیر له قاچه کانی ده کاته وه.
- * باشی و به په له، که مجاریه که ده گرنه وه.
- * باشتره بۆ مروفه هندی جار ترسنوک بیت، نه که به دریزایی ژيانی مردوو بیت.
- * هه میشه له خه لکی بیوره، پاشان له خوت.
- * په له، پیشانده ریکی خراپه.
- * دووژمنیک به ئاشکرا دووژمن کاریت ده کات، باشتره له براده ریک له دل وه پقت لی ده گری.
- * هه موو عه یبه کان که پیر ده بن، په زیلی به لوی ده مینیتته وه.

- * چاوی بۆق پره له فرمیسك.
- * هه موو كه سی خوشه ویسته كه ی له هه موو كه س به جوانتر ده زانی.
- * دلّت چۆن بی، قسه تیش وایه.
- * شتی بچووكیش نرخى خۆى هه یه.
- * به چكه پشيله گه ری چی بكا ؟ له وه زیاتر مشك بكوژی.
- * ئه وه ی له دلّ وه ده رده چی، به دلّ ده گا.
- * ئه وى ئه وه نده بخوات تاكو نه خوش بكه ویت، ده بی به پۆژوو بیت تاكو چاك ده بیته وه.
- * به چاوی یه كى تر ببینیت، ده خه له تی.

له وته کانی (پوښونی)

- * نه وهی له قاپه کهی دا مه نگوین نه بوو، با زمانی خوش بیت.
- * زور بی نه قلییه، له گهل کویردا باسی په نگه کان بکهیت.
- * نه وهی نه گهر شهره فی له ده ستدا، نیتر هیچی ماوه له دهستی بدا.
- * نه وهی چه نه بازیت بو بکا، له سهر توش چه نابازی ده کا.
- * نه وهی مافی خوی بزانی، له گهل که سدا خراپه نا کا.
- * له شهرانی بووردن، خراپه له گهل چا کانددا ده کا.
- * پاره باز نه ییه، له بهر نه وه (خل) ده بیتته وه.
- * دهم و چاوی پاک پیویستی به شورین نیه.
- * هم مووان ده یانه وی بزانش، به لام هیچ کهس پاره نادات.
- * شهیتان، ثافره تی قووت دا، به لام هیچ نه یوانی هم زمی بکات.
- * نه گهر به لا له دهرگاتی دا، براده ره کان ده خه ون.
- * یه ک قسه ی باش وه کو پوژیکي به هاره.
- * نه گهر تاوان به تاوانیک چاره بکهیت، ترسه کانت زیاد ده کات.
- * بزه له سهر لیوی برسی درویه.
- * به گویره ی لیدان، نازار ده بی.
- * هیلکه ی نه مړو له مریشکی سبه ی باشتره.
- * هاوسی خراب وه کو وه جبه نان خواردنی خراپه.
- * ریشه ی زانست تاله، به لام به ره که ی شیرینه.
- * ترسان له هه ژاری، له هه ژاری خراپتره.
- * که لله په قی تووشی زور شتت ده کا.
- * داری دریژ هم موو (با) یه ک ده یله قینن.
- * سه رکه وتوو له کاتی پیویستدا، خوی به دهسته وه ده دا.

- * توپره يى برادەر، تازه كردنه وهى خۆشه ويستيه .
- * به پړوى دار به پړوو به نرخ بوو، تاكه گه نميان دۆزيبه وه .
- * چاكه كردن له گه ل سېله، وهكو نه وه وايه (بۆن) به ده رياوه فېرې بدهى .
- * مشك، پشيله وهكو مشك ده بينى .
- * سه گى كلك براو چۆن خۆشى خۆى ده ربېرى .
- * هيچ شه پېك نيه ژنى تېدا نه بى .
- * ئازايه تى نيه نه گەر هاوړپېه كى ئازات نه بى .
- * گرېنى پەت مە پچرە، چونكه ده توانى گرېكهى بكه يته وه .
- * هيچ كهس كونى گۆره ويى نازانى، له قۆندره به ولاوه .
- * ههنگوين نيه نه گەر ههنگ نه بى .
- * كاتى شه پ ده ستى پېكرد، دۆزه خ (جهه نه م) ده رگا ده كاته وه .
- * نه وهى لىي ده ترسى پېت بكەن، تۆش نه وشته به خه لك مه كه .
- * نه وهى سه ما نه زانى ده لى مۆسيقايه كى ناخۆشه .
- * چاوى دووژمن ناخه وى .
- * نه وهى زۆر خه رج ده كا سوا لكه رىكى داها توه، به لام په زيل سوا لكه رىكى هه ميشه ييه .
- * ئيشى باش له سه ر ده س ده نووسن و ئيشى خراپ له سه ر تاوړ .
- * نه گەر دوو كهس پېتى وت: تۆ سه رخۆشى بړۆ بخه وه .
- * كچ پېش شوو كردن ده گرى، پاشان پيا وه كه ده گرى .
- * بزهى برسى، هه لځه لتي نه ره .

له وتەكانى (تورك)

- * ئەوھى ھەمووان ھەيانە، ھەمووان گوێى نادەنى.
- * ئەوھى بۆ پېشەوھ نەپوا، ناشکیت.
- * ھەرکەسى زۆر خەوت، کەم دەژى.
- * گىروگرفتى خەلکى تر، ناخۆشى ئەوانى ترە.
- * ئەوھى خواردنى گەرم بخوات دەمى دەسووتى.
- * ھەرکەسى بۆ مریشکى پەناى بۆ دادگا برد، ھىلکەپەکی چنگ دەکەوى.
- * ئەوھى نەتوانى مەدحى بکەى، زەمیشى مەکە.
- * زەنگ دەنگى بەرزە، چونکە بۆشە.
- * خەوتن کانگای ھەژارە.
- * وریابە لە توورپە بوونی کۆتر.
- * رېزى ھاوسىکەت بگرە، بەلام ئەو دیوارەى لە نىوانتانه مەپروخینە.
- * ئەگەر پارەت خستە سەر سەرت، لە نرخت کەم دەکاتەوھ، ئەگەر خستە ژێر پیت بەرزت دەکاتەوھ.
- * بۆ کوێ دەپۆى بپۆ نامرى، تەنھا لەو جیگەپە نەبى کە نووسراوھ.
- * باشتەرىن تۆلە، لىبوردنە.
- * ھەژارتەرىن خەلک ئەوانن کەى بى ھیوا دەژین.
- * زۆرتەرىن خەلکى درۆزن، ئەوانەن کە دەربارەى خۆیان قسە دەکەن.
- * ئیشیک نەزانى عەیب نیه، بەلام عەیب ئەوھپە ئیشیک نەزانى و بلیى دەیزانم.
- * چاکە داوا بکەى شتىکى باشە، بەلام لەوھ باشتەر ئەوھپە خۆت چاکە بکەیت.
- * ئینکار کردنى ھەلە، واتا دووجار ھەلەت کردوھ.
- * پەزىل وەکو کەر وایە کا بخوات و بارەکەى زیپ بیت.

- * مال بانگی به ختیاریه.
- * پاڤه دایکی زانسته.
- * چاکه له جیگاهه که وه به دوو قاچ ده پروا، به لام خراپه کاری له سهر پشته
نه سپیکی سهر کیش ده پروا.
- * په شیمانی دوو اجار، سوودی نیه.
- * چه نه بازی مروځ، ناوینه ی بیر و باورپه تی.
- * وه لامیکی نهرم و نیان تووړه ده پړه وینیته وه.
- * باشرین شت پیاو بیهنئ، ژنیکې به وه فا بی.
- * (با) یه کی هه لکردو و باشره له سه لپی به هیژ.
- * ژن هینان و کاله ک به پړکه وت باش دهرده چن.
- * نهینیت کویله ته، نه گهر له دهمت دهرچوو به کویله ی ده بیت.
- * بیده نگي نه زان، له ناو زاناکاندا، جوانییه تی.
- * که م جار خوښه ویستی له ناکاودا دهرمړی.
- * پاست بلئی و به چاوه کانت ته ماشای پړی پاکردن بکه.
- * سه گی برسی، له شیر ناترسی.
- * با پاشا دوزمنت بیت نه ک هاوسیکه ت.
- * نه وه ی به په له پویشته به په له ماندوو ده بیت.
- * نه وه ی به هه نگوین بیت، میښ ده یخوا.
- * قوماش به گویره ی قه راخه که ی و ژن به گویره ی دایکی.
- * هه موو شه ویک پوژنیکې هه یه، هه موو زستانیک هاوینی هه یه.
- * مردن خوشتریکې ره شه، له بهر هه موو مالیکدا چوک داده دا.
- * هه ژاری، کراسیکه له ناگر.
- * نه وه ی زمانی بپاریزی، سهری ده پاریزی.

- * چاکه بکه فرییده ده‌ریاوه، نه‌گهر ماسییه‌کان پییان نه‌زانی خوا پیی ده‌زانی.
- * نه‌وده‌سته ماچ بکه که نه‌توانی بیبیری.
- * هه‌نگوین شتیکه و نرخه هه‌نگوین شتیکی تره.
- * خوشه‌ویستی گولیک، وای له باخه‌وان کردووه، دیلی هه‌زار گول بیت.
- * چه‌ک دوژمنی خاوه‌نیتی.
- * هه‌ر گولیک بۆنیکی هه‌یه.
- * کاتی کاره‌با ده‌کوژیتته‌وه، ژنه‌کان باویشک ده‌ده‌ن.
- * مروژ له پاش مردنی وه‌سفی بکه.
- * نه‌وه‌نده که‌وتینه‌ته هه‌له‌وه، فی‌ر ده‌بین.
- * دووشت هه‌یه ناتوانی ته‌ماشای بکه‌یت، هه‌تاو و مردن.
- * مروژ به‌قسه‌کانیه‌وه به‌ستراوه، وه‌کو ئازهل چۆن به‌ستراوه به‌میخه‌وه.

له وته کانی (باشووری نهفه ریکا)

- * نه گەر ئاماژه ت کرد بۆ فیل، به په نجه ئاماژه ی مه که.
- * سه گ، له دئییه کی نامۆ بوو، کلکی بهرز ناکاته وه.
- * نه گەر سه به ته یه ک هیلکه له سهر سهرت بوو، سه ما مه که.
- * چۆله که له سهر لقی داری نه ناسراو ئیسراحت ناکات.
- * هیلکه له گه ل بهردا شه پ ناکات.
- * ته گه ی ناپه حهت و شه پ فروش، زوو شاخیان ده شکێ.
- * پاپۆپی گهرهش له ئاودا وهرده گه پێ.
- * بۆق حهزی له ئاوه، به لام ئاوی گهرم نا.
- * چۆله که به بالی غهیری خۆی نه بی نافرێ.
- * کاتی فاق دروست بکهیت، نیچیرت بۆ ده نیڕێ.
- * کاتی شیر ژێرکهوت، ته نانهت می شیش هیرش بۆ سه ری ده به ن.
- * نامۆ وه کو مریشکی سپی وایه، له یه که م ته ماشادا ده ناسرێ.
- * پلنگ، هیرشی بۆ سهرت برد، نایکاته هه راو هوریا.
- * پلنگ، کتویییه، به لام به چکه کانی ناخوات.
- * سه گی تیر راو ناکا.
- * له خوی داوای شه کر مه که.
- * زێر دهرناکه وی، ته نها له لای نه وانه ی که نرخ ی نازانن، نه گینا فلسیان لی دروست ده کرد.
- * ناگر به وانه پیشان مه ده، که تووشی ناگر بوون.
- * دوو پلنگ له ناو یه ک دارستاندا ناژێن.
- * نه وه ی له ده م دهرچوو ناگه پێته وه.
- * نه وه ی ببهری تون (تفت) ده خوا، بیتگومان وه کو ناگر له ده میدا بیت وایه.

* ئه وهی له گه‌ڵ مندا‌ڵدا سه‌فه‌ر بکا برسیتتی ناکیشی.

* میرووله له ئاو ده‌په‌ریته‌وه ئه‌گه‌ر پردی له‌سه‌ر بیت.

* ئیمه‌ هه‌موومان ورچ ده‌ناسین، به‌لام ورچ که‌س نانه‌سی.

له وته گانی (دهنیمارك)

* نه گەر زوو تۆت کرد گهنم ده دوریتته وه، نه گەر درهنگ تۆت کرد پوش
ده دوریتته وه.

* نه گەر ده ته وی رووناکی به باشی ببینی، نه وای بۆ چراکه نه وت پیداکه.

* نه گەر ده رباره ی تو خه لکی قسه ی کرد، لۆمه ی خه لکی مه که له بلابوونه وه ی.

* ئیشه کهت به باشی بکه، نه ک دوو جار بیکه ی.

* شیرری به ستراره، ته نانه ت مشکیش هیرشی بۆ سه ر ده بات.

* نه گەر بێ نه قله کان بۆ بازار نه پۆن، نه ی کێ که لوپه لی خراپ بکړی.

* ده توانی دارتاش، له ئاردی داره کان بناسی.

* له رابواردنیکی کاتی به دوریه، چونکه نه نجامه که ی ئازاره.

* هاوسییه کی باش، به یانیه کی باشه.

* به ردی باش و چاک بۆ بینا، له ناوه پاستی شه قامدا نامینی.

* خوشه ویستی کویره، باوه پیش وایه هیچ کهس نابینی.

* باش وایه له پێشپرکیتی بچوکدا به شدار بیت، نه ک ته ماشاکار.

* لیگه پری با هه موو مروقیك نه و پرده مه دح بکات، که له سه رییه وه تیده په پری.

* مه یه له نه و سه رانه ی که له مۆم دروست کراوه، له ژیر هه تاودا به پێوه بپوات.

* (با) یه کی بچوک ئاگرده ده مینی و (با) یه کی که وره ئاگر ده کورژینیتته وه.

* سه ریك و هه زار خه فه ت.

* زۆرجار پیاوی که وره له ماله وه خزمه تکاری ده که ن.

* پێش نه وه ی برۆی بیر له هاتنه وه بکه.

* پێی شکاو به گزروه ی ئاوریشم چاک نابیتته وه.

* قسه کردن له دایک بووی سروشتیه، به لام بیدهنگی له دایک بووی تیگه یشتنه.

* شوربا کهت تام نه کرد نانه کهت مه ولاوه.

- * واز له سه فـهـرـهـکـه ت مـهـيـنـه به هـوـی بارانی به یانیانه وه .
- * ناتوانی سـهـر په یـڅه بـکـه ویت، بـو ته وهی له سـهـر وهیه، دایگریته خواره وه .
- * ته وهی که شتیـه ک ده کړی چاوی ناکاته وه، کاتی پاره ددات گیرفانی ده کاته وه .
- * ته وکه سـهـی بیه وی پشیلـه راوی بو بکا، تـه نهـا مشکی بو ده گری .
- * زور گرانه خو شه ویستی و هـه ژاری، بشارد ریـنه وه .
- * مانگای پـهـش شیر ی سپیت دـهـداتـی .
- * جوانی به بی شـهـرف، وه کو گولیکه به بی بون .
- * ته وهی له پرسـیـار بترسی، شـهـرم ده کا فیـریـت .
- * پیویسته له سـهـر مـروـف زور نازار بچـیـژی، یاخود به لایوی بمری .
- * چاو باشتـرین شایه تـه، له گری .
- * به ختـیـاری و شوشه، به ناسانی ده شکین .
- * ته وهی مـهـری بی، گورگ ده یخوا .
- * تـهـمـاع کاری و تـوـله سـهـنـدنه وه، برسیـتیـه که تیر خواردنی نیه .
- * مندالی سووتاو له ناگر ده ترسی .
- * ته وهی سـهـری که ره بیـت، ناتوانی نانه وایی بکات .
- * به لینی دهنیمارکی، قهـرزه .
- * پیویسته هیـلکه بشکینـی ته گـهـر حـهـلوات کرد .
- * هاوسیـه کی باش له خوشکی کی دوور باشته .
- * جـوـلایه ک به پیوه و ناسنگه ریـک به دانیشـتنـه وه به که لکی هیچ نایـن .
- * گـهـنمی باش له کـیـلگـه ی بـوگـن دره و ناکری .
- * دار به یه ک لیـدانی تـهـور ناکه ویت .
- * ته وهی به سـهـر شانتی ده خـهـی، هـهـول ددات سـهـر که ویتـه سـهـر سـهـرت .

له وته گانی (روسیا)

- * باشتړين و خراپترين به ش ژنه که ته.
- * هه له ی خه لکی پر شنگدار تره له هه له ی خومان.
- * هه تاو هه لپات، بۆ هه موو که س هه لپات.
- * نه گهر سواری نه سپ بوویت، یه ک جار نو یژ بکه، نه گهر سواری ده ریا بووی دوو جار نو یژ بکه.
- * مار که توپی، ژاره که شی ده توپی.
- * به لا که خهوت توو هه لیمه سینه.
- * زیاد پویشتن و پابواردنی کاتی، له هه موو به لایه ک گهره تره.
- * نیش به رزتره له قسه.
- * تو له کاتی شه ردا ناتوانی شمشیر ه که ت به نامانه ت بدهیت.
- * مروؤ ده توانی خوی پابهینی له سهر هه موو شتیك، ته نانه ت ده رباره ی دوزه خیش.
- * دوواخستن دزی زه مانیه.
- * نهو سهر بازه ی خه و به وه وه نابینی بییته ژه نه پال، نه وه سهر بازکی ته مه له.
- * نهو به رده ی بۆته کۆسپ له ریگاتدا، نابی پیت ناخوش بییت.
- * یه ک فرمیسیك له چاوی قه یسه ر، له سهر ولات ته کلیفی سه د ده سته سپ ده کات.
- * میوان پوژی یه که م زیړه و پوژی دووهم زیو و سیهم ئاسنه.
- * کاتی هه ژار له ده رگاوه دیته ژووره وه، خو شه ویستی له په نجه ره وه ده رده چیت.
- * وهختیک پاره قسه بکا، پاستی ده وه سستی.
- * چهند یاسا زیاد بکا، عه داله ت ده وه سستی.
- * نه وه ی نه مړو ده توانی بیکه ی، دوا ی مه خه بۆ سبه ی.
- * مه رۆ بۆ جیگایه ک، که سهرت به ئاسانی به ژووره وه نه چی.
- * جوجه له کان مه ژمیړه، نه گهر هیشتا له هیلکه ده رنه چوون.

- * ئاگرېك مەكەرەوۈ ئەگەر نەتوانى بىكوژىننیتەوۈ .
- * بۆزار بەكاردىنى ؟ مادام دەتوانى بە ھەنگوین بىكوژى .
- * بۆچى بە خۇپايى كاتت دەكوژى، ئەگەر لە تواناتا ھەيە سوودى لى ۋەربگرى .
- * خەنجەرېك بە پياوۋىكى كەر بدە، دەبىتە پياوكوژ .
- * ئەگەر دەزانى لە كى بدەى، بزانه چۆن لىى دەدەى .
- * ئەوۈى ناتوانى چارەى بكەى، پىۋىستە لە سەرت چاۋەپىى بكەى .
- * بەچكە پشیلە چى بكا، ئەگەر مشك نەكوژى .
- * سوالكەر مافى ھەلېژاردنى نىە .
- * ئەوۈى ئەسپىكى وىست كە لەسەرى نەكەۋى، دەبى بە پى پروات .
- * ئەوۈى ھاۋپىى گورگ بكا، دەبى بزانى چۆن دەلورىنى .
- * ھەرچەندە پياۋ وىستى دوور پروات، دەبى لە دەرگای ھەوشەوۈ دەست پى
- بكات .
- * ئاۋى دزى شىرىنە .
- * ژن ۋ شوۋشە، ھەمىشە خەتەرن .
- * كوۋرچ باكىتى ئەگەر نرخی مۆم گران بوو .
- * لە ھەر جىگايەك ھىز ھەبوو، ياساش ھەيە .
- * كەۋتن پىگای پىدراۋە، ھەلسانىش لەسەرتە .
- * ئەوۈى زۆر كەس بناسى زۆر دەخەۋى .
- * وشە ۋەك تىرە، لە دەم دەرچوو ناگەرپىتەوۈ .
- * لە ۋلاتى ھىۋادا زىستان نايەت .
- * دەۋلەمەندى پەزىل لە سوالكەر ھەژارتەرە .
- * بەيەك مېشەھەنگ، ھەنگوین نايەت .
- * نان باۋكە ۋ ئاۋ دايكە .

- * منالہ کانتان خوش بوی و به دهستان نه ده بیان بدهن.
- * براده ره که ت کژشکیکت بۆ دروست ده کات و دوژمنه که ت گۆرپکت بۆ هه لده که نی.
- * ناوی باش هه میشه نووستوه، ناوی خراپیش له شه قامه کاندایا هوار ده کا.
- * نه گهر کوپړ دوو چاوی بدهیتی داوی برۆ ده کا.
- * له زه لکاوی درۆ ته نها ماسی مردووت ده ست ده که وی.
- * مهرچ نییه هه موو گورانی بیژی که یف خوش بی.
- * هه رگیز نه وهی پاره ی هه یه له سیداره نه دراوه.
- * چند ناسانه خرج کردن له گیرفانی به کیکی که.
- * دیوار به یه ک به رد دروست ناکری.
- * جوانی برای خۆه لکیژشانه و باوکی که شخه ییه.
- * که له شیریک به ختی یار بوو. هیلکه ده کات.
- * راستی له زیپر گرانتره.
- * نه گهر مال و سامان نه بوو، با براده رت هه بی.
- * نه وهی له گورگ بترسی، نابی بۆ دارستان بپروات.
- * ترس، وا له که ده کات، له نه سپ خیراتر بپروات.
- * نه گهر شهل بوویت، له وه باشتره هه میشه له مال وه دانیشی.
- * میوان زپره، پاشان زیو، پاشان ناسن.
- * نه گهر ده وله مند نه بووی، ببه ره هاوسی ده وله مند.
- * دادگا کردنی خه لک و سزادانیان، پیویسته مروژ جیگه ی گومان لیکراو نه بی.
- * هه ندی وا بۆ خویان حیساب ده که ن که سواری حوشر ده بن خویان به گه وره و ده ست پۆ ده زانن.
- * زۆر جار فیل کردن قازانجی تیدایه، قازانجیش هه موو جار کوپی فیل نیه.

* مه رچ نيه پيره ميژد بمرئ، به لكو پالنه وان.

* ده ستي فلاح گريئ تيدايه و په شه، به لام كوليره ي ته نوره كهي خوش و سپييه.

* قسه يه كي جوان و خوش، وه كو پوژيكي به هاره.

* خوي خوشه ويست ده كا، بوي هه يه گله يي و لومه ش بكا.

* په شيماني له رابوردوو، راکردنه به دواي (با) دا.

* مروژد باشه، نه گه رواي له خه لکي کرد به ره و باشي بپوښ.

* به ليني گه وره، هيواي شيته.

له وته گانی (ړومانيا)

- * سهر نه که وتن زور فيړی سهر که وتنت ده کا.
- * نه گهر نه توانی شتی بکړیت، ده ست دريژي کردن بوی بيهوده يه.
- * مه له وانی له ناودا فير ده بی.
- * مروږ قه لا ده کا و زه مانیش ده پړوختی.
- * ینه که م منال به خته وهره، کچه.
- * له کاتی ده وله مه ندیتدا هه ژاری بینه ره وه یادت، هه ژاریش له کاتی ده وله مه ندیدا.
- * هه ندی شتی بچکوله ی خرابه لیږکه پړی، چونکه خوت خرابه ی که ورته زوره.
- * که ری سوار ی بیت نه تختات، له نه سپی باشته ره، که له سهر پشته بیت بتختات.
- * برینی نازا به دانسقه له پشته یوه ده بی.
- * باش وایه شهل بیت، له وه ی به دريژایی ته مه نت دانیشی.
- * ناشتی، ناشتییه کی هه میشه ییه، به لام بو شه ریکی چاوه پړوان نه کړاو.
- * سوال که ری شهرمن، گیرفانی به تاله.
- * کرپن فير ناکا، به لام فروشتن فير ده کا.
- * خاوه نی جیی گرم، خواردنه که ی سارده.
- * دل سوژی نامو، وه کو بازگه یه که له زیږ.
- * ده وله مه ند پرسیار له هیچ که س ناکات.
- * سه گه که ت داوای ته مه ن دريژي زورت بو ده کا.
- * تو که پاره ت نه بوو (مفلس) بووی پره زیلی سوودی چیه.
- * مال هیچ زهره ریکی نابی، ته نها دهر گای پشته وه نه بی.
- * پاستگو هه میشه زمانی ناسانه.
- * له کاتی تووړه بوونتا چاو نییه.
- * سیو له دووری داره که ی ناکه وی.

- * ئەگەر مردوۋەكان لە بىر نەكەين، فرمىسكى چاۋەكانمان وشك نابىتەوہ .
- * جل بە ئامانەت وەرگرتن گەرم ناكاتەوہ .
- * ئەوہى خويندن و نووسين بزانی، چوار چاۋى ھەيە .
- * ئەوہى ئامادە بوو، نيوہى شەپەكەى بردۆتەوہ .
- * ئامۆزگارى كردن لە دواى ناخۆشییەكە، وەكو دەرمانە پاش مردن .
- * چرا بۆ خەوتوو داناگیرسىنریت .
- * ئەوہى لەلات پەسەند نىيە لەسەر جۆگەلەى ئاو بينووسە .
- * ھىچ شتێك ئەوہندە زۆر ناگۆرێ تەنھا كاتى ئافرەت نەبى .
- * زمانى ئافرەت چەقۆى دوو دەمە .
- * وەسفى درۆزن، خۆشى بى ئەقلە .
- * لە دواى شەپ پالەوان زۆر دەبى .
- * جوانىكى بى ئەقل، وەكو گولێكە لە ناو قوردا .
- * ئەگەر درۆزن پاستى بلى، نەخۆش دەكەوى .
- * كەرە لەسەر كەرە، نابىتە چىشتخانە .

لە وتەكانى (سوید)

- * خواوەند رزقى ھەموو بالئەدەيەك دەدا، بەلام نایھاوئیتە ھێلانەكەيەوہ.
- * لە سەرەتاوہ باش دەستی پێبکە، لە کۆتاییەكەي مەترسە.
- * ئەگر بیروپا زۆر بوو، ئیش كەم دەبێتەوہ.
- * ئاسنەكەت بکوئە ھەتا گەر مە.
- * لە زستانا گورگ تێر بکە، لە ھاویندا دەتخوات.
- * زۆرتەین بەلاكانى خەلك لە خەلكەوہيە.
- * باش وایە ئازار بچێژى، نەك پاداشتى درۆ وەرگرى.
- * سامان كۆيلەي ژیرە، گەرەبى بى ئەقلە.
- * برسیتی زۆر شتت فێردەكا.
- * تاكە پێلاوێك بۆ ھىچ پێيەك نابى.
- * تەنانەت ژیرەكانیش دیارى لە پێ دەریان دەكا.
- * تینووہەكان لەسەر خۆيان ئاو دەخۆنەوہ.
- * چاوى نامۆ زۆر دەبینى.
- * وشەي نەرم و نیاں ئازارى نییە.
- * پرس بە پزیشك مەكە، پرس بە نەخۆش بکە.
- * مەرج نییە ئەوہى پشستی تێت كرد پادەكا.
- * ھەموو ھەلەيەك ئیعتزازی ھەيە.
- * ئەوہى چۆلەكەيەكى بەدەستەوہ بوو بەریدا، لەبەر چۆلەكەيەك بەسەردارەوہ، كەرە.
- * ئەوہى ویستی زۆرانبازی لەگەڵ گورگدا بكا، پێویستە نینۆكى ورچى ھەبێت.
- * ئەوہى لەبەر تۆ درۆ بكا، دزیشى بۆ دەكا.
- * ئەگەر ئاسمان ھەنگوین و ماسى باران، ھەژار كەوچكى دەست ناكەوێ.

- * ئەگەر قەرزەدەر مرد، خۆ ئەوانی تر نەمردوون.
- * ئەگەر تەماشای کردن بە چاوبەس بیت، دەس بەکار مەهێنە.
- * ئەگەر پیستی شیتر دەست نەکەوت، پیستی پێوی بەکار بهێنە.
- * بێ دەنگ بە، باشترە بێتی.
- * مڕۆڤەیی خۆی بە چاوخەلکی دەبینیت.
- * ئێمە ناتوانین ئەو بالەندە شوومانه نەیه‌ئین بە سەرماندا بفرین، بەلام دەتوانین نەیه‌ئین هێلانە لە بان سەرماندا دروست بکەن.
- * مردن گسکی خودایە.
- * ئاینی دەولەمەند سنووقەکیەتی.
- * کاتی گەرە دەخەوی، خزمەتکارەکان خەو دەبینن.
- * باشترین جیاکردنەوە بۆ قسە هاورده خەفەری شەیتان.
- * نانی خوراو زوو لەبەر دەچیتەو.
- * کۆشکی میر لە کشتییەکی نوح دەکا، لە ناویاندا جۆرەها ئازەلی تێدایە.
- * ئەوێ خەلکی ڕاودەنی ئیسراحتی نییە.
- * خۆشەویستی چەندەها پالەوانی دروست کردووە، هەرۆهە چەندەها هەلخەلەتاویش.
- * ماسی بچکۆلە ئاوات دەخوایێ بە نەهەنگ بیت.
- * دەولەمەند پێنج هەستی هەیه و هەزاریش شەش.
- * پیاویک بە بێ پارە و مال، وەک پاپۆپێک وایە بەبێ شرع.
- * بە پەلە لە بیری دەچیتەو، کە هەموو لە سەرە میکوته بوون.
- * باشترین قسە کردن و پاستترین، ئەوێ کە لەگەڵ خۆماندا دیالۆگ بکەین.
- * پیاوی ژیر، گوێی گەرەیه و زمانی کورتە.
- * هەموو سپییەک ئارد نیە.

- * شمشیری ژن له دهميايه تی.
- * شهيتان يه ك جار سر له دهولمه مند ده داو، دوو جار له هه ژار.
- * نه وهی كه هه ميشه ده يه وی بېكا، كه م جار نه وه ده كا، كه ده يه وی بېكا.
- * نه و ماله ی كه به دلی هه موو دروست بكری، به بی بان دهمینيته وه.
- * گه نه كان به كۆمه ل ده پۆن، نه وانه ی پيگه يشتون دوو دوو، پيره كان يه ك يه ك.
- * كاتی ده ریا هیمنه، كه شتيوانه كان هه موو باشن.
- * دهستی پر بی له پاره، باشتره له دوو دهس پر بی له پاستی.
- * به هیزترین بی هیز نه و كه سه يه كه بزانی بی هیزه.
- * نه و دیارییه ی كه درهنگ ده كات، خراب بووه.

له وته گانی (سويسرا)

- * هاوسى له پټوى زياتر چاودپرى دهكا.
- * تهنانهت ميروولهش سټېهرى ههيه.
- * باش وايه لال بيت نهك دروژن.
- * گورگى بى ددان، قهشمه رجاړى سهگه كانه.
- * دار كه يف خوڅ نابى به سټوه گانى.
- * چاو باوه پى به خوځيه تى، گوى به قسه ي خه لك باوه پ دهكا.
- * نهو ئيشه ي به زووترين كات ته واو ده بى، دوو ئيشه.
- * نهگه ر خه لكى مه دحى يه كيكيان كرد كه م كه س باوه پى پيده كا، نهگه ر زه ميان كرد هه مو كه س باوه پى پيده كا.
- * هر كاتى ميرووله بالى لى په يداوو، سه رى له ناو ده چى.
- * وړچ پاو ده كه ي، پيس ته كه ي مه فروشه.
- * نهو كه سه خيړى تيدا نيه، نهگه ر خيړى توى وه كو خيړى خوځى نه ويست.
- * پاش نان خواردن كه وچك سوودى چييه.
- * زمان خراب ترين پارچه گوشته له جيهاندا.
- * نهوه ي مالى هاوسيكه ي بله ريڼى، ماله كه ي خوځى لار ده بيته وه.
- * نهوه ي له هه له كه ي ناگه پيته وه، دوو جار هه له ي كردوه.
- * ناموژگاريى دهرمانيكى تاله، چه نده تاليه كه ي زياد بكا، سوودى زور ده بى.
- * دهم وچاوى به بزه نيوه ي ميواندارييه.
- * دوواى ناموژگارييه كه، به ختياړ ده بى.
- * پيش نهوه ي خواردن به ميوانه كه ت بده ي، به پووخوشى پيشوازي لى بكه.
- * هه ندى جار ده بى وا بلين، شيلم كاله كه.
- * نهگه ر ويستت له مروفيك تيېگه ي با قسه بكا.

- * نه گهر میوانی یه کټک بووی، چاوت بکهره وه و دهمت داخه.
- * نه گهر خوا گیانت لی نه سینئ، هیچ کهس ناتوانی لیت بسیئن.
- * وشه کورته بالایه، نمونه (امثال) میړده زمه یه.
- * نه وهی به پوژ نابریسکټه وه، به شه و ده بریسکټه وه.
- * پیویسته هه میسه پارچه نان به سه گی شه پ فروش بدهی.
- * قسه وهک میشه تگ وایه، هه نگوینی هه یه و ده رزیشی هه یه.
- * (گا) به شاخه کانی ده گیریت و پیاو به قسه و ژن به کراسه که ی.
- * نه و ژنه ی حه زی له جل شورینه، هیچی که م نییه ته نها ئاو نه بیت.

له وته گانی (سۆمال)

- * به يهك دهس گوريس با نادریت.
- * شهپر له نیتوان خیزاندا دووکه ل دهکا، به لام هه رگیز ناگر ناکاته وه.
- * (با) داری بچووک ناشکینێ.
- * بهختیاری هه موو خه لک، هه میشه تالیشی تیدا ده بی.
- * چاو ته ماشا دهکات، به لام نابات.
- * هیچ شتی له مائی مرؤف جوانتر نییه.
- * هه رگیز به ته مای پاره يهك مه به له گیرفانی یه کیکێ ترا بی.
- * هیچ کهس بزن له نه رزی پلنگ به خێو ناکات.
- * نه گه ر به ته نها برۆیت کێ پیشته ده که وێ.
- * نه وه ی سکی گه وره ی هه بوو، براده ری نابێ.
- * نه وی له گه ل سه گدا بخه وێ له گه ل کێچدا هه لده سی.
- * نه گه ر کراسه کو نه ته به که لک نه هات، کراسی تازه تیش نابێ.
- * حوشرمل (نعامه) ده فپێ ده لێ من حوشرم، نه گه ر شتی کیش هه لگرێ ده لێ:
- من چۆله که م.
- * نه سپ له برسا ده تۆپێ، نه گه ر ساییس زۆر بوو.
- * پیاو، نه وه ی له دوايدا ده مرێ دلێتی، به لام ژن زمانیتێ.
- * له شیر پزگارت بوو، ته ماع کردنی پاوی مه که.

له وتهکانی (چين)

- بیری پیس و بۆگه ن، دهگه نئ تاکو ده بیته ئیشی پیس و بۆگه ن.
- یه ک هه له یه ک دوور نییه، هه موو ژیان به زنجیره یه خه فته بکات.
- نه گه ر نه مړۆ کورته سال وانیه.
- به پرسیار مړۆ فیر ده بی.
- له و ماله ی مریشک ده وری که له شیر ده بینئ، به ره و خراپه ده پوات.
- له خه فته کانت رزگار به بیخه ره گیرفانه دراوه که ته وه.
- پیو یستی رپیشانده ریکی باشه.
- خۆشه ویستی رووه کیکی ماله هه موو رۆژئ پیو یستی به ئاودانه.
- ریوی خه وتوو، له خه ویدا مریشکه کان ده ژمیرئ.
- خواردنه وه دلۆپه وه رگره، زانیستیش که م که م.
- باشتیرین ئاوینه که خۆتی تیډا ده بینئ، ئیشه کانته.
- لیگه پئ با سه د گول بکریته وه.
- میش به ده می داخراوه وه ناروات.
- جوانی پیاو نه ده به که یه تی، جوانی ژنیش زیره کیه تی.
- میوانی رۆژانه، دزی چیشتخانه یه.
- رۆژیک به بی خه فته به سه ر به ره، نه و رۆژه رۆژیک هه میشه ییه.
- پاره قسه ی کرد هه موو شتی بیده نگ ده بی.
- خویندنه و به بی بیرکردنه وه، وه کو خواردنیک هه زم نه کریت وایه.
- پش نه وه ی داوا بکه یت وه زعی جیهان بگوریت، سی جار ته ماشای ماله که ت
- بکه.
- درۆ نه خۆشییه، راست گویی چاک بوونه وه یه.

- چۆن له سەر شاخ ناوهستی، رق و کینه له دلّی گهره دا ناوهستی.
- زۆر چار ژنان بپوکهی باشمان دهدهن، به لام ناهیلن جیبه جی بهکین.
- ماسیم مهدهری، به لام فیرم بکه چۆن راوی بکه م.
- دانه کانت دهرمه خه، نه و کاته نه بی که توانای قه پال گرتنت هیه.
- ژنان له قسه کردن ناوهستن، نه و کاته نه بی که دهگرین.
- زمانی ژنان شمشیریانه، له بهر نه وه هه میسه به کاری دههینن نه وه که ژهنگ بگری.

- هه موو گولیک میوهی نیه.
- هیچ زنی که دانی خیر به ژنیکی تر دا نانیت.
- زانست کانگایه، دواي هاوپیکه ی ده که ویت بو کوئ بپوات.
- نه وهی بتوانی تیر بهاوی، که واته به توندی رایکی شه.
- نه وی سوار پشتی پلنگ بوو، دوش داده میتنی چۆن دابه زئ.
- نه وی پیتی کم فیتر بکا باوکه تا کوتایی ژیانم.
- نه وی (با) بنیزئ زریان ده دوریت وه.
- نه وهی گوئ به سبهی نه دا، خه فته به رانگیری ده بی.
- مندا له که ت فیتر بکه له ژووری دانیشتن چۆن دابنیشی وژنه که ت له سهر سهرین.
- زێر مالی رهزیل نییه، رهزیل مالی زێره.
- نه وهی نان به سهگ نه دات به دز ده دات.
- هه رکاتی چیشته لیته رهکان دهستیان به بگره و بهرده کرد چیشته کان ده سوتین.

- حوکم به سهر نه سپه که مه ده به زینه که ی.
- نه گهر ماسیت به کوپه که ت دا یه که روژ بیده ری، نه گهر فیتری راوه ماسیت کرد، به دریزایی ته مه نی نانی بده ری.

- مه موو کاناکانی جیهان ناگاته ئافره تیکی داوین پاک.
- مۆمیکی بچوک داگیرسینه له وه باشتره نه فرهت له تاریکی بکهیت.
- به خشه نده له خاوه نه که ی ده کا.
- چۆن جۆگه له کان بۆ ده ریا ده پۆن، به خشه ندهش بۆ خاوه نی ده گه پیتته وه.
- له کاتی به ختیاریت داماو ه کانت به بیر بیتته وه.
- حه سوودی ده نکه قوم له چاویایه تی.
- ئاقل له سه ر بیروباوهری قسه ده کا، ژیر له سه ر ئیشه کانی، بازاریی له سه ر خواردنی.
- نه گه ر ئاسمان خورمای باران ده مت بکه ره وه.
- که وانه که ت ئاماده بکه، به لام تیره که ت دوواخه.
- به ئاگر زیپ تا قی ده کریتته وه و پیاویش به زیپ.
- ناتوانین مه له کانمان ببینین ن ته نها به چاوی خه لکی نه بی.
- به ئاسانی به مړۆڤ ده بین، به لام به گران به پیاو ده بین.
- تینوو خه و به ئاو وه ده بین.
- دوو زین به یه کجار له سه ر ئه سپ دانانریت.
- تفه نگ هه لمه گره بۆ نه وه ی په پوله یه ک بکوژی.
- نه و که سه ی مال بدزی دادطا ده کری، نه وه ی وولاتی بطری ده خفته ستر ته تخت.

له وتهکانی (فہرہ نسا)

- منالہ کانت به دلّت خوشیانت بوی، فیریانکه به دهستت.
- خور که ده رچوو مانگه شه و ئیشی نامیئی.
- نه گهر په ټيکت دايه دهستی کورپه که ت، لژمهی مه که نه گهر دهستی به سته وه.
- نه گهر له به د به ختی ده ترسی، به خته وه ریت دهست ناکه وی.
- قازانچ ناژی به بی خه ساره.
- له هاوسی کانت بپرسه نه وسا خانوو بکړه.
- پرس به خه لکی بکه و خوت کو تایی به ئیشه که بهینه.
- زور ئاسانه بیست سه گ تیر بکه ی نه ک دوو چاو.
- دوژمنی دوژمنه که م، دوستمه.
- ریوی وا تیده گا خه لکیش وه کو نه و مریشک ده خوا.
- خزمه تکاری نه مین، سامانی که بو نه و که سه ی له لایه تی.
- باش وایه دووای خه یت نه ک له بیرت بچی.
- له دروژن بگه پئی با درو بکا، تا کو دیته سه ر راست ووتن.
- تام مه نگوین له ده م نه خوشا تاله.
- چاوی کز چاوی تیژه.
- چاوی برسی دور ده بینی.
- بو ژن بگه پئی.
- ماسییه که وتی: شتی زورم پییه، به لام ده م پره له ناو.
- مه موو مروفتیک نه و داره ی خوش ده وی که سیبه ری بو بکا.
- جیی خه وتنت چون بوو وا ده خه ویت.
- سیویک نه گهر کال بوو مه ی بره، که گه یشت خوی ده که ویته خواره وه.
- له راست وتن جوانتر نیه.

- ھەژار ئەو كەسەيە داوى زياتر دەكا.
- كيسەي بەتال بازاري نيه.
- ژنان ھەفتا و ھەوت رايان ھەيە لە يەك كاتدا.
- ئەوى چاۋ نابىنى دل ئارەزووى لە سەر نيه.
- ئەوھى ھەمووان دەيلەين بېگومان ئەوھ راستە.
- پارىزەرى زيرەك ھاوسىيەكى خراپە.
- ئەوھى زۆرى ھەيە، يا فيلى لیت کردوھ، يا دەيەوى فيلت لى بكا.
- خەلك بەرد فرى نادا، تەنھا بە سەر ئەو دارە نەبى كە بەر دەگرى.
- رەحم كردن لە عەدالەت باشتەرە.
- دوو كەلەشیر بە ئاشتى دەژيان تا كو مريشكىك دەرکەوت.
- گوئى، ريگەيەكە بۆ دل.
- پياوان لە دلداريدا دەمرن، ژنان زيندوو دەبنەوھ.
- سەر بە ديواردا بدەين تەنھا سەر ئىشەمان توش دەبى.
- باوكى دەست رۆ كورپكى خەرج كەرى دەبى.
- ئەوھى ھەميشە كار دەكات تاجر نيه.
- پياو ھەميشە بۆ دلدارى يەكەم دەگەرپتەوھ.
- گرانى تەنھا لە ھەنگاوى يەكەم دايە.
- كچى جوان مارەبيەكەي لە ناوچەوانيدا.
- نەينى سى كەس، نەينى ھەمووانە.
- مەرج نيبە ھەموو راستيەك بوترى.
- ھىچ شتىك وەك ئيشى خىر زوو پير نابى.
- ناخۆشى لىقەومانى ھەندىك، خۆشى بە ھەندىكى تر دەدات.

- براده‌ریکی نزيك، له خه زووریکی دوور باشته.
- نه‌وهی به هه‌موکه‌س ده‌دا، نه‌وه به‌که‌س نادا.
- نه‌وهی به‌رداخ بشکیننی ده‌بی پاره‌که‌ی بدات.
- به‌توپیننی گورگ، ژيانی مه‌پ‌ناسووده‌یه.
- برسیټی، گورگ له دارستان دهرده‌کا.
- هه‌ژاری عه‌یب نیه.
- نه‌ژانی دایکی هه‌موو خراپه‌یه‌که.
- نه‌وی هیه نازانی گومانیش له هیه ناکات.
- پیویسته باده‌م بشکیننی تا ناوه‌که‌ی بخوی.
- نیسراحت کردن دز دروست ده‌کا.
- ته‌نهایی باشته له هاورپی خراپ.
- پیریټی دۆزه‌خی ژنه.
- پوشیټ له دواي پوشیټ، پاساری هیلانه‌که‌ی دروست ده‌کات.
- پیاو‌که لاواز بو ژن به‌هیز ده‌بی.
- هیه دهرمانیټ نیه دژی مردن.
- سکی به‌تال گوټچکه‌ی نیه.
- که‌میټ باشته له‌وه‌ی هیه نه‌بی.
- قسه‌پیټدان ناسانتره له‌ئیش.
- نه‌گه‌ر هیزمان هه‌بوو، جیگه‌ی نه‌قل نیه.
- نه‌وه‌ی پاشا ده‌یه‌ویټ، یاساش ده‌یه‌ویټ.
- پیویسته پیټش نه‌وه‌ی قسه‌بکه‌ی، حه‌وت جار زمانت بجولیننی.
- ریټکه‌وتنیټکی خراپ بگه‌ و به‌رده‌یه‌کی دوورو دریژ دروست ده‌کات.
- پشت به‌که‌ره‌که‌ت به‌سته له نه‌سپی هواسیټکه‌ت باشته.

- يارمه تی خۆت بده خوا يارمه تیت دهدا.
- خۆشه ویستی دلداري چرکەيه، به لام رهش بينی خۆشه ویستی به دريژايی ته مه نه.
- کاتی برسیتي له ده رگات دهدا، خۆشه ویستی له په نجه ره که وه دهرده چی.
- راستی له ده می مندا له وه دهرده چی.
- بۆشایی مه پۆ ئە گهر بانگ نه کراوی.
- گوێ نه دانیکي که م و بچوک، ئازاریکی زۆر دروست ده کات.
- هه وه له ده ست پیکردنیکي باش، کۆتاییه کی باشی ده بی.
- بگره و به رده نییه له زهوق وله ره نگدا.
- ئەوی له مندا لئیه وه فیڤی دبین، تا مردن له بیرمان ناچی.
- په له په ل سوودی نیه گرنگ ئە وه یه له کاتی خۆیدا بروی.

له وته کانی (که نه دا)

- دوو کهس په ک ئیشیان هه بیټ هه رگیز ریڅ ناکه ون.
- ژور ئاواز له سهر که مانیکي کون لیده دریت.
- نه وهی خه لکی دهیکا توش بیکه، نه و کاته خه لکی به باشی باست ده که ن.
- مندال و بیته قل هه میشه راست گون.
- نه وهی زانا بیټ له موجه له کردندا، زیره که ده بیټ له هه لڅه له تاندا.
- دره وی خراپ هه رگیز داسی باشی نه دیوه.
- گیای خراپ زوو ده پوی.
- نه گهر به رد له جه په ی دا، یا جه په له به دی دا، ئیشه که له هه ردوو حاله ته که دا خراپه بؤ جه په که.
- جنیو وه کو مریشکه بؤ جی خوی ده که ریته وه.
- شووره ی باش هاوسییه کی باش دروست ده کات.
- ناوداریتی باش زوو له ناو ده چی، له وهی که په یدا ده بی.
- میوانیکی هه میشه یی، سیبه ریکی قورسه.
- ئاشه کانی خوا له سهر خوی ده هاری.
- که می به رده وام جزدان پر پاره ده کات.
- هه موو پشيله یه که له تاریکیدا ره شه.
- هه موو نه سپیڅ وا هه ست ده کا، نه و باره ی رایده کیشی گرانه.
- ماله که ت هه سووتینه له بهر نه وهی مشکه که ده ربکه ی.
- تا ئازارت پی نه گه یشته هاوار مه که.
- ناتوانی سه گی پیر فیژ فیلی تازه بکه ی.
- نه وهی له کونی ده رگا کول بگری، دوور نییه توشی شتی بی پی رازی نه بی.
- نه وهی ده ست به قیره وه بدات ده ستی پیس ده بیټ.

له وته کانی (ماليزيا)

- نه وهی له جزدانه کهیدا پارهی نه بوو، بازمانی وه کو ئاوریشم بڼی.
- په کټک مه له یه ک بکا واده زانی هم موکه سیی باسی نه وه له یه ده کهن.
- شاری گه وره جیاوازییه کی گه وره یه.
- نوکته ی ده وله مند مه میشه پیکه نینه.
- نه وانه ی یارمه تی خوځیان ددهن خواش یارمه تیان ددهات.
- نه گه ر ناتوانی بزه ت مه بڼی له کڅگادا مه به فروشیار.
- باوکی به رهم چرایه بڼ نه وه کان.
- نه گه ر شه پ وازی لیټ نه مینا وازی لی بیتنه.
- ژیان نرخ ی له مردنه وه وهرده گری.
- خوځین به خوځین ناشوردریټ، به لکو به ئاو ده شوردریټ.
- نه گه ر براکان به یه که وه ئیش بکه ن، کیوه کان به زیږ ده بن.
- به خشین له گه ل بزه دا دوو جار به خشینه.
- له نرخدا فیټلی لی کردم به لام له قوماشه که دا ناتوانی.
- هم مو ه وریکی رهش ناوه وه ی سپییه.
- زمان له بهر نه وه ی نهرمه به رگری ده کا، دانیش له بهر نه وه ی ره قه ده شکي.
- نه وه ی مه ولده دا توله وهرگری له بهر ئیهانه یه کی بچوک، توشی ئیهانه یه کی گه وره تر ده بڼی.
- حه سوود هم مو شتیټک ده بیني له لایه نی خه لکه وه به باشی بزانی به لام له لای خوځیه وه به پره شی.
- نه رزه که بکټله نامووست ده پارزی.
- تفهنگی بڼی فیشه ک دوو که س ده ترسیټی.
- شیر ی مردوو ده دوشی.

- بی‌وه‌ژن ماینیکه سواره‌که‌ی به‌سه‌ر ئه‌رز خستووه.
- له‌روژی ته‌نگانه‌داو ناخۆشیدا شیر تاله‌.
- داره‌چه‌نده‌ ره‌گه‌کانی زۆری و به‌هیزیت، زریان ده‌یجولینێ.
- له‌کوی ده‌ریا هه‌بوو، قورسان (القرصان) هه‌یه‌.
- له‌هه‌ر جی‌گایه‌ک شه‌کر هه‌بوو، می‌رووله‌ هه‌یه‌.
- پالتوی که‌س له‌به‌ر مه‌که‌، بۆ پی‌وه‌ری له‌شت.
- له‌خه‌لکیه‌وه‌ خراپه‌ی خۆمان ده‌زانین.

له وته کانی (نه یجیریا)

- نه گهر سهگ برسی بوو چاو چوڼ ده خه وئ.
- کهړ نه گهر گوئی له دهنگی هوره تریشقه نه بی، به لام تنوکی باران ده بینئ.
- نه گهر به لئنیان دایتی بۆ دیاریه ک، مه پۆ بۆ وه رگرگرتنی به جانتایه کی که وړه وه.
- نه وی له دایک بوو به سکه خشکی پړوات، ناتوانی بفرئ.
- کونترین دار، خوشترین میوه ت ده داتی.
- مروؤ به زیره کی له دایک نابی، به زیره ک ده بیت نه گهر گوئ له ناموزگاری خه لکی

بگریټ

- نه و که لایانه ی که له دار ده که ون، بۆ داره که ناگه پښه وه.
  - ده توانی په له یه ک له له شتا بشاریته وه، به لام ناتوانی عه یییک له ره وشتا
- بشاریته وه.

- ته نانه ت نه گهر مه یمون پیست ئاسکی له بهر کرد به مه یمونی ده مریت.
  - میوانی ژیر چاوی ده کاته وه نه ک ده می.
  - زه مان وه کو پاساریه، به ده ست نه یگری ده فپی.
  - شتی دزراو خوشی به دل نادات.
  - شه ی تانیکی ناسراو، له قه شه یه کی نه ناسراو باشتره.
  - یه ک فلس به که س مه ده، نه گهر نه یزانی چونی خه رج ده کا.
  - گران نییه توش وه کو خه لکی بکه ی، چونکه خوا توشی وه کو نه وان
- خولقاندوه.

- هر کاتی بینیت سهگ ده وله مه نده، پیی بلئ شیر ی که وړه م.
- له به له میکی یه کی ترا بوویت، گزانی به دلی خاوه نه که ی بلئ.
- نه وی مار پیوه ی بدا له کر میش ده ترسی.
- نه وه ی بۆ مالی پویش ت، پیویسته عه ییه کانی له بهر ده رگا به جی به یلایت.

- کي زوو به کانيه که گه ښت، ټاوي پاک ده خواته وه.
- قه له رهش حه ز له هه نجير ده کات، به لام خوي ماندوو ناکات به ناشتني.
- ټه وي ټيشيک ده زاني، قه لايه کي هه يه.
- ټيکه (پارو) له ناو به ردا ده رده کا.

له وته کانی (هند)

- مه موو پوژيک چاوت به دوو که سه وه بيت، ژنه که ت و قفلی ده رگا که ت.
- دواترين شت مروؤ وونی ده کا هیوايه .
- نه گهر کوپه که ت بالا کورت بوو، با هه نگاوئ پيشت بکه وئ.
- زور گوئ بگره و که م قسه بکه .
- نه گهر به سوالگر هيچت نه دا، هيچ شتيکی مه دره .
- دوو که س به تزی ووت کوپري، هه ردوو چاوت بنوقينه .
- ته ماشاکه ري دوور، دووره له خه تهر.
- ته ماع نه ما به ختيار ده بی.
- ريوی به ريوی راو ده کري.
- جوانه مروؤ له پيناو نيشتما نه که يدا بمرئ. به لام جوانترين نه وه يه له پيناويدا
بژی.
- ته نانه ت هه تاو (خور) په له ی تيدايه .
- ته نانه ت له ناو قوردا زير بريقه ی هه يه .
- ناگادار بوونی زور، سه ر له ترسناک رزگار ده کا .
- ناگاداري نه و ده رگايانه به که کليليان زوره .
- باش وایه به که وچکی شکاو خواردن بخوی، نه وه ک چاوه پيی که وچکی ساغ
بکه يت.
- له نيوه ی ريگا بکه پيسته وه باشته ره له وه ی ريگا ون بکه يت.
- سرکه ی پاک تامی خوشتره له هه نگوينی ترشاو.
- که له شير سوود له براده ري ريوی وه رناگری.
- دوور نيه نه گهر وتت فيليکم کوشتووه، به لام راست ناکه يت نه گهر وتت له سه ر
شانم هه لم گرتووه .

- چاو په نجره ريه له وټوه ته ماشاي دل دهكا.
- نيش كردن وهسفي خوي دهكا.
- كتيبى باش براده رى باشه.
- ته مه ل، ته نانه ت له نيسراحه تيش ماندووه.
- هيچ شتيك وهكو زه مان نيه له ټوله سندنه وه.
- نه وهى وهسفي رابردو دهكا ، زه مى نىستا دهكا.
- نه وهى به چاوى خه لكى ته ماشا بكا، هه لڅه له تاوه.
- نه وهى دهرزييه ك بدزى بزماريكيش دهنزى.
- پيوسته وه لامى شهيتان وهك شهيتان بدهيته وه.
- نه خوي و نه ناموزگارى پيشكهش مه كه نه گره داوات لي نه كرا.
- دوپشك له ناگر دهرېكه ي پيټه وه ددها.
- نه وي به ريگاي راستا بروا وون نابى.
- خوا يه كه و به لام ناوى زوره.
- به گوږه ي هه موو دايكيك، خوږ بؤ منداله كه ي نه و ددره وشيټه وه.
- هه موو شتيك ده كړدى، ته نها دايك و باوك نه بى.
- له يه ك خشان ثافره ت و مراوى لوس دهكا.
- دهوله مهندي ره زيل بؤ دزو پادشاكان دهكه پيټه وه.
- ژن دهرگاي سهره كييه بؤ دوزه خ.
- هه ركه سى فووى له شه پيوور كرد مه رج نيه راوچى بيت.

له وته کانی (هوله ندا)

- نه گه ر پشيله ت به ند کرد به شیر ده بیټ.
- زمانت گریږ بده نه گینا، گریږ ده دریږی.
- درو قاجی کورته، پاشان براده ره که ت پیښی ده که وی.
- رزگار بوونت له پیلاوی کون ناسانه، به لام ره وشتی کون زه حمه ته.
- گه پانه به په له باشته، له سه رکه وتن لیدان.
- خوښه ویستی براده ریکه ناگری تی به ربووه.
- ته نانه ت پیلاوی تازه ش کون ده بی.
- هاو پیتی، ریگا کورت ده کاته وه.
- ژن مینان پیویسته، دوهم جار بی نه قلییه، سییه م جار شیتیه.
- بچکوله به دریږایی زه مان گه وره ده بی.
- نه وی چاوی له زیږ بیټ، چاوی له دهس ده دات.
- نه وهی دیارییه کی به دهسته وه بوو، ده رگا ده بینی کراوه یه.
- نه وهی چاکه ی هیه، خراپه شی هیه.
- باشته رین ناسنگه ر جارو بار له په نجه ی خو ی ده دا.
- ریوی که پیر بوو، قه له په ش تووکه کانی لیده کاته وه.
- خه سوو له بیرى چووه، روژیک خو شی بووک بووه.
- کاتی باران وه ستایه وه، چه ترمان له بیر نه چی.

لە وتەكانى (يابان)

- ھەوت سال بگەپ ئوسا باور بکە.
- ئەگەر کوپىر دەستى کوپىرکى كەى گرت، بى گومان ھەردووكيان پىكەوھ دەكەونە چالەوھ.
- درۆ دەپوا بەلام بە يەك قاچ.
- كىلگەى گەرە وەسف بکە، كىلگەىەك بچوك دروست بکە.
- رۆژان سجيلاى تەمەنە، سجيلا تەكان بە باشتىن ئىش پىر بکەرەوھ.
- دورى جوانى بە دىمەن دەدا.
- گەش بىن بە باشتىن شت، بەلام نامادەش بە بۆ خراپى.
- ميوھى گەبىو چاوپىر ئوھ ناکا سبەى بىكەيتەوھ.
- ھەموو لە پاش چاك بوونەوھ پزىشكە.
- جوان ئەوھىە کردارەكانى جوان بىت.
- تەنانت گەرەكان، گەرەيان ھەيە، ئەویش خواپە.
- ھەوالى خراپ بە پەلە بلادەبىتەوھ.
- دونيا مامۇستايەكى راستە، بەلام كرىكەى زۆرە.
- ئەو دارەى بەر ئەگرى بەردى تىناگرى.
- سالى بىر بکەرەوھ، لە چرکەيەدا قسە بکە.
- چەند دلۆپە يەكى ئاوى كەم، دور نىيە جۆگەلەيەك دروست بکات.
- ھەرەشە مەدە، بەوھى كە نەتوانى جىيەجىي بکەى.
- (با) چىي، بە چيا دەكا.
- ئەوھى ژنى ھىنابى خەفەتى زۆرە، گەنجىش زياتر.
- ئەوى لە خوارەوھ بىت لە كەوتن ناترسى.
- ئەوھى (بندى) بخوات، دەبى تۆكلەكەى بشكىنى.

- ژنان پياوان دهناسن، به لام كهس ژنان ناناسي، تهنه ژن ژن دهناسي.
- هلبژاردني تاوازي نابي، تهنه نه و كه سانه نه بي كه پاره به كه مان ژهن دهن.
- نه سپ له مالي دهوله مهنه بکړه و ژنيش و له مالي هه ژار بهينه.
- خوښه ويستي گالته ي به وه ستاي قفل دروست كړ ديت.
- هيچ سوودي نيه، دهس به گيرفاني به تال بخيت.
- نه گره له سهر چاوه ي تاوي (بوستين) ده گه پي، به تنوكه له سهر قه وزه ده يوزيته وه.
- كاري نه كرده ي راست بوه ستيت، نه گره جار جار نه چه ميته وه.
- كاتي باران وه ستايه وه، چه تريان له بير ده چيته وه.
- وه سف كړدن سهره تاي جنيودانته.
- به ختياري ته ندروستيه كي باشه، بير كړدنه وه يه كي خراپه.
- گه وره ترين شاخ پي له ناو شيودايه.
- نه و نيشه ي به سهره تا دهر ي، له پريك سوكتره، به لام له شاخي قورس تره.
- ژني ناشرين له ژن دهرسي.
- گوله كان زورن، ميوه كان كه من.
- ژيره كان هه ندي جار ده چه مينه وه، وه كو تاو.

لە وتەكانى (يۇنان)

- لە پرسیار کردنى حوکم بدە نەك لە وەلامەكەى.
- ئەگەر ئاوت لە گەل خۆلدا تىكەل کرد، هیچ شتىك نادۆزىتە وە بىخۆیتە وە.
- ئەگەر ناتەوئ پەنجەت بېرىتە وە، پەنجەت لە بەردەم داس دامەنى.
- بەرز ترين پلەى بى ئەقلى، ئەو وەى وە باور بکەى كە ئاقلی.
- ئەگەر بە قسەى دایکت نەكەى، بە قسەى باو وە ژنت دەكەى.
- سەك پر بوو حەزى لە ئیش نیه.
- هیلکەى پيس لە مریشكى نەخۆشە وەى.
- ئەگەر هەموو شتىك بگرى هەموو شتىكت لە دەست دەچى.
- برسیتی هیچ شتىك لە يەك ناکاتە وە.
- تەنانتە دەرگای بەردین ژیر دەیکاتە وە.
- لە کوئ هەنگ نەبى لەوئ هەنگوین نیه.
- گورگ تاوان بارە، ئەگەر تاوان بار بى يان نا.
- بى بەخت ئەو كەسەى بە هیوا بڑى.
- هەنگوینی زۆر تالە.
- جارو بار لە ناو قوردا مروارى دەدۆزیتە وە.
- برادەریەك رووى هەى، درۆزن هەزار رووى هەى.
- جیاوازی جییه لە نیوان برادەریكتا كە ئازارت دەداو لە نیوان دوژمنیكتا.
- ئەو وەى برسى بوو رىگای لى مەگرە.
- دادوهر خۆى بە هەلە نازانى مادام لە حوکم دایە.
- ژن یا دەبى حوکم بکا يان دەبى خزمەت بکرى.
- لە نینۆكەكانى، شىر دەناسرى.
- كورسى پيشە وەى كە شتى ترسناكە.

- نه فسی خۆت دوور نییه گه وره ترین دوژمنت و خیر بیټ بۆ براده ره کانت.
- چاوئ سوور بوو ئاوسا، رووناکی سوودی بۆی نییه.
- ئه وهی ئازارمان بدات لئی خۆش ده بین، به لام له بیرمان ناجیته وه.
- هیوا، خواردنی دوور خراوه کانه.
- دهستیك دهسته که ی تر ده شوا، ههردوو دهسته که دم وچاو ده شۆن.
- ئه و خهفته ی هۆی ئازاری یه کئ تره، لایه لایه یه.
- بهشی خراپ، ئه وه زۆره.
- هه سوودی له وه باشتره خه لکی دلی پیت بسوتئ.
- شیره که له قهفه سدایه، به لام نابیته کۆیله ی ئه وهی که خواردنی ده داتئ.
- زانیینی گوئ گرتن، هونه ره.
- پاکی نیوه ی ده ولّه مه ندیه.
- خۆت بناسه شتیکی چاکه، یه کئکی که بناسی باستر.
- ریش، به فیهله سوفت ناکات.
- زۆر بخهوی، ماندوو ده بی.
- ژن ئازاریکی هه میشه ییه.
- له لیوی ئافره ته وه قسه ی چاک ده رده چی.
- قسه ی زۆر به لگه ی هه ژاریه.
- ئه وه ی باوه پ به ئافره ت ده کا، باوه پ به دزده کا.
- قسه، دیوار دروست ناکات.
- هه ر مۆم کوزایه وه، هه موو ژنان باویشک ده دن.
- سروشت دوو گوئ و یه ک زمانی داوه پیمان، بۆ زیاتر بیستن و که متر قسه کردن.
- خوا له گه لّ ئه و که سه دایه که ئیش ده کات.

- سەرکەوتن جوانه، له وه جوانتر، بزانی چۆن به کارى بپنى.
- كه چەلّ به شه پقه كه يه وه ده نازى شىتيش به هيزى.
- ژن به بى مىرد نه سپىكه به بى لغاو.
- روداوىك ناخوشى گشتى بيت، به ئاسانى خەلكى ئەو ناخوشىيه هەلەه گرن.
- ئەرز كىلان له ولاته كه تدا باشته له پاره ژماردن له هەندەران.

لە وتەكانى (عەرەب)

- نيوەپۇ دەيخۇم، پېش ئەو دەى ئەو ئىوارە بمخوات.
- كرىى بەرگ دوورو لە لای خۆيەتى.
- ئىمە دوو بووين سىيەم لە كۆى وە ھات.
- ئىشيان بە يھودىيەك كەوت، ووتى: ئەمپۇ چەژنمانە.
- ئىمە كوپى ئەمپۆين.
- ئەمپۇ زىندووم بکەرەوہ سبەى بکۆژە.
- وەرگرتن خۆشە پىوان ناخۆشە.
- لە شارەزا بېرسە لە پزىشك مەبرسە.
- فرپى بدە سەريان، ئەگەر قسەمەتت بى ناپوات.
- لىرەوہ گۆى بگرە، لە گۆى يەكەى ترەوہ دەرى بکە.
- ھاوسىكەت پېش خانۆكەت بکەرە.
- لە كى بېرسەم، ھەموو خەلكى برىندارن.
- سەبر بکە لە سەر ھاوسى خراپەكەت، يا بار دەكاو دەپوا يا تووش بەلایەك دەبى
- وتۆش رزگار دەبى.
- ئەوانەى ئاقلن، بە ئاسوودەيى دەژين.
- ئەسلى شەر لە كارى خىرەوہيە.
- ئىشەكەم بە دەستى خۆم دەكەم، بە سەگ نالیم گەرەم.
- كۆيرى بە كۆيرىكى ووت: بەرداخى كۆير تالە، كۆيرەكەى كە ووتى: دەقە
- (نص) كەى لای منە.
- كۆير دەلى: بە چاوى خۆم بىنیم.
- نھینى خۆت بپارىژە ھەموو شتىك دەپارىزى.
- بە پارە كچى باشا بووكتە.

- نه مريشكى قه له وم بدهرئ، نه خه فتم بدهرئ شه و نه خه وم.
  - تاجر كه ئيفلاسى كرد دهفته رى كۆن دهگه پړئ.
  - له پشيله بدهى چړنووكت لى دهگرئ.
  - دؤرخ باوه شىنى تىدانىيه.
  - مېردى دووژنه هه موو شه وئ زاوايه.
  - هه ست به زهره ر كردن كرد قازانجه.
  - قالونجه يه ك، به چكه كه لى له سهر ديواريك بينى، ووتى ئه وه مرواريه.
  - نهينى له نيوان دوو كه سدا له ناو دؤلابدايه، له نيوان سى كه سدا ده رگاي
- كرده وه ده رچوو.
- زيره ك به ده ست خوى ئيشه كانى دهكا، ته مه ئيش داوا له هاوسى كه لى دهكا،
  - ئيشه كه لى بؤ جيبه جى بكات.
  - ئه وى داواى سامان و مال دهكا و نييه تى، وه كو ئه وه وايه داواى ئاو له بير بكا.
  - ليدانى مردوو حه رامه.
  - دوو پشك خوشكى ماره.
  - جه رنى بچكؤله پيش جه رنى گوره.
  - ده و له مه ندرپكى به ده ستيا چوو ووتيان: خه تهره، هه ژار مار پتوه لى دا ووتيان:
  - بيدهنك به ئه وه چيه.
  - گسك و قابقاب بوونه گه و ره لى ئيمه.
  - نزيكى ئاسنگه ر بيت پرشنگى ئاگرت بهر ده كه وئ.
  - مه پى سهر بر او پيسته كه لى ليكه يته وه ئازارى نادات.
  - ئه وى له تاريكيدا سه ما دهكا، كى هه ستى پى دهكا.
  - كه چه له و شانە لى هه لگرتووه.
  - عه ره بى به دو، پاش چل سال تۆله وهرده گرئ ده لى: په له م كرد.

- کوونی ده رزی هیچ ناگریت ته نها ده زوو نه بیټ.
- روژوو بگره و نوژیکه، رزقت له سر خوا.
- ژنه که م له گه لمدایټ، هه موو جیهان به په نجه م ده سوړینم.
- پاش خراپ بوونی به سره حه سره ت سوودی چیه.
- که فالت کردن، یه که م یان پیاو ته یه، دوه میان په شیمانیه، سینه میان غه رامه یه.
- نه وه ی هاته مال که ت پیویسته خزمه تیان بکه یت.
- جگره کیشان له سره تاوه (بسم الله) ی لی نا که ی، له کوتايشدا (الحمد لله) ی لی ده که ی.
- دیواری نزم هه موو که س به سریدا باز ده دا.
- نه ی نه و که سه ی له سه فەر هاتیته وه، نه گه ر به ردیکیش بوو بیهینه.
- روژوو به بی نوژ، وه کو شوان وایه به بی دار.
- هاوسی که ت حه جی کرد، ده رگای مال که ت براژینه وه.
- نه گه ر گه وره بوویت، له که س زولم مه که.
- گوژیه ک ناو، ناگریک نا کوژینیته وه.
- من میر و تو میر، کی که ره که لی بخوړی.
- نه گه ر فیل مرد، نیسکه که ی به په یکه ر ده که ن.
- نه وه ی له برایه کی بی عیب بگهړی، به بی برا ده مینی.
- ته ماع کاری زه ره زو سوودی نیه.
- نه وی گورگ نه بی گورگ ده یخوا.
- ره خنه، سابوونی دلّه.

له وته کانی (نه رمنی)

- خزمه کاری ره زیل ده وله مهند ده بی.
- نه و که سه ی بخنکی، به پوشی کدا خوی هه لده واسی.
- کپین و فروشتن، باوکیان ناناسن.
- ئاکاری باش خوی رازاندوه ته وه به مرواری.
- ئاره زوو نه و زهرگه شه زی پینه یه له ژياندا.
- ئاگر بهر بوون به تف ناکوژیتته وه.
- دهنگی گه له دهنگی توپ به هیتره.
- ته نهایی ته نها بۆ خواجه.
- سه گه کان له گه له یه کدا شه پ ده کهن، به لام به رامبه ر به گورگ یه کده گرن.
- گورگ هیترش ده باته سه ر نه و سه گه ی که ناوه پی.
- یاسا بۆ ده وله مهند دانراوه و سزاش بۆ هه ژار.
- سامان، سامان راده کیچی.
- سامان پی به شه له کان ده دات و جوانی به ناشرینه کان و فرمی سک گرنگ نیه.
- هه موو که س دار دینی بۆ ژیر قازانه که ی.
- خوا له به رزای، سامان له نه رز.
- براده ری بیاریزه، نه گه ر له ناو ئاگریش بیت.
- نه وه ی ریژی خوی نه گری، ریژی ناگری.
- مشک، هه ر مشکی ده بی.
- نه وه ی خوی به گه وره بزانی، سه گ ده یخوا.
- جولانه وه به ره که ته.
- مندا ل میوه ی دله.
- هه موو خۆریک ئاوا بوونی هه یه.

- گله یی کردن له برا، له وه باشته وونی بکه ی.
- هندی برا هیه له دایک تو نه بووه.
- له پیاوی که ر بترسه نه گهر شمشیری به دهسته وه بوو.
- گهره ی میلله تیک خزمه تکاریانه.
- خوشه ویستت بۆ شتیک کوپرو که پرت ده کا.
- نه مړو مه یه سبه ی ئیشه.
- بیده نگی برای ره زابوونه.
- نازاد نازاده هه رچه نده زهره ی کردبی.
- هاوسی که م فروشت به لام خانو که م نه فروشت.
- ژن، وه کومانگ وایه، جاری رهنگی زیوه جاری رهنگی زیپ.
- چیشته خانه ی بچوک، مالئیکی گهره دروست ده کات.
- ژنه که ت به چاوی پیر هه لبرژیره و نه سپه که ت به چاوی گه نجیک.
- نه گهر سینگم ته نگ بوو، چی سوودی هیه به گهره یی جیهان.
- دزه که له یه ک دزی زیاتری نه کردووه، مال دزراو سه د دزی کردووه.
- دوور نییه دایک سزای مندا له که ی بدات و لئی بدات، به لام نه وه نه ی پیناچی زور ماچی ده کات.
- ههر له و گوله می شه هه نگ، هه نگوین دروست ده کات و ماریش ژه ههر.
- گولی شاخه کان جیگای خو یان جینا هیلن بۆ گه لی باخجه کان.
- به ردی لوس له سه ر نه رز نامی نی.
- هه تیوو فیتری گریان مه که.
- نه وی دپک بنیژی، تری ده ست ناکه وی.
- سه خاوه ت عه یبه کان داده پو شتی.
- هه موو بالنده یه ک به گویره ی رهنگی خو ی ده بی.

- ھەندى شەپ لە ھەندى شەپ باشتەرە.
- ئاگادارى ئەو كەسە بە چاكەت لە گەلیدا كردووە.
- لیدانى زمان وەكو لیدانى رمە.
- خۆشتىن شت بۆ مەوۆ ئەو یە كەلێ قەدەغە دەكەرى.
- ھەلە خواردنى نارەحەتە.

لە وتەكانى (ئەفرىقى)

- ئەو ەى لەشى باش بىت، بۇ پزىشك ناگەپى.
- بزن لە كوى بەسترايەو ە دەبى لە وى بلەو ەپى.
- ئەو ەى سەرى مار بېرى لە شەكەى وەكو پەت دەبى.
- مەپى ەزار قەلەو نابى.
- ژىر بە كراسەكى ناناسرى بەلكو بە پىشەكانى.
- ئەو ەى ەمىشە دەيلى كەچى نايكات.
- قسەى زۆر كوى كەپ دەكات.
- جىگەى قەمچى دەپواو نامىنى، بەلام ئاساوارى جنىو دەمىنى.
- لە ەموو ولاتان برىسى تر، وورگى مرقە.
- ئەو چۆلەكەيەى زۆر دەخوینى، نازانى ەیلانەكەى دروست بكا.
- ناوى مندال پىش لە دايك بوونى مەنى.
- كە پىر بووين، ئەو دارەى لە گەنجىمادا كۆمان كردهو، ئىستاكە خۆمانى پى
- گەرم دەكەينەو.
- ئىش بكە وەكو كۆيلە، بخۆ وەكو پىاوى گەورە.
- ئەو ەى لە خوا بترسى، لە مرقە ناترسى.
- خوين بە ئاو نابى.
- خۆشەويست گرانه، مردن گرانترە.
- ئەو ەى پالبداتە دارىكى گەورەو، خوى ەمىشە لە سىبەرىدا دەبى.

له وته‌گانی (نه‌نتيليه)

- نه‌گه‌ر ده‌بينی مراوی چی ده‌خوا، هه‌رگيز گۆشتيت نه‌ده‌خوارد.
- چه‌نده دار نازاری هه‌يه، بزماریش نه‌وه‌نده.
- ده‌ريا خۆی هه‌لناکيشی له به‌ر نه‌وه‌ی ناوه‌که‌ی شویره.
- ماسيه‌که‌ی بچووکت هه‌بی باشتره له که‌له‌شیرکی حه‌به‌شی قه‌له‌و له لای یه‌کیکی که.
- پيش نه‌وه‌ی ده‌نکه شخاته‌که‌ت بکوژينيته‌وه، بزانه مۆمه‌که‌ت داگیرساوه.
- نه‌گه‌ر پشيله نه‌بوو، مشکان نا‌هه‌نگیکی سه‌ما داده‌مه‌رزینن.
- ده‌توانی به زۆر که‌ر له ناو بپه‌رینيته‌وه، به‌لام ناتوانی به زۆر ناوی بده‌يتی.

لە وتەكانى (ئۆزلەندە)

- ھەور نەبووايە، خۆشى خۆرمان نەدەزانى.
- شىزىك لە بەر دەمتا باشتەرە لە سەگىكى خايەن لە پىشتەو.
- ھىلانەى بچووك لە ھى گەورە باشتەرە.
- مردن ھەرگىز دووا ناكەوئ.
- مانگا بگە كۆشكىكەو، بەرەو تەويلە رادەكا.
- خۆشەويستىت بە ژنەكەت بدە، نەنئيش بە دايك و باوكت.
- ئاگرىكى ھىمنى و لە سەر خۆ گەرمەت دەكاتەو، باشتەرە لە ئاگرىكى گەورە و بەھىز بتسوتىنى.
- سى شت، ھەرگىز دەست ناكەون، شىعروتن، پياوھتى، دەنگى خۆش.
- مريشكى پەش، ھىلكەى سېپى دەكا.
- ھەموو سەگىك لە بەردەم مالەكەيدا ئازايە.
- دەولەمەند كات دەكوژى، كاتيش ھەزار دەكوژى.
- بىزى بىزە ئەگەر ئاورىشم لە بەركا.
- سكى برسى بارىكى قورس ھەلدەگرى.
- ئىشيك بەبى پارە پياو تەمەل دەكات.
- قەرزى كۆن ياشترە لە پق و كىنەى كۆن.

له وته گانی (باسيکه) ^(۱)

- پټويسته ده زووک له ده رزييه که دريژتريټ.
- ده رزي کراسي هه مووان ده دورئ خوي رووته.
- ديارى به رد ورد و خاش ده کات.
- هيوا سه برى نابوته کانه.
- هيژش بردن به زه ره ره وه، نيوهى سه رکه وتنه.
- کيو پټويستی به کيو نييه، مروڤ پټويست به مروڤه.
- نه وهى تف له ناسمان بکا بو دم چاوى ده گريته وه.
- نه گه نهينى له سئ گويچکه تيپه پيى، بلاو ده بيتته وه.
- غورورى په ره ده سينئ، به لام به رناگرئ.
- باوه ژن تاله نه گه ر هه نگوين بيت.
- نه و دم و چاوهى هه رگيز پيناکني، نه مه شاهيدى دليکى خراپه.
- نه و ده وله مهندهى ده ژى و براده رى نييه، وه کو نه و پياويه که سه فەر ده کاو خه وتبئ له ليوارى که وتنيک.
- له پاش چاک بوونه وه هه موو نه خوشيک پزيشکه.
- نه گه ر خوي نه بوو بو چيشت، به هارات سوودى نيه.

(۱) باسک: ناوچه يه کي فەرهنساو نه سپانييه، له سه ر به ره خواره کي شاخي

(بیرنيه) ي باکور.

لە وتەكانى (ئىسلەندى)

- لە مردنى يەككە خىرى يەككى تى تىدايە.
- ئەگەر خۆشەويست نەبوو، خۆشيش نىە.
- منداڭ لە سامان باشتەرە.
- نەفسى خۆت باشتىن ھاوسىيى خۆتە.
- ھەموو بالئەدەكان ھەلۇ نىن.
- ئاشتى نان دەدا، شەپ سەفەر دەكا.
- تاوان تاوانىكى تر دادەپۇشى، شانى بۇ شۆپ دەكەين.
- جەماوەر دىندەيەكە ھەزار سەرى ھەيە.

له وتهکانی (مالغاشی) ^(۱)

- دهوله مەندی رهزێل کۆل هه لگري دهست ناکه وي، پاش مردنی نه بي.
- باري ميرو له يه ك ده نكه برنجه.
- تيمساحي برسي خواردنه كه ي هه لئا بژري.
- خوشه ويست وه كو بنجي برنجه، لي ره هه ليكي شه له جييه ك ديكه بينيژه سه وز ده بيت.
- شه پاني حەزى له تارييكيه و تارييكايي كو يري ده كا.
- مال كه گه رم ده بي گه رماييه كه ي نيه، به لكو خوشه ويستي ژن و مي ده كه يه تي.
- به ردی خله وه بوو ناوه ستيتته وه، ته نها له خواره وه نه بي.

---

(۱) مالغاش: دوورگه يه كه له (محيط الهندي) له باشووري خو ره لاتی ئه فەريقا سه ربه ستي وه دهس هينا له فەره نسا له سالی ۱۹۶۱ پايته خته كه ي (ئه نتان تاريق) زمانی ره سمي فەره نسی و مالغاشيه.

لە وتەكانى (مەجەر)

- ئەو ەى ديارىيەك قبول بكا، سەربەرزىيەكەى دەفروشى.
- ەموو كەلەشیرك لە سەر زىل گەورەىە.
- ئەو ەى زوو ەلسى زىر دەدۆزىتەو.
- مالى حەرام لە كویو ەاتوو ەپواتەو.
- لە خوشرەوىستى ولە خودا، ەىچ شتەك كارى نەكرە نەى.
- مامە حەمەى (المتملق) دوزمنىكى شاردراوەىە.
- لە چاو خەلكىدا تاوانبار بىت باشتەرە نەك لە چاوى خودا.
- لە سەر خو برۆ بە دوور دەگەى.
- پاسارى بە پەرى دەناسرى پىاوىش بە برا دەرەكانى.
- مندالى خوشرەوىست ناوى زۆرە.
- رۆژەكەت پىرۆز مەكە تا خۆر ئاوا نەبى.

له وته کانی (مه دغه شقهر)

- وه پړنی سهگ نيشانه ی نازايه تی نيبه، به لکو له ترسدايه.
- دادوهر وه کو ناگر وايه، ليی دوور بک وپته وه سارده، ليی نزيك بيته وه گهرمه.
- قهرزاري دز دروست ده کات.
- نه گهر رينمايیکه رت کوږ بوو، کو تاييه که ت ناو چاله.
- پاشاو وولاته که ی ده ست ده که وي، ميلله ت سوخره ی پي ده کړي.

له وته کانی (مه نفوليا)

- نه و که سه ی ده رگا که ی باش داخات گهره ی مائی خوږه تی.
- بو نه وه ی به رز دروست بکه يت، پټويسته ته مه له که ی قول بيت.
- گورگ گورگه، نه گهر مه پره کانتی نه خوار دووه.
- ته نانه ت به ناوی لټلش ناگر ده کوژي ته وه.

له وته کانی (فلنديه)

- باران له ناسمان ناميټي.
- داسيک له زيو، گولي زپړ ده پرته وه.
- خخو شه ويستی، باخچه يه که له گول.
- ده وله مند غه رame به پاره ده دات، هه ژار به پيستی و پشستی.
- منداليک به بي باوک نيو هه تيوه، به بي دايک هه تيوي ته واوه.

له وته کانی (قیتنام)

- مروځ سامانی دروست کړدوه، سامان مروځی دروست نه کړدوه.
- (گا) ی به ستراوه حه زی له (گا) یه ک نیه که ده له وه پږ.
- هه موو قازانیک سه رقابی خوی هه یه.

له وته کانی (که ته لونیه) ^(۱)

- نانی مال باشتړین نانه.
- هیچ نانیک له کاتی برسیتیدا په ق نیه.
- میوه ی زځر لقی داره که ده شکینږ.
- نه وه ی نویژ نه کا خوا گوږی لی ناگری.
- کاتی گونیمان ده بی، که نم نییه، که گه نمان ده بی گونیمان نییه.

له وته کانی (چیکوسلواکیا)

- مالی باش خوی خوی ده فروشی.
- نه گه ر نه مسا نه بووایه، پږویست بوو له سه رمان دروستی بکه ین.
- نه گه ر مانگا نه بوو ریژ له بز ن ده گیردریت.
- به گویت مه که په، به چاوت بکړه.
- یاداشته خوشه کان ده وام ده کن، ناخوشه کان زیاتر.
- نازارو خوشی له یه ک جیگادا ده خه ون.

(۱) که تلونییه: ناوچه یه که له باکورۍ روژه لاتۍ نه سپانیا، قاعیده یه کی (به رشلونه) یه

- لایکی ته مهل، پیره میړدیکي سوالکهره.
- بیري چاک و باش له کاتي نه بوونه دا ثاوت ده داتي، براده ره که یش له کاتي پیو یستدا ده یناسی.
- نه و شوینه ی مه تاوی نه گاتي، پزیشک ده یگاتي.
- کراسه که ت له شته وه له پالتوکه ت نزیک تره.
- خو کراسه که ی له ناسنه.
- مانگیك چاوه پئی بکه و شانازی به نه سپه که ته وه بکه، سالیك چاوه پئی بکه تا شانازی به ژنه که ته وه بکه یت.

له وته کانی (به لجیکا)

- قه فەسی جوان دان به بالته کان نادات.
- پیاو نه وه ژنه ی به دله که خیری تیدایه، وه کو نه و که سه ی هر هیچی نیه.
- له گره ودا له وی دووشت هیه، شتیك و دزیك.
- بیدهنگی پیاو ده کوژی، به بی نه وه ی دانی پیدا بنی.
- هه موو بیژاوێك، شایه سته ی له سیداره دان نیه.
- باش وایه خه لکی ئاگاردار بکه یته وه، نه ك خه لکی تو ئاگاردار بکاته وه.
- به رد به ته نها ناکه ویت.

له وته کانی (حه به شه)

- نیشتمانی ژن میرده که یتی.
- نه ستیره بچکوله کان هه میشه ده دره و شیته وه، له کاتی کدا هه تاو به و گه ورییه جار جار ده گیرئ.
- نه گه ردار ده سمه وه یه، به لام راستی له ده ممدایه.
- گوئ بگره پیش نه وه ی قسه بکه یت، تیکهش بجوو پیش نه وه ی قوتی بده یت.
- ژنیکی به بی میرد نه رزیکه به بی توو.
- خزمان و ده رمان له کاتی ته نگانه دا پیویستت پیی ده بی.
- نه و قسه یه ی له ده ممانه وه ده رده چی، وه کو نه وه وایه هیلکه یه ك له ده سمانه وه به ربیته وه.

له وتهکانی (سه نسکړيتی)

- نه و ژنهی میړده که ی له کیس چو و ته نانه ت ناوی پیاویش ناهیتۍ.
- سوالکەر له به د به ختی ناترسۍ.
- نه و که سہی گول بچنیت، درک به ده ستیا ده چی.
- خوشه ویستی تیمساحیکه له ناوی شه هوه تدا.
- راستی یه ک رهنکی هیه، درو چنده ها رهنکی هیه.
- نه و شیتۍ هه ست به شیتیه که ی ده کا، تا راده یه ک شیتۍ، به لام نه و شیتۍ خوی به ثاقل ده زانی، نه وه شیتۍ راستیه.
- ژيانی پیاو ته ماعه، ژيانی ژن پیاوه.
- بون، له که لډایه، روڼ له که نجیدایه، ناگریش بو داره، به م جوړه زاناکان که روځ له له شدایه.
- ژنیکۍ مندا ل نه وه ماینه، پیره میړده که ی به ره و قه بر ده با.
- نه و پیره میړده ی ژنی مندا ل ده خوازی، ژار ده نو شۍ.
- بیده نگی نه زان و دانیشتنی له نیتوان ثاقلاندا، جوانیه تی.

له وته کانی (لاتینی)

- بې ئیشی دایکی هه موو ره زاله تیکه .
- زۆر جار ماف ده خه وی به لام نامری .
- نه ورق و کینه یه ی ناشکرا ده بی تۆله سه ندنه وه ی نابی .
- کاتی لیتقه ومان برادر ده ناسی .
- چه ند حه زده که م له دپیه کدا یه که م بم وله رۆما دووهم .
- هه ر که سی یارمه تی تاوانباریکي دا نه ویش تاوانباره .
- نه گه ر برادره رت زۆر بوو، واته تو ده وله مه ندی .
- ژن، ده رگای دۆزخه .
- جل قه شه دروست ناکات .
- مردن هه موو خراپه کارییه کان ده سپرته وه .
- نازاری ده روونی، گرانه ره له هی له ش .
- دریزترین ریگا له سه فه ردا نه وه یه که له ده رگاوه ده رچی .
- نه گه ر ده ته وی ببیته که وره ، پتویسته خزمه تکاری بکه یت .
- خوشه ویست تیکه لاوه له هه نگوین و تالی .
- مال و سامان، یا کۆیله یه یا که وره یه .
- ترس له خراپی و امان لی ده کا له خراپترین شیوه .
- سه گ ده وه پی، له باتی نه وه ی گاز بگریت .

له وته کانی (که مېوډيه)

- زانست جيگه ی زانايه، دارستان جيگه ی پلنگه.
- دوو دهستی نازا سکي تيريان هيه.
- پټويسته دار نه بريته وه چونکه ميوه که ی ده خوی.
- ژنی جوانی سهرنج راکيش مه يه له له دواته وه بړوا، دوايی پټه وه دهدات.

له وته کانی (کورسيکی)

- ژنی جوان خه فته ی زیاده.
- ژن پياو دروست ده کات، پاشان ده يخوات.
- له سهر پی روښتن دوور ده خاته وه.
- گوره يه که له دټيه کدا نه که کلکيک له شاردا.
- هه موو که سي ناره که بۆ ناشه که ی خوی ده با.
- نه وه ی له شوینی سه مادابوو، پټويسته سه ما بکا.

له وته کانی (کوری)

- ره خنه گری باش کریکاریکی خراپه.
- له کاتی دره وی زوردا، هه ژار شکاتی زور ده بی.
- کاتی پلنگ نه ما، که روښک پاشايه.
- شمشيره که ت هه لمه کيشه بۆ نه وه ی می شووله يه که بکوژی.
- نه و (گا) يه ی که خور نازاری داوه، که مانگ ببینی ده له رزی.
- نه و شته باشانه ی که هه مانه ده لټن: می خو مانه، شته خراپه کان ده لټن: می

با پیرانمانه

- ره زیل، له پاش مردنی خیری بۆ ده کری.

له وته گانی (نه رويج)

- قسه ی باش برسیټی تیږناکات.
- چهنده زانیاریمان که م بکات، ژور شتیش له بیر ناکه ین.
- له خوښه ویستیدا هه لېږاردن نیه.
- پیاوړکی نازاد له کویله یه کدا، باشته ره له کویله یه ک له کوشکدا.
- له ژیر شه بقه کڅنه که تدا، نه قلټیکی کراوه ده دوزیته وه.

له وته گانی (نه غریسیا)^(۱)

- نه و قه ناعه ته ی هه مانه به شیکه له به ختیاریی.
- مار هر چهنده گوره بیټ به دایکییه وه نادات.
- هستی ئافره ت له هه ردو مه مکی زیاتر به رز نابیته وه.
- ئافره ت ئاوړکی خوښه، ده کوژئ و ئاوړکی قووله ده خنکینئ.
- نه و ماسییه ی به توږه وه ده که وئ، نه و کاته یاد ده کاته وه.

له وته گانی (یوگوسلافیا)

- نه وه ی ئیهانه ی ده که ی لی ئاگاداریه.
- خیزانه که ت له کاتی دهره وه دا هه لېږتړه، نه ک له کاتی سه مادا.
- ژن هیټانی یه که م هه نکوینه، دوهم مه یه، سییه م کوپئ ژاره.
- ئاو ژور شت ده شوات، ته نها زمانی پیس نه بیټ.
- نه سپی چاک عییبی ژوره، نه سپی خراپ یه ک عییبی هه یه.

(۱) نه غرؤس: دورگه یه که له فیلیپین، ده که ویتنه باکوری روژئاوای (مینداناو)

نووسەر له چەند دىرېكتا

* محمد عبدالرحمن محى الدين زەنگنە.

* له سالى ۱۹۴۰ له شارى كەركوك له دايك بوە.

* له سالى ۱۹۵۹ وازى له خويندن هيناوە، لەبەر ئەوێ مىرى ويستى بە هۆى راميارىيەو بەندى بکات.

* له سالى ۱۹۵۹ يەكەم نووسىنى له گۆڤارى (هەتاو) ژمارە (۱۶۱) له ۱۹۵۹/۸/۲۱ بە ناوى (کارمان ئەوئ نەك قسە)، بڵاوکردۆتەو.

* له سالى ۱۹۷۱و تەكو ئىستاكە بەردەوامە له نووسين و چاپ كردنى كتيپەكانى.

* له سالى ۱۹۸۲ دا خانەنشين كراو، كە فەرمانبەر بوو له (بانقى) بەغا.

* له ۱۹۹۵/۱/۶ له كەركوك بۆ هەولێر دەرکراو.

* له ۱۹۹۵/۵/۱ له هەولێر بوو تەو بە فەرمانبەر بەناونيشانى بەرپۆتەبەرى

کارگيرى و دارايى (مدير الاداره و المالىه) له بەرپۆتەبەرايەتى پۆشنبيرى هەولێر و له

۲۰۰/۱۰/۱۵ خانەنشين كراو.

* خاوەنى دوو كۆپ و سى كچە.

* دوو سالىك له تەلەفزيۆنى كەركوك بەرنامەى هەبوو بەناوى (لەگەل پۆشنبيراندا)

له سالى ۱۹۸۶ تا كۆتايى سالى ۱۹۸۷.

* له سالى ۱۹۸۷ تاوێكو ۱۹۹۵/۱/۶ بەرنامەى هەبوو له ئىزگەى رادىۆى كوردى

بەغا.

* لە ساڵی ۱۹۷۹ - ۱۹۸۰ بە پێوەبەری لاپەڕە (وەرزەش و لاوان) بوو لە پۆژنامە (ھاوکاری) بە غا.

* لە ۱۹۹۳ تا ساڵی ۱۹۹۵ پەیمانێری پۆژنامە (العراق) بوو بە عەرەبی و کوردی.

* ئەندامی یەکییتی نووسەرانی کورد بوو لە بە غا.

* ئەندامی پۆژنامە نووسانی عێراق.

* ئەندامی کۆمەڵەی پۆشنییری کورد بوو لە بە غا.

له‌ بلاوکراوکانی نووسەر:

۱- شانتۆگه‌ری (مان گرتن) سالی ۱۹۷۹ چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی (السندباد) به‌غا، له‌ هه‌مان سالدای چاپی دووهم چاپخانه‌ی (علاو)، به‌غا، له‌ سهر شانتۆ نمایش کراوه‌، له‌ هه‌له‌ بجه‌ و سلیمانی، هه‌رچه‌نده‌ ره‌زاهه‌ندی سه‌ندیکای کریکارانی هه‌ولتیری هه‌بووه‌ له‌ به‌ر نه‌وه‌ی پامیاری بوو ته‌له‌ فزیۆنی که‌رکوک ره‌زاهه‌ندی نه‌دا بو تو‌مارکردنی.

۲- میژووی عه‌شیره‌تی زه‌نگنه‌، سالی ۱۹۸۰ چاپخانه‌ی (الاندلس) به‌غا.

۳- شانتۆگه‌ری (وه‌لی دێوانه‌ و شه‌م) سالی ۱۹۸۱ چاپی یه‌که‌م چاپخانه‌ (دار القادسیه‌ للطباعه‌) به‌غا، چاپی دووهم، له‌ چاپخانه‌ی (الحسام) به‌غا، له‌ ئیزگه‌ی کوردی به‌غا به‌ (۱۷) زنجیره‌ ته‌مسیلی تو‌مار کراوه‌، له‌ ده‌ره‌ینانی (سه‌عید زه‌نگنه‌) به‌نده‌ش ده‌وری (مه‌لا یوسف) ی هه‌بوو، له‌ لایه‌ن مامۆستا محمهد سابیر هه‌وه‌ وه‌رگێڤدراوه‌ ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی و چاپکراوه‌ به‌ ناوی (الدرویش وه‌لی وشم).

۴- وته‌کانی ژیان - به‌شی یه‌که‌م، وه‌رگێڤڤان و ئاماده‌کردن له‌ گه‌ل عه‌بده‌للا عه‌بدولره‌حمان زه‌نگنه‌، سالی ۱۹۸۲ چاپخانه‌ی (دار القادسیه‌ للطباعه‌) به‌غا، ۵- وته‌کانی ژیان به‌شی دووهم، وه‌رگێڤڤان و ئاماده‌کردن، سالی ۱۹۸۵ چاپخانه‌ی (مطبعة دار الجاحظ) به‌غا.

۶- نه‌وڕۆژنامه‌، به‌شی یه‌که‌م، سالی ۱۹۸۵ چاپخانه‌ی (مطبعة دار الجاحظ) به‌غا

۷- شانتۆگه‌ری (باوه‌ی) سالی ۱۹۸۵ چاپخانه‌ی (مطبعة دار الجاحظ) به‌غا.

٨- سنووقی پۆسته، دوو چیرۆکی جهلیل محمەد قلی زاده، وه‌رگیژان، سالی ١٩٨٥ چاپخانه‌ی (دار الجاحظ) به‌غا.

٩- چیرۆک و نه‌فسانه له نه‌ده‌بی کوردیدا، سالی ١٩٨٨ چاپخانه‌ی (الصقر) به‌غا

١٠- شانتۆگه‌ری دایه من بووکه شووشه نیم، سالی ١٩٨٩ چاپخانه‌ی (دار الحریه للطباعة) به‌غا له رادیۆی کوردی به‌غا به (١٩) زنجیره ته‌مسیلی و تۆمارکراوه، به‌نده ده‌وری نه‌حمەدی بینویه.

١١- وته‌کانی ژیان به‌شی سییه‌م، وه‌رگیژان و ئاماده‌کردنی، سالی ١٩٩٠ چاپخانه‌ی (شرکه‌ السندباد للطباعة) به‌غا

١٢- وته‌کانی ژیان به‌شی چواره‌م، وه‌رگیژان و ئاماده‌کردن، سالی ١٩٩٧ چاپخانه‌ی (ماردین) هه‌ولێر.

١٣- له قسه‌ خو‌شه‌کانی کاک نه‌حمەد خه‌تاب، سالی ٢٠٠٣ چاپخانه‌ی (الادیب) که‌رکوک، چاپی دووه‌م سالی ٢٠٠٥ له هه‌ولێر چاپخانه‌ی. شه‌هاب.

١٤- شانتۆگه‌ری (ماندانا وستافرو‌ب) نووسین (محی الدین زه‌نگنه) وه‌رگیژان بۆ زمانی کوردی، مامۆستا (محی الدین زه‌نگنه) له سالی ١٩٩٩ به‌ عه‌ری به‌ چاپی که‌یاندوه، له لاپه‌ره (٥) دا نووسیویه‌تی ده‌لی (قدمتها اذاعة بغداد - القسم الكوردی - كدراما كوردية مسلسل في اربعة عشر حلقة من ١٩٩٤/٨/٣ - ١٩٩٤/٨/١٥ من ترجمة الادیب محمد عبد الرحمن زنگنه - اخرج الفنانة انتصار جمال)

١٥- وته‌کانی ژیان به‌شی پێنجه‌م، سالی ٢٠٠٤ چاپخانه‌ی (الادیب) که‌رکوک.

۱۶- وته‌کانی ژیان هر پینچ به‌شه‌کە‌ی، چاپی دووهم سالی ۲۰۰۳ چاپخانه‌ی شه‌هاب، هه‌ولێر. چاپی سییه‌م، سالی ۲۰۰۶ چاپخانه‌ی - ئۆفستنی گه‌نج - سلیمانی.

۱۷- شاتۆگه‌ری (فه‌ره‌اد و شیرین) نووسینی نازم حیکمت، وه‌رگێپان، سالی ۲۰۰۶ چاپخانه‌ی (شه‌هاب) هه‌ولێر.

۱۸- شاتۆگه‌ری (کولله) محی الدین زه‌نگنه وه‌رگێپان، سالی ۲۰۰۶ چاپخانه‌ی ئارابخا که‌رکوک

۱۹- شاتۆگه‌ری سنووقی پۆسته، له‌ دوو شاتۆگه‌ری پیکه‌اتوو، شاتۆگه‌ری سنووقی پۆسته و به‌رخ، سالی ۲۰۰۶ چاپخانه‌ی شه‌هاب، هه‌ولێر.

۲۰- وته‌کانی ژیان، به‌شی شه‌شه‌م، وه‌رگێپان و ئاماده‌کردن چاپخانه‌ی شه‌هاب، سالی ۲۰۰۷ هه‌ولێر.

۲۱- گولواژه، کۆمه‌ڵی شاعیر، چاپخانه‌ی (ئه‌ربخا) سالی ۲۰۰۷ که‌رکوک.

۲۲- وته‌کانی ژیان به‌شی هه‌وته‌م.

۲۳- نه‌وڕۆژ نامه چاپی دووهم و زیاده‌کردنی (۲۵) شاعیری تازه.

۲۴- وته‌کانی ژیان هه‌ر هه‌وت به‌شه‌کە‌ی.

۲۵- چیرۆک و ئه‌فسانه له‌ ئه‌ده‌بی کوردی دا سالی ۱۹۸۶.

۲۶- وته‌کانی ژیان - به‌شی پینجه‌م - سالی ۱۹۹۶.

۲۷- شاتۆگه‌ری (مانداناو ستافروپ) نووسینی، محی الدین زه‌نگنه وه‌رگێپان ئه‌م

شاتۆگه‌رییه له‌ سالی ۱۹۹۲ وه‌رم گێپاوه‌ته‌ کوردی - مامۆستا محی الدین زه‌نگنه،

له ساڵی ١٩٩٩ دا به عه ره بی به چاپی گه یاندوو له لاپه ره ی (٥) پینج دا نووسیویه تی و ده لئ: (قدمتها اذاعة بغداد - القسم الكردي - كدارما كردية مسلسلة في اربع عشرة حلقة من ١٩٩٤/٨/٢ - ١٩٩٤/٨/١٥ من ترجمة الاديب محمد عبدالرحمن زه مگنه اخراج الفنانة (انتصار جمال)).

چاپكراوهكانى ومزارەت سالى ۱۹۹۶

- ۱- ميكانزمە بنەپەتى يەكانى پستە سازى. د. شىركۆ بابان.
- ۲- سەعيد زەبۆكى لاي خۆمان. پۆمان. كەمال سەعدى
- ۳- البعد القومى للتغيرات فى الحدود الادارية لمحافظة كركوك. د. خليل اسماعيل.

چاپكراوهكانى ومزارەت سالى ۱۹۹۷

- ۱- كاۋلاش. پۆمان. عبدالله سراج
- ۲- مەم و زىن. ..... على فتاح دزەيى
- ۳- پىشكۆو خۆلە مېش. ..... ئازاد عبدالواحد
- ۴- دەر دە كورد. ..... محمود زامدار
- ۵- بالە بان. ..... وريا احمد
- ۶- چىرۆكى فولكلورى. ..... محمد رشدى دزەيى
- ۷- كوردستانى خوارووى پۆژمە لات. د. پرەشاد مىران
- ۸- وشەو زاراوەكانى بابا تاهير. د. محمد نورى عارف
- ۹- حەمە دۆك. ..... يشار كمال
- ۱۰- كورتىيەك ژدىروكا نقيانوسا. د. بىتوار خسنى
- ۱۱- پۆمانى درز. ..... كاكە مام بۆتانى
- ۱۲- ارض الاجداد. شيعر سريانى. ..... گۆرگيس يوسف
- ۱۳- كورسى كورسى. ..... نجات پەفيق حلمى
- ۱۴- ئول وفەلسەفەيا زەردەشت. ..... ميرال زىلانى
- ۱۵- ئەفسانەى تۆفانى سۆمەرى. ..... نجم خالد
- ۱۶- دەرويشى عبدى. ..... شاكر محمد امين پۆژيەيانى
- ۱۷- مەلود نامەى كوردى. ..... پرەشاد محمد موفتى
- ۱۸- وتەكانى ژيان. بەشى چوارەم. محمد عبدالرحمن زەنگنە

ناوہرؤک

بابہت

لا پەرہ

- ۵ ..... بەشی یەکەم
- ۵ ..... پێشەکی
- ۷۸ ..... بەشی دووہم
- ۷۸ ..... پێشەکی
- ۱۴۲ ..... بەشی سێ یەم
- ۱۸۹ ..... بەشی چوارەم
- ۱۸۹ ..... پێشەکی
- ۲۴۵ ..... بەشی پینجەم
- ۲۴۵ ..... پێشەکی
- ۳۳۹ ..... بەشی شەشەم
- ۳۳۹ ..... پێشەکی
- ۳۷۵ ..... بەشی حەوتەم
- ۳۷۵ ..... پێشەکی
- ۳۷۹ ..... ئە وتەکانی (ئەسپانیا)

- ۴۸۷ ..... ئە وتەكانى (مەنفوليا)
- ۴۸۷ ..... ئە وتەكانى (فلندىيە)
- ۴۸۹ ..... ئە وتەكانى (كەتەلۇنىيە)
- ۴۸۹ ..... ئە وتەكانى (چىكوسلۇفاكيا)
- ۴۹۱ ..... ئە وتەكانى (جەبەشە)
- ۴۹۷ ..... ئە وتەكانى (كۇرسىكى)
- ۴۹۷ ..... ئە وتەكانى (كۇرى)
- ۴۹۹ ..... ئە وتەكانى (نەروىچ)
- ۴۹۹ ..... ئە وتەكانى (نەغرىسيا)
- ۴۹۹ ..... ئە وتەكانى (يۇگۇسلافييا)
- ۵۰۱ ..... نووسەر ئە چەند دىرېكتدا
- ۵۰۳ ..... ئە بلاوكر اوكانى نووسەر:
- ۵۰۷ ..... چاپكراوكانى ومزارەت سالى ۱۹۹۶
- ۵۰۷ ..... چاپكراوكانى ومزارەت سالى ۱۹۹۷
- ۵۰۹ ..... ناوەرۇك

